Staten van Aruba
ZJ 2025-2026-1042

LANDSVERORDENING tot vaststelling van de begroting van het Algemene Investerings- en Ontwikkelingsfonds voor de dienstjaren 2026 en 2027

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

no. 5

De ondergetekenden hebben met belangstelling kennisgenomen van de vragen en opmerkingen van de fracties van de AVP, FUTURO, MEP en de PPA inzake het onderhavige ontwerp en de daarmee samenhangende aangelegenheden. Op deze vragen en opmerkingen wordt hieronder zoveel mogelijk in dezelfde volgorde als die van het verslag ingegaan. Uit oogpunt van leesbaarheid en overzichtelijkheid zijn de vragen uit het verslag in deze nota genummerd en cursief afgedrukt.

De leden van de AVP-fractie hebben de volgende vragen gesteld.

1. *De regering noemt diversificatie van de economie als belangrijke doelstelling van het AIOF. Welke concrete sectoren en projecten worden hiermee bedoeld en welk bedrag uit het AIOF wordt hiervoor in 2026 en 2027 daadwerkelijk gereserveerd en de bijbehorende lijst toevoegen?*

Diversificatie van de economie is in de toelichting bij de ontwerpbegroting AIOF genoemd als beleidsdoel en als mogelijk investeringsprogramma, onder meer commerciële landbouw, financiële technologie, de creatieve sector en de blauwe economie.
Voor 2026-2027 wordt in totaal Afl. 43.105.000 geïnvesteerd in:
Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat:

- 2e fase renovatie Arubahuis	Afl. 1.112.000
- Herinrichting parkeerplaats DRH	Afl. 216.000
- E-HRM van DRH	Afl. 481.000
- Renovatie gebouw C DRH	Afl. 2.328.000
- Vervanging dumptrucks (DOW)	Afl. 410.000
- Vervanging skidsloader (DOW)	Afl. 94.000
- Vervanging veegmachine (DOW)	Afl. 316.000
- Afrastering West- en Zuidzijde DLA	Afl. 163.000
- Vervanging van 2 centraal AC systemen bij DLA	Afl. 58.000
- Koppeling Promedico-ASP en DECOS-JOIN DVG	Afl. 123.000
- Vervanging politieboot en bijbehorend toolkit	Afl. 1.836.000
- LAR-applicatie	Afl. 325.000

- Extra veiligheidsspecificaties gebouw DAD — Afl. 2.070.000
- Inrichting nieuw gebouw DAD — Afl. 365.000

Stedelijke en regionale vernieuwing:

- MFA San Nicolas — Afl. 3.100.000
- Verfraaiing FCCA wijken De Vuyst en Bushiri — Afl. 5.136.000

Energietransitie en klimaatbestendigheid:

- Pier projecten — Afl. 437.000
- 2e cappingproject Parkietenbos — Afl. 5.873.000

Duurzame huisvesting en infrastructuur:

- Asfalteren van bestaande zandwegen (DOW) — Afl. 2.500.000
- Toegangsontsluiting te Sero Colorado (DOW) — Afl. 2.914.000
- Renovatie Reina Beatrix school — Afl. 2.825.000
- Twee klaslokalen voor SVGA — Afl. 470.000
- Meerjarig wegenonderhoudsplan — Afl. 9.929.000

2. *De regering spreekt over verbetering van de leefbaarheid in alle districten. Welke objectieve criteria worden gehanteerd om te bepalen welke districten projecten financiering krijgen, en hoe voorkomt de regering dat investeringen zich voornamelijk concentreren in bepaalde gebieden?*

Er is voor gekozen om de bestaande beoordelingssystematiek voor publieke investeringen te blijven gebruiken. Daarmee blijven de opgebouwde kennis, ervaring en werkwijze behouden en wordt gezorgd voor continuïteit en consistentie bij de beoordeling van investeringsvoorstellen. Het AIOF sluit daarmee aan op de evaluatiesystematiek en toetsingscriteria die de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) hanteert. Bij de beoordeling wordt onder meer gekeken naar de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Een overzicht van de gehanteerde evaluatiecriteria is met de Staten gedeeld.

Bij de beoordeling en prioritering van investeringsprojecten is niet alleen van belang in welk district een project wordt uitgevoerd. Voor alle investeringsvoorstellen geldt dezelfde objectieve beoordelingssystematiek. Nieuwe investeringen worden beoordeeld aan de hand van 21 evaluatiecriteria en vervangingsinvesteringen aan de hand van 17 criteria. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de aard en omvang van het probleem, de onderbouwing daarvan met cijfers of andere meetbare gegevens, de gevolgen wanneer niet wordt geïnvesteerd, de aansluiting op het regeringsbeleid en het Landspakket, het economische en maatschappelijke nut, de bijdrage aan volksgezondheid en veiligheid, de verwachte baten, de kosten en risico's en de

uitvoerbaarheid van het project. Wanneer een project specifiek is gericht op het verbeteren van de leefbaarheid in een bepaald district, kunnen de behoeften en eventuele achterstanden in dat gebied dus wel degelijk worden meegewogen. Deze moeten dan voldoende en objectief worden onderbouwd. De prioritering vindt daarmee plaats op basis van aantoonbare noodzaak, maatschappelijk rendement en uitvoerbaarheid, en niet uitsluitend op basis van de geografische ligging van een project. Naar aanleiding van de vraag van de Staten over het voorkomen van een te sterke concentratie van investeringen in bepaalde gebieden, zal de regering de IEC verzoeken om bij de programmering van investeringen ook te bezien hoe de geografische spreiding van projecten inzichtelijk kan worden gemaakt. Hierdoor kan worden gevolgd in welke mate de verschillende districten van publieke investeringen profiteren en kan een eventuele ongewenste concentratie van investeringen tijdig worden gesignaleerd.

3. *Wat verstaat de regering concreet onder duurzame ontwikkeling binnen het AIOF? Worden projecten vooraf getoetst op hun lange termijn effecten voor bijvoorbeeld milieu en infrastructuur?*

De Landsverordening AIOF schrijft voor dat investeringsvoorstellen onder meer worden beoordeeld op duurzaamheid. Bij de operationalisering van dit criterium kunnen ESG-aspecten (Environmental, Social and Governance) onderdeel vormen van het door de Investeringsevaluatiecommissie gehanteerde toetsingskader. Projectvoorstellen worden vooraf door de Investeringsevaluatiecommissie beoordeeld aan de hand van een samenhangend toetsingskader. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de financiële aspecten van een investering, maar onder meer naar de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Deze beoordelingsaspecten zijn ook wettelijk vastgelegd in artikel 8 van de Landsverordening AIOF.

Bij de beoordeling van een investeringsaanvraag wordt ook gekeken naar de gevolgen op langere termijn. De bestaande evaluatiecriteria verlangen onder meer dat de huidige situatie of het probleem duidelijk wordt beschreven en met meetbare gegevens wordt onderbouwd. Ook moeten de gevolgen voor de betrokken dienst en voor het Land worden aangegeven indien de investering niet wordt uitgevoerd. Verder worden de verwachte baten, kosten, risico's en maatregelen om deze risico's te beheersen in de beoordeling betrokken. Voor nieuwe investeringen wordt daarnaast beoordeeld of een monitoringsysteem is beschreven met relevante indicatoren, een nulmeting en beoogde resultaten. De langetermijneffecten komen in het bijzonder tot uitdrukking bij de beoordeling van de duurzaamheid van een project. Daarbij gaat het erom dat niet alleen

wordt gekeken naar het onmiddellijke resultaat van de investering, maar ook naar de vraag of de investering op langere termijn verantwoord en bestendig is. Afhankelijk van de aard van het project kunnen daarbij gevolgen voor onder meer de leefomgeving, infrastructuur en duurzame ontwikkeling worden betrokken. Indien voor de beoordeling van dergelijke effecten specifieke deskundigheid nodig is, kan de Investeringsevaluatiecommissie zich bovendien laten bijstaan door andere deskundigen. Dit is uitdrukkelijk voorzien in artikel 8, vierde lid, van de Landsverordening AIOF. Projecten worden derhalve vooraf en integraal beoordeeld, waarbij niet alleen de directe noodzaak en kosten van een investering worden meegewogen, maar ook de verwachte baten, risico's, duurzaamheid en gevolgen op langere termijn.

4. *De regering spreekt over innovatie en inclusieve economische groei. Welke concrete investeringen worden gedaan om ervoor te zorgen dat ook kleine ondernemers, jongeren en andere groepen daadwerkelijk profiteren van deze groei?*

Opgemerkt zij dat binnen de AIOF-begroting voor 2026 en 2027 geen afzonderlijke investeringsprojecten zijn opgenomen die uitsluitend zijn bestemd voor kleine ondernemers of jongeren. De investeringen zijn gericht op het creëren van bredere economische en maatschappelijke randvoorwaarden waarvan deze groepen eveneens profiteren. Het gaat onder meer om verbetering van infrastructuur en openbare voorzieningen, onderwijsvoorzieningen, visserij-infrastructuur en stedelijke en regionale vernieuwing. Bij de uitvoering van AIOF-projecten krijgen lokale kleine ondernemers, binnen de geldende aanbestedingsregels, de mogelijkheid mee te dingen naar opdrachten. Daarnaast wordt bij de beoordeling van projecten gekeken naar de economisch-maatschappelijke opbrengsten, het bereik van doelgroepen en de bijdrage aan werkgelegenheid, participatie en duurzame ontwikkeling.

Gerichte ondersteuning van kleine ondernemers en startende ondernemingen vindt primair plaats via de reguliere landsbegroting en het bredere economisch beleid. De units IDEA en EXPRODESK van DEZHI bieden onder meer begeleiding, informatie en workshops aan ondernemers. Sinds 1 januari 2026 kunnen investeerders bovendien gebruikmaken van fiscale faciliteiten op grond van de begunstigingsregeling en de startersregeling. Tegelijkertijd worden binnen het Landspakket trajecten ontwikkeld op het gebied van FinTech, de creatieve industrie, commerciële landbouw en regionale handel. Wanneer daaruit concrete, uitvoeringsgereed gemaakte investeringsprojecten voortkomen, kunnen deze – na toetsing door de Investerings- en Evaluatiecommissie – via een volgende AIOF-begroting of begrotingswijziging worden gefinancierd. Daarmee

wordt beoogd innovatie en economische diversificatie stapsgewijs te vertalen naar concrete kansen voor ondernemers, jongeren en andere groepen.

5. *De regering geeft aan dat de inzet van het AIOF wordt beperkt tot meerjarige investeringsprojecten. Kan de regering nader toelichten waarom deze beperking noodzakelijk wordt geacht en welke waarborgen worden getroffen om te voorkomen dat noodzakelijke, urgente of kortlopende investeringen hierdoor niet in aanmerking komen?*

6. *Welke wettelijke of financiële criteria hanteert de regering om te bepalen of een project wordt aangemerkt als een "meerjarig investeringsproject"?*

De vragen 5 en 6 worden gezamenlijk beantwoord. Het AIOF faciliteert de uitvoering van meerjarige projecten doordat de begroting van het AIOF twee dienstjaren omvat. De definitie van een investering wordt in de Comptabiliteitsverordening 1989 voorgeschreven en luidt als volgt: een betalingsverplichting van het Land, die het bedrag van Afl. 10.000,- te boven gaat en waarvan het nut van de daarmee verkregen zaak zich over meer dan één dienstjaar uitstrekt. In principe wordt met "meerjarig investeringsproject" een investering conform de definitie in de CV 1989 bedoeld waarvan de uitvoering (vaak in fases) zich over meer dan één dienstjaar uitstrekt. Verder wordt opgemerkt dat onvoorziene, noodzakelijke en urgente investeringen kunnen worden gefinancierd uit de centrale investeringspot van Afl. 500.000, waarover ieder ministerie in de Landsbegroting beschikt.

7. *Hoe gaat de regering meten of de investeringen uit het AIOF daadwerkelijk leiden tot economische diversificatie, betere leefbaarheid, innovatie en duurzame economische groei? Welke meetbare doelstellingen en prestatie-indicatoren worden daarbij gebruikt?*

Voor het beoordelen van de ontwikkeling en diversificatie van de Arubaanse economie zijn actuele en betrouwbare nationale rekeningen van wezenlijk belang. De nationale rekeningen bieden een samenhangend en internationaal vergelijkbaar statistisch kader waarmee de omvang, samenstelling en ontwikkeling van de economie kunnen worden gevolgd. Daarbij vormen zowel het nominale bruto binnenlands product (bbp) als het reële bbp belangrijke maatstaven. Het nominale bbp geeft de totale waarde van de in Aruba geproduceerde goederen en diensten weer tegen de prijzen van het betreffende jaar. Deze indicator is onder meer relevant voor de beoordeling van de omvang van de economie, de ontwikkeling van inkomens en overheidsfinanciën en de verhouding van

economische grootheden tot het bbp. Voor het meten van de feitelijke economische groei is echter vooral het reële bbp van belang. Doordat bij het reële bbp wordt gecorrigeerd voor prijsontwikkelingen, wordt zichtbaar in hoeverre de productie van goederen en diensten daadwerkelijk toeneemt en groei niet uitsluitend het gevolg is van hogere prijzen.

In het kader van economische diversificatie is niet alleen de ontwikkeling van het totale reële bbp relevant, maar juist ook de samenstelling daarvan naar economische activiteit en bedrijfstak. Hierdoor kan worden vastgesteld in welke mate nieuwe en bestaande sectoren daadwerkelijk bijdragen aan de economische productie en of de economie structureel minder afhankelijk wordt van een beperkt aantal economische activiteiten. De nationale rekeningen vormen daarmee een belangrijke empirische basis om te beoordelen of investeringen in onder meer innovatie, digitalisering, duurzame energie, infrastructuur en nieuwe economische activiteiten zich vertalen in een bredere en weerbaardere economische structuur. Het reële bbp, en in het bijzonder het reële bbp per inwoner, kan daarbij worden gebruikt als een belangrijke indicator voor de ontwikkeling van de materiële welvaart en het duurzame verdienvermogen van Aruba. Een structurele stijging daarvan duidt erop dat de economie, gecorrigeerd voor prijsontwikkelingen en – bij gebruik per inwoner – bevolkingsontwikkeling, meer goederen en diensten kan voortbrengen. Vanuit beleidsmatig perspectief is dit relevant voor het creëren van duurzame werkgelegenheid, het versterken van productiviteit en innovatie en het vergroten van de financiële ruimte voor publieke voorzieningen en investeringen die bijdragen aan de leefbaarheid. Daarbij dient te worden benadrukt dat het reële bbp niet op zichzelf een volledige maatstaf voor leefbaarheid of brede welvaart vormt. Aspecten zoals inkomensverdeling, kwaliteit van de leefomgeving, gezondheid, onderwijs, sociale samenhang en ecologische duurzaamheid worden daarin niet volledig tot uitdrukking gebracht. Het reële bbp moet daarom worden beschouwd als een centrale economische indicator die, in samenhang met sociale, ecologische en andere welvaartsindicatoren, inzicht geeft in de mate waarin economische diversificatie bijdraagt aan duurzame economische groei en een verbetering van de leefbaarheid van Aruba.
Voor het investeringsbeleid betekent dit dat een tijdige actualisering en verdere versterking van de nationale rekeningen tevens van belang is voor de monitoring en evaluatie van het AIOF. Door ontwikkelingen in het nominale en reële bbp en de toegevoegde waarde per bedrijfstak systematisch te volgen, kan beter worden vastgesteld of publieke investeringen bijdragen aan productiviteitsgroei, innovatie, verbreding van de economische basis en uiteindelijk aan een duurzamer en weerbaarder verdienvermogen van Aruba.

8. *Kan de regering de Staten een concreet overzicht geven van alle projecten die in 2026 en 2027 uit de voorgestelde AIOF-begroting zullen worden gefinancierd, inclusief de bedragen, looptijd, doelstellingen en verwachte maatschappelijke opbrengst?*

Huidige projecten conform begroting AIOF 2026-2027:

In Afl. 1000			2026-2027 Begroot	Realisatie
Beleidsterrein:	**Ministerie:**	Investeringen:		
Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat			9,921	-
	KOJIS	2de fase renovatie Arubahuis	1,112	
	JIOVE	Herinrichting parkeerplaats DRH	216	
	JIOVE	E-HRM van DRH	481	
	JIOVE	Renovatie gebouw C DRH	2,328	
	HIIT	Vervanging dumptrucks (DOW)	410	
	HIIT	Vervanging Skidsloader (DOW)	94	
	HIIT	Vervanging veegmachine (DOW)	316	
	TTA	Afrastering West en Zuidzijde DLA	163	
	TTA	Vervanging van 2 centraal AC systemen bij DLA	58	
	VOSOV	Koppeling promedicp-ASP en Decos JOIN DVG	123	
	JIOVE	Vervanging polieboot en bijbehorend toolkit	1,863	
	JIOVE	LAR-applicatie	325	
	FEPS	Extra veiligheidsspcificaties gebouw DAD	2,070	
	FEPS	Inrichting nieuw gebouw DAD	365	
Stedelijke en regionale vernieuwing			8,236	-
	AZOMN	MFA San Nicolas	3,100	
	HIIT	Verfraaiing FCCA wijken De Vuyst en Bushiri	5,136	
Energietransitie en klimaatbestendigheid			6,310	
	JIOVE	Pier projecten	437	
	JIOVE	2de caping project Parkietenbos	5,873	
Duurzame huisvesting en infrastructuur			18,638	-
	HIIT	Asfalteren van bestaande zandwegen (DOW)	2,500	
	HIIT	Toegangsontsluiting te Sero Colorado (DOW)	2,914	
	KOJIS	Renovatie Reina Beatrix school	2,825	
	KOJIS	Twee klaslokalen voor SVGA	470	
	HIIT	Meerjarige wegenonderhoudsplan (DOW)	9,929	
		Totaal:	43,105	-

9. *Rekening houdend met de nog in te dienen nota van wijziging, kan de regering de Staten een concreet en volledig overzicht verstrekken van alle projecten die in 2026 en 2027 aan het AIOF zullen worden toegevoegd, dan wel waarvoor aanvullende middelen beschikbaar zullen worden gesteld?*

Projecten conform begroting AIOF 2026-2027 inclusief de Nota van Wijziging:

In Afl. 1000			2026-2027 Begroot	Realisatie
Beleidsterrein:	**Ministerie:**	**Investeringen:**		
Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat			10,315	-
	HIIT	Vervanging dumptrucks (DOW)	410	
	HIIT	Vervanging veegmachine (DOW)	316	
	TTA	Vervanging van 2 centraal AC systemen bij DLA	58	
	VSOV	Digitalisering Reg. Syst. Sociale Zaken fase 1	660	
	KOJIS	2de fase renovatie Arubahuis	1,112	
	KOJIS	e-Government	5,000	
	JIOVE	LAR-applicatie	325	
	FEPS	Extra veiligheidsspecificaties gebouw DAD	2,070	
	FEPS	Inrichting nieuw gebouw DAD	365	
Stedelijke en regionale vernieuwing			21,073	-
	AZCMN	MFA San Nicolas	3,100	
	AZCMN	2e fase MFA San Nicolas	1,650	
	AZCMN	Meerkosten, bekabeling en inrichting MFA SN	1,500	
	HIIT	Verfraaiing FCCA wijken De Vuyst en Bushiri	5,136	
	KOJIS	Meerkosten renovatie Arubahuis	5,000	
	JIOVE	Meerkosten Post Oscar (Brandweer)	3,687	
	JIOVE	Acute reparaties KIA	1,000	
Energietransitie en klimaatbestendigheid			2,000	-
	FEPS	1e fase constructie AIP (Aruba Agriculture Development Co.)	2,000	
Duurzame huisvesting en infrastructuur			16,875	-
	HIIT	Meerjarige wegenonderhoudsplan (DOW)	7,000	
	HIIT	Berm te Seroe Colorado	300	
	TTA	Bouw parkeergarage hotel strip	2,000	
	VSOV	Inrichting v/e gespecialiseerde instelling voor dakloze drugsverslaafden	600	
	KOJIS	Renovatie Reina Beatrix school	2,825	
	KOJIS	Twee klaslokalen voor SVGA	470	
	KOJIS	Meerwerk renovatie Reina Beatrix school	1,000	
	KOJIS	Meerwerk klaslokalen voor SVGA	60	
	KOJIS	Renovatie M. Christinastraat tbv Telefon pa Hubentud	300	
	KOJIS	1e fase nieuwe zwembad te Savaneta	1,500	
	KOJIS	nieuwe baseball stadium	500	
	FEPS	Meerwerk DAD-gebouw	320	
		Totaal:	50,262	-

10. *Als het AIOF bedoeld is om de structurele ontwikkeling van Aruba te financieren, waarom wordt de inzet dan zo strikt beperkt tot meerjarige investeringsprojecten, en hoe garandeert de regering dat hierdoor geen urgente investeringen die direct noodzakelijk zijn voor de leefbaarheid, economie en toekomst van Aruba buiten het fonds vallen?*

Het AIOF is ingericht voor een planmatige en meerjarige inzet van publieke investeringsmiddelen. Het uitgangspunt daarbij is dat investeringen niet uitsluitend worden bepaald door de urgentie van het moment, maar onderdeel vormen van een samenhangende investeringsagenda en een zorgvuldige prioritering van de beschikbare middelen. Dit betekent niet dat urgente investeringen buiten het AIOF vallen. Bij het indienen van een investeringsaanvraag dient het betrokken ministerie de noodzaak en urgentie van de investering duidelijk en objectief te onderbouwen. Daarbij moet onder

meer worden aangegeven welk probleem met de investering wordt aangepakt, wat de aard en omvang van dat probleem is, wat de gevolgen zijn indien niet of niet tijdig wordt geïnvesteerd en welke resultaten met de investering worden beoogd.

De Investeringsevaluatiecommissie beoordeelt het project vervolgens aan de hand van de vastgestelde evaluatiecriteria. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De urgentie van een investering wordt daarmee niet losstaand beoordeeld, maar in samenhang met de aantoonbare noodzaak, het maatschappelijk en economisch belang en de uitvoerbaarheid van het project. Een investering die dringend noodzakelijk is voor bijvoorbeeld de leefbaarheid, economische ontwikkeling, essentiële infrastructuur of duurzame ontwikkeling van Aruba kan dus binnen het AIOF worden voorgedragen. Voorwaarde is dat de urgentie en noodzaak voldoende zijn onderbouwd en dat het project aan het geldende toetsingskader voldoet. De meerjarige opzet van het AIOF vormt daarmee geen belemmering voor urgente investeringen. Zij zorgt er juist voor dat ook urgente investeringen op een objectieve en transparante wijze worden beoordeeld en dat de beschikbare middelen worden ingezet voor projecten waarvan de noodzaak, het maatschappelijk belang en de uitvoerbaarheid voldoende zijn aangetoond. Hoewel de IEC investeringsvoorstellen zorgvuldig beoordeelt en de ministerraad adviseert over onder meer de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, maatschappelijke en economische effecten, doelmatigheid en uitvoerbaarheid, ligt de uiteindelijke beslissing bij de ministerraad, zoals verankerd in de Landsverordening AIOF. Daarbij moet rekening worden gehouden met het indieningsproces en de daarbij behorende termijnen.

De IEC beoordeelt een project op basis van de informatie die op dat moment beschikbaar is en haar conform de indieningstermijnen wordt voorgelegd. Ministers kunnen vanuit hun verantwoordelijkheid voor hun beleidsterrein beschikken over aanvullende of recentere informatie. Er kunnen zich bijvoorbeeld onverwachte ontwikkelingen of urgente situaties voordoen die snel bestuurlijk handelen noodzakelijk maken en die op het moment van de beoordeling nog niet volledig bij de IEC bekend waren. Het is daarom van belang dat de ministerraad voldoende bestuurlijke ruimte behoudt om in bijzondere gevallen een andere afweging te maken dan de IEC adviseert. Ook kan het noodzakelijk zijn om vanwege een nieuwe of urgente ontwikkeling een project met voorrang op te nemen in het investeringsprogramma. Hierdoor kan de regering urgente investeringen faciliteren die direct noodzakelijk zijn voor de leefbaarheid, economie en toekomst van Aruba.

11. *Provisorisch versus definitief. Als het bedrag van Afl. 35.716 miljoen slechts provisorisch als beginsaldo wordt vastgesteld, hoe kan de regering dan reeds verplichtingen aangaan of middelen uit het fonds beschikbaar stellen?*

Hoewel het beginsaldo van Afl. 35,716 miljoen nog definitief moet worden vastgesteld, zijn de onderliggende middelen reeds via de tweede begrotingswijziging 2025 door de Staten bestemd voor het Fonds. Daarmee bestaat reeds een wettelijke begrotingsautorisatie voor deze middelen. Het provisorische karakter van het beginsaldo ziet uitsluitend op de administratieve en comptabele verwerking daarvan en niet op het ontbreken van een wettelijke grondslag voor de aanwending van de middelen. Verplichtingen en uitgaven kunnen daarom plaatsvinden binnen de grenzen van de door de Staten geautoriseerde begroting van het Fonds.

12. *Erkent de regering dat het inzetten van middelen op basis van een nog niet definitief vastgestelde jaarrekening een risico voor de rechtmatigheid van de begroting en de daarop gebaseerde uitgaven kan opleveren? Welke waarborgen zijn hiervoor getroffen?*

De ondergetekenden erkennen dat voorlopige cijfers zorgvuldig dienen te worden gehanteerd. In dit geval acht zij het rechtmatigheidsrisico echter beperkt, aangezien de betreffende middelen reeds bij de tweede begrotingswijziging 2025 door de Staten zijn geautoriseerd en bestemd voor het Fonds. De middelen zijn bovendien administratief afzonderlijk gehouden en kunnen uitsluitend worden aangewend binnen de kaders van de vastgestelde begroting van het Fonds. Indien de definitieve jaarrekening aanleiding geeft tot een aanpassing van het beginsaldo, zal deze via de gebruikelijke begrotingsprocedure aan de Staten worden voorgelegd. Daarmee blijven zowel de rechtmatigheid als het budgetrecht van de Staten gewaarborgd.

13. *Is de regering voornemens om feitelijk te handelen volgens het principe "eerst beschikbaar stellen en later formeel vaststellen"? Vindt de regering dit verenigbaar met de begrotingsrechtelijke bevoegdheid van de Staten?*

De ondergetekenden zijn niet voornemens middelen uit het AIOF volgens het principe 'eerst beschikbaar stellen en later formeel vaststellen' te besteden. Zij hebben de bestuurlijke beleidsvrijheid om investeringsprioriteiten te bepalen en daarvoor een begrotingsvoorstel aan de Staten voor te leggen. Die beleidsvrijheid laat het budgetrecht van de Staten onverlet: de Staten beslissen over de vaststelling van de AIOF-begroting.

De voorbereiding en beoordeling van projecten kunnen doorgaan voordat de begroting is vastgesteld. Voor het aangaan van verplichtingen en het doen van uitgaven ten laste van het AIOF moet echter een toereikende begrotingsgrondslag bestaan. Achteraf om formele vaststelling vragen voor middelen die al zonder die grondslag zijn besteed, acht de regering niet verenigbaar met het budgetrecht van de Staten.

14. *Is de regering bereid te bevestigen dat zij geen onomkeerbare verplichtingen of uitgaven uit de Afl. 35.716 miljoen zal verrichten zolang niet juridisch vaststaat dat dit bedrag rechtmatig als beginsaldo van het AIOF beschikbaar is?*

De ondergetekenden kunnen deze bevestiging niet geven, omdat daarmee ten onrechte de indruk zou worden gewekt dat voor de betreffende middelen nog geen rechtsgeldige begrotingsgrondslag bestaat. Van een dergelijke situatie is geen sprake. De middelen zijn reeds via de tweede begrotingswijziging 2025 door de Staten geautoriseerd en bestemd voor het Fonds. De ondergetekenden achten zich dan ook bevoegd om, binnen de grenzen van de vastgestelde begroting en de geldende comptabele voorschriften, verplichtingen aan te gaan en uitgaven te verrichten. Mocht de definitieve jaarrekening aanleiding geven tot een bijstelling van het beginsaldo, dan zullen de noodzakelijke begrotingscorrecties overeenkomstig de wettelijke procedures aan de Staten wordt voorgelegd.

15. *De jaarrekening 2025 van het Land Aruba ligt momenteel ter toetsing bij de Algemene Rekenkamer Aruba. Kan de regering aangeven wanneer zij verwacht dat de ARA haar onderzoek afrondt en de jaarrekening 2025 aan de Staten zal aanbieden?*

Indien zich geen bijzonderheden voordoen, zal het onderzoeksrapport van de Algemene Rekenkamer volgens planning eind maart 2027 worden gepubliceerd.

16. *In het ontwerp is onder VSOV een bedrag van Afl. 123.000 opgenomen voor de koppeling tussen Promedico-ASP en Decos JOIN bij DVG.*
Kan de regering nader toelichten welk concreet probleem binnen de informatievoorziening van DVG met de koppeling tussen Promedico-ASP en Decos JOIN wordt opgelost, welke verbetering hiermee in de praktijk wordt beoogd

en op welke wijze achteraf zal worden vastgesteld of deze investering van Afl. 123.000 het gewenste resultaat heeft opgeleverd?

De koppeling tussen Promedico-ASP en Decos JOIN moet ervoor zorgen dat relevante informatie binnen DVG sneller en volledіger beschikbaar is. Op dit moment komt informatie op verschillende manieren binnen, waardoor medewerkers soms gegevens handmatig moeten overnemen of verschillende informatiebronnen moeten raadplegen. Dit kost tijd, kan het bron- en contactonderzoek vertragen en vergroot de kans op fouten. Voor de infectieziektebestrijding is vooral de snelheid waarmee informatie beschikbaar komt van groot belang. In het verleden was sprake van ondermelding van infectieziekten. De koppeling faciliteert en vereenvoudigt het meldingsproces voor huisartsen vanuit Promedico, waardoor het voor hen makkelijker wordt om een infectieziekte tijdig en sneller (direct bij diagnose) te melden.

Wanneer een mogelijke infectieziekte eerder wordt gemeld en gesignaleerd, kan DBZ sneller een casus beoordelen, bron- en contactonderzoek starten en passende maatregelen nemen om verdere verspreiding van de ziekte te voorkomen. Daarnaast maakt een meer gestructureerde registratie het mogelijk om op termijn epidemiologische gegevens uit het systeem te halen. Hiermee kunnen trends, aantallen meldingen en mogelijke veranderingen in het voorkomen van infectieziekten beter worden gevolgd. Deze informatie ondersteunt vroege signalering, surveillance en beleidsvorming. Hierdoor kunnen verdere besmettingen worden voorkomen, transmissieketens vroegtijdig worden doorbroken en kan in bepaalde situaties een uitbraak worden voorkomen of de omvang daarvan worden beperkt.

De investering van Afl. 123.000 zal achteraf worden beoordeeld aan de hand van onder meer:

- snellere beschikbaarheid van informatie;
- toename van tijdige meldingen van infectieziekten;
- minder dubbele en handmatige registratie;
- kortere doorlooptijd van casussen;
- snellere start van bron- en contactonderzoek; en
- betere beschikbaarheid van epidemiologische gegevens voor surveillance en analyse.

Zo kan worden vastgesteld of de koppeling daadwerkelijk heeft geleid tot een snellere, efficiëntere en effectievere informatievoorziening en infectieziektebestrijding binnen DVG.

17. *Kan de regering aangeven welke investeringsbehoeften vanuit het beleidsterrein Volksgezondheid, Sociale Zaken, Ouderenzorg en Verslavingszorg voor de periode 2026–2027 bij de Investerings- en Evaluatiecommissie zijn aangedragen, welke hiervan reeds zijn beoordeeld en op basis van welke overwegingen projecten wel of niet in deze eerste begroting van het AIOF zijn opgenomen?*

De ondergetekende belast Volksgezondheid, Sociale Zaken, Ouderenzorg en Verslavingszorg beantwoordt hierbij het eerste deel van de vraag aan de hand van onderstaande tabel met de investeringsbehoeften die vanuit dit beleidsterrein voor de periode 2026–2027 bij de Investerings- en Evaluatiecommissie zijn aangedragen. De aangedragen behoeften zijn ingediend en bevinden zich nog in de fase van toetsing door de commissie. Van de hieronder genoemde projecten heeft de Investerings- en Evaluatiecommissie op dit moment nog geen beoordeling afgerond.

Project naam	Project beschrijving	Beleidsgebieden
Digitalisering van Sociale Zaken	Digitalisering Registratiesysteem Sociale zaken	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Onderhoud SABA gebouw	Na de bouw van het CDC complex in 2005 zijn er geen onderhoudswerkzaamheden verricht. Teneinde de kwetsbare bewoners van dit complex te kunnen voorzien van een veilige en prettige leefomgeving, dienen vitale delen van het complex te worden onderhouden	Infrastructuur
Betere toegang in openbare gebouwen voor ouderen en gehandicapten	Samen met MinInfra	Infrastructuur
Renovatie klooster Imeldahof - FASE 1	Het vergroten van het aantal beschikbare bedden voor ouderen die ondersteuning en verzorging nodig hebben en het creëren van een leeromgeving voor studenten in de zorg. Fase 1 = Renovatie en (ver)bouwwerkzaamheden	Infrastructuur
Renovatie klooster Imeldahof - FASE 2	Het vergroten van het aantal beschikbare bedden voor ouderen die ondersteuning en verzorging nodig hebben en het creëren van een leeromgeving voor studenten in de zorg. Fase 2 = aanschaf meubilair	Infrastructuur
Digitalisering Ouderenzorg	Digitalisering van de processen en procedures van de Indicatie- en Toewijzingscommissie ter bevordering van toegankelijkheid tot passende zorg en digitalisering van de aanvraag van vergunningen ter bevordering van de kwaliteit van ouderenzorg in instellingen	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat

Digitalisering Ouderenzorg	Digitalisering inkomenstoets voor personen in verzorgingshuizen ter bewaking betaalbaarheid en duurzaamheid van de financiering van de ouderenzorg	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Opzetten centra voor wijkzorg - Fase 1	Het bevorderen van de extramurale zorg met als doel doorstroom naar intramurale zorg in te perken en de kwaliteit van leven van ouderen te bevorderen. Fase 1 = inrichting 2 pilot centra voor wijkzorg	Infrastructuur
Opzetten centra voor wijkzorg - Fase 2	Het bevorderen van de extramurale zorg met als doel doorstroom naar intramurale zorg in te perken en de kwaliteit van leven van ouderen te bevorderen. Fase 2 = inrichting 6 centra voor wijkzorg	Infrastructuur
Opzetten gedwongen opnames - Fase 1	Fase 1: Renovatie Centro Dakota + inrichting en beveiliging	Infrastructuur
Opzetten gedwongen opnames - Fase 2	Fase 2: Constructie nieuw gebouw + inrichting en beveiliging	Infrastructuur
Digitalisering registratiesysteem Indicatiecommissie buitenlandse zorg - Fase 1	Één centraal en veilig systeem voor registratie en afhandeling van indicaties buitenlandse zorg (ressorterend onder de Directie Volksgezondheid), met inzicht voor betrokken instanties en kortere doorlooptijden. Fase 1 = Opzetten digitaal registratiesysteem	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Digitalisering registratiesysteem Indicatiecommissie buitenlandse zorg - Fase 2	Één centraal en veilig systeem voor registratie en afhandeling van indicaties buitenlandse zorg, met inzicht voor betrokken instanties en kortere doorlooptijden. Fase 2 = Interface tussen instanties (koppelingen & portalen voor Hunto, Respaldo, Fada, WGK, HAVA)	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Bureau Sostenemi ICT-vernieuwing	Vervanging van verouderde ICT door nieuwe serveronderdelen (meer opslag/betere performance), snellere werkplek-hardware, beveiligings- en werksoftwarelicenties en laptops voor flexibel werken; levert sneller, betrouwbaarder en veiliger werken op, conform privacy-eisen.	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Bureau Sostenemi Kantoorinrichting Beatrixstraat	Inrichting van het nieuwe gebouw met bureautafels en -stoelen (ergonomisch), filekasten/opbergmeubilair en kindvriendelijk meubilair voor de kleine kinderzaal; resulteert in een moderne, veilige en professionele werkomgeving met meer comfort.	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat

Digitalisering van toezichtprocessen van Inspectie Volksgezondheid Aruba via DECOS JOIN	Het realiseren van een volledig digitale, papierloze werkomgeving waarin alle toezichtprocessen zijn geoptimaliseerd en geïntegreerd in DECOS JOIN, ter structurele versnelling van het toezicht, meer uniformiteit en volledige transparantie.	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Ontwikkeling van een API-platform voor gegevensuitwisseling met andere overheidsdiensten	Het ontwikkelen van een veilige en schaalbare API-infrastructuur voor realtime gegevensuitwisseling met andere overheidsdiensten, ter duurzame ketensamenwerking, hogere datakwaliteit en snellere, meer consistente besluitvorming.	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Modernisering van de IT-apparatuur van Inspectie Volksgezondheid	Het vernieuwen van werkplekken en infrastructuur zodat moderne software en clouddiensten betrouwbaar draaien, ter verhoging van productiviteit en mobiliteit van inspecteurs, continuïteit van dienstverlening en versterkte cyberweerbaarheid.	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Renovatie Kantoorpand Bernardstraat 74 voor kantoorruimte Directie Sociale Zaken San Nicolas	Het bestaande pand aan Bernardstraat 74 wordt duurzaam gerenoveerd en heringericht tot een moderne, toegankelijke en veilige kantoorlocatie voor de front- en backoffice van de Directie Sociale Zaken in San Nicolas.	Infrastructuur
Kwaliteitsinstituut Aruba - AruBIG Module "Registratie Zorgorganisaties"	Ontwikkeling van een centrale, gezaghebbende registratie van zorgorganisaties (ziekenhuizen, klinieken, praktijken, etc.) binnen AruBIG als single source of truth. Deze registratie vergroot transparantie en patiëntveiligheid, ondersteunt datagedreven toezicht en vermindert administratieve lasten. Zo worden besluiten over toelating en kwaliteitsborging sneller en consistenter, en wordt interdepartementale samenwerking en beleidsevaluatie versterkt op basis van actuele, betrouwbare data.	E-government en versterking van het ambtelijke apparaat
Omheining Animal Control Center	Omheining Animal Control Center	Infrastructuur

18. *De zorg staat de komende jaren voor verschillende uitdagingen op het gebied van onder andere digitalisering, infrastructuur, ouderenzorg en toegankelijkheid. Kan de regering aangeven op welke wijze toekomstige investeringsbehoeften vanuit de zorgsector een plaats kunnen krijgen binnen de meerjarige investeringsagenda van het AIOF en welke criteria daarbij doorslaggevend zullen zijn?*

- Aruba Health App: voor de doorontwikkeling hiervan ten behoeve van het creëren van een persoonlijk medisch gegevensdossier, voor het inplannen van afspraken bij de dokter, digitaal bewaarsysteem voor vaccinaties, bewijs van

gezondheidsverklaring. Belangrijke criteria hierbij zijn dat de zorg en dienstverlening toegankelijker en efficiënter moeten worden en dat klanten en de bevolking tijdig de nodige zorg, dienstverlening en/of verklaringen ontvangen ten behoeve van hun kwaliteit van leven, kwaliteit van zorg en/of bevordering van de werkgelegenheid en daarmee de economie.

- Doorontwikkeling DECOS Join-Promedico binnen de DVG ter verbetering van de communicatie tussen Dienst Besmettelijke Ziekte en Epidemiologie: het tijdig opsporen en diagnosticeren van infectieziekten en daarmee voorkoming van verdere besmettingen. Door vroegtijdig over deze data te beschikken kan de DVG werken aan preventieve maatregelen ter beheersing en uiteindelijke voorkoming hiervan.
- Digitalisering Financiële processen binnen de DVG: efficiëntie van werkzaamheden in het kader van het Three Lines Model ten behoeve van een transparante en efficiëntere beheersing van publieke middelen.
- Vervanging van Harddrive Systeem binnen de DVG voor een beter back-upsysteem ten behoeve van de borging van de databescherming en privacy van onze klanten.

  Doorslaggevende criteria zijn altijd doelmatigheid, efficiëntie en transparantie binnen de werkprocessen. Binnen het zorgveld tijdig identificeren en het voorkomen van verdere verspreiding van (in dit geval) infectieziekten. De mensen zo lang mogelijk zo gezond mogelijk houden.
- Implementatie van een Sexual Health Centre. Hiervoor zijn investeringen nodig in geschikte huisvesting, medische voorzieningen, digitale registratie, personeel en diagnostische ondersteuning. Bij opname in de meerjarige investeringsagenda van het AIOF zou vooral gekeken moeten worden naar de bijdrage aan vroegtijdige opsporing en behandeling van seksueel overdraagbare infecties, het voorkomen van verdere verspreiding, de toegankelijkheid van zorg en de mate waarin het centrum een structurele versterking vormt van de infectieziektebestrijding binnen Aruba.

19. *Kan de regering bij de investering in de digitale koppeling bij DVG aangeven of naast de technische uitvoering ook wordt gekeken naar het effect voor de dagelijkse dienstverlening aan professionals en burgers, en zo ja, welke concrete verbeteringen men verwacht te realiseren?*

Naast de technische uitvoering wordt ook gekeken naar het effect op de dagelijkse dienstverlening. Voor professionals, zoals huisartsen en het ziekenhuis, wordt verwacht dat meldingen eenvoudiger en sneller bij DBZ terechtkomen en dat minder handmatige

en papieren overdracht nodig is. Voor DBZ betekent dit dat relevante informatie sneller beschikbaar is, casussen eerder kunnen worden beoordeeld en bron- en contactonderzoek sneller kan starten. Voor burgers kan dit leiden tot snellere opvolging, tijdiger advies en het eerder inzetten van preventieve maatregelen. Daarnaast kan de meer gestructureerde digitale registratie epidemiologische informatie verbeteren. Hierdoor kan DVG beter inzicht krijgen in het aantal meldingen, trends, risicogroepen en veranderingen in het voorkomen van infectieziekten. Deze informatie ondersteunt surveillance, vroegsignalering en het tijdig nemen van gerichte preventieve maatregelen. Uiteindelijk moet de koppeling bijdragen aan een snellere, betrouwbaardere en efficiëntere dienstverlening en aan het eerder signaleren en beperken van de verspreiding van infectieziekten. Een mogelijke consequentie van de verbeterde digitale meldingsroute is dat de huidige ondermelding van infectieziekten afneemt. Hierdoor kan het aantal meldingen bij DBZ toenemen. Dit is op zichzelf een positieve ontwikkeling, omdat infectieziekten dan beter en volledigér in beeld komen. Als deze toename structureel is, kan dit in de toekomst wel leiden tot extra werkdruk bij DBZ en mogelijk tot behoefte aan aanvullende personele capaciteit voor de beoordeling, registratie, het bron- en contactonderzoek en de verdere opvolging van meldingen.

20. *Kan de regering toelichten wat precies met de investering van Afl. 470.000 voor twee klaslokalen voor SVGA wordt gerealiseerd, welke behoefte hieraan ten grondslag ligt en welk concreet resultaat hiermee voor de doelgroep wordt beoogd?*

De investering van Afl. 470.000 voor twee klaslokalen voor SVGA moet in de eerste plaats worden gezien als een investering in toegankelijk en inclusief onderwijs voor een doelgroep behorend tot Voortgezet Speciaal Onderwijs die specifieke ondersteuning en een passende leeromgeving nodig heeft. Met deze investering wordt voorzien in: het oprichten van een Voortgezet Speciaal Onderwijs op Aruba. De aanleiding hiervoor is de huidige behoefte van de doelgroep en een gebrek aan infrastructuur binnen SVGA om dit te realiseren. Het concrete resultaat is dat SVGA over twee aanvullende, passende onderwijsruimten kan beschikken, waarmee 24 leerlingen binnen deze kwetsbare groep kunnen worden opgevangen binnen een VS. Het gaat om het creëren van mogelijkheden voor jongeren die meer ondersteuning nodig hebben in hun redzaamheid.

21. *Sport draagt niet alleen bij aan recreatie, maar ook aan gezondheid, preventie, sociale ontwikkeling en de ontwikkeling van onze jeugd. Kan de regering aangeven*

op welke wijze investeringen in sportinfrastructuur binnen de huidige doelstellingen en programmalijnen van het AIOF kunnen worden beoordeeld en gefinancierd?

Sport wordt in de Landsverordening Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds niet als afzonderlijk beleidsgebied genoemd. De doelen van het fonds zijn breed geformuleerd en omvatten onder meer de duurzame ontwikkeling van maatschappij en leefomgeving en de aanleg, verbetering, het beheer en het onderhoud van infrastructuur en openbare voorzieningen (artikel 4, eerste lid, onderdelen b en c). De memorie van toelichting noemt bij die openbare voorzieningen uitdrukkelijk de aanleg van sportvelden, en daarnaast de renovatie en het onderhoud van scholen en gebouwen. Sportinfrastructuur sluit bovendien aan op de beleidsgebieden die de toelichting noemt:

- infrastructuur;
- onderwijs en innovatie (gymzalen en beweegvriendelijke schoolpleinen);
- stedelijke en regionale vernieuwing (openbare beweeg- en sportruimte in de wijk);
- klimaatbestendigheid (verlichting, waterbeheer en energiezuinige installaties).

Voor de beoordeling geldt dezelfde route als voor alle andere investeringen. De minister belast met sport legt een projectvoorstel voor. De Investeringsevaluatiecommissie toetst dat op aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing (artikel 8, tweede lid). De commissie adviseert de ministerraad via de minister belast met financiën en de betrokken minister, waarna de ministerraad besluit. De minister belast met sport is vervolgens budgethouder en verantwoordelijk voor de uitvoering en verantwoording (artikel 6, vierde lid). Tot slot kan het fonds ook worden ingezet voor beheer en onderhoud.

22. *Kan de regering aangeven of vanuit het beleidsterrein Sport reeds andere investeringsprojecten of investeringsbehoeften bij de Investerings- en Evaluatiecommissie zijn aangedragen of beoordeeld die niet in de voorliggende begroting zijn opgenomen, en zo ja, wat hiervan de huidige status is?*

Bij de voorbereidingen voor de ontwerp-Landsbegroting2027 was het AIOF nog niet afgekondigd. De aangedragen behoeften zijn ingediend en bevinden zich nog in de fase van toetsing door de commissie. Van deze projecten heeft de Investerings- en Evaluatiecommissie op dit moment nog geen beoordeling afgerond.

23. *Is de regering voornemens om binnen de meerjarige investeringsagenda ook een duidelijk overzicht te ontwikkelen van de investeringsbehoefte van de bestaande sportfaciliteiten op Aruba, zodat toekomstige investeringen niet uitsluitend*

projectmatig, maar ook vanuit een bredere langetermijnvisie kunnen worden geprioriteerd?

Investeringsvoorstellen voor de renovatie of verbouwing van bestaande sportfaciliteiten vallen binnen het programma Infrastructuur van de huidige concept-meerjarige investeringsagenda. De investeringsagenda bevat op dit moment echter geen integraal overzicht van de investeringsbehoefte van de bestaande sportfaciliteiten. Dergelijke investeringen kunnen, na concretisering en toetsing aan de geldende criteria, in de investeringsagenda en de daarop gebaseerde begrotingen worden opgenomen.

24. *Voor het meerjarige wegenonderhoudsplan van DOW is een bedrag van Afl. 9,929 miljoen opgenomen. Kan de regering aangeven welke wegen of gebieden binnen dit plan prioriteit krijgen, op basis van welke technische of maatschappelijke criteria deze prioritering plaatsvindt en binnen welke termijn de verschillende werkzaamheden naar verwachting worden uitgevoerd?*

De prioritering binnen het meerjarige wegenonderhoudsplan van DOW vindt plaats op basis van onder meer de wegfunctie, technische onderhoudstoestand, verkeersintensiteit, reparatiefrequentie, ouderdom van het wegdek, verkeersveiligheid en geografische spreiding. Daarnaast wordt de Pavement Condition Index (PCI) gebruikt als objectieve indicator voor de staat van het wegdek. Prioriteit wordt gegeven aan wegen met een slechte technische conditie en wegen die van belang zijn voor de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en doorstroming.

De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd binnen de beschikbare financiële middelen. De concrete uitvoeringsplanning is mede afhankelijk van technische voorbereiding, beschikbare uitvoeringscapaciteit, materialen en afstemming met nutsbedrijven en andere infrastructurele werkzaamheden.

25. *Voor het asfalteren van bestaande zandwegen is Afl. 2,5 miljoen opgenomen. Kan de regering aangeven hoeveel wegen hiermee naar verwachting kunnen worden aangepakt, welke selectiecriteria worden gehanteerd en op welke wijze rekening wordt gehouden met onder andere verkeersveiligheid, bereikbaarheid en de dagelijkse overlast die bewoners ervaren?*

Het aantal zandwegen dat met een budget van Afl. 2,5 miljoen kan worden geasfalteerd, verschilt per situatie en is onder andere afhankelijk van de lengte, breedte en benodigde voorbereidende werkzaamheden. Op basis van ervaring verwacht DOW hiermee

gemiddeld circa 7 tot 9 kilometer aan zandwegen te kunnen asfalteren. Bij de prioritering wordt onder meer gekeken naar de anciënniteit van de weg, frequentie van onderhoud, wegtype en bewoningsgraad. Hiermee wordt tevens rekening gehouden met de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de mate van dagelijkse overlast voor bewoners.

26. *Voor de toegangsontsluiting van Sero Colorado is Afl. 2,914 miljoen opgenomen. Kan de regering nader toelichten welk probleem deze investering moet oplossen, wat de beoogde werkzaamheden omvatten en welk concreet maatschappelijk en/of economisch resultaat met deze investering wordt nagestreefd?*

Een perceel in Sero Colorado was in uitgifte gebracht voor toeristische accommodatie (te weten Secrets Hotel) in het kader van het bredere beleid om de sociaaleconomische ontwikkeling van San Nicolas te bevorderen na het wegvallen van de raffinaderij. Het uitgegeven perceel was deels ontsloten via een zandweg, waar voor het bouwverkeer een provisorische zandweg was aangelegd. Van meer principiële aard is dat de kwaliteit van de openbare infrastructuur onlosmakelijk deel uitmaakt van het toeristisch product dat Aruba aanbiedt. De economie van het Land steunt in overwegende mate op het toerisme, en de bezoeker beoordeelt zijn verblijf niet uitsluitend op het accommodatieproduct van de private ontwikkelaar, maar op de gehele beleving vanaf het moment dat hij de openbare weg betreedt. Een toegangsweg zonder voetpaden, zonder verlichting en zonder afgewerkte en beplante bermen doet afbreuk aan die beleving, beperkt de bewegingsvrijheid van de gast buiten het hotelterrein en levert een beeld op dat niet strookt met het kwaliteitsniveau dat Aruba als bestemming uitdraagt. Waar het Land percelen uitgeeft ten behoeve van toeristische ontwikkeling, rust op de overheid de verantwoordelijkheid om de daarbij behorende openbare voorzieningen op een passend niveau aan te leggen en te onderhouden.

Doordat de oplevering van het hotel niet samenviel met het reserveren en beschikbaar stellen van de middelen, is de uitvoering gefaseerd. De rijbaan zelf is in het eerste kwartaal van 2025 door DOW in eigen beheer aangelegd — uitsluitend de weg, zonder voetpaden en zonder verlichting. Het probleem dat met de onderhavige investering wordt opgelost is derhalve het afmaken van een gedeeltelijk gerealiseerde ontsluiting: op dit moment ontbreken de voetgangersvoorzieningen, de verlichting, de bermafwerking, het groen, de irrigatie en gemeenschappelijke utiliteitenvoorzieningen. Dit levert een verkeersonveilige situatie op voor voetgangers en rijverkeer (werknemers en bezoekers) en de reeds gedane investering in de rijbaan blijft onvoltooid.

Qua maatschappelijk en/of economisch resultaat wordt gestreefd naar o.a.:

- Verkeersveiligheid en gebruikskwaliteit: een veilige, verlichte scheiding tussen gemotoriseerd verkeer en voetgangers, in plaats van de huidige situatie waarin uitsluitend een rijbaan aanwezig is.
- Volwaardige ontsluiting van uitgegeven percelen: de in erfpacht uitgegeven percelen voor toeristische accommodatie worden duurzaam en veilig bereikbaar.
- Sociaaleconomische ontwikkeling van San Nicolas en omstreken: het project geeft uitvoering aan het beleid om de toeristische en economische ontwikkeling te spreiden naar de oostkant van het eiland, in aansluiting op de Green Corridor en de wijkvernieuwing Sero Colorado.

In december 2025 heeft voor dit project, waarvoor middelen waren gereserveerd in de investeringsbegroting 2025, een openbare aanbesteding plaatsgevonden. Er was echter slechts één inschrijver en diens inschrijving is ongeldig verklaard, waardoor het project niet is gegund. Gelet op het belang van het project is besloten het op te nemen in de lijst van investeringsprojecten. Het in de ontwerpbegroting opgenomen bedrag betreft derhalve geen nieuwe investering, maar de doorschuiving van de reeds gereserveerde middelen.

27. *In het ontwerp worden eveneens middelen uitgetrokken voor vervanging van materieel van DOW, waaronder dumptrucks, een skidloader en een veegmachine. Kan de regering aangeven in hoeverre deze investeringen onderdeel vormen van een bredere inventarisatie van het materieelbestand van DOW en welke verbetering in uitvoeringscapaciteit en dienstverlening hiermee concreet wordt verwacht?*

DOW beschikt momenteel over een verouderd materieel- en wagenpark, waardoor regelmatig technische storingen en uitval optreden. Dit leidt tot hoge onderhoudskosten en kan vertraging veroorzaken bij de uitvoering van werkzaamheden en projecten. Een deel van het huidige materieel is hierdoor niet langer geschikt voor structurele dagelijkse inzet. De vervanging van onder andere dumptrucks, een skidloader en een veegmachine draagt bij aan de vernieuwing van het materieelbestand. Met de inzet van nieuw en betrouwbaar materieel kan DOW de operationele inzetbaarheid verhogen, uitval en onderhoudskosten beperken en werkzaamheden efficiënter en tijdiger uitvoeren, waarmee de dienstverlening aan de samenleving wordt verbeterd.

28. *Gezien de omvang van de investeringen die via DOW zullen worden uitgevoerd, op welke wijze zal de Staten gedurende de uitvoering inzicht krijgen in de voortgang, besteding, eventuele vertragingen en gerealiseerde resultaten van*

deze projecten, zodat niet alleen achteraf kan worden verantwoord, maar waar nodig ook tijdig kan worden bijgestuurd?

DOW zal van elk gestart project een overzicht bijhouden waarin de voortgang en de besteding worden vastgelegd. Ook zal periodiek managementinformatie worden opgesteld en aan de minister van Infrastructuur beschikbaar worden gesteld.

29. *Kan de regering exact aangeven op welk artikel van de Comptabiliteitsverordening 1989 zij de overheveling van Afl. 35,716 miljoen uit het dienstjaar 2025 naar het AIOF baseert?*

30. *De Raad van Advies onderschrijft het standpunt van het CAft dat deze verwerking niet volledig in lijn is met de begrotingsregels. Waarom kiest de regering ervoor dit oordeel niet te volgen?*

De vragen 29 en 30 worden gezamenlijk beantwoord. De ondergetekenden erkennen dat de Comptabiliteitsverordening 1989 geen expliciet artikel bevat dat de onderhavige overheveling regelt. De overheveling wordt daarom gebaseerd op de door de Staten vastgestelde tweede begrotingswijziging 2025, waarin de middelen uitdrukkelijk zijn bestemd voor het Fonds. Het verschil van inzicht met het CAft en de Raad van Advies betreft niet de feiten, maar de juridische duiding daarvan. Naar het oordeel van de ondergetekenden is geen sprake van een bestemmingsreserve, maar van een door de Staten geautoriseerde bestemming van middelen ten behoeve van een wettelijk ingesteld begrotingsfonds. Daarom zien de ondergetekenden geen aanleiding om de gevolgde comptabele verwerking als onrechtmatig aan te merken.

31. *Kan de regering een schriftelijk juridisch-comptabel advies overleggen waaruit blijkt dat de gekozen constructie rechtmatig is?*

De ondergetekenden beschikken niet over een afzonderlijk extern juridisch-comptabel advies waarin de rechtmatigheid van de gekozen constructie expliciet wordt bevestigd. Zij onderkennen dat hierover een verschil van inzicht bestaat met het CAft en de Raad van Advies. Dat verschil betreft echter de juridische duiding van de constructie en niet de vraag of de Staten de bestemming van de middelen hebben goedgekeurd.

32. *Waarom heeft de regering de Afl. 35,716 miljoen niet volgens de door de Raad beschreven reguliere methode opnieuw in 2026 begroot en vervolgens via de begroting 2026 aan het AIOF toegevoegd?*

De ondergetekenden zijn van oordeel dat het verschil van inzicht met het CAft en de Raad van Advies niet de feiten betreft, maar de juridische kwalificatie daarvan. Vaststaat dat de Staten de middelen via de tweede begrotingswijziging 2025 hebben bestemd voor investeringsdoeleinden. Het verschil betreft de vraag of deze bestemming moet worden aangemerkt als een ontoelaatbare bestemmingsreserve dan wel als een geautoriseerde toevoeging aan een wettelijk ingesteld fonds.

33. *De regering stelt dat geen bestemmingsreserve is gevormd, maar dat de middelen tijdelijk afzonderlijk op de balans zijn verantwoord. Onder welke balanspost staan deze middelen exact en welke wettelijke grondslag bestaat voor die verwerking?*

De ondergetekenden merken op dat de rechtmatigheid van de bestemming van de middelen naar haar oordeel niet afhankelijk is van de benaming van de betreffende balanspost, maar van de begrotingsautorisatie die de Staten bij de tweede begrotingswijziging 2025 hebben verleend. De tijdelijke balansverwerking betreft een administratieve maatregel ter borging van de door de Staten geautoriseerde bestemming van de middelen in afwachting van de formele verwerking binnen het Fonds.

34. *Wat gebeurt er indien bij de definitieve vaststelling van de jaarrekening 2025 blijkt dat het daadwerkelijke beschikbare bedrag lager is dan Afl. 35,716 miljoen?*

Indien bij de definitieve vaststelling van de jaarrekening 2025 blijkt dat het beschikbare bedrag lager is dan Afl. 35,716 miljoen, zal het beginsaldo van het Fonds overeenkomstig worden aangepast. Eventuele gevolgen voor de investeringsplanning zullen via een begrotingswijziging aan de Staten worden voorgelegd. Daarbij blijven zowel de begrotingsdiscipline als het budgetrecht van de Staten gewaarborgd.

35. *Wat is op dit moment het exacte bedrag dat de regering in 2026–2027 via het AIOF beschikbaar wil stellen: Afl. 43,106 miljoen, Afl. 38,299 miljoen, Afl. 65,049 miljoen of een ander bedrag?*

Voor de beantwoording van deze vraag wordt verwezen naar het antwoord op vraag 9. Daarin is aangegeven dat binnen de begroting van het AIOF 2026-2027, rekening houdend met een nog in te dienen nota van wijziging, een totaalbedrag van circa Afl.

50,3 miljoen wordt beschikbaar gesteld voor de financiering en uitvoering van investeringsprojecten. Dit bedrag bestaat uit Afl. 43,1 miljoen aan projecten zoals opgenomen in de oorspronkelijke begroting, vermeerderd met Afl. 7,2 miljoen aan aanvullende projecten die via een nota van wijziging worden voorgesteld. Hierdoor bedraagt het totale investeringsbudget circa Afl. 50,3 miljoen.

36. *Kan de regering vóór de stemming één definitieve investeringsstaat aan de Staten verstrekken waarin alle financieringsbronnen en projecten volledig op elkaar aansluiten?*

37. *Waarom wordt een mogelijke verhoging van Afl. 26,750 miljoen overwogen nadat het oorspronkelijke ontwerp al aan de Raad van Advies is voorgelegd?*

De vragen 36 en 37 worden gezamenlijk beantwoord. De regering is bereid vóór de stemming een geactualiseerde investeringsstaat aan de Staten te verstrekken waarin financieringsbronnen, projectramingen en de voeding van het Fonds volledig op elkaar aansluiten. Dit zal geschieden via de aangekondigde nota van wijziging. De mogelijke verhoging van Afl. 26,750 miljoen vloeit voort uit gewijzigde financiële inzichten en een actualisering van de beschikbare middelen na indiening van het oorspronkelijke ontwerp. De ondergetekenden achten het van belang dat deze nieuwe inzichten niet buiten beschouwing blijven, maar op transparante wijze via een nota van wijziging aan de Staten worden voorgelegd.

38. *Welke projecten ter waarde van Afl. 20,236 miljoen wil de regering faseren of temporiseren, waarom juist deze projecten en wie heeft dat besluit genomen?*

Uit te stellen projecten van de begroting AIOF 2026-2027:

In Afl. 1000			2026-2027 Begroot	Realisatie
Beleidsterrein:	**Ministerie:**	**Investeringen:**		
Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat			**5,267**	
	HIIT	Vervanging Skidsloader (DOW)	94	
	TTA	Afrastering West en Zuidzijde DLA	163	
	VSOV	Koppeling promedicp-ASP en Decos JOIN DVG	123	
	JIOVE	Herinrichting parkeerplaats DRH	216	
	JIOVE	E-HRM van DRH	481	
	JIOVE	Renovatie gebouw C DRH	2,328	
	JIOVE	Vervanging politieboot en bijbehorend toolkit	1,863	
Energietransitie en klimaatbestendigheid			**6,310**	
	JIOVE	2de caping project Parkietenbos	5,873	
	FEPS	Pier projecten	437	
Duurzame huisvesting en infrastructuur			**8,343**	
	HIIT	Asfalteren van bestaande zandwegen (DOW)	2,500	
	HIIT	Toegangsontsluiting te Sero Colorado (DOW)	2,914	
	HIIT	Meerjarige wegenonderhoudsplan (DOW)	2,929	
		Totaal:	**19,920**	

39. *Kan de regering per project aangeven welke objectieve score het project heeft gekregen op de gepubliceerde beoordelingscriteria?*

In eerdere beoordelingsrondes voor investeringsvoorstellen in het kader van de ontwerpbegrotingen 2022 tot en met 2025 heeft de IEC ieder voorstel aan de hand van vastgestelde criteria beoordeeld en van een score voorzien. De beoordeling van projecten binnen het AIOF-kader is nog niet afgerond. Om die reden zijn op dit moment nog geen projectscores beschikbaar. De ministerraad heeft de beoordelingscriteria inmiddels goedgekeurd. Deze criteria zullen worden toegepast op de nieuwe investeringsvoorstellen voor het dienstjaar 2027, waarna de bijbehorende scores te zijner tijd beschikbaar zullen zijn.

40. *Welke van de projecten in de begroting 2026–2027 zijn daadwerkelijk door de Investerings- en Evaluatiecommissie beoordeeld en op welke datum?*

Het coördineren van het indieningsproces en de ondersteuning van aanvragers is tot nu toe gedaan in samenwerking tussen DEZHI en DIRFIN. Het laatste volledige advies betreft de OB2025 van april 2024. Voor de projecten uit de huidige (concept-)meerjarige investeringsagenda die uit 2025 zijn overgenomen en onder het AIOF-kader vallen, heeft de IEC wel een beoordeling uitgevoerd.

Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat:

- 2e fase renovatie Arubahuis Afl. 1.112.000
- Herinrichting parkeerplaats DRH Afl. 216.000
- E-HRM van DRH Afl. 481.000

- Renovatie gebouw C DRH Afl. 2.328.000
- Vervanging dumptrucks (DOW) Afl. 410.000
- Vervanging skidsloader (DOW) Afl. 94.000
- Vervanging veegmachine (DOW) Afl. 316.000
- Afrastering West- en Zuidzijde DLA Afl. 163.000
- Vervanging van 2 centraal AC systemen bij DLA Afl. 58.000
- Koppeling Promedico-ASP en DECOS-JOIN DVG Afl. 123.000
- Vervanging politieboot en bijbehorend toolkit Afl. 1.836.000
- LAR-applicatie Afl. 325.000
- Inrichting nieuw gebouw DAD Afl. 365.000

Energietransitie en klimaatbestendigheid:

- 2e cappingproject Parkietenbos Afl. 5.873.000

Duurzame huisvesting en infrastructuur:

- Toegangsontsluiting te Sero Colorado Afl. 2.914.000
- Asfalteren van bestaande zandwegen (DOW) Afl. 2.500.000
- Meerjarig wegenonderhoudsplan Afl. 9.929.000

Asfalteren van bestaande zandwegen en meerjarige wegenonderhoud maken deel uit van een meerjarig plan van DOW dat al was geaccordeerd door de voormalige minister van Infrastructuur; dit plan is destijds niet door de IEC beoordeeld.

41. *Zijn er projecten opgenomen die de Investerings- en Evaluatiecommissie negatief of voorwaardelijk heeft beoordeeld? Zo ja, welke?*

Deze vraag kan ontkennend worden beantwoord. Het laatste volledige advies betreft de OB2025 van april 2024. Voor de projecten uit de huidige (concept-)meerjarige investeringsagenda die uit 2025 zijn overgenomen en onder het AIOF-kader vallen, heeft de IEC wel een beoordeling uitgevoerd.

42. *Kan de regering alle adviezen van de Investerings- en Evaluatiecommissie die betrekking hebben op de AIOF-begroting aan de Staten verstrekken en, waar mogelijk, openbaar maken?*

De Landsverordening AIOF voorziet daartoe reeds in een wettelijk stelsel van informatieverstrekking en verantwoording. De IEC rapporteert ingevolge artikel 10 jaarlijks over haar werkzaamheden, de goedgekeurde investeringsvoorstellen, de mutaties en bestedingen en de behaalde resultaten. Daarnaast rapporteert de minister ingevolge artikel 11 jaarlijks over de besteding van de middelen en de verwezenlijking van de doelstellingen van het Fonds. Ook vindt jaarlijks een onafhankelijke evaluatie

plaats van de doeltreffendheid en effecten van de landsverordening. De in artikel 11 bedoelde verslagen worden aan de Staten en het CAft toegezonden en openbaar gemaakt. Voorts ontvangen de Staten ingevolge artikel 7 halfjaarlijks een gespecificeerd overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en gedane uitgaven van het Fonds.

De Landsverordening AIOF bevat geen verplichting om ieder afzonderlijk IEC-advies integraal openbaar te maken. Voor het verstrekken of openbaar maken van individuele adviezen zal daarom per document moeten worden beoordeeld in hoeverre dit mogelijk is, rekening houdend met de aard van de daarin opgenomen informatie. De wettelijke rapportageverplichtingen waarborgen in ieder geval dat de Staten structureel inzicht krijgen in de beoordeling, besteding en resultaten van de AIOF-investeringen.

43. *Is de ministerraad bevoegd een project te financieren dat volgens de Investerings- en Evaluatiecommissie onvoldoende doelmatig, onvoldoende uitvoerbaar of onvoldoende duurzaam is?*

De ondergetekenden achten het beleidsmatig en uit het oogpunt van behoorlijk financieel beheer niet verantwoord dat de ministerraad een project voor financiering uit het AIOF voordraagt wanneer uit het deskundige advies van de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) blijkt dat het project onvoldoende doelmatig, onvoldoende uitvoerbaar of onvoldoende duurzaam is. De Landsverordening AIOF kent de IEC juist een centrale positie toe in de beoordeling van investeringsvoorstellen. Op grond van artikel 8 adviseert de IEC de ministerraad onder meer over de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De wetgever heeft deze beoordeling daarmee bewust vóór de politieke besluitvorming geplaatst. De uiteindelijke bevoegdheid om te bepalen welke projecten in de begroting van het AIOF worden opgenomen, berust weliswaar bij de ministerraad, maar die bevoegdheid moet worden uitgeoefend binnen de doelstellingen en waarborgen van de Landsverordening AIOF.

44. *Indien het antwoord op de vorige vraag bevestigend luidt: waarom bevat de landsverordening geen verplichting voor de ministerraad om een afwijking van het advies schriftelijk te motiveren?*

Deze vraag is met het voorgaande antwoord reeds beantwoord en behoeft daarom geen nadere toelichting.

45. *Welke concrete economische of maatschappelijke resultaten verwacht de regering per project en met welke KPI's worden deze resultaten gemeten?*

Er wordt verwezen naar het antwoord op vraag 7. In de vereiste documenten, waaronder het projectdossier en het vervangingsformulier, dienen de aanvragende diensten zelf de verwachte baten, indicatoren, nulmeting en beoogde streefwaarden op te nemen. Bij de beoordeling van afzonderlijke investeringsvoorstellen kan de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) nadere informatie verlangen over de projectdoelstellingen, nulmeting en streefwaarden. Deze gegevens hebben betrekking op het betreffende project en worden aangeleverd door de aanvragende dienst. Zij vormen daarmee geen evaluatie van de werking en resultaten van het AIOF als geheel.

46. *Kan een project AIOF-financiering ontvangen zonder dat vooraf meetbare doelstellingen, een nulmeting, een tijdschema en een beoogd eindresultaat zijn vastgesteld?*

Het vereiste projectdossier voor een nieuwe investering dient ten minste de doelstellingen, de nulmeting, de beoogde streefwaarden en de planning te bevatten. Indien deze gegevens ontbreken, is het dossier voor de beoordeling door de IEC onvolledig, hetgeen tot uitdrukking komt in een lagere beoordelingsscore.

Voor de uiteindelijke besluitvorming geldt dezelfde lijn als bij het antwoord op vraag 43: de IEC heeft een adviserende rol, terwijl de ministerraad bevoegd is een bestuurlijke afweging te maken en over de toekenning van financiering te besluiten.

47. *Wie bepaalt dat een project succesvol is afgerond en op basis van welke vooraf vastgestelde normen?*

Of een project inhoudelijk succesvol is afgerond, wordt door de verantwoordelijke dienst of directie beoordeeld aan de hand van de doelstellingen, nulmeting, streefwaarden en beoogde baten die in de oorspronkelijke aanvraag zijn opgenomen. Na de toekenning monitort DEZHI de voortgang van de uitvoering, waaronder de status van het project (in uitvoering, vertraagd of afgerond) en de gerealiseerde output. Deze voortgangsmonitoring omvat geen inhoudelijke effectmeting van de mate waarin de doelstellingen, streefwaarden en beoogde baten daadwerkelijk zijn bereikt. De administratieve en financiële afsluiting van het project behoort tot de verantwoordelijkheid van de Directie Financiën, die belast is met de administratie van het Fonds.

48. *Wat gebeurt er wanneer een project 25%, 50% of meer boven het oorspronkelijke budget uitkomt of aanzienlijke vertraging oploopt?*

DEZHI monitort of een project loopt, vertraagt of wordt afgerond. Bij aanzienlijke vertragingen of een dreigende overschrijding kan DEZHI of DF dat signaleren. Beslissingen over extra budget zijn voorbehouden aan de budgethoudende minister en de minister belast met Financiën.

49. *Kan de regering bevestigen dat geen enkele verplichting ten laste van het AIOF mag worden aangegaan voordat de betreffende AIOF-begroting door de Staten is geautoriseerd?*

De ondergetekenden kunnen bevestigen dat geen verplichtingen ten laste van het AIOF kunnen worden aangegaan zonder de daarvoor vereiste begrotingsautorisatie door de Staten. Verplichtingen en uitgaven kunnen uitsluitend plaatsvinden binnen de grenzen van de bij landsverordening vastgestelde begroting van het Fonds.

50. *Kan de regering na goedkeuring van de AIOF-begroting bedragen tussen projecten verschuiven zonder voorafgaande goedkeuring van de Staten? Zo ja, tot welk bedrag of percentage?*

Deze vraag kan ontkennend worden beantwoord.

51. *Kan de regering nieuwe projecten aan het AIOF toevoegen zonder dat de Staten daarvoor een begrotingswijziging goedkeuren?*

Indien de toevoeging van een nieuw project een wijziging van de door de Staten vastgestelde begroting of investeringsstaat vereist, kan dit uitsluitend plaatsvinden na goedkeuring van een begrotingswijziging door de Staten. Daarmee blijft het budgetrecht van de Staten volledig gewaarborgd.

52. *Welke wijzigingen in een goedgekeurd project - budget, doel, uitvoerder, looptijd of financieringsbron - vereisen opnieuw toestemming van de Staten?*

Wijzigingen die gevolgen hebben voor het door de Staten geautoriseerde budget, de financieringsbron, de doelstelling of de opname van nieuwe projecten vereisen een begrotingswijziging en daarmee opnieuw goedkeuring van de Staten. Wijzigingen van

uitsluitend uitvoerende of technische aard, zoals bepaalde aanpassingen in planning of uitvoering, behoeven in beginsel geen nieuwe autorisatie, tenzij daardoor de omvang, financiering of inhoudelijke doelstelling van het project wijzigt.

53. *Welke specifieke maatregelen bestaan om te voorkomen dat AIOF-projecten of opdrachten terechtkomen bij ondernemingen of adviseurs met politieke, zakelijke of persoonlijke banden met besluitvormers?*

De waarborg ligt in de inhoudelijke beoordeling van ieder investeringsvoorstel die sinds 2022 door de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) plaatsvindt. Op grond van de Landsverordening AIOF wordt daarbij onder meer getoetst aan de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Daarmee staat niet het voordeel voor een individuele onderneming of een beperkte groep centraal, maar de aantoonbare publieke en maatschappelijke meerwaarde voor Aruba. Dat private ondernemingen bij de uitvoering van publieke investeringen opdrachten verkrijgen of economisch voordeel ondervinden, maakt een investering op zichzelf niet tot een particulier belang. Doorslaggevend is dat de investering een publiek doel dient, doelmatig is en voldoende maatschappelijke en economische effecten genereert. De bestaande IEC-beoordelingssystematiek vormt daarmee de inhoudelijke waarborg dat AIOF-middelen niet worden ingezet met het primaire oogmerk particuliere belangen of een beperkte groep bedrijven te bevoordelen.

54. *Worden voor alle AIOF-projecten de Aanbestedingsverordening en het Aanbestedingsbesluit volledig toegepast, en worden alle afwijkingen van openbare aanbesteding openbaar gemaakt en gemotiveerd?*

Investeringen van het Land vallen onder de geldende aanbestedingsregelgeving. De budgethoudende minister is verantwoordelijk voor een rechtmatige uitvoering van de aanbestedingsprocedure. Indien van een openbare aanbestedingsprocedure wordt afgeweken, berusten de motivering en eventuele openbaarmaking daarvan bij de budgethoudende minister, in afstemming met de minister belast met Financiën.

55. *Hoe garandeert de regering adequate controle op het AIOF wanneer zij in de toelichting bij de wijziging van de Comptabiliteitsverordening zelf erkent dat de Centrale Accountantsdienst structureel onderbezet is?*

Voldoende controlecapaciteit is inderdaad van groot belang. De controle op het AIOF is echter niet uitsluitend afhankelijk van de Centrale Accountantsdienst, maar wordt ondersteund door begrotingsautorisatie door de Staten, interne controlemaatregelen, de financiële administratie van het Land en de reguliere verantwoordings- en toezichtmechanismen. Hoewel versterking van de capaciteit van de CAD wenselijk blijft, zijn de ondergetekenden van oordeel dat de bestaande waarborgen voldoende basis bieden voor een rechtmatige en controleerbare uitvoering van het Fonds. Bovendien behouden de Staten via de begroting, begrotingswijzigingen en de verantwoording achteraf voortdurend toezicht op de besteding van de middelen.

56. *Zal het AIOF jaarlijks een afzonderlijke, door een accountant gecontroleerde jaarrekening krijgen, of wil de regering gebruikmaken van de mogelijkheid om het fonds te consolideren in de jaarrekening van het Land?*

Het AIOF is een begrotingsfonds van het Land en geen afzonderlijke rechtspersoon. Het Fonds maakt deel uit van de financiële verantwoording van het Land en als zodanig wordt meegenomen in de controle op de landsrekening. Wel zal het Fonds, gelet op zijn afzonderlijke begroting en investeringsstaat, herkenbaar en transparant in de financiële verslaglegging worden gepresenteerd, zodat de Staten toezicht kunnen houden op de besteding van de middelen.

57. *Waarom acht de regering het verstandig het AIOF nu volledig operationeel te maken terwijl de RHOFA en de Landsverordening waarborging houdbare overheidsfinanciën nog een nieuw financieel toezichtskader zullen introduceren?*

De ondergetekenden achten het niet wenselijk de operationalisering van het AIOF uit te stellen totdat een nieuw financieel toezichtskader volledig in werking is getreden. Het Fonds vervult reeds nu een belangrijke functie bij de meerjarige planning en financiering van investeringsprojecten van het Land. Indien de RHOFA of de ontwerp-Landsverordening waarborging houdbare overheidsfinanciën in de toekomst aanvullende eisen stellen aan het beheer, toezicht of de verantwoording van het Fonds, zal de regering het AIOF daarmee in overeenstemming brengen. De ondergetekenden zien echter geen aanleiding om noodzakelijke investeringen in de tussentijd stil te leggen.

58. *Waarom kiest de regering voor een afzonderlijk AIOF, terwijl zij in de toelichting bij de nieuwe Comptabiliteitsverordening stelt dat een bestemmingsreserve materieel een vergelijkbare functie vervult als een begrotingsfonds, administratief eenvoudiger is en integraal onderdeel blijft van de Landsbegroting en de jaarrekening van het Land?*

Er is gekozen voor een begrotingsfonds in plaats van een bestemmingsreserve omdat de Comptabiliteitsverordening 1989 geen expliciete grondslag biedt voor bestemmingsreserves, terwijl begrotingsfondsen wel uitdrukkelijk bij landsverordening kunnen worden ingesteld. Het AIOF biedt bovendien een afzonderlijke begroting, investeringsstaat en meerjarige investeringsstructuur die beter aansluiten bij de doelstellingen van het Fonds. Hoewel een bestemmingsreserve administratief eenvoudiger kan zijn, is een wettelijk verankerd begrotingsfonds vanuit het oogpunt van transparantie, meerjarige investeringsplanning en bestuurlijke verantwoording de meest passende constructie.

De leden van de FUTURO-fractie hebben de volgende vragen gesteld.

59. *Kan de regering nader toelichten op welke wijze het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds, hierna: AIOF, ertoe zal bijdragen dat het investeringsbeleid van Aruba zich ontwikkelt van een voornamelijk jaarlijkse begrotingssystematiek naar een structurele en meerjarige nationale investeringsstrategie?*

Het AIOF is inmiddels wettelijk ingesteld bij de Landsverordening Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds. Het uitgangspunt van het Fonds is dat beschikbare middelen doelgericht worden ingezet voor investeringen die bijdragen aan de ontwikkeling van Aruba. Het gaat daarbij niet alleen om economische investeringen, maar ook om investeringen in duurzame ontwikkeling, innovatie, infrastructuur, openbare voorzieningen en een betere bedrijfsvoering van het Land.

De voornoemde landsverordening brengt hierin bewust structuur en samenhang aan. Investeringen worden niet als losse projecten benaderd, maar worden opgenomen in de Fondsbegroting en geplaatst binnen een meerjarige investeringsagenda, die is onderverdeeld in investeringsprogramma's per beleidsterrein. Hierdoor kunnen worden investeringen over meerdere jaren worden pland en ontstaat beter inzicht in de financiële middelen die daarvoor nodig zijn.

Het is daarbij van belang onderscheid te maken tussen de meerjarige investeringsagenda en de looptijd van een individueel project. Het meerjarige karakter van het AIOF betekent niet dat ieder project meerdere begrotingsjaren moet duren. Een investering die binnen één begrotingsjaar kan worden uitgevoerd, kan eveneens binnen het AIOF passen, zolang deze onderdeel vormt van de investeringsagenda, in de Fondsbegroting is opgenomen en aan de daarvoor geldende voorwaarden voldoet.

De meerjarige opzet is daarmee vooral bedoeld om te voorkomen dat publieke investeringen uitsluitend vanuit de behoefte van het moment worden gedaan. Zij maakt het mogelijk om vooruit te plannen, prioriteiten te stellen en beschikbare middelen gericht in te zetten voor investeringen die op korte én langere termijn van belang zijn voor Aruba.

60. *Welke concrete en meetbare maatschappelijke, economische en duurzame resultaten beoogt de regering uiterlijk aan het einde van het dienstjaar 2027 en vervolgens binnen een periode van vijf jaar met de investeringen uit het AIOF te hebben bereikt, zodat objectief kan worden vastgesteld dat het Fonds niet uitsluitend investeringsuitgaven heeft gefinancierd, maar daadwerkelijk heeft bijgedragen aan de economische weerbaarheid, leefbaarheid en duurzame ontwikkeling van Aruba?*

De ondergetekenden onderschrijven het uitgangspunt van deze vraag dat het succes van het AIOF niet uitsluitend kan worden afgemeten aan hoeveel publieke middelen zijn besteed of hoeveel projecten zijn uitgevoerd. Uiteindelijk moet kunnen worden vastgesteld wat de investeringen daadwerkelijk voor Aruba hebben opgeleverd. Dat sluit aan bij de doelstelling van de eerste AIOF-begroting: publieke investeringen programmatisch inzetten ter versterking van het duurzame verdienvermogen, de economische weerbaarheid, de leefbaarheid en de duurzame ontwikkeling van Aruba. Daarbij is het van belang onderscheid te maken tussen resultaten op projectniveau en ontwikkelingen op het niveau van de Arubaanse economie en samenleving als geheel. Het zou niet zorgvuldig zijn om op voorhand één algemeen cijfer voor bijvoorbeeld economische groei, werkgelegenheid of verduurzaming volledig aan het AIOF toe te schrijven. Dergelijke ontwikkelingen worden immers door veel meer interne en externe factoren bepaald. De meetbaarheid moet daarom in de eerste plaats worden opgebouwd vanuit de afzonderlijke investeringsprojecten. Voor ieder investeringsvoorstel moet daarom vooraf duidelijk zijn welk probleem met de investering wordt aangepakt, wat de uitgangssituatie is, welk resultaat wordt beoogd en hoe dat resultaat kan worden gemeten. De bestaande evaluatiesystematiek voorziet daarbij onder meer in de onderbouwing van het probleem met kwantitatieve gegevens of meetbare benchmarks,

de gevolgen indien niet wordt geïnvesteerd, de verwachte baten, kosten en risico's en, voor nieuwe investeringen, een monitoringssystematiek met relevante indicatoren, een nulmeting en beoogde resultaten. Vervolgens worden de voorstellen door de Investeringsevaluatiecommissie beoordeeld op onder meer duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing.

Uiterlijk eind 2027 willen de ondergetekenden daarom in de eerste plaats kunnen aantonen welke concrete resultaten met de eerste begroting AIOF 2026-2027 zijn gerealiseerd. Afhankelijk van de aard van het project kan het daarbij bijvoorbeeld gaan om gerealiseerde of verbeterde infrastructuur en openbare voorzieningen, verbetering van de leefomgeving en dienstverlening, gerealiseerde projectcapaciteit, voortgang ten opzichte van planning en budget en de concrete maatschappelijke of economische baten waarvoor het project is goedgekeurd. Niet ieder project wordt daarbij aan dezelfde indicator gemeten; een investering in infrastructuur heeft immers andere resultaten dan een investering in digitalisering, onderwijsvoorzieningen of duurzame ontwikkeling.

De ondergetekenden achten het daarbij eveneens van belang dat niet alleen de output wordt gevolgd (wat is gebouwd, gerenoveerd, aangeschaft of gedigitaliseerd), maar, waar dit redelijkerwijs meetbaar is, ook de maatschappelijke en economische effecten. De ondergetekenden hebben in de nota naar aanleiding van het verslag bij de Landsverordening AIOF reeds expliciet bevestigend geantwoord op de vraag of zij bereid is een publiek, realtime platform te creëren waarop alle projecten, budgetten en uitgaven van het AIOF zichtbaar zijn voor burgers. Deze toezegging sluit aan bij de bredere transparantie- en verantwoordingssystematiek van de Landsverordening AIOF. Artikel 11 bepaalt dat jaarlijks verslag wordt uitgebracht over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen van het fonds zijn verwezenlijkt. Tevens vindt jaarlijks een onafhankelijke evaluatie plaats van de doeltreffendheid en effecten van de landsverordening. Beide verslagen worden aan de Staten en het CAft toegezonden en op de algemene website van de overheid gepubliceerd. De ondergetekenden kunnen daarom aangeven dat het voorgenomen publieke AIOF-dashboard stapsgewijs kan worden ingericht als praktisch instrument voor de informatie die gedurende de uitvoering beschikbaar komt. Naast de financiële voortgang over budget, verplichtingen en gerealiseerde uitgaven, kan daarbij per project, waar relevant en betrouwbaar meetbaar, inzicht worden gegeven in de fysieke voortgang, gerealiseerde resultaten en maatschappelijke effecten. Daarmee wordt voorkomen dat het dashboard uitsluitend een financieel overzicht wordt. Het uitgangspunt is dat burgers en de Staten uiteindelijk ook kunnen volgen wat met de geïnvesteerde middelen daadwerkelijk voor Aruba wordt

gerealiseerd. De concrete indicatoren en rapportagesystematiek zullen daarbij moeten aansluiten op het toetsings-, monitoring- en verantwoordingskader van het AIOF. DEZHI heeft een voorstel uitgewerkt voor het ontwikkelen van een centraal digitaal aanvraagportaal en monitoringsdashboard, het "Aruba Public Investment Dashboard".

Via dit systeem wordt het volledige investeringsproces digitaal ondersteund: van de indiening, screening en beoordeling van investeringsvoorstellen tot de monitoring van goedgekeurde projecten. Per project wordt inzicht gegeven in onder meer de projectstatus, procentuele voortgang, budgetrealisatie, uitgaven en risico's, met duidelijke statusindicatoren (rood/geel/groen). Hierdoor kunnen vertragingen, budgetafwijkingen en risico's sneller worden gesignaleerd en kunnen de IEC, ministers en directies tijdig bijsturen. Het dashboard moet daarnaast de transparantie en publieke verantwoording over AIOF-investeringen vergroten. DEZHI voorziet daarom in een openbaar toegankelijk dashboard, gecombineerd met gestandaardiseerde rapportage, automatische herinneringen en escalatie wanneer updates uitblijven. De invoering gebeurt gefaseerd: eerst digitalisering van de indiening en beoordeling van projecten en vervolgens de monitoring van de uitvoering en uitgaven. Daarmee wordt het dashboard een praktisch instrument voor sturing, controle, verantwoording en inzicht in de daadwerkelijke voortgang van AIOF-projecten. De Staten zal tijdig worden geïnformeerd over de verdere uitwerking en implementatie hiervan.

Ook de Landsverordening AIOF zelf bevat hiervoor belangrijke verantwoordingsmomenten. De Investeringsevaluatiecommissie dient jaarlijks verslag uit te brengen over onder meer de goedgekeurde investeringsvoorstellen, de daaraan bestede middelen en de resultaten van die investeringsvoorstellen. Daarnaast verstrekt de minister halfjaarlijks aan de Staten een gespecificeerd overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven van het Fonds.

Voor de periode van vijf jaar ligt het ambitieniveau breder. Dan moet niet alleen zichtbaar zijn welke afzonderlijke projecten zijn uitgevoerd, maar ook of de gekozen investeringsstrategie als geheel daadwerkelijk effect heeft gehad. De Landsverordening voorziet daarom in een evaluatie van de doeltreffendheid en de effecten van het AIOF in de praktijk binnen vijf jaar. Daarmee ontstaat nadrukkelijk een evaluatiemoment waarop niet alleen de financiële realisatie, maar ook het functioneren en de daadwerkelijke effecten van het Fonds worden beoordeeld. Daarmee is bewust gekozen voor een systematiek waarin vooraf wordt beoordeeld, tijdens de uitvoering wordt gemonitord en achteraf op resultaten en effecten wordt geëvalueerd. Het uiteindelijke criterium voor het succes van het AIOF is dus niet hoeveel middelen het Fonds heeft uitgegeven, maar in

welke mate de daarmee gefinancierde projecten aantoonbaar hebben bijgedragen aan een sterkere economische structuur, betere publieke voorzieningen en leefomgeving, duurzame ontwikkeling en een groter duurzaam verdienvermogen van Aruba. Waar die bijdrage objectief kan worden gekwantificeerd, zal zij met indicatoren worden gemeten.

61. *Is de regering bereid om bij toekomstige begrotingen van het AIOF per investeringsproject ten minste het doel, de totale projectkosten, de uitvoeringsperiode, het verantwoordelijke ministerie, de beoogde output en de beoogde maatschappelijke dan wel economische effecten inzichtelijk te maken?*

De ondergetekenden onderkennen het belang van een transparante en controleerbare informatievoorziening aan de Staten. Zij zijn daarom bereid om bij toekomstige AIOF-begrotingen per investeringsproject, voor zover de projectvoorbereiding dit toelaat, inzicht te geven in het doel, de geraamde totale projectkosten, de uitvoeringsperiode, het verantwoordelijke ministerie, de beoogde output en de verwachte maatschappelijke dan wel economische effecten. Deze informatie wordt ontleend aan de onderliggende projectdossiers en wordt opgenomen op een detailniveau dat past bij de fase waarin het project zich bevindt. Indien bepaalde gegevens bij indiening van de begroting nog niet definitief zijn, worden deze bij de verdere uitwerking en in de periodieke uitvoeringsrapportages geactualiseerd. Hiermee worden de budgettaire en controlerende bevoegdheden van de Staten versterkt, zonder vooruit te lopen op nog te nemen uitvoerings- of aanbestedingsbesluiten.

62. *Is de regering bereid om ten aanzien van de middelen die in het AIOF worden gestort een volledige 'audit trail' beschikbaar te stellen, waaruit per bedrag kan worden herleid uit welk begrotingsjaar en welke begrotingspost het afkomstig is en aan welk investeringsproject het uiteindelijk wordt besteed?*

Voor de middelen die aan het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds worden toegewezen, wordt in de financiële administratie bijgehouden uit welke begrotingsmiddelen deze afkomstig zijn en voor welke investeringsprojecten zij worden aangewend. Hierdoor kan de herkomst en besteding van middelen worden herleid en kunnen de Staten hierover desgevraagd nader worden geïnformeerd. Daarnaast wordt via de begrotings- en verantwoordingsdocumenten van het fonds verantwoording afgelegd over de inzet van de beschikbare middelen en de voortgang van de investeringsprojecten.

63. *Is de regering bereid om een openbaar en periodiek geactualiseerd AIOF-dashboard in te voeren waarop per project onder meer de goedgekeurde begroting, aangegane verplichtingen, gerealiseerde uitgaven, aanbestedingsstatus, uitvoeringspercentage en verwachte opleverdatum kunnen worden gevolgd?*

Artikel 11 bepaalt dat jaarlijks verslag wordt uitgebracht over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen van het fonds zijn verwezenlijkt. Tevens vindt jaarlijks een onafhankelijke evaluatie plaats van de doeltreffendheid en effecten van de landsverordening. Beide verslagen worden aan de Staten en het CAft toegezonden en op de algemene website van de overheid gepubliceerd. De ondergetekenden kunnen daarom aangeven dat het voorgenomen publieke AIOF-dashboard stapsgewijs kan worden ingericht als praktisch instrument voor de informatie die gedurende de uitvoering beschikbaar komt. Naast de financiële voortgang over budget, verplichtingen en gerealiseerde uitgaven, kan daarbij per project, waar relevant en betrouwbaar meetbaar, inzicht worden gegeven in de fysieke voortgang, gerealiseerde resultaten en maatschappelijke effecten. Indicatoren zoals werkgelegenheid, lokale economische participatie of lokale inkoop kunnen worden opgenomen voor zover deze onderdeel zijn van de projectdoelstellingen en op een uniforme en controleerbare wijze kunnen worden geregistreerd. Daarmee wordt voorkomen dat het dashboard uitsluitend een financieel overzicht wordt. Het uitgangspunt is dat burgers en de Staten uiteindelijk ook kunnen volgen wat met de geïnvesteerde middelen daadwerkelijk voor Aruba wordt gerealiseerd. De concrete indicatoren en rapportagesystematiek zullen daarbij moeten aansluiten op het toetsings-, monitoring- en verantwoordingskader van het AIOF.

DEZHI heeft een voorstel uitgewerkt voor het ontwikkelen van een centraal digitaal aanvraagportaal en monitoringsdashboard, het "Aruba Public Investment Dashboard". Via dit systeem wordt het volledige investeringsproces digitaal ondersteund: van de indiening, screening en beoordeling van investeringsvoorstellen tot de monitoring van goedgekeurde projecten. Per project wordt inzicht gegeven in onder meer de projectstatus, procentuele voortgang, budgetrealisatie, uitgaven en risico's, met duidelijke statusindicatoren (rood/geel/groen). Hierdoor kunnen vertragingen, budgetafwijkingen en risico's sneller worden gesignaleerd en kunnen de IEC, ministers en directies tijdig bijsturen. Het dashboard moet daarnaast de transparantie en publieke verantwoording over AIOF-investeringen vergroten. DEZHI voorziet daarom in een openbaar toegankelijk dashboard, gecombineerd met gestandaardiseerde rapportage, automatische herinneringen en escalatie wanneer updates uitblijven. De invoering

gebeurt gefaseerd: eerst digitalisering van de indiening en beoordeling van projecten en vervolgens de monitoring van de uitvoering en uitgaven. Daarmee wordt het dashboard een praktisch instrument voor sturing, controle, verantwoording en inzicht in de daadwerkelijke voortgang van AIOF-projecten. De Staten zal tijdig worden geïnformeerd over de verdere uitwerking en implementatie hiervan.

64. *Met welke frequentie zal de regering rapporteren over de financiële en fysieke voortgang van de projecten binnen het AIOF, zodat de Staten tijdig kunnen signaleren wanneer sprake is van vertragingen, kostenoverschrijdingen of andere uitvoeringsrisico's?*

Op grond van artikel 7 ontvangen de Staten ieder halfjaar een gespecificeerd overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en de gedane uitgaven van het Fonds. Daarmee krijgt de Staten gedurende het begrotingsjaar inzicht in de financiële uitvoering. Daarnaast brengt de Investeringsevaluatiecommissie op grond van artikel 10 jaarlijks, uiterlijk 1 april, verslag uit over haar werkzaamheden. Dit verslag bevat onder meer de mutaties in de middelen en bestedingen en de resultaten van de goedgekeurde investeringsvoorstellen. Artikel 11 bepaalt dat de minister jaarlijks, binnen zes maanden na afloop van het begrotingsjaar, verslag uitbrengt over de besteding van de middelen én over de mate waarin de doelstellingen van het AIOF daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Dit verslag wordt aan de Staten en het CAft toegezonden. De landsverordening voorziet bovendien in een jaarlijkse onafhankelijke evaluatie van de doeltreffendheid en effecten van het AIOF. De regering wil deze wettelijke rapportagemomenten ondersteunen met een meer continue monitoring van de afzonderlijke projecten. Daarbij wordt gewerkt aan een digitaal AIOF-dashboard waarmee onder meer de voortgang, budgetrealisatie en projectrisico's kunnen worden gevolgd. Het voorgestelde systeem is juist bedoeld om vertragingen en budgetafwijkingen eerder zichtbaar te maken en tijdige bijsturing mogelijk te maken. De kern is daarmee dat halfjaarlijks formeel over de financiële realisatie wordt gerapporteerd en jaarlijks breder verantwoording wordt afgelegd over de uitvoering en resultaten, terwijl de interne monitoring gedurende het jaar verder wordt versterkt. Hierdoor hoeven signalen over vertragingen, kostenoverschrijdingen of andere uitvoeringsrisico's niet te wachten tot de jaarverantwoording, maar kunnen deze eerder worden onderkend en kan waar nodig tijdig worden bijgestuurd.

65. *Is voor ieder project dat in de begroting van het AIOF is opgenomen vooraf een uitvoerbaarheidstoets verricht waarbij onder meer is gekeken naar beschikbare*

ontwerpen, vergunningen, aanbestedingsdocumenten, personele capaciteit, uitvoeringsorganisatie en een realistische aanvangsdatum?

Voor de projecten die in de begroting van het AIOF zijn opgenomen, is vooraf bezien of deze zich in een voldoende vergevorderd stadium bevinden om tot uitvoering te kunnen worden gebracht. Daarbij is beschikbare projectinformatie betrokken over onder meer de voorbereiding, planning, kostenraming en uitvoeringscapaciteit. Dit betekent echter niet dat voor ieder project reeds alle ontwerpen, vergunningen en aanbestedingsdocumenten volledig en definitief beschikbaar zijn. Deze onderdelen worden, afhankelijk van de aard en voorbereidingsfase van het project, verder uitgewerkt vóór de feitelijke uitvoering. Bij de nadere beoordeling toetst de IEC de uitvoerbaarheid van ieder project, waaronder de realistische planning, beschikbare personele capaciteit, uitvoeringsorganisatie, vereiste vergunningen en gereedheid voor aanbesteding. Eventuele tekortkomingen kunnen aanleiding geven tot nadere voorwaarden, fasering of uitstel van de financiering en uitvoering.

66. *Nu naleving van duurzaamheidscriteria uitdrukkelijk als voorwaarde voor investeringsprojecten binnen het AIOF wordt genoemd, kan de regering aangeven welke concrete duurzaamheidsindicatoren bij de beoordeling, selectie en latere evaluatie van projecten worden gehanteerd?*

Allereerst zij opgemerkt op dat duurzaamheid binnen het AIOF niet als één uniforme, op zichzelf staande indicator moet worden gezien. De aard van de investeringen verschilt daarvoor te sterk. Een investering in wegeninfrastructuur kent immers andere duurzaamheidsaspecten dan een investering in digitalisering, huisvesting, afvalverwerking of maatschappelijke voorzieningen. De Landsverordening AIOF bepaalt daarom dat de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) projectvoorstellen integraal beoordeelt. Duurzaamheid is daarbij één van de wettelijk vastgelegde beoordelingsaspecten, naast aansluiting op het regeringsbeleid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De landsverordening biedt daarnaast de mogelijkheid het door de IEC te hanteren toetsingskader nader uit te werken. Voor de concrete toepassing wordt aangesloten bij de bestaande evaluatiesystematiek voor publieke investeringen. Duurzaamheid wordt daarbij breed beoordeeld. Het gaat niet alleen om milieuaspecten, maar ook om de vraag of een investering op langere termijn maatschappelijk, financieel, technisch en organisatorisch verantwoord en houdbaar is. De concrete duurzaamheidsindicatoren worden daarom per project bepaald en meetbaar gemaakt. Afhankelijk van de aard van de investering kan bijvoorbeeld worden gekeken naar

energie- en waterverbruik, levensduur en onderhoudsbehoefte, gevolgen voor natuur en leefomgeving, afvalstromen en hergebruik van materialen, klimaatbestendigheid, toekomstige beheer- en exploitatiekosten, maatschappelijke effecten en de capaciteit van de verantwoordelijke (overheids)organisatie om de investering na oplevering duurzaam te beheren. Daarbij ligt een duidelijke verantwoordelijkheid bij ieder ministerie dat een investeringsvoorstel indient. Het betrokken ministerie kent het betreffende beleidsterrein en de doelstelling van het project en moet daarom in de investeringsaanvraag duidelijk onderbouwen welk probleem wordt aangepakt, welke duurzame resultaten met de investering worden nagestreefd en aan de hand van welke relevante en meetbare indicatoren deze resultaten kunnen worden gevolgd. De IEC beoordeelt vervolgens de kwaliteit van deze onderbouwing en beziet duurzaamheid in samenhang met de overige evaluatiecriteria.

Van belang is tevens dat de IEC niet voor ieder gespecialiseerd vraagstuk zelf alle deskundigheid in huis hoeft te hebben. Artikel 8, vierde lid, van de Landsverordening AIOF bepaalt uitdrukkelijk dat de IEC zich bij haar werkzaamheden kan laten bijstaan door andere deskundigen. Wanneer de aard of complexiteit van een project daarom vraagt, kan dus aanvullende expertise worden betrokken, bijvoorbeeld op het gebied van milieu, klimaat, infrastructuur, techniek, economie of andere relevante vakgebieden. Dit draagt bij aan een inhoudelijk zorgvuldige en objectieve beoordeling van de duurzaamheid en langetermijneffecten van een investering. Het is daarbij niet wenselijk om voor alle AIOF-projecten één generieke lijst van duurzaamheidsindicatoren verplicht toe te passen. De indicatoren moeten aansluiten bij de aard, omvang en doelstelling van het concrete project. Daarmee wordt voorkomen dat duurzaamheid wordt teruggebracht tot een algemene administratieve checklist en wordt juist gewaarborgd dat wordt gekeken naar de effecten die voor de betreffende investering daadwerkelijk relevant zijn.

De beoordeling houdt bovendien niet op bij de selectie van een project. De Landsverordening AIOF schrijft voor dat de IEC jaarlijks rapporteert over de resultaten van de goedgekeurde investeringsvoorstellen. Daarnaast wordt jaarlijks verslag uitgebracht over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen van het AIOF zijn verwezenlijkt. De kern is daarmee dat duurzaamheid binnen het AIOF projectgericht, inhoudelijk en meetbaar wordt toegepast: het verantwoordelijke ministerie onderbouwt vooraf de relevante duurzaamheidsdoelstellingen en indicatoren, de IEC toetst deze binnen het bredere evaluatiekader en kan waar nodig externe deskundigheid betrekken. Vervolgens wordt tijdens en na de uitvoering bezien of de beoogde duurzame resultaten daadwerkelijk worden gerealiseerd.

67. *Worden bij investeringen in wegen en andere infrastructurele werken naast de initiële aanlegkosten tevens levenscycluskosten, klimaatbestendigheid, waterafvoer, onderhoud, verkeersveiligheid en duurzaamheid meegenomen in de beoordeling en aanbesteding van projecten?*

Het uitgangspunt van het AIOF is dat bij infrastructurele investeringen niet uitsluitend naar de initiële aanlegkosten wordt gekeken, maar naar de investering in haar bredere economische, maatschappelijke en duurzame context. De Landsverordening AIOF bepaalt dat projectvoorstellen door de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) worden beoordeeld op onder meer duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De bestaande evaluatiesystematiek voor publieke investeringen sluit hierop aan. Bij een investeringsaanvraag moeten niet alleen de eenmalige kosten worden onderbouwd, maar ook de terugkerende kosten. De Handleiding Investeringen verlangt bovendien een financiële analyse van de exploitatie- en onderhoudskosten na oplevering voor een periode van minimaal vijf jaar en een kosten-batenanalyse waarin ook de effecten op langere termijn worden betrokken. Daarmee wordt voorkomen dat een project uitsluitend aantrekkelijk wordt geacht vanwege relatief lage aanlegkosten, terwijl het later hoge beheer-, onderhouds- of vervangingskosten voor het Land veroorzaakt. Voor wegen en andere infrastructurele werken betekent dit dat het verantwoordelijke ministerie bij de voorbereiding van het project de voor dat project relevante langetermijneffecten moet onderbouwen. Afhankelijk van de aard en locatie van het project kunnen daarbij onderhoud, levensduur, verkeersveiligheid, bereikbaarheid, waterafvoer, gevolgen voor de omgeving en klimaatbestendigheid relevante aspecten zijn. Niet ieder aspect zal bij ieder infrastructureel project in dezelfde mate van toepassing zijn. Het uitgangspunt is daarom dat de beoordeling aansluit bij de concrete risico's, functie en levensduur van de investering.

Duurzaamheid wordt binnen de bestaande systematiek bovendien breed benaderd. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de keuze van technologie, omgevingseffecten en de vraag of de investering ook na oplevering financieel en organisatorisch houdbaar is en aansluit bij de langetermijndoelstellingen van Aruba. Daarbij geldt een duidelijke verantwoordelijkheid voor het ministerie dat het project indient en uitvoert. Het betrokken ministerie moet ervoor zorgen dat deze aspecten, voor zover relevant, reeds bij de technische voorbereiding, kostenraming en projectvoorwaarden worden meegenomen. Waar zij relevant zijn voor de uitvoering, dienen zij vervolgens ook hun vertaling te krijgen in het ontwerp en de aanbestedingsdocumentatie. De beoordeling door de IEC vervangt deze verantwoordelijkheid van het vakministerie niet, maar vormt daarop een

aanvullende onafhankelijke toets. Indien voor de beoordeling specifieke technische deskundigheid nodig is, kan de IEC zich op grond van artikel 8, vierde lid, van de Landsverordening AIOF laten bijstaan door andere deskundigen. Dit kan bij complexe infrastructurele projecten bijvoorbeeld relevant zijn voor technische, milieu- of andere specialistische vraagstukken. Daarmee is gekozen voor een benadering waarbij niet alleen wordt gevraagd wat een weg of infrastructureel werk vandaag kost, maar ook of de investering veilig, duurzaam, uitvoerbaar en op langere termijn financieel beheersbaar is. Dat past bij het doel van het AIOF om publieke middelen in te zetten voor investeringen die structureel bijdragen aan de ontwikkeling van Aruba.

68. *Is de regering bereid om, waar dit technisch en economisch haalbaar is, circulaire uitgangspunten zoals hergebruik van materialen, reparatie, recycling, duurzame aanbesteding en beperking van afvalstromen structureel op te nemen in projecten die vanuit het AIOF worden gefinancierd?*

De ondergetekenden staan ervoor open om, waar dit technisch uitvoerbaar, economisch verantwoord en passend bij de aard van het project is, circulaire uitgangspunten structureel mee te nemen bij investeringen die vanuit het AIOF worden gefinancierd. Dit sluit aan bij de doelstellingen van het AIOF op het gebied van duurzame ontwikkeling en innovatie van maatschappij en leefomgeving. De Landsverordening AIOF bepaalt bovendien dat de IEC projectvoorstellen onder meer beoordeelt op duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid. Daarbij is het alleen niet wenselijk om voor ieder project zonder onderscheid dezelfde circulaire eisen voor te schrijven. De toepasbaarheid verschilt immers per investering. Bij bijvoorbeeld wegen, gebouwen en andere infrastructurele werken kunnen mogelijkheden bestaan voor hergebruik van materialen, toepassing van gerecyclede materialen, beperking van bouw- en sloopafval, reparatie in plaats van volledige vervanging en een langere levensduur van materialen en bedrijfsmiddelen. Bij andere investeringen kunnen andere duurzaamheidsaspecten relevanter zijn. Het uitgangspunt moet daarbij zijn dat circulariteit niet alleen vanuit milieuoogpunt wordt bekeken, maar ook vanuit doelmatigheid en de kosten over de levensduur van de investering. Hergebruik of recycling moet technisch verantwoord zijn, voldoen aan de noodzakelijke kwaliteits- en veiligheidseisen en economisch een verantwoorde keuze vormen. De bestaande evaluatiesystematiek vraagt reeds aandacht voor onder meer kosten, exploitatiekosten, risico's, verwachte baten en duurzaamheid.

De primaire verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het ministerie dat het investeringsproject voorbereidt en uitvoert. Dat ministerie dient te beoordelen welke

circulaire mogelijkheden voor het concrete project haalbaar en relevant zijn en kan deze vervolgens vertalen naar het ontwerp, de technische specificaties en, waar passend binnen de geldende aanbestedingsregels, de aanbestedingsvoorwaarden. De IEC kan deze aspecten vervolgens betrekken bij haar beoordeling van de duurzaamheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid van het project. Wanneer daarvoor bijzondere technische kennis nodig is, kan de IEC zich bovendien op grond van artikel 8, vierde lid, van de Landsverordening AIOF laten bijstaan door andere deskundigen. De regering onderschrijft derhalve de richting van de vraag: waar circulaire oplossingen aantoonbaar technisch haalbaar, veilig en economisch verantwoord zijn, kunnen zij structureel onderdeel worden van de voorbereiding en beoordeling van AIOF-investeringen. Daarmee wordt niet alleen gekeken naar de aanschaf of aanleg van vandaag, maar ook naar levensduur, onderhoud, hergebruik van materialen, beperking van afval en de waarde die een publieke investering op langere termijn voor Aruba behoudt.

69. *Voor het tweede cappingproject Parkietenbos is een bedrag van circa Afl. 5,873 miljoen opgenomen. Welke concrete en meetbare verbeteringen worden met deze investering beoogd ten aanzien van onder meer bodemkwaliteit, grondwater, emissies, uitloging, volksgezondheid en overige milieurisico's?*

Het bedrag van circa Afl. 5,873 miljoen voor het tweede cappingproject Parkietenbos wordt opgenomen in de begroting van het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds (AIOF). Het betreffende bedrag zal vooralsnog niet worden aangewend. Het uitgevoerde onderzoek van Witteveen & Bos dient als technische input voor de verdere beoordeling van de wijze waarop de capping van Parkietenbos kan worden vormgegeven. Daarbij wordt bezien welke aanpak, rekening houdend met de specifieke klimatologische, milieutechnische en praktische omstandigheden van Aruba, het meest passend en uitvoerbaar is. Met de capping wordt in algemene zin beoogd de afvalmassa milieutechnisch af te dekken en de daarmee samenhangende risico's voor mens en milieu te beperken, waaronder verdere verspreiding van verontreiniging, uitloging en blootstelling aan afvalstoffen. Aangezien de exacte uitvoeringswijze nog nader wordt bezien en het hiervoor opgenomen bedrag vooralsnog niet wordt aangewend, kunnen op dit moment geen concrete gerealiseerde milieueffecten aan deze investering worden toegerekend.

70. *Welke langetermijnstrategie hanteert de regering na uitvoering van de werkzaamheden bij Parkietenbos om te voorkomen dat uitsluitend de gevolgen van*

historische afvalproblematiek worden aangepakt zonder dat tegelijkertijd wordt gewerkt aan een structureel duurzamer afval- en circulair-economisch systeem?

De aanpak van Parkietenbos is gericht op het beheersen van de historische afval- en milieurisico's, maar staat niet los van de toekomstige inrichting van het afvalbeheer op Aruba. Parallel hieraan wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van een duurzaam en toekomstbestendig afvalbeheersysteem, passend bij de schaal, mogelijkheden en specifieke omstandigheden van Aruba. Daarbij wordt stapsgewijs bezien welke maatregelen haalbaar en uitvoerbaar zijn om de afvalstromen op langere termijn beter te beheersen en herhaling van de problematiek zoals bij Parkietenbos zoveel mogelijk te voorkomen.

71. *Voor de vervanging van politievaartuigen en bijbehorend materieel is circa Afl. 1,863 miljoen opgenomen. Welke concrete operationele versterking wordt hiermee beoogd ten aanzien van onder meer maritieme criminaliteit, smokkel, mensenhandel, drugshandel en overige grensoverschrijdende criminaliteit, en aan de hand van welke indicatoren zal de effectiviteit van deze investering worden beoordeeld?*

Het investeringsbedrag van circa Afl. 1,863 miljoen hield verband met de voorgenomen vervanging van politievaartuigen en bijbehorend materieel. De noodzaak tot vervanging blijft aanwezig, aangezien het huidige politievaartuig aan vervanging toe is. Een adequate maritieme capaciteit is van belang voor de operationele inzet van het Korps Politie Aruba en voor het toezicht en de handhaving in de Arubaanse territoriale wateren, waaronder de aanpak van smokkel, mensenhandel, drugshandel en overige vormen van grensoverschrijdende criminaliteit. Op dit moment is echter niet voorzien dat het hiervoor gereserveerde bedrag daadwerkelijk zal worden aangewend voor de aanschaf van een vervangend politievaartuig en bijbehorend materieel. Van een gerealiseerde operationele versterking als gevolg van deze investering is derhalve nog geen sprake. Om die reden is het op dit moment evenmin opportuun om de effectiviteit van deze specifieke investering aan de hand van operationele prestatie-indicatoren te beoordelen. Indien op een later moment alsnog tot vervanging of versterking van de maritieme capaciteit wordt besloten, kunnen daarbij indicatoren worden gehanteerd zoals de operationele beschikbaarheid van het vaartuig, het aantal vaaruren en maritieme controles, responstijden bij incidenten, het aantal zelfstandig en gezamenlijk uitgevoerde operaties en de resultaten van gerichte maritieme interventies.

72. *Is de regering bereid om investeringen in wijkvernieuwing en gemeenschapsvoorzieningen tevens vanuit het perspectief van criminaliteitspreventie en maatschappelijke weerbaarheid te beoordelen, bijvoorbeeld ten aanzien van verlichting, sociale controle, toegankelijkheid, gebruik door jongeren, leefbaarheid en sociale cohesie?*

De ondergetekenden achten het wenselijk dat investeringen in wijkvernieuwing en gemeenschapsvoorzieningen integraal worden beoordeeld, waarbij naast de fysieke verbetering van een wijk ook de maatschappelijke effecten van de investering worden meegewogen. Dit past binnen de doelstellingen van het AIOF. Artikel 4 van de Landsverordening AIOF maakt investeringen mogelijk die bijdragen aan onder meer de duurzame ontwikkeling en innovatie, infrastructuur en openbare voorzieningen. Daarbij kan, afhankelijk van de aard en doelstelling van het project, ook worden gekeken naar de bijdrage aan criminaliteitspreventie, sociale veiligheid en maatschappelijke weerbaarheid. Bij de inrichting of vernieuwing van een wijk kunnen aspecten zoals goede openbare verlichting, overzichtelijke en veilige openbare ruimten, toegankelijkheid, mogelijkheden voor sociale controle, voorzieningen voor jongeren, leefbaarheid en sociale cohesie daarom relevant zijn. Dit sluit aan bij de bestaande beoordelingssystematiek voor publieke investeringen. Projecten worden niet alleen beoordeeld op kosten, maar ook op hun economische en maatschappelijke nut, de aard en omvang van het probleem, de gevolgen wanneer niet wordt geïnvesteerd, de verwachte baten en de risico's van het project. Bij nieuwe investeringen moeten de verwachte baten bovendien worden beschreven en waar mogelijk meetbaar worden gemaakt. De primaire verantwoordelijkheid ligt bij het ministerie dat het investeringsproject voorbereidt en uitvoert. Indien bijvoorbeeld verbetering van de sociale veiligheid of leefbaarheid een belangrijke aanleiding voor een wijkproject vormt, dient het ministerie dit in de investeringsaanvraag concreet te onderbouwen. Daarbij kan worden aangegeven welke problematiek bestaat, welke doelgroepen worden geraakt, welke maatregelen worden voorgesteld en welke maatschappelijke verbetering met de investering wordt beoogd. Waar mogelijk dienen hiervoor meetbare indicatoren te worden opgenomen. De Investeringsevaluatiecommissie beoordeelt vervolgens het voorstel in samenhang met de wettelijke criteria, waaronder aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid. Wanneer voor een beoordeling specifieke kennis nodig is, kan de IEC zich op grond van artikel 8, vierde lid, bovendien laten bijstaan door andere deskundigen. De regering wil daarbij voorkomen dat ieder wijkproject automatisch als een veiligheidsproject wordt aangemerkt. De beoordeling moet aansluiten bij de concrete problematiek en doelstelling van de betreffende wijk. Wanneer

uit een goed onderbouwde investeringsaanvraag blijkt dat fysieke ingrepen tegelijkertijd kunnen bijdragen aan een veiligere leefomgeving, meer gebruik van openbare ruimte, betere voorzieningen voor jongeren en sterkere sociale samenhang, kunnen deze maatschappelijke effecten nadrukkelijk in de beoordeling en prioritering worden meegenomen. Wijkvernieuwing wordt daarmee niet uitsluitend gezien als investeren in infrastructuur, maar waar relevant ook als investeren in veiligheid, leefbaarheid en de maatschappelijke weerbaarheid van de gemeenschap.

73. *Kan de regering aangeven of de investeringen in veiligheidsvoorzieningen bij overheidsgebouwen, waaronder de betreffende investeringen bij de Departamento di Aduana (DAA), zijn gebaseerd op vooraf uitgevoerde risico- en dreigingsanalyses, zodat veiligheidsinvesteringen zoveel mogelijk preventief en risicogestuurd plaatsvinden?*

Voor het nieuwe douanekantoor te Barcadera blijkt uit de beschikbare projectinformatie dat het ontwerp vóór de indiening van de bouwaanvraag met de Brandweer is afgestemd. Begin 2025 maakte de Brandweer bezwaar tegen de ingediende aanvraag, omdat verschillende brandveiligheidsvoorzieningen ontbraken, waaronder een brand- en alarmeringsinstallatie, sprinklers, een brandkraan en brandwerende voorzieningen. Volgens de projectinformatie waren de brandveiligheidsvoorwaarden na de eerdere afstemming gewijzigd. De Douane heeft daarnaast aanvullende voorzieningen voor elektra, data, cameratoezicht en toegangscontrole aangevraagd. Bij een nieuw overheidsgebouw worden de benodigde brandveiligheidsvoorzieningen doorgaans in het ontwerp en de technische installaties verwerkt, in afstemming met onder meer de Brandweer. De overige veiligheidsbehoeften hangen af van de functie van het gebouw en de werkzaamheden van de betreffende dienst. Voor het Bestuurskantoor of een veiligheidsdienst kunnen andere risico's en voorzieningen gelden dan voor bijvoorbeeld DRH, DEZHI of de Douane. Een risico- of dreigingsanalyse moet daarom aansluiten bij het beleidsterrein en het gebruik van het gebouw.

74. *Op welke wijze worden bewoners en gebruikers betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van projecten zoals MFA San Nicolas en de verfraaiing van de FCCA-wijken De Vuyst en Bushiri, en welke indicatoren zullen worden gebruikt om te beoordelen of deze investeringen daadwerkelijk hebben geleid tot verbetering van leefbaarheid en maatschappelijk welzijn?*

De FCCA is een onafhankelijke entiteit die haar eigen beheer en bedrijfsvoering bepaalt. Tijdens de wekelijkse wijkbezoeken van de minister-president aan de verschillende

buurten was telkens een vertegenwoordiger van de FCCA aanwezig. Deze vertegenwoordiger registreerde de ontvangen klachten, feedback en suggesties in een rapport. De FCCA zal ervoor zorgdragen op structurele wijze contact te onderhouden met de wijkbewoners. Voor wat betreft de MFA in San Nicolas is er momenteel geen actieve betrokkenheid van toekomstige gebruikers of cliënten. In het verleden was er een hulpbestuurskantoor gevestigd dat diverse diensten aan de inwoners van Pariba di Brug kon aanbieden. Het is passend dat San Nicolas als district eveneens beschikt over een eigen MFA-voorziening. Een resultaatgericht onderzoek kan echter pas worden uitgevoerd nadat de MFA in San Nicolas gedurende enige tijd operationeel is geweest.

75. *In de doelstellingen en programmalijnen van het AIOF worden onder meer economische diversificatie, commerciële landbouw, financiële technologie, de creatieve sector, de blauwe economie, onderwijs en innovatie genoemd. Kan de regering aangeven wanneer de Staten een concrete investeringsportefeuille kunnen verwachten waarin deze transformatieve beleidsterreinen substantieel vertegenwoordigd zijn?*

Het AIOF is ingericht als een meerjarig investeringsinstrument. De Landsverordening bepaalt dat de investeringsprojecten onderdeel vormen van een meerjarige investeringsagenda, onderverdeeld in investeringsprogramma's per beleidsterrein. Projectvoorstellen worden daarbij beoordeeld op onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid.

Opgemerkt zij dat een deel van de beleidsontwikkeling en hervormingen die voor deze economische transformatie noodzakelijk zijn, momenteel reeds via het Landspakket Aruba wordt uitgevoerd. Het is daarom niet doelmatig om activiteiten die momenteel binnen het Landspakket worden ontwikkeld en gefinancierd, zonder meer parallel uit het AIOF te financieren. Eerst worden de lopende trajecten binnen het Landspakket zoveel mogelijk afgerond, geconcretiseerd en structureel ingebed. Waar uit deze trajecten vervolgens concrete investeringsbehoeften voortkomen die niet meer binnen het Landspakket worden gefinancierd, kan het AIOF worden ingezet als financieringsinstrument voor de implementatie, mits de betreffende projecten voldoen aan de wettelijke doelstellingen en de geldende evaluatiecriteria. De bredere transformatieve beleidsterreinen zullen in volgende investeringsrondes substantie kunnen krijgen naarmate projecten voldoende beleidsmatig zijn uitgewerkt, financieel zijn onderbouwd en uitvoeringsgereed zijn.

Zodra vanuit het Landspakket en de betrokken ministeries concrete en voldoende projecten beschikbaar komen op het gebied van onder meer economische diversificatie, landbouw, FinTech, creatieve industrie, blauwe economie, onderwijs en innovatie, kunnen deze, na toetsing door de Investeringsevaluatiecommissie en besluitvorming door de ministerraad, in een volgende AIOF-begroting of begrotingswijziging aan de Staten worden voorgelegd. Daarmee wordt tevens voorkomen dat middelen worden versnipperd of gereserveerd voor projecten die nog onvoldoende zijn voorbereid.

Binnen het thema Economie van het Landspakket Aruba zijn verschillende projecten opgenomen die rechtstreeks bijdragen aan economische diversificatie en versterking van het verdienvermogen. Voor FinTech wordt gewerkt aan een implementatiestrategie voor de ontwikkeling van een volwaardige FinTech-sector, met aandacht voor onder meer regelgeving, institutionele capaciteit, marktontwikkeling en governance. Voor de creatieve industrie (Orange Economy) wordt ingezet op het in kaart brengen van de sector en het ontwikkelen van een strategische visie en actieplan. Daarnaast is het Agri Innovation Park (AIP) gericht op versterking van de lokale voedselproductie en voedselzekerheid, waarbij onder meer de technische, financiële, organisatorische en commerciële haalbaarheid is uitgewerkt met de verdere implementatie in uitvoering.
Ook regionale handel en connectiviteit maken onderdeel uit van deze economische hervormingsagenda. Daarbij wordt ingezet op het verbeteren van de handel tussen de ABC-eilanden en op een Fast Ferry-verbinding tussen Aruba, Curaçao en Bonaire. De Fast Ferry moet de onderlinge bereikbaarheid van de eilanden verbeteren en kan daarmee het personen- en goederenverkeer, regionale handel en economische samenwerking ondersteunen. Gezamenlijk vormen de bovengenoemde projecten concrete trajecten waarmee via het Landspakket wordt gewerkt aan een bredere en meer weerbare economische basis voor Aruba.

76. *Kan de regering aangeven op welke wijze onafhankelijke evaluatie en controle op de doelmatigheid, rechtmatigheid en doeltreffendheid van de AIOF-projecten zal plaatsvinden, en welke rol daarbij is voorzien voor onder meer de Algemene Rekenkamer Aruba, Directie Financiën en andere toezichthoudende instanties?*

De controle op AIOF-projecten vindt plaats via het reguliere stelsel van financieel beheer, interne controle, begrotingsverantwoording en extern toezicht. De Directie Financiën is betrokken bij de monitoring van de begrotingsuitvoering, terwijl de Algemene Rekenkamer Aruba haar wettelijke controle- en onderzoeksbevoegdheden ten aanzien van publieke middelen behoudt.

77. *Is de regering bereid om vooraf duidelijke stop-, heroverwegings- of bijsturingscriteria vast te stellen voor projecten die structureel vertraging oplopen, aanzienlijk duurder worden dan geraamd of onvoldoende maatschappelijke dan wel economische resultaten opleveren, zodat tijdig kan worden ingegrepen en publieke middelen doelmatig worden beschermd?*

De ondergetekenden onderschrijven het belang van tijdige bijsturing, maar merken tevens op dat het bestaande toetsingskader van de Investeringsevaluatiecommissie juist is ingericht om dergelijke situaties zoveel mogelijk vooraf te voorkomen. Projectvoorstellen worden vóór opname in het AIOF beoordeeld op onder meer doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, duurzaamheid, financiële haalbaarheid, risico's, sturing en beheersing. Ook wordt beoordeeld of de beoogde resultaten voldoende concreet en meetbaar zijn, of de planning realistisch is en of de beschikbare capaciteit en middelen toereikend zijn. Deze toetsing door de IEC is wettelijk verankerd in de Landsverordening AIOF.

Het uitgangspunt is daarmee niet om pas in te grijpen wanneer een project structureel vertraagd is, aanzienlijk duurder is geworden of onvoldoende resultaten oplevert, maar om al bij het formeel indienen aan de IEC vast te stellen of een project realistisch, beheersbaar en maatschappelijk en economisch verantwoord kan worden uitgevoerd. Dezelfde criteria bieden vervolgens tijdens de uitvoering het inhoudelijke referentiekader om afwijkingen in planning, kosten, risico's en resultaten tijdig te signaleren en waar nodig bij te sturen of een project opnieuw te beoordelen. Een project dat wezenlijk afwijkt van de uitgangspunten waarop het positief is beoordeeld, kan derhalve niet zonder nadere beoordeling als vanzelfsprekend op dezelfde wijze worden voortgezet. Daarmee vormen de evaluatiecriteria, in combinatie met de wettelijke rapportage- en verantwoordingsverplichtingen, een structurele waarborg voor doelmatige besteding en verantwoording van publieke middelen. Opgemerkt dient te worden dat de minister onder wiens beleidsterrein een investering valt, op grond van artikel 6, vierde lid, budgethouder en daarmee verantwoordelijk is voor de coördinatie, verantwoording en uitvoering van het investeringsprogramma. Daarnaast is de directeur van de Directie Financiën bevoegd de informatie te verlangen die redelijkerwijs noodzakelijk is voor een behoorlijke administratie van het Fonds.

De landsverordening bevat bovendien een concrete financiële consequentie voor projecten die langdurig niet tot uitvoering komen. Indien gedurende drie achtereenvolgende jaren middelen voor een project zijn opgenomen, maar de uitvoering niet is aangevangen, vervalt het daarmee gemoeide bedrag ten gunste van het saldo

van het AIOF. Dat vrijgevallen saldo wordt vervolgens aangewend voor de aflossing van door het Land aangegane geldleningen. Hiermee wordt voorkomen dat middelen voor onbepaalde tijd worden vastgehouden voor projecten die niet van de grond komen.

Daarbij is bewust gekozen voor een stelsel van verantwoording, monitoring en parlementaire controle in plaats van een afzonderlijk sanctieregime. De minister van Financiën verstrekt de Staten halfjaarlijks een gespecificeerd overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en gedane uitgaven. De Investeringsevaluatiecommissie rapporteert jaarlijks onder meer over de goedgekeurde investeringsvoorstellen, de bestedingen en de behaalde resultaten. Daarnaast moet de minister jaarlijks verslag doen over zowel de besteding van de middelen als de mate waarin de doelstellingen van de Landsverordening zijn verwezenlijkt.

78. *De Raad stelt dat de onderbesteding uit 2025 volgens de comptabele regels opnieuw in 2026 had moeten worden begroot en vervolgens naar het Fonds had moeten worden overgeheveld. De Raad wijst bovendien op het feit dat de Comptabiliteitsverordening geen grondslag kent voor bestemmingsreserves. De regering antwoordt dat er geen bestemmingsreserve is gevormd, maar dat de middelen via de tweede begrotingswijziging 2025 expliciet zijn geautoriseerd. Kan de minister concreet aangeven op welk artikel of welke artikelen van de Comptabiliteitsverordening de constructie van Afl. 35,716 miljoen juridisch en comptabel is gebaseerd?*

Er bestaat geen specifiek artikel van de Comptabiliteitsverordening 1989 dat deze constructie uitdrukkelijk regelt. De grondslag wordt gevonden in de door de Staten vastgestelde tweede begrotingswijziging 2025, waarbij de middelen expliciet zijn bestemd voor het Fonds, in samenhang met de Landsverordening Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds. Het verschil van inzicht met het CAft en de Raad van Advies betreft juist de juridische betekenis van die begrotingsautorisatie.

79. *Heeft de regering ten aanzien van deze constructie onafhankelijk juridisch dan wel comptabel advies gevraagd of ontvangen? Zo ja, is zij bereid dit advies aan de Staten beschikbaar te stellen? Zo nee, waarom achtte de regering het niet noodzakelijk om een dergelijk advies aan de onderbouwing toe te voegen, mede gelet op de opmerkingen van de Raad van Advies?*

Deze vraag kan ontkennend worden beantwoord.

80. *Waarom heeft de regering ervoor gekozen financiële middelen aan het AIOF toe te rekenen en de begroting reeds aan de Staten voor te leggen voordat het Fonds formeel wettelijk was ingesteld, en acht de regering het risico aanwezig dat hierdoor een precedent wordt geschapen waarbij toekomstige begrotingsfondsen vóór hun wettelijke instelling financieel kunnen worden gevoed?*

De bestemming van de middelen heeft inderdaad plaatsgevonden, voordat het Fonds formeel in werking trad. Dit is evenwel een specifieke overgangssituatie waarin reeds door de Staten geautoriseerde investeringsmiddelen tijdelijk administratief zijn afgezonderd in afwachting van de formele instelling van het Fonds. Dit is niet precedent scheppend. Als uitgangspunt blijft gelden dat begrotingsfondsen een wettelijke grondslag behoeven en dat toekomstige gevallen afzonderlijk moeten worden beoordeeld binnen de toepasselijke begrotings- en comptabele regelgeving.

81. *De Raad constateerde dat het ontwerp uitging van Afl. 43,106 miljoen, terwijl de wijziging van de Landsbegroting 2026 uitging van Afl. 38,299 miljoen, waarna de regering een nieuw bedrag van Afl. 65,049 miljoen heeft genoemd. Kan de regering een volledige financiële aansluiting verstrekken van het bedrag van Afl. 65,049 miljoen, waarbij per begrotingspost wordt aangegeven waaruit de aanvullende Afl. 26,750 miljoen bestaat en uit welk begrotingsjaar en welke begrotingspost deze middelen afkomstig zijn?*

Vóór de behandeling van het ontwerp zal een volledige financiële aansluiting worden verstrekt van het bedrag van Afl. 65,049 miljoen, waarin per begrotingspost en per begrotingsjaar inzichtelijk wordt gemaakt waaruit de aanvullende Afl. 26,750 miljoen bestaat. Tevens zal een geactualiseerde investeringsstaat worden overgelegd waaruit blijkt welke projecten worden toegevoegd, gefaseerd, uitgesteld of gewijzigd. Het nader rapport vermeldt reeds dat projecten ter waarde van circa Afl. 20,236 miljoen worden getemporiseerd en noemt daarbij onder meer het e-governmentprogramma, het Agri Innovation Park, MFA San Nicolas fase 2, een parkeergarage aan de hotelstrip, een nieuw zwembad te Savaneta en een nieuw honkbalpark. De definitieve projectmatige uitwerking zal onderdeel vormen van een nota van wijziging.

82. *Welke concrete projecten worden toegevoegd, geschrapt, gefaseerd of vertraagd als gevolg van de wijziging naar Afl. 65,049 miljoen, en welke projecten ter waarde van circa Afl. 20,236 miljoen worden daarbij tijdelijk gefaseerd?*

De ondergetekenden verwijzen naar hun antwoord op de vorige vraag.

83. *Op basis van welke objectieve en vooraf vastgestelde criteria heeft de herprioritering van de AIOF-projecten plaatsgevonden, en welk gewicht is daarbij toegekend aan maatschappelijke urgentie, economische en maatschappelijke rendementen, uitvoerbaarheid, beschikbare uitvoeringscapaciteit, aanbestedingsgereedheid, duurzaamheid en overige beleidsprioriteiten?*

Voor de eerste AIOF-begroting voor de dienstjaren 2026 en 2027 is grotendeels aangesloten bij projecten die de IEC in april 2024 reeds heeft beoordeeld in het kader van de landsbegroting 2025. De daaropvolgende herprioritering van deze projecten behoort tot de verantwoordelijkheid van de ministerraad.

84. *Wie heeft deze herprioritering formeel vastgesteld: de minister, de ministerraad, de Investerings- en Evaluatiecommissie, hierna: IEC, of een andere instantie?*

Verwezen wordt verwezen naar het antwoord op vraag 83.

85. *Is de IEC opnieuw betrokken geweest bij deze gewijzigde prioritering? Zo nee, waarom niet, en wordt de IEC bij toekomstige herprioriteringen wel opnieuw betrokken?*

Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 83.

86. *Als projecten die eerder door de IEC zijn beoordeeld en goedgekeurd nu worden gefaseerd of vertraagd, wat is dan nog de rol en betekenis van de eerdere beoordeling en goedkeuring door de IEC?*

Een advies van de IEC is gericht aan de ministerraad en heeft geen besluitvormend karakter. Het advies houdt derhalve geen toekenning van middelen in en biedt evenmin de garantie dat een project in een later dienstjaar ongewijzigd wordt voortgezet. De uiteindelijke besluitvorming en eventuele herprioritering berusten bij de ministerraad, met inachtneming van de beschikbare begrotingsruimte en de actuele beleidsmatige en financiële afwegingen.

87. *De regering erkent expliciet dat de projecten niet oorspronkelijk op basis van de huidige Fondscriteria zijn geselecteerd, omdat het Fonds toen nog niet bestond, en dat de categorisering achteraf plaatsvindt. De regering erkent bovendien dat hierdoor sprake kan zijn van overlap of interpretatieruimte bij de toedeling aan*

categorieën. Hoe kunnen de Staten controleren of projecten daadwerkelijk voldoen aan de AIOF-criteria wanneer deze criteria pas na de oorspronkelijke projectselectie zijn toegepast?

Er is bewust gekozen voor een pragmatische overgangsaanpak bij de eerste AIOF-begroting. Een aantal investeringsprojecten was al voorbereid en had vanwege urgentie en bestuurlijke prioriteit niet vooraf de beoordeling door de IEC doorlopen. Het opnieuw starten van het gehele beoordelingsproces zou de uitvoering van noodzakelijke investeringen onnodig vertragen. Conform de Landsverordening AIOF berust de besluitvorming over projectvoorstellen en het meerjarig investeringsprogramma bij de ministerraad, waarbij de IEC een adviserende rol vervult.

Nu de IEC wettelijk is verankerd en de werkwijze, handleiding en evaluatiecriteria zijn vastgesteld, worden deze investeringsprojecten alsnog aan de IEC aangeboden voor evaluatie, waarbij de projectdossiers worden gecompleteerd en vervolgens als basis dienen voor de monitoring van voortgang, uitgaven, risico's en resultaten. Desalniettemin vallen deze investeringsprojecten onverkort onder de rapportage- en verantwoordingsverplichtingen van de Landsverordening AIOF. Daarmee blijven de besluitvorming, monitoring en verantwoording geborgd en behouden de Staten inzicht in de besteding van de middelen en de bereikte resultaten.

88. *Wie beslist uiteindelijk over de categorisering van projecten binnen het AIOF en bestaat hiervoor een formeel, schriftelijk en vooraf vastgesteld toetsingskader?*

De uiteindelijke categorisering van projecten binnen de programma's van het AIOF vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de minister belast met Financiën en wordt, als onderdeel van de investeringsagenda en de AIOF-begroting, door de ministerraad vastgesteld. De IEC beoordeelt en adviseert over de ingediende investeringsvoorstellen, maar neemt hierover geen definitief besluit. Hiervoor bestaat een vooraf vastgesteld schriftelijk kader. Dit wordt gevormd door de doelstellingen en investeringscategorieën van artikel 4 van de Landsverordening AIOF, de meerjarige investeringsagenda en de door de ministerraad goedgekeurde investeringsevaluatiecriteria. Deze kaders bepalen of een voorstel inhoudelijk en financieel als AIOF-investering kan worden aangemerkt. De uiteindelijke bestuurlijke afweging en besluitvorming blijven bij de ministerraad.

89. *Kan een project dat volgens de nieuwe AIOF-criteria eigenlijk niet voor financiering in aanmerking zou komen door middel van een andere categorisering alsnog onder*

het AIOF worden gebracht, en zo ja, welke waarborgen bestaan om dit te voorkomen?

Een project kan niet uitsluitend door een andere benaming of categorisering alsnog voor financiering uit het AIOF in aanmerking worden gebracht. Doorslaggevend is of het project naar aard, doelstelling en inhoud past binnen de wettelijke doelstellingen van artikel 4 van de Landsverordening AIOF en voldoet aan de vastgestelde beoordelingscriteria. De inhoudelijke kenmerken van het project zijn daarbij bepalend, niet het programma of de categorie waaronder het wordt ingedeeld.

De waarborgen bestaan uit de verplichte indiening van een onderbouwd projectdossier, de beoordeling en advisering door de IEC, de motiveringsplicht bij de bestuurlijke besluitvorming, de autorisatie van middelen door de Staten via de AIOF-begroting en de financiële en rechtmatigheidscontrole door de Directie Financiën, de Centrale Accountantsdienst en de Algemene Rekenkamer Aruba. De ministerraad behoudt bestuurlijke beslissingsruimte, maar kan daarmee niet afwijken van de wettelijke bestemming van het Fonds. Een afwijking van het IEC-advies moet daarom deugdelijk worden gemotiveerd en binnen de Landsverordening AIOF blijven.

90. *De Raad gebruikt de herinrichting van de parkeerplaats van DRH als concreet voorbeeld van een project waarvan niet duidelijk is waarom het onder "digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat" valt. De regering erkent dat het project ook als infrastructurele verbetering kan worden aangemerkt. Waarom is desondanks gekozen voor categorisering onder digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat?*

De herinrichting van de parkeerplaats van DRH is onder de programmalijn "digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat" geplaatst omdat de deze programmalijn ruim wordt uitgelegd en hieronder ook investeringen worden geschaard die bijdragen aan een betere werkomgeving en een doelmatig functioneren van het overheidsapparaat. Het project kan tevens als een infrastructurele investering worden beschouwd en daarom ook onder "duurzame huisvesting en infrastructuur" kunnen vallen. De gekozen indeling is primair administratief van aard en tegen een herclassificatie van het project is dan ook geen bezwaar.

91. *De Raad constateert dat onvoldoende blijkt van een daadwerkelijke meerjarige investeringsagenda en dat de lijsten van 2024, 2025 en 2026 onderling verschillen. De regering antwoordt dat het technisch niet haalbaar is om alle projecten van vóór*

en na de instelling van het Fonds in één integraal overzicht te plaatsen. Als het technisch niet haalbaar is om deze investeringen integraal in beeld te brengen, hoe kunnen de Staten dan beoordelen of daadwerkelijk sprake is van een samenhangende en meerjarige investeringsagenda?

Opgemerkt zij dat de bedoelde technische beperking uitsluitend betrekking heeft op het samenvoegen van historische projectlijsten die vóór de instelling van het AIOF onder verschillende begrotingsjaren, procedures en administratieve indelingen tot stand zijn gekomen. Deze lijsten vormden geen eerdere meerjarige investeringsagenda's in de zin van de Landsverordening AIOF. De huidige investeringsagenda is de eerste agenda die binnen het wettelijk verankerde AIOF-kader wordt opgesteld. Verschillen tussen de projectlijsten van 2024, 2025 en 2026 betekenen daarom niet dat geen sprake kan zijn van een samenhangende meerjarige investeringsagenda. De Staten kunnen de samenhang en het meerjarige karakter beoordelen aan de hand van de AIOF-begroting en de daarbij behorende investeringsagenda, waarin de investeringen per beleidsterrein, investeringsprogramma en project worden opgenomen. Daarbij worden de beleidsdoelen, financiële planning, looptijd en onderlinge samenhang inzichtelijk gemaakt. Artikel 6 van de Landsverordening AIOF schrijft bovendien voor dat bij iedere tweejarige begroting een overzicht wordt verstrekt van de voorgenomen projecten, de gerealiseerde programma's en de programma's die nog in uitvoering zijn. In combinatie met de halfjaarlijkse financiële rapportage aan de Staten en de beoordeling door de Investerings- en Evaluatiecommissie biedt dit de Staten voldoende informatie om de voortgang, samenhang en continuïteit van de investeringsagenda te controleren.

92. *Hoe kan de regering de doelmatigheid en samenhang van het AIOF beoordelen als niet integraal inzichtelijk is welke projecten uit eerdere investeringsagenda's zijn voortgezet, gewijzigd, vervallen of vervangen?*

De veronderstelling in de vraag is niet juist. Er is geen sprake van eerdere investeringsagenda's waarmee de huidige meerjarige investeringsagenda kan worden vergeleken. De huidige investeringsagenda is de eerste die binnen het wettelijk verankerde AIOF-kader wordt opgesteld. Er kunnen daarom geen projecten worden aangemerkt als voortgezet, gewijzigd, vervallen of vervangen ten opzichte van eerdere investeringsagenda's. Voor de eerste AIOF-begroting 2026–2027 is wel grotendeels aangesloten bij investeringsvoorstellen die de IEC in april 2024 heeft beoordeeld in het kader van de landsbegroting 2025. Deze voorstellen maakten echter geen deel uit van een eerdere investeringsagenda. De doelmatigheid en samenhang van het AIOF worden beoordeeld aan de hand van de Landsverordening AIOF, de huidige meerjarige

investeringsagenda, de vastgestelde evaluatiecriteria en de onderliggende projectdossiers. De in de vraag bedoelde historische vergelijking vormt daarvoor geen toepasselijk beoordelingskader.

93. *Welke projecten die thans in het AIOF zijn opgenomen stonden niet op de eerdere investeringsagenda's van 2024 en 2025, en wat is de motivering voor de toevoeging van deze projecten?*

Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 92.

94. *De Memorie van Toelichting stelt dat Aruba een investeringsgraad van circa 0,5% van het bbp heeft en dat het streven is om geleidelijk naar de internationale richtwaarde van 2% te gaan. De Raad signaleert tegelijkertijd grote verschillen tussen voorgenomen en gerealiseerde investeringen: van Afl. 46,257 miljoen aan voorgenomen investeringen in 2024 werd slechts Afl. 13,835 miljoen gerealiseerd. Is het kernprobleem volgens de regering daadwerkelijk een gebrek aan begrote investeringsmiddelen, of vooral een gebrek aan uitvoeringscapaciteit?*

Opgemerkt zij dat de achterblijvende realisatie van investeringen niet uitsluitend wordt veroorzaakt door een gebrek aan begrote middelen. Ook de voorbereiding van projecten, aanbestedingsprocedures, vergunningverlening en de beschikbare personele en organisatorische uitvoeringscapaciteit zijn bepalend voor het tempo waarin investeringen kunnen worden gerealiseerd. Juist daarom heeft het AIOF een meerjarig karakter. Het Fonds maakt het mogelijk investeringen over meerdere dienstjaren te programmeren, te faseren en financieel te borgen, in plaats van deze uitsluitend binnen één begrotingsjaar te ramen en uit te voeren. Hierdoor kunnen projectvoorbereiding en uitvoering beter op elkaar worden afgestemd, terwijl vertraging niet automatisch leidt tot het wegvallen van de beleidsmatige en financiële basis van een project. Het geleidelijk verhogen van de investeringsgraad naar 2% van het bbp vereist derhalve zowel voldoende structurele investeringsruimte als een versterking van de uitvoeringscapaciteit. Het AIOF biedt het meerjarige kader om beide vraagstukken in samenhang aan te pakken.

95. *Welke concrete maatregelen neemt de regering om de uitvoeringscapaciteit van de overheid voor de voorbereiding, aanbesteding, uitvoering en monitoring van investeringsprojecten structureel te verhogen?*

De uitvoeringscapaciteit wordt niet met één afzonderlijke maatregel versterkt, maar door de gehele keten van beleid, begroting, financieel beheer en projectuitvoering structureel te professionaliseren. Daarbij worden de hervormingen binnen het Landspakket en de inrichting van het AIOF nadrukkelijk met elkaar verbonden. Concreet wordt ingezet op de versterking van de financiële functie binnen de overheid, waaronder verdere professionalisering van financieel beheer en interne beheersing en de invoering van het Three Lines Model. Binnen het Landspakket is hiervoor onder meer het Steunpunt Interne Beheersing voorzien, waarmee medewerkers worden ondersteund en versterkt in hun verantwoordelijkheid voor financieel beheer. Dit draagt eraan bij dat financiële risico's, budgetafwijkingen en beheersingsvraagstukken eerder worden gesignaleerd en dat verantwoordelijkheden binnen de organisatie duidelijker worden belegd.

Daarnaast wordt de begrotingssystematiek stapsgewijs verder ontwikkeld naar policy based budgeting. Daarmee wordt de begroting sterker gekoppeld aan beleidsdoelstellingen, concrete activiteiten en uiteindelijk te bereiken resultaten, in plaats van hoofdzakelijk voort te bouwen op historische ramingen. Deze ontwikkeling is reeds ingezet en wordt vanaf de begroting 2027 verder uitgewerkt. Voor het AIOF betekent dit dat investeringsmiddelen steeds nadrukkelijker worden verbonden aan beleidsdoelen, prestaties en maatschappelijke resultaten. Ook aan de voorkant wordt de kwaliteit verhoogd. De Investeringsevaluatiecommissie beoordeelt investeringsvoorstellen onder meer op doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De verantwoordelijke minister is vervolgens budgethouder en verantwoordelijk voor de coördinatie, verantwoording en uitvoering van het investeringsprogramma. Waar specialistische kennis of capaciteit binnen het Land onvoldoende beschikbaar is, kan gericht aanvullende expertise worden ingezet.

Ten slotte wordt gewerkt aan verdere digitalisering en standaardisering van het investeringsproces. Het voorgestelde Aruba Public Investment Dashboard ondersteunt de keten van indiening en beoordeling tot uitvoering en monitoring en moet inzicht geven in voortgang, budgetrealisatie, risico's en afwijkingen. Daarbij wordt niet alleen geïnvesteerd in ICT, maar ook in gestandaardiseerde processen, duidelijke verantwoordelijkheden, training en structurele ondersteuning van medewerkers. De kern is daarmee dat de uitvoeringscapaciteit structureel en integraal wordt versterkt: betere beleidsvoorbereiding via policy based budgeting, betere projectselectie via de IEC,

versterking van de financiële functie en interne beheersing via het Three Lines Model, professionalisering van project- en programmamanagement en digitale monitoring van de uitvoering. Daarmee wordt niet alleen geïnvesteerd in méér projecten, maar vooral in het vermogen van de overheid om investeringen tijdig, doelmatig, beheerst en resultaatgericht uit te voeren en daarover transparant verantwoording af te leggen.

96. *Welk percentage van de voor 2026 en 2027 begrote AIOF-projecten verwacht de regering daadwerkelijk binnen het betreffende begrotingsjaar te realiseren?*

Opgemerkt zij dat vooraf geen verantwoord percentage kan worden genoemd van de AIOF-projecten die binnen één begrotingsjaar volledig zullen zijn gerealiseerd. De projecten verschillen in omvang, voorbereidingsfase en uitvoeringsduur, terwijl onder meer aanbestedingsprocedures, vergunningverlening en beschikbare uitvoeringscapaciteit het realisatietempo kunnen beïnvloeden. Het AIOF heeft juist een meerjarig karakter. De begrotingen voor 2026 en 2027 vormen daarom geen afzonderlijke jaarlijkse eindpunten, maar onderdelen van een meerjarige programmering en fasering van investeringen. Het uitgangspunt is dat de voor ieder dienstjaar geraamde werkzaamheden en uitgaven overeenkomstig de projectplanning worden uitgevoerd; volledige afronding van elk project binnen datzelfde jaar is niet steeds voorzien. Via de periodieke uitvoeringsrapportages zal per project inzicht worden gegeven in de voortgang, gerealiseerde uitgaven, vertragingen en eventuele bijstelling van de planning.

97. *Welk bedrag van de beschikbare middelen van het AIOF verwacht de regering daadwerkelijk binnen de dienstjaren 2026 en 2027 uit te geven, en welk bedrag zal naar huidige verwachting moeten worden doorgeschoven naar latere begrotingsjaren?*

Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 96.

98. *Als projecten reeds eerder door de Staten zijn goedgekeurd, maar vervolgens door de regering anders worden gecategoriseerd, gefaseerd of geherprioriteerd, op welk moment kunnen de Staten nog daadwerkelijk invloed uitoefenen op deze wijzigingen?*

De Staten oefenen hun invloed uit bij de vaststelling van de begroting van het AIOF, de investeringsstaat en eventuele begrotingswijzigingen. Uitvoeringsmatige aanpassingen kunnen binnen de verantwoordelijkheid van de regering plaatsvinden, maar wijzigingen die gevolgen hebben voor het budget, de financiering, de investeringsstaat of de

beleidsdoelstelling van een project worden aan de Staten voorgelegd. Voor zover projecten worden geherprioriteerd of gefaseerd en dit leidt tot een aanpassing van de begroting of investeringsstaat, behouden de Staten hun volledige budgetrecht.

99. *Kan de regering binnen de AIOF-begroting middelen tussen projecten verschuiven zonder opnieuw expliciete toestemming van de Staten, en zo ja, binnen welke juridische en financiële grenzen?*

Er kunnen niet zonder meer middelen tussen projecten worden verschoven indien daardoor de door de Staten vastgestelde investeringsstaat, projectbudgetten, financieringsbronnen of beleidsdoelstellingen wijzigen. In dergelijke gevallen is een begrotingswijziging of nota van wijziging vereist. Uitsluitend uitvoeringsmatige aanpassingen die binnen de bestaande autorisatie blijven en geen materiële gevolgen hebben voor de door de Staten goedgekeurde begroting, kunnen zonder nieuwe toestemming plaatsvinden.

100. *Welke wijzigingen in een AIOF-project, bijvoorbeeld ten aanzien van projectomvang, budget, looptijd, doelstelling of categorisering, vereisen volgens de regering een nieuwe begrotingswijziging en daarmee nieuwe autorisatie door de Staten?*

Wijzigingen in budget, financieringsbron, projectdoelstelling, opname of schrapping van projecten en andere wijzigingen die de investeringsstaat raken, vereisen een nieuwe begrotingswijziging en daarmee nieuwe autorisatie door de Staten. Wijzigingen in looptijd, fasering, projectomvang of categorisering behoeven alleen dan geen nieuwe autorisatie wanneer zij uitsluitend uitvoeringsmatig van aard zijn en geen gevolgen hebben voor de door de Staten goedgekeurde middelen, projectdoelstellingen of investeringsstaat.

101. *Welke concrete stappen gaat de regering nemen om de investeringsgraad van circa 0,5% naar 2% van het bbp te verhogen, en binnen welke termijn verwacht zij deze doelstelling te bereiken?*

De ondergetekenden beschouwen de verhoging van de investeringsgraad van circa 0,5% naar 2% van het bruto binnenlands product (bbp) als een meerjarige richting en niet als een doel dat in één begrotingsjaar moet worden gerealiseerd. Volgens de Economic Outlook June 2026 van DEZHI wordt een nominaal bbp van Afl. 8,1 miljard verwacht. Dit vertegenwoordigt bij een investeringsgraad van 0,5% circa Afl. 40 miljoen

aan investeringen per jaar en bij een investeringsgraad van 2% circa Afl. 162 miljoen. Een onmiddellijke overgang naar 2% zou daarmee, bij gelijkblijvend bbp, een additionele investeringsimpuls van ongeveer Afl. 122 miljoen per jaar betekenen. Naarmate het bbp groeit, neemt ook het absolute bedrag behorende bij de 2%-doelstelling toe.

Een dergelijke forse impuls bij een te snelle opschaling van publieke investeringen is niet alleen vanuit de uitvoeringscapaciteit onwenselijk, maar kan in een kleine en relatief open economie als Aruba ook leiden tot oververhitting. Wanneer deze forse impuls sneller plaatsvindt dan de beschikbare capaciteit van de economie kan opvangen, zal dit naar verwachting leiden tot extra druk op de bouwsector, arbeidsmarkt, beschikbare aannemerscapaciteit, materialen, lonen en prijzen. Daarmee bestaat het risico dat hogere investeringsbudgetten niet leiden tot evenredig meer reële investeringen, maar gedeeltelijk worden vertaald in hogere kosten. Dit zou de doelmatigheid van publieke investeringen verminderen.

Daarom is gekozem voor een beheerste en gefaseerde verhoging van de investeringsgraad, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de beschikbare begrotingsruimte, maar ook naar de ontwikkeling van het bbp, de economische conjunctuur, de uitvoeringscapaciteit van overheid en markt en het aantal projecten dat daadwerkelijk voldoende voorbereid en uitvoerbaar is. Dit sluit aan bij de opzet van het AIOF, waarbij investeringsvoorstellen mede worden beoordeeld op economische en maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Het AIOF maakt het bovendien mogelijk investeringen meerjarig te programmeren en te faseren, in plaats van grote investeringsvolumes gelijktijdig in de economie te brengen. De landsverordening schrijft daarvoor een meerjarige investeringsagenda en investeringsprogramma's per beleidsterrein voor.

De 2%-norm is daarmee geen bestedingsdoel op zichzelf. De regering wil daar stapsgewijs naartoe groeien voor zover de overheidsfinanciën én de Arubaanse economie dat verantwoord kunnen absorberen. Hiermee wordt voorkomen dat het streven naar meer investeringen leidt tot oververhitting, prijsopdrijving of verdringing van private investeringen. Het uitgangspunt is uiteindelijk niet zoveel mogelijk investeren, maar zoveel mogelijk duurzame economische en maatschappelijke waarde realiseren per geïnvesteerde florin.

102. *Waarom krijgen wegenonderhoud en asfaltprojecten een relatief groot aandeel van het Fonds, terwijl het AIOF tevens tot doel heeft economische transitie, diversificatie, innovatie en duurzame ontwikkeling te stimuleren?*

De omvang van de middelen voor wegen- en asfaltprojecten moet worden bezien tegen de structurele achterstand in de openbare infrastructuur en de directe gevolgen daarvan voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en economische activiteit. Een betrouwbare infrastructuur is geen doel op zichzelf, maar een noodzakelijke randvoorwaarde voor ondernemerschap, handel, toerisme, mobiliteit van werknemers en de ontwikkeling van nieuwe economische sectoren. Deze investeringen passen daarmee binnen artikel 4 van de Landsverordening AIOF, dat ook de ontwikkeling en verbetering van infrastructuur en openbare voorzieningen als fondsdoelstelling noemt. Het relatief grote aandeel in de eerste AIOF-begroting betekent niet dat het Fonds hoofdzakelijk voor wegenonderhoud is bestemd of dat economische transitie, diversificatie, innovatie en duurzame ontwikkeling ondergeschikt zijn. In deze eerste fase is mede gekozen voor projecten die voldoende waren voorbereid en op korte termijn uitvoerbaar zijn. Het meerjarige karakter van het AIOF maakt het mogelijk om de investeringsportefeuille in volgende begrotingen verder te verbreden met projecten die rechtstreeks bijdragen aan onder meer de primaire sector, de blauwe economie, FinTech, creatieve industrie en duurzame ontwikkeling. De samenstelling van het Fonds moet daarom over de gehele looptijd en niet uitsluitend op basis van de eerste begrotingsjaren worden beoordeeld.

103. *Hoe wordt voorkomen dat het AIOF reguliere begrotingsuitgaven of investeringen vervangt die normaliter rechtstreeks uit de landsbegroting zouden worden gefinancierd, in plaats van daadwerkelijk aanvullende en strategische investeringen mogelijk te maken?*

Het AIOF is niet bedoeld om reguliere begrotingsuitgaven te vervangen, maar om meerjarige investeringsprojecten op een afzonderlijke en transparante wijze te plannen en financieren. Projecten die reeds in een vergevorderde uitvoeringsfase verkeren, blijven in beginsel via de reguliere landsbegroting lopen, terwijl meerjarige investeringsprojecten in het Fonds worden ondergebracht. Doordat de investeringsstaat aan de Staten wordt voorgelegd en wijzigingen daarin aan parlementaire autorisatie zijn onderworpen, blijft gewaarborgd dat het Fonds wordt ingezet voor strategische investeringen en niet voor reguliere begrotingsuitgaven.

104. *Waarom heeft de regering het niet noodzakelijk geacht eerst een duidelijke wettelijke regeling voor bestemmingsreserves vast te stellen voordat de gekozen financiële constructie werd toegepast?*

Een afzonderlijke wettelijke regeling voor bestemmingsreserves werd niet noodzakelijk geacht, omdat de gekozen constructie niet is gebaseerd op het vormen van een bestemmingsreserve. Zoals in het nader rapport is toegelicht, betreft het een door de Staten via de tweede begrotingswijziging 2025 geautoriseerde bestemming van middelen ten behoeve van het bij landsverordening ingestelde Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds. De middelen zijn daarbij vooruitlopend op de inwerkingtreding van het fonds administratief afzonderlijk gehouden. Derhalve is geen sprake van het reserveren van begrotingsoverschotten buiten de begroting om, maar van een binnen de begroting geautoriseerde en transparante toewijzing van middelen aan een wettelijk ingesteld fonds.

105. *Hoe wordt gecontroleerd dat de Afl. 1,8 miljoen die voor de schenking aan Compañia Arubiano di Bus N.V. wordt gefinancierd uit de Afl. 2,5 miljoen die in 2024 voor dit project is vrijgemaakt én uit de begrotingsruimte van 2025, niet ten koste gaat van andere projecten binnen de begroting van 2025?*

De financiering van de schenking aan Compañia Arubiano di Bus N.V. vindt plaats uit middelen die reeds eerder voor dit specifieke project waren vrijgemaakt, aangevuld met beschikbare begrotingsruimte van de minister belast met Economische Zaken. Hierdoor worden geen middelen onttrokken aan reeds geautoriseerde of lopende investeringsprojecten binnen de begroting 2025. Eventuele aanwending van begrotingsruimte vindt plaats binnen de reguliere begrotingsautorisatie door de Staten en wordt verwerkt in de begrotingsdocumenten. Daarmee blijft inzichtelijk welke middelen voor het project worden ingezet en ten koste van welke begrotingsruimte deze worden gedekt. Bovendien blijven de besteding en verantwoording van de middelen onderworpen aan de gebruikelijke begrotings-, controle- en verantwoordingsvoorschriften.

106. *Welke concrete afspraken zijn met Compañia Arubiano di Bus N.V. gemaakt over de financiële en inhoudelijke verantwoording van de Afl. 1,8 miljoen na afronding van het betreffende project?*

Met Compañia Arubiano di Bus N.V. zijn op dit moment nog geen concrete, afdwingbare afspraken gemaakt over de financiële en inhoudelijke verantwoording van de bijdrage

van Afl. 1,8 miljoen. De bijdrage za pas definitief worden vastgelegd nadat de Staten de benodigde middelen hebben geautoriseerd.

De leden van de MEP-fractie hebben de volgende vragen gesteld.

107. Kan de regering per concreet AIOF-project aangeven welk meetbaar probleem van Aruba ermee wordt opgelost?

De projecten binnen het AIOF dragen bij aan de verbetering van de leefbaarheid in alle districten en de bevordering van duurzame ontwikkeling, innovatie en inclusieve economische groei. Investeringen die zijn opgenomen in de Landsverordening tot vaststelling van de begroting van het AIOF voor 2026 en 2027 zijn onder meer:

- Aanleg van wegen (DOW): vervanging dumptrucks, skidsloader en veegmachine voor DOW: hoognodig aangezien het huidige speciale materieel meer dan 30 jaar oud is; asfalteren van bestaande zandwegen en meerjarig wegenonderhoudsplan
- Vervanging politieboot: dit draagt bij aan de beveiliging van de kust, onder meer ten behoeve van het toerisme
- Inrichting nieuw gebouw Douane: hoognodig aangezien het gebouw al klaar is en Douane haar werkzaamheden continu moet kunnen uitvoeren
- Pier-projecten voor Visserij: nodig voor de verankering van de vissersboten
- 2de capping Parkietenbos: hoognodig gezien de huidige situatie van de afvalproblematiek op het eiland.
- Impact voor Onderwijs en moeilijk lerende kinderen: Renovatie Reina Beatrix en 2 klaslokalen voor SVGA.

108. Welke concrete definitie hanteert de regering voor 'sociale vooruitgang' binnen het AIOF?

De Landsverordening AIOF bevat geen afzonderlijke wettelijke definitie van het begrip *sociale vooruitgang*. Het begrip wordt binnen het AIOF gehanteerd als de aantoonbare verbetering van het welzijn, de leefomstandigheden en de maatschappelijke participatie van de Arubaanse bevolking als gevolg van publieke investeringen. De concrete invulling is afhankelijk van het project en moet in het projectdossier worden vertaald naar meetbare doelstellingen, een nulmeting, indicatoren en streefwaarden. Daarbij kan het onder meer gaan om een betere toegankelijkheid en kwaliteit van publieke voorzieningen, een veiligere en aantrekkelijkere leefomgeving, betere bereikbaarheid, meer sociale inclusie en ruimere toegang tot economische en maatschappelijke kansen.

De IEC beoordeelt vervolgens per project of deze beoogde resultaten voldoende concreet, doelmatig en meetbaar zijn onderbouwd. Sociale vooruitgang is daarmee geen op zichzelf staande financieringscategorie, maar een projectgebonden maatschappelijk effect dat binnen de wettelijke doelstellingen van het AIOF moet passen.

109. Welke indicatoren worden gebruikt om vast te stellen of de AIOF-investeringen daadwerkelijk tot sociale vooruitgang leiden?

Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 108. De beoordeling vindt vooralsnog plaats op projectniveau. De aanvragende dienst dient in het projectdossier de relevante nulmeting, doelstellingen, indicatoren en streefwaarden vast te leggen. De indicatoren verschillen daarom naar gelang de aard van het project. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid van publieke voorzieningen, verkeersveiligheid, kwaliteit van de leefomgeving, gebruik en capaciteit van maatschappelijke voorzieningen, bereik van doelgroepen en deelname aan maatschappelijke of economische activiteiten. De verantwoordelijke dienst beoordeelt na uitvoering in hoeverre de vooraf vastgelegde streefwaarden en beoogde maatschappelijke baten zijn gerealiseerd. De voortgangsmonitoring door DEZHI ziet primair op de uitvoering en gerealiseerde output en vormt op zichzelf geen fondsbrede effectmeting van sociale vooruitgang.

110. Hoe wordt voorkomen dat het AIOF vooral een financieringsvehikel wordt voor reeds geplande overheidsuitgaven in plaats van een motor voor structurele ontwikkeling?

111. Welke projecten in deze begroting leveren volgens de regering de grootste directe bijdrage aan het welzijn van huishoudens met lage en middeninkomens?

De vragen 110 en 111 worden gezamenlijk beantwoord. Het AIOF is niet ingericht als een financieringsvehikel voor reguliere of reeds geplande overheidsuitgaven, maar als een meerjarig investeringsinstrument voor structurele ontwikkeling. De waarborg ligt in de wettelijke systematiek: projecten moeten passen binnen de doelstellingen van het Fonds en de meerjarige investeringsagenda en worden door de IEC beoordeeld op onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De meerjarige programmering is juist bedoeld om investeringen programmatisch te plannen, rekening houdend met prioriteiten en uitvoeringscapaciteit, in plaats van uitsluitend vanuit de jaarlijkse begrotingscyclus te financieren. Daarmee is

niet bepalend of een investeringsbehoefte reeds eerder is geïdentificeerd, maar of de investering voldoet aan de doelstellingen en evaluatiecriteria van het AIOF en aantoonbare publieke meerwaarde heeft.

Het is daarbij niet zuiver om de projecten te rangschikken naar de mate waarin zij specifiek huishoudens met lage en middeninkomens bevoordelen. De AIOF-begroting bevat daarvoor geen doelgroepgerichte beoordelingssystematiek en het AIOF is geen inkomens- of koopkrachtinstrument. De opgenomen investeringen in onder meer stedelijke en regionale vernieuwing, infrastructuur, openbare voorzieningen en energietransitie kunnen wel rechtstreeks of indirect bijdragen aan de leefomgeving en kwaliteit van publieke voorzieningen waarvan ook lage- en middeninkomens profiteren. Welke projecten worden geselecteerd, wordt echter bepaald door hun maatschappelijke en economische betekenis voor Aruba als geheel en de bestaande IEC-criteria, niet door een vooraf bepaalde inkomensgroep. Gerichte ondersteuning van lage- en middeninkomens vindt primair plaats via het sociale, fiscale en koopkrachtbeleid van het Land.

112. *Hoe wordt gemeten of economische groei die door het AIOF wordt gestimuleerd ook daadwerkelijk bij Arubaanse gezinnen terechtkomt?*

Voor het meten of economische groei die door het AIOF wordt gestimuleerd ook daadwerkelijk bij Arubaanse gezinnen terechtkomt, zijn actuele en betrouwbare nationale rekeningen van wezenlijk belang. De nationale rekeningen bieden een samenhangend en internationaal vergelijkbaar statistisch kader waarmee de omvang, samenstelling en ontwikkeling van de economie kunnen worden gevolgd. Daarbij vormen zowel het nominale bruto binnenlands product (bbp) als het reële bbp belangrijke maatstaven. Het nominale bbp geeft de totale waarde van de in Aruba geproduceerde goederen en diensten weer tegen de prijzen van het betreffende jaar. Deze indicator is onder meer relevant voor de beoordeling van de omvang van de economie, de ontwikkeling van inkomens en overheidsfinanciën en de verhouding van economische grootheden tot het bbp. Voor het meten van de feitelijke economische groei is echter vooral het reële bbp van belang. Doordat bij het reële bbp wordt gecorrigeerd voor prijsontwikkelingen, wordt zichtbaar in hoeverre de productie van goederen en diensten daadwerkelijk toeneemt en groei niet uitsluitend het gevolg is van hogere prijzen.

In het kader van economische diversificatie is niet alleen de ontwikkeling van het totale reële bbp relevant, maar juist ook de samenstelling daarvan naar economische activiteit en bedrijfstak. Hierdoor kan worden vastgesteld in welke mate nieuwe en bestaande

sectoren daadwerkelijk bijdragen aan de economische productie en of de economie structureel minder afhankelijk wordt van een beperkt aantal economische activiteiten. De nationale rekeningen vormen daarmee een belangrijke empirische basis om te beoordelen of investeringen in onder meer innovatie, digitalisering, duurzame energie, infrastructuur en nieuwe economische activiteiten zich vertalen in een bredere en weerbaardere economische structuur.

Het reële bbp, en in het bijzonder het reële bbp per inwoner, kan daarbij worden gebruikt als een belangrijke indicator voor de ontwikkeling van de materiële welvaart en het duurzame verdienvermogen van Aruba. Een structurele stijging daarvan duidt erop dat de economie, gecorrigeerd voor prijsontwikkelingen en – bij gebruik per inwoner – bevolkingsontwikkeling, meer goederen en diensten kan voortbrengen. Vanuit beleidsmatig perspectief is dit relevant voor het creëren van duurzame werkgelegenheid, het versterken van productiviteit en innovatie en het vergroten van de financiële ruimte voor publieke voorzieningen en investeringen die bijdragen aan de leefbaarheid.

Daarbij dient te worden benadrukt dat het reële bbp niet op zichzelf een volledige maatstaf voor leefbaarheid of brede welvaart vormt. Aspecten zoals inkomensverdeling, kwaliteit van de leefomgeving, gezondheid, onderwijs, sociale samenhang en ecologische duurzaamheid worden daarin niet volledig tot uitdrukking gebracht. Het reële bbp moet daarom worden beschouwd als een centrale economische indicator die, in samenhang met sociale, ecologische en andere welvaartsindicatoren, inzicht geeft in de mate waarin economische diversificatie bijdraagt aan duurzame economische groei en een verbetering van de leefbaarheid van Aruba.

Voor het investeringsbeleid betekent dit dat een tijdige actualisering en verdere versterking van de nationale rekeningen tevens van belang is voor de monitoring en evaluatie van het AIOF. Door ontwikkelingen in het nominale en reële bbp en de toegevoegde waarde per bedrijfstak systematisch te volgen, kan beter worden vastgesteld of publieke investeringen bijdragen aan productiviteitsgroei, innovatie, verbreding van de economische basis en uiteindelijk aan een duurzamer en weerbaarder verdienvermogen van Aruba.

113. Welke concrete bijdrage moet het AIOF leveren aan een evenwichtigere inkomensverdeling?

Het AIOF is geen instrument voor directe inkomensherverdeling en kent daarom geen afzonderlijke doelstelling voor het verkleinen van inkomensverschillen. Het Fonds is

gericht op investeringen in het belang van Aruba die de economische structuur en bedrijvigheid versterken, duurzame ontwikkeling en innovatie bevorderen en de kwaliteit van infrastructuur en openbare voorzieningen verbeteren. Daarmee kan het AIOF wel indirect en structureel bijdragen aan bredere welvaart, onder meer door economische kansen te vergroten, de leefomgeving en publieke voorzieningen te verbeteren en voorwaarden te scheppen voor duurzame economische groei en werkgelegenheid.

De maatschappelijke bijdrage van AIOF-investeringen wordt daarom niet beoordeeld aan de hand van inkomensherverdeling als zelfstandig criterium, maar binnen de bestaande beoordelingssystematiek van de IEC, waarin onder meer economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing worden gewogen. Het rechtstreeks beïnvloeden van koopkracht en inkomensverdeling vindt primair plaats via het sociaal-economisch, fiscaal en sociaal beleid van het Land; het AIOF ondersteunt dit bredere beleid door te investeren in de structurele voorwaarden voor economische weerbaarheid, leefbaarheid en duurzame ontwikkeling van Aruba.

114. Kan de regering per project aangeven welke bevolkingsgroepen direct en indirect profiteren?

De ondergetekenden achten het niet doelmatig om vooraf per afzonderlijk AIOF-project bevolkingsgroepen als directe of indirecte begunstigden vast te leggen. Het AIOF is immers een algemeen publiek investeringsinstrument en geen doelgroep- of inkomensregeling. Veel investeringen, bijvoorbeeld in infrastructuur, openbare voorzieningen, digitalisering, energiezekerheid en stedelijke vernieuwing, hebben bovendien een brede maatschappelijke werking die zich niet betrouwbaar tot één bevolkingsgroep laat beperken. De Landsverordening AIOF richt de beoordeling daarom op de bijdrage van projecten aan het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Waar de aard van een project dit mogelijk maakt, kunnen bij de voorbereiding en evaluatie uiteraard de verwachte maatschappelijke effecten en relevante gebruikers of begunstigden inzichtelijk worden gemaakt. Dit dient echter projectgericht te gebeuren en niet door ieder project vooraf kunstmatig toe te delen aan bijvoorbeeld jongeren, ouderen, lage- of middeninkomens of inwoners van een bepaald district. Daarmee blijft de beoordeling gericht op de maatschappelijke meerwaarde voor Aruba als geheel, terwijl via de wettelijke rapportage en evaluatie achteraf inzicht wordt gegeven in de bereikte resultaten en effecten.

115. *Welke toets wordt toegepast om te voorkomen dat publieke investeringen vooral particuliere belangen of een beperkte groep bedrijven bevoordelen?*

De waarborg ligt in de inhoudelijke beoordeling van ieder investeringsvoorstel die sinds 2022 door de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) plaatsvindt. Op grond van de Landsverordening AIOF wordt daarbij onder meer getoetst aan de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Daarmee staat niet het voordeel voor een individuele onderneming of een beperkte groep centraal, maar de aantoonbare publieke en maatschappelijke meerwaarde voor Aruba.

Dat private ondernemingen bij de uitvoering van publieke investeringen opdrachten verkrijgen of economisch voordeel ondervinden, maakt een investering op zichzelf niet tot een particulier belang. Doorslaggevend is dat de investering een publiek doel dient, doelmatig is en voldoende maatschappelijke en economische effecten genereert. De bestaande IEC-beoordelingssystematiek vormt daarmee de inhoudelijke waarborg dat AIOF-middelen niet worden ingezet met het primaire oogmerk particuliere belangen of een beperkte groep bedrijven te bevoordelen.

116. *Hoe wordt het beginsel van inclusieve economische groei operationeel gemaakt bij projectselectie?*

Het beginsel van inclusieve economische groei wordt binnen het AIOF niet als afzonderlijk of nieuw selectiecriterium toegepast, maar krijgt invulling binnen de bestaande beoordelingssystematiek van de Investeringsevaluatiecommissie (IEC). De IEC beoordeelt investeringsvoorstellen onder meer op aansluiting bij het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Daarbij wordt bezien welke maatschappelijke en economische effecten een investering voor Aruba kan genereren en of de publieke middelen doelmatig worden ingezet. Inclusieve groei wordt daarmee operationeel gemaakt via de concrete maatschappelijke en economische meerwaarde van het project, en niet door vooraf quota of afzonderlijke doelgroepen aan AIOF-projecten te verbinden. Investeringen kunnen bijvoorbeeld bijdragen aan betere openbare voorzieningen, economische diversificatie, innovatie, werkgelegenheid en een duurzame leefomgeving. Deze benadering sluit aan bij de doelstellingen van het AIOF en voorkomt dat naast de bestaande IEC-systematiek aanvullende selectiecriteria worden geïntroduceerd die de samenhangende beoordeling van investeringsprojecten doorkruisen.

117. Waarom bevat de huidige investeringslijst nauwelijks projecten die expliciet als economische diversificatie zijn geclassificeerd, terwijl diversificatie een kerndoel van het Fonds is?

Een deel van de beleidsontwikkeling en hervormingen die voor deze economische transformatie noodzakelijk zijn, wordt momenteel reeds via het Landspakket Aruba uitgevoerd. Het is daarom niet doelmatig deze trajecten parallel uit het AIOF te financieren. Naarmate uit het Landspakket en de betrokken ministeries concrete, financieel onderbouwde en uitvoeringsgerede investeringsbehoeften voortkomen die niet langer binnen het Landspakket worden gefinancierd, kunnen deze na toetsing door de IEC en besluitvorming door de ministerraad in volgende AIOF-begrotingen of begrotingswijzigingen aan de Staten worden voorgelegd. Daarmee krijgt economische diversificatie stapsgewijs meer substantie, zonder middelen voortijdig te versnipperen of te reserveren voor projecten die nog onvoldoende zijn voorbereid.

In het kader van het Landspakket worden verschillende projecten uitgevoerd die gericht zijn op economische diversificatie, innovatie en versterking van de regionale samenwerking. Voor de ontwikkeling van de FinTech-sector wordt een implementatiestrategie opgesteld die de noodzakelijke juridische, institutionele en toezichthoudende randvoorwaarden concretiseert.

Er wordt ingezet op de ontwikkeling van de sector Financiële Technologie (FinTech) als onderdeel van de economische diversificatie en digitale transformatie van Aruba. In het kader van het Landspakket zal een uitvoerbare en gefaseerde implementatiestrategie worden opgesteld, waarmee de aanbevelingen uit de ECLAC-studies worden vertaald naar concrete beleidsmatige, juridische en institutionele maatregelen. De aanbesteding bevindt zich inmiddels in de afrondende fase van de selectieprocedure. Nadat de oorspronkelijke openbare aanbesteding op 29 juli 2026 is beëindigd omdat alle voorstellen meer dan 20% boven het geraamde budget lagen, zijn de vijf geldige inschrijvers uitgenodigd opnieuw een voorstel in te dienen op basis van een aangepast budget. De formele gunning en contractering vormen de daaropvolgende stappen voordat met de inhoudelijke uitvoering van de opdracht kan worden gestart.

Voor de creatieve industrie wordt gewerkt aan een mapping en een strategische visie met actieplan voor de zogenoemde Orange Economy; de gunning aan de consultant is afgerond. Daarnaast wordt voor de bevordering van de handel tussen Aruba, Bonaire en Curaçao een adviesrapport voorbereid. De nadere afstemming met Curaçao en Bonaire

is gaande. Ook wordt gezamenlijk met Curaçao gewerkt aan de verkenning van een passagiersverbinding per ferry. Gegeven het belang hiervan heeft Bonaire aangegeven ook aan dit project te willen deelnemen. De Terms of Reference zijn gepubliceerd en het concept van de call for proposals is gereed, met als doel een geschikte exploitant te selecteren. Daarnaast wordt via het Landspakket het Agri Innovation Park (AIP) voorbereid. Het AIP betreft een centraal landbouwpark waar agrarische ondernemers toegang krijgen tot geschikte landbouwgrond, gedeelde basisinfrastructuur en ondersteunende voorzieningen. Het project beoogt innovatie en professionalisering binnen de primaire sector te stimuleren, de lokale voedselproductie structureel te vergroten en daarmee de voedselzekerheid en economische diversificatie van Aruba te versterken. De regering merkt op dat het project Agri Innovation Park zich reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding bevindt. Gelet hierop is de betrokken beleidsminister voornemens de verdere uitvoering van het project op te nemen in de meerjarige investeringsagenda en de financiering ervan, met inachtneming van de geldende beoordelings- en besluitvormingsprocedures, via het AIOF te laten verlopen. Daarbij zij opgemerkt dat het projectdossier Realisatie Agri-innovation Park is ingediend via het investeringsproces voor de Landsbegroting 2025. Deze projecten dragen gezamenlijk bij aan een bredere economische basis, betere regionale bereikbaarheid, meer voedselzekerheid en nieuwe kansen voor ondernemerschap, investeringen en hoogwaardige werkgelegenheid.

118. *Waarom bevat de begroting geen afzonderlijk zichtbaar investeringsbedrag voor onderwijs en innovatie als programmalijn, terwijl deze in de toelichting als investeringsprogramma wordt genoemd?*

Het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds hanteert vier overkoepelende programmalijnen, namelijk:

- Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat;
- Stedelijke en regionale vernieuwing;
- Energietransitie en klimaatbestendigheid;
- Duurzame huisvesting en infrastructuur.

Onderwijs en innovatie worden beschouwd als beleidsdoelstellingen die binnen meerdere van deze programmalijnen kunnen terugkomen en zijn daarom niet als afzonderlijke programmalijn opgenomen. Daarnaast geldt dat de in het Fonds opgenomen projecten grotendeels reeds vóór de instelling van het Fonds waren ontwikkeld, beoordeeld en goedgekeurd. Bij de inrichting van het Fonds zijn deze bestaande projecten vervolgens ondergebracht binnen de huidige programmalijnen. Hierdoor is niet voor iedere beleidsdoelstelling een afzonderlijk zichtbaar

investeringsbudget opgenomen. Investeringen die bijdragen aan onderwijs en innovatie kunnen derhalve zijn verwerkt onder verschillende programmalijnen, afhankelijk van de aard en doelstelling van het betreffende project. Bij toekomstige begrotingen en investeringsagenda's zal worden bezien hoe de beleidsmatige koppeling tussen projecten en beleidsdoelstellingen verder kan worden verduidelijkt.

119. *Waarom zijn commerciële landbouw, FinTech, creatieve sector en blauwe economie wel als prioriteiten genoemd, maar niet duidelijk herkenbaar in de eerste projectenlijst?*

120. *Hoeveel van de AIOF-middelen is rechtstreeks gericht op het vergroten van het verdienvermogen van Arubaanse burgers en ondernemers?*

De vragen 119 en 120 worden gezamenlijk beantwoord. Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 117.

121. *Welke minimumvoorwaarden gelden voor een project om als maatschappelijk doeltreffend te worden aangemerkt?*

Voor het AIOF geldt geen afzonderlijke wettelijke minimumvoorwaarde uitsluitend voor 'maatschappelijke doeltreffendheid'. Een projectvoorstel wordt door de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) integraal beoordeeld aan de hand van de bestaande evaluatiesystematiek. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, maar in samenhang daarmee ook naar aansluiting op het beleid, duurzaamheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De IEC stelt daarbij haar eigen werkwijze vast en kan binnen het wettelijke kader een toetsingskader hanteren.

Maatschappelijke doeltreffendheid betekent in deze systematiek dat voldoende aannemelijk moet zijn dat de investering bijdraagt aan het beoogde publieke doel en maatschappelijke meerwaarde voor Aruba genereert. De aard van die meerwaarde verschilt per project en kan daarom niet zinvol in één uniforme minimumgrens worden uitgedrukt. Een infrastructureel project heeft immers andere beoogde maatschappelijke effecten dan een investering in digitalisering, leefomgeving of economische ontwikkeling. Juist daarom vindt de beoordeling projectgericht en in samenhang met de overige IEC-criteria plaats, waarna de ministerraad op basis van het advies van de IEC over opname van het project in het AIOF beslist.

122. *Wordt voor elk project vooraf een maatschappelijke kosten-batenanalyse gemaakt en zo nee, waarom niet?*

Deze vraag kan ontkennend worden beantwoord. Voor AIOF-projecten is niet voorgeschreven dat voor ieder project vooraf een afzonderlijke maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) wordt opgesteld. De Landsverordening AIOF voorziet in een bredere, integrale beoordeling door de Investeringsevaluatiecommissie (IEC), waarbij projectvoorstellen worden getoetst op aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Een verplichte volledige MKBA voor ieder project zou bovendien niet proportioneel en niet doelmatig zijn, omdat AIOF-investeringen sterk verschillen in aard, omvang en complexiteit. De diepgang van de onderbouwing moet daarom in verhouding staan tot het project en de daarmee verbonden financiële en maatschappelijke risico's. Doorslaggevend is dat vooraf voldoende inzicht bestaat in het publieke doel, de verwachte maatschappelijke en economische effecten, de kosten, uitvoerbaarheid en beheersbaarheid van de investering. Daarmee wordt de maatschappelijke meerwaarde binnen de bestaande IEC-systematiek beoordeeld, zonder voor ieder project eenzelfde zwaar analyse-instrument verplicht te stellen.

123. *Wordt voor elk project vooraf een economische impactanalyse gemaakt, inclusief effect op bbp, werkgelegenheid, lonen en lokale bestedingen?*

Voor AIOF-projecten is niet voorgeschreven dat voor ieder project vooraf een afzonderlijke economische impactanalyse wordt opgesteld waarin effecten op bbp, werkgelegenheid, lonen en lokale bestedingen afzonderlijk worden gekwantificeerd. De Landsverordening AIOF schrijft een integrale beoordeling door de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) voor, waarbij onder meer wordt gekeken naar aansluiting op het beleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing.

De aard en omvang van AIOF-projecten verschillen aanzienlijk, waardoor dergelijke macro-economische indicatoren niet voor ieder project relevant of betrouwbaar afzonderlijk zijn toe te rekenen. Een verplichte economische impactanalyse voor elk project zou daarom niet proportioneel zijn en kan bovendien schijnprecisie creëren. Waar de aard en omvang van een investering daartoe aanleiding geven, kunnen economische effecten uiteraard onderdeel zijn van de projectonderbouwing. Doorslaggevend blijft dat de verwachte maatschappelijke en economische meerwaarde projectgericht en in samenhang met de overige IEC-criteria voldoende wordt onderbouwd.

124. Welke projecten hebben een expliciete armoedereductiedoelstelling?

Geen van de thans in de AIOF-begroting 2026–2027 opgenomen projecten heeft een expliciete armoede reductiedoelstelling. Dat past ook bij de aard van het AIOF: het Fonds is een publiek investeringsinstrument en geen sociaal inkomens- of armoedebeleidsinstrument. De middelen zijn gericht op structurele investeringen in onder meer economische ontwikkeling, duurzame ontwikkeling, infrastructuur, openbare voorzieningen en het functioneren van de overheid. AIOF-investeringen kunnen uiteraard indirect bijdragen aan het verminderen van sociaaleconomische kwetsbaarheid, bijvoorbeeld door verbetering van publieke voorzieningen en leefomgeving en door het versterken van de voorwaarden voor economische ontwikkeling en werkgelegenheid. Het rechtstreeks bestrijden van armoede en ondersteunen van kwetsbare huishoudens vindt echter primair plaats via het sociale, inkomens- en koopkrachtbeleid. Het zou daarom bestuurlijk niet juist zijn om achteraf aan AIOF-projecten een expliciete armoedereductiedoelstelling toe te kennen wanneer die doelstelling niet aan het betreffende project ten grondslag ligt. In dit kader wordt verwezen naar het Koopkrachtplan, en naar de vastgestelde begrotingen 2025 en 2026.

125. Hoe wordt voorkomen dat investeringen de kosten van levensonderhoud, grondprijzen of huren verder verhogen?

De ondergetekenden beseffen dat omvangrijke publieke investeringen, wanneer deze te snel of gelijktijdig worden uitgevoerd, druk kunnen uitoefenen op de beschikbare uitvoeringscapaciteit en daarmee op prijzen en kosten. Daarom wordt binnen het AIOF niet uitsluitend gekeken naar de beschikbaarheid van financiële middelen, maar ook naar doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De meerjarige programmering biedt daarbij ruimte om projecten te prioriteren en te faseren in overeenstemming met de beschikbare uitvoeringscapaciteit en marktomstandigheden.

De AIOF-systematiek kent echter geen afzonderlijke toets op de ontwikkeling van kosten van levensonderhoud, grondprijzen of huren. Waar bij een concreet investeringsproject voorzienbare prijsopdrijvende of andere ongewenste maatschappelijke effecten kunnen optreden, kunnen deze binnen de integrale projectbeoordeling worden meegewogen. Het uitgangspunt blijft dat AIOF-investeringen duurzame publieke en maatschappelijke meerwaarde moeten opleveren en niet door een onverantwoorde programmering bestaande economische knelpunten moeten versterken.

126. *Kan de regering aangeven welk deel van de AIOF-investeringen aantoonbaar bijdraagt aan verlaging van structurele kosten voor burgers?*

De huidige AIOF-begroting bevat geen afzonderlijke classificatie of kwantificering waarmee kan worden vastgesteld welk percentage van de investeringen aantoonbaar leidt tot een structurele verlaging van de kosten voor burgers. Dit is ook geen afzonderlijk wettelijk selectiecriterium voor AIOF-projecten. Projecten worden integraal beoordeeld op onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Wel kunnen bepaalde investeringen, bijvoorbeeld op het gebied van energie, infrastructuur, digitalisering en publieke voorzieningen, op termijn bijdragen aan lagere maatschappelijke of gebruikskosten en daarmee indirect aan de betaalbaarheid voor burgers. De omvang daarvan is echter afhankelijk van het specifieke project en kan niet vooraf zonder onderliggende effectmeting als structurele kostenverlaging worden aangemerkt. Het rechtstreeks beïnvloeden van de kosten van levensonderhoud en koopkracht vindt primair plaats via het bredere sociaal-economische en fiscale beleid; het AIOF draagt hieraan bij door structurele publieke investeringen die de economische weerbaarheid, efficiëntie en leefbaarheid van Aruba versterken.

127. *Welke concrete resultaten moeten uiterlijk eind 2027 zichtbaar zijn om te kunnen concluderen dat het Fonds succesvol is?*

Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 60.

128. *Welke projecten zouden volgens de regering niet doorgaan zonder het AIOF?*

Het gaat hier met name over openbare voorzieningen en investeringsprojecten die niet door de markt zelf uitgevoerd worden. In de afgelopen jaren hebben de openbare voorzieningen een enorme achterstand opgebouwd in vergelijking met de economische en maatschappelijke ontwikkelingen op Aruba. Om deze achterstanden op een verantwoorde manier in te kunnen halen is het noodzakelijk om een effectief investeringsbeleid in te kaderen met een gestructureerde financiële voeding en met inachtneming van de beschikbare uitvoeringscapaciteit. Dergelijke projecten vergen een langere planning en voorbereiding, waardoor zij in de reguliere jaarlijkse begrotingsdynamiek onder druk komen te staan en vaak niet gerealiseerd worden.

129. Hoe wordt additionaliteit gemeten: welke nieuwe maatschappelijke waarde ontstaat door het Fonds bovenop de gewone Landsbegroting?

De additionaliteit – bedoeld zal zijn: de toegevoegde waarde - van het AIOF ligt volgens de regering niet alleen in wat wordt gefinancierd, maar vooral in hoe investeringen worden uitgevoerd. Het Fonds moet leiden tot een hogere realisatiegraad van investeringsprojecten, minder uitvoeringsvertragingen, meerjarige investeringsplanning en een betere prioritering van beschikbare middelen. Deze meerwaarde moet uiteindelijk meetbaar worden gemaakt. Daarom zal worden bezien hoe toekomstige begrotingen en rapportages kunnen worden voorzien van indicatoren waarmee de toegevoegde maatschappelijke waarde van het Fonds ten opzichte van de reguliere Landsbegroting inzichtelijk wordt gemaakt.

130. Kan de regering een rangorde geven van alle projecten op basis van maatschappelijke urgentie en verwachte maatschappelijke opbrengst?

Een dergelijke rangorde wordt niet gehanteerd en zou ook niet aansluiten bij de wijze waarop AIOF-projecten worden beoordeeld. De projecten verschillen wezenlijk in aard, beleidsdoel, omvang en maatschappelijke functie. Het onderling rangschikken van bijvoorbeeld infrastructuur, digitalisering, energie, stedelijke vernieuwing en publieke voorzieningen op één schaal van maatschappelijke urgentie of opbrengst zou daardoor een schijn van objectieve vergelijkbaarheid creëren die inhoudelijk niet bestaat. De Landsverordening schrijft dan ook geen rangorde voor, maar een integrale beoordeling door de IEC aan de hand van onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing.

De bestuurlijke afweging vindt daarom plaats op basis van de maatschappelijke meerwaarde van ieder project binnen het betreffende beleidsterrein, in samenhang met beschikbare middelen, uitvoeringscapaciteit en projectgereedheid. Alleen projecten die voldoende zijn onderbouwd en de integrale beoordeling doorlopen, komen voor financiering in aanmerking. Een aanvullende ranglijst zou naast deze systematiek geen zelfstandige besluitvormingswaarde hebben.

131. *Waarom zouden de Staten deze begroting moeten goedkeuren zolang niet per project vooraf concrete sociale en economische resultaatindicatoren zijn gepubliceerd?*

132. *Hoeveel tijdelijke en hoeveel structurele arbeidsplaatsen worden naar verwachting door de AIOF-projecten gecreëerd?*

De Landsverordening AIOF voorziet juist in een samenhangende cyclus van voorafgaande toetsing, budgettaire autorisatie, monitoring en verantwoording. Projectvoorstellen worden sinds 2022 door de IEC beoordeeld op onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Daarnaast ontvangt de Staten periodiek informatie over de realisatie en wordt jaarlijks gerapporteerd over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen zijn bereikt. De begrotingsbehandeling is daarmee niet uitsluitend een beoordeling van vooraf vastgelegde indicatoren, maar bevat ook de afweging of de voorgestelde investeringen, middelen en beleidsdoelen voldoende zijn onderbouwd om budgetrecht te verlenen. Voor het aantal tijdelijke en structurele arbeidsplaatsen bevat de voorliggende AIOF-begroting geen betrouwbare projectgewijze raming en kan daarom geen verantwoord totaal worden genoemd. Werkgelegenheidscreatie is bovendien niet voor ieder AIOF-project een zelfstandig doel; bij infrastructurele werken zal bijvoorbeeld vooral tijdelijke werkgelegenheid tijdens de uitvoering ontstaan, terwijl andere investeringen hun maatschappelijke opbrengst primair ontlenen aan betere publieke dienstverlening, infrastructuur, productiviteit of economische randvoorwaarden. Waar werkgelegenheid een relevante beoogde projectuitkomst is, kan deze projectspecifiek worden gemonitord. Het zou echter niet zorgvuldig zijn om zonder onderbouwde projectramingen aantallen tijdelijke of structurele arbeidsplaatsen aan de Staten voor te houden.

133. *Kan de regering per project aangeven hoeveel arbeidsuren en voltijdsequivalenten tijdens de uitvoering worden gecreëerd?*

De voorliggende AIOF-begroting bevat geen projectgewijze raming van het aantal arbeidsuren of voltijdsequivalenten (fte's) dat tijdens de uitvoering wordt gecreëerd. Een dergelijke raming is bovendien geen afzonderlijk wettelijk selectiecriterium voor AIOF-projecten. De projecten worden door de IEC integraal beoordeeld op onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing.

Het vooraf berekenen van arbeidsuren en fte's is daarnaast niet voor ieder project doelmatig of betrouwbaar, omdat de feitelijke arbeidsinzet mede afhankelijk is van aanbesteding, uitvoeringsmethode, planning en de inzet van opdrachtnemers. Werkgelegenheid kan een relevant economisch effect van een investering zijn, maar het AIOF is geen werkgelegenheidsregeling en het aantal gecreëerde arbeidsuren vormt daarom niet op zichzelf een maatstaf voor de maatschappelijke waarde van een project. Waar arbeidsinzet een relevante projectindicator is en betrouwbaar kan worden vastgesteld, kan deze binnen de projectmonitoring worden gevolgd.

134. *Hoeveel van deze banen zullen volgens de raming worden ingevuld door personen die reeds duurzaam op Aruba wonen?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 133.

135. *Welke concrete maatregelen garanderen dat Arubaanse werkzoekenden als eerste toegang krijgen tot vacatures die met publieke AIOF-middelen worden gecreëerd?*

136. *Worden bij aanbestedingen sociale voorwaarden opgenomen over lokale werkgelegenheid en opleiding?*

De vragen 135 en 136 worden gezamenlijk beantwoord. Er wordt verwezen naar het antwoord op vraag 133.

137. *Kan een opdrachtnemer AIOF-middelen ontvangen zonder een lokaal werkgelegenheidsplan te presenteren?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 133.

138. *Wordt een minimumpercentage lokale arbeid overwogen bij grote AIOF-projecten, voor zover juridisch toegestaan?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 133.

139. *Hoe wordt gecontroleerd of aannemers niet onnodig buitenlandse arbeidskrachten aantrekken terwijl geschikte lokale werknemers beschikbaar zijn?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 133.

140. *Wordt vóór de start van ieder project samen met DAO onderzocht welke lokale werkzoekenden voor de benodigde functies beschikbaar zijn?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 133.

141. *Hoe wordt het nieuwe arbeidsmarktprognosemodel gebruikt bij de planning en fasering van AIOF-projecten?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 133.

142. *Welke koppeling bestaat tussen AIOF-projecten en omscholingsprogramma's voor Arubanen die naar groeisectoren willen overstappen?*

Er bestaat geen automatische of rechtstreekse koppeling tussen AIOF-projecten en omscholingsprogramma's voor Arubanen die naar groeisectoren willen overstappen. Het AIOF is een publiek investeringsinstrument en geen arbeidsmarkt- of scholingsregeling. Projecten worden door de IEC beoordeeld op de bestaande criteria, waaronder aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid. Het verplicht verbinden van ieder investeringsproject aan een omscholingsprogramma behoort niet tot deze beoordelingssystematiek.

De samenhang wordt op beleidsniveau georganiseerd. Investeringen vanuit het AIOF kunnen de randvoorwaarden creëren voor economische diversificatie en nieuwe groeisectoren, terwijl scholing, omscholing en een betere aansluiting tussen arbeidsvraag en arbeidsaanbod via het arbeidsmarkt-, onderwijs- en hervormingsbeleid, waaronder relevante trajecten binnen het Landspakket, worden vormgegeven. Waar bij een concreet AIOF-project specifieke kennis of vaardigheden noodzakelijk zijn, kan afstemming met deze trajecten plaatsvinden. Daarmee worden investeringsbeleid en arbeidsmarktbeleid complementair ingezet, zonder het AIOF te belasten met doelstellingen waarvoor afzonderlijke beleidsinstrumenten beschikbaar zijn.

143. *Hoeveel AIOF-middelen worden indirect ingezet voor vakopleiding, certificering, stageplaatsen of 'apprenticeships'?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 142.

144. *Wordt van aannemers verlangd dat zij stageplaatsen beschikbaar stellen aan EPI-, EPB- of andere beroepsstudenten?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 142.

145. *Welke concrete afspraken worden gemaakt met onderwijsinstellingen zodat lokale jongeren worden voorbereid op banen die uit deze investeringen ontstaan (voortvloeien)?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 142.

146. *Hoe voorkomt de regering dat grote gelijktijdige investeringsprojecten de bestaande arbeidsschaarste verder vergroten?*

De ondergetekenden onderkennen dat een te grote gelijktijdige vraag naar arbeid en uitvoeringscapaciteit kan leiden tot verdere arbeidsmarktkrapte, hogere uitvoeringskosten en vertraging van projecten. Juist daarom wordt de AIOF-investeringsagenda niet uitsluitend bepaald door de beschikbaarheid van financiële middelen. Bij de programmering wordt rekening gehouden met de beschikbare uitvoeringscapaciteit, terwijl de IEC projecten mede beoordeelt op uitvoerbaarheid, doelmatigheid, sturing en beheersing. De meerjarige opzet van het AIOF maakt het bovendien mogelijk investeringen gefaseerd en realistisch in de tijd te programmeren, in plaats van alle beschikbare middelen gelijktijdig in de markt te zetten.

Het AIOF is daarbij geen arbeidsmarktinstrument. Het structureel aanpakken van arbeidsschaarste, waaronder een betere aansluiting tussen vraag en aanbod, scholing en omscholing, vindt plaats via het arbeidsmarkt-, onderwijs- en hervormingsbeleid, waaronder relevante trajecten binnen het Landspakket. De beheersing binnen het AIOF ligt daarom primair in prioritering, fasering en een uitvoerbaarheidstoets: projecten dienen niet sneller of gelijktijdiger te worden uitgevoerd dan de beschikbare publieke en private uitvoeringscapaciteit verantwoord toelaat.

147. *Past de regering het regeerprogramma toe waarin wordt gesteld dat grote projecten kunnen worden uitgesteld wanneer onvoldoende gekwalificeerde arbeid beschikbaar is zonder illegaliteit, ongelijkheid of instabiliteit te veroorzaken?*

Opgemerkt zij dat bij de programmering en fasering van grote investeringsprojecten rekening moet worden gehouden met de beschikbare arbeids- en uitvoeringscapaciteit.

Voor zover deze capaciteit onvoldoende is, kan dit aanleiding geven tot fasering of uitstel. Dit volgt uit het uitgangspunt van een verantwoorde en uitvoerbare investeringsplanning en de toepasselijke IEC-criteria.

148. Welke projecten zijn op arbeidsmarkteffect getoetst en wat waren de resultaten?

149. Hoeveel nieuwe banen worden verwacht in San Nicolas als gevolg van de AIOF-investeringen?

De vragen 148 en 149 worden gezamenlijk beantwoord. Voor de thans opgenomen AIOF-projecten is geen afzonderlijke arbeidsmarkteffecttoets voorgeschreven of in de voorliggende begroting vastgelegd. Arbeidsmarkteffect is geen zelfstandig IEC-criterium; de projecten worden integraal beoordeeld op onder meer economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Voor San Nicolas bevat de AIOF-begroting evenmin een onderbouwde raming van het aantal nieuwe banen dat rechtstreeks of structureel uit de AIOF-investeringen zal voortvloeien. De investeringen in en rond San Nicolas kunnen de leefomgeving, infrastructuur en economische randvoorwaarden verbeteren en daarmee economische activiteit faciliteren, maar het AIOF is geen werkgelegenheidsregeling. Zonder projectspecifieke arbeidsmarktramingen zou het noemen van een concreet aantal banen daarom schijnprecisie geven. Werkgelegenheidseffecten dienen, waar zij voor een project relevant zijn, op basis van de aard en omvang van het betreffende project te worden onderbouwd en gemonitord.

Het creëren van meer werkgelegenheid is positief voor de economische ontwikkeling, maar zal tegelijkertijd de bestaande krapte op de arbeidsmarkt verder vergroten. Uit de "Labor Force Survey 2025" blijkt dat in 2025 het aantal werkenden met 3.158 personen tot 58.984 steeg, terwijl de participatiegraad opliep tot 65,6% en de werkloosheid met 4,4% relatief laag bleef. Hierdoor is de direct beschikbare arbeidsreserve beperkt. Een verdere groei van het aantal vacatures kan daarom leiden tot grotere personeelstekorten, toenemende loondruk en een sterkere behoefte aan buitenlandse arbeidskrachten.

150. Hoeveel banen worden verwacht voor jongeren onder 30 jaar?

U wordt verwezen naar het antwoord op vraag 133.

151. *Welke maatregelen worden getroffen om langdurig werkzoekenden, alleenstaande ouders en mensen met een beperking toegang te geven tot AIOF-gerelateerde werkgelegenheid?*

U wordt verwezen naar het antwoord op vraag 133.

152. *Hoe wordt voorkomen dat AIOF-projecten vooral laagbetaalde tijdelijke banen creëren zonder doorgroeiperspectief?*

Het AIOF is geen arbeidsmarktregeling en stuurt daarom niet op het creëren van een bepaald type, aantal of loonniveau van banen. De maatschappelijke waarde van een AIOF-project wordt evenmin uitsluitend afgemeten aan de tijdelijke werkgelegenheid tijdens de uitvoering. De IEC beoordeelt projecten volgens de bestaande systematiek op onder meer economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Daarmee staat de structurele publieke en economische meerwaarde van de investering centraal, zoals betere infrastructuur, publieke voorzieningen, productiviteit en voorwaarden voor economische ontwikkeling.

Arbeidsvoorwaarden, duurzame inzetbaarheid, scholing en doorgroeiperspectief behoren primair tot het arbeidsmarkt-, onderwijs- en sociaal beleid behoren niet tot de doelstellingen van het AIOF. Het is geen afzonderlijke eis dat ieder AIOF-project structurele banen of specifieke doorgroeimogelijkheden moet creëren. Waar investeringen nieuwe economische activiteit en arbeidsvraag ondersteunen, kan het bredere arbeidsmarktbeleid daarop aansluiten. Hiermee wordt voorkomen dat het AIOF wordt belast met arbeidsmarktdoelstellingen waarvoor andere beleidsinstrumenten beschikbaar zijn, terwijl de investeringen zelf worden beoordeeld op hun duurzame maatschappelijke en economische betekenis.

153. *Welke eisen worden gesteld aan fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden, pensioenafdracht, arbeidstijden en veiligheid bij AIOF-opdrachten?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 152.

154. *Hoe wordt 'upward mobility' voor Arubaanse werknemers onderdeel van de contractvoorwaarden of projectdoelstellingen?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 152.

155. *Kan de regering een jaarlijkse rapportage toezeggen over het aantal lokale banen, stages, opleidingen en doorgroeitrajecten dat per AIOF-project is gerealiseerd?*

Dit kan bevestigend worden geantwoord.

156. *Is de regering bereid de Staten vooraf te informeren wanneer een AIOF-project naar verwachting substantiële buitenlandse arbeidsmigratie vereist, inclusief motivering waarom lokale capaciteit onvoldoende is?*

Dit kan bevestigend worden beantwoord.

157. *Hoe vertaalt deze AIOF-begroting de AVP-FUTURO-belofte om een investeringsfonds te creëren concreet naar meetbare resultaten?*

Met de oprichting van het AIOF is door het kabinet voldaan aan de belofte om een investeringsfonds op te richten met meetbare resultaten.

158. *Waar is de in het regeerprogramma aangekondigde meerjarige 'Agenda di Inversion' integraal terug te vinden?*

De in het Regeerprogramma 2025–2028 aangekondigde meerjarige 'Agenda di Inversion' wordt uitgewerkt in de meerjarige investeringsagenda van het AIOF. Het betreft dus geen afzonderlijk beleidsdocument naast de AIOF-investeringsagenda. De integrale investeringsagenda bevindt zich momenteel nog in de fase van bestuurlijke vaststelling en is daarom nog niet als definitief document openbaar beschikbaar. Na vaststelling door de ministerraad wordt zij betrokken bij de verdere begrotings- en adviesprocedure, waaronder de advisering door het CAft, en kan zij integraal aan de Staten worden aangeboden. De AIOF-begrotingen vormen vervolgens de jaarlijkse budgettaire vertaling van deze meerjarige agenda.

159. *Kan de regering de AIOF-projecten één voor één koppelen aan de concrete punten van de Agenda di Inversion uit het regeerprogramma?*

De ondergetekenden kunnen deze vraag bevestigend beantwoorden. Daarbij dient evenwel onderscheid te worden gemaakt tussen de meerjarige Agenda di Inversion uit het Regeerprogramma AVP-FUTURO 2025–2028 en de eerste uitvoerings- en

financieringstranche daarvan via de AIOF-begroting 2026–2027. De Agenda di Inversion is breder dan de projecten die in deze eerste begroting financieel zijn opgenomen.

De koppeling vindt in de eerste plaats plaats op het niveau van de in het regeerprogramma aangekondigde investeringsprioriteiten. Het regeerprogramma noemt onder meer stedelijke en regionale vernieuwing, onderwijs en innovatie, energietransitie, klimaatbestendigheid, e-government en versterking van het ambtelijk apparaat, duurzame huisvesting, infrastructuur en economische diversificatie. Deze prioriteiten zijn vervolgens vrijwel rechtstreeks vertaald in de meerjarige investeringsprogramma's van het AIOF. Voor de thans begrote projecten kan de koppeling als volgt concreet worden gemaakt:

- Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat – Afl. 9,921 miljoen. De hieronder opgenomen investeringen in onder meer overheidsgebouwen, ICT, digitale toepassingen, apparatuur en vervangingsinvesteringen geven uitvoering aan de Agenda di Inversion voor e-government, digitalisering en versterking en modernisering van het ambtelijk apparaat.
- Stedelijke en regionale vernieuwing – Afl. 8,236 miljoen. Hieronder vallen onder meer MFA San Nicolas en de verfraaiing van FCCA-wijken De Vuyst en Bushiri. Deze projecten sluiten rechtstreeks aan bij de prioriteit uit het regeerprogramma voor renovatie en revitalisering van wijken en stadscentra en verbetering van de leefomgeving, waaronder bijzondere aandacht voor San Nicolas.
- Energietransitie en klimaatbestendigheid – Afl. 6,310 miljoen. De hieronder opgenomen projecten, waaronder pierprojecten en de oplossing voor de erosie bij het Pieterboergebied, worden gekoppeld aan de Agenda di Inversion voor energietransitie, klimaatbestendigheid, bescherming van de leefomgeving en duurzame ontwikkeling.
- Duurzame huisvesting en infrastructuur – Afl. 18,638 miljoen. De projecten voor onder meer asfaltering van bestaande wegen, toegangsontsluiting te Sero Colorado, renovatie van Reina Beatrix School, verkeersveiligheid en verbetering van de waterhuishouding sluiten aan bij de prioriteiten voor duurzame infrastructuur, verbetering van openbare voorzieningen, onderwijsvoorzieningen en leefbaarheid.

Deze vier programma's en de daaronder opgenomen projecten vormen gezamenlijk Afl. 43,106 miljoen aan investeringen in de eerste AIOF-begroting. Dat betekent echter niet dat ieder afzonderlijk voornemen uit de volledige Agenda di Inversion reeds in 2026–2027 een afzonderlijk AIOF-project moet hebben. Zo noemt de meerjarige agenda ook economische diversificatie, waaronder commerciële landbouw, financiële technologie, creatieve industrie en de blauwe economie. Deze beleidsterreinen behoren uitdrukkelijk

tot het meerjarige programmatische kader van het AIOF, maar zijn in deze eerste tranche nog niet allemaal als afzonderlijke investeringsprojecten financieel zichtbaar.

Dit is inherent aan het karakter van een meerjarige en voortschrijdende investeringsagenda. Projecten worden niet uitsluitend opgenomen omdat zij in het regeerprogramma worden genoemd. Zij moeten voldoende zijn voorbereid en worden beoordeeld op onder meer beleidsmatige relevantie, haalbaarheid en duurzaamheid. De bestaande investeringssystematiek voorziet juist in een gecoördineerde beoordeling en prioritering van investeringsaanvragen voordat deze voor financiering in aanmerking komen. De regering benadrukt derhalve dat de koppeling tussen de Agenda di Inversion en het AIOF niet alleen beleidsmatig, maar ook institutioneel is geborgd: een project moet aantoonbaar aansluiten bij de prioriteiten van het regeerprogramma en wordt vervolgens ondergebracht binnen het daarvoor bestemde investeringsprogramma. De begroting 2026–2027 vormt de eerste concrete tranche van die meerjarige agenda; volgende projecten worden, naarmate zij voldoende zijn voorbereid en beoordeeld, in volgende AIOF-begrotingen aan de Staten voorgelegd.

160. Hoe draagt het Fonds bij aan de belofte om meer en betere banen te creëren?

De middelen van het fonds worden uitsluitend aangewend voor de (co)financiering van investeringsprojecten die aantoonbaar bijdragen aan de volgende doelstellingen:

- de diversificatie van de economie;
- de verbetering van de leefbaarheid in alle districten;
- de bevordering van duurzame ontwikkeling, innovatie en inclusieve economische groei.

Economische diversificatie betekent dat Aruba zijn economische basis verbreedt en daarmee de kwetsbaarheid als gevolg van de afhankelijkheid van één economische sector vermindert. Dit houdt onder meer in dat nieuwe economische sectoren worden ontwikkeld en bestaande sectoren worden versterkt, waardoor nieuwe bedrijvigheid en meer werkgelegenheid kunnen ontstaan.

161. Welke definitie gebruikt de regering voor 'betere banen': hoger loon, vaste contracten, scholing, pensioen, doorgroei of een combinatie hiervan?

Het AIOF hanteert geen afzonderlijke of uniforme definitie van het begrip betere banen. Het Fonds is een investeringsinstrument en geen arbeidsmarktregeling. De selectie van projecten vindt daarom plaats op basis van de wettelijke doelstellingen en de criteria van onder meer beleidsaansluiting, doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid en

uitvoerbaarheid, en niet op basis van één vastgestelde arbeidsmarktdefinitie. Waar een project mede op werkgelegenheid is gericht, wordt betere banen in samenhang beoordeeld. Daarbij kan het gaan om een combinatie van een passend loon, duurzame arbeidsrelaties, goede arbeidsvoorwaarden, pensioenopbouw, scholingsmogelijkheden, veilige werkomstandigheden en perspectief op professionele doorgroei. De aanvragende dienst dient deze beoogde arbeidsmarkteffecten in het projectdossier te concretiseren met indicatoren en streefwaarden. Welke elementen relevant zijn, hangt af van de aard en doelstelling van het betreffende project.

162. Hoeveel van de AIOF-investeringen draagt aantoonbaar bij aan verbetering van de koopkracht?

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 8.

163. Hoe wordt getoetst of de investeringen bijdragen aan de regeerbelofte dat economische groei ten goede moet komen aan alle inwoners?

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 7.

164. Welke AIOF-projecten dragen rechtstreeks bij aan bestrijding van armoede?

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 124

165. Welke projecten dragen bij aan verlaging van de kosten van levensonderhoud?

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 126.

166. Hoe sluit de projectenlijst aan op de AVP-FUTURO-doelstelling om kleine en middelgrote lokale ondernemingen meer te laten delen in de economie?

De AIOF-projectenlijst sluit vooral indirect aan bij de doelstelling om kleine en middelgrote lokale ondernemingen meer te laten delen in de economie. Investeringen in infrastructuur, openbare voorzieningen, economische diversificatie en duurzame ontwikkeling verbeteren het ondernemingsklimaat, vergroten de bereikbaarheid en creëren opdrachten en nieuwe economische mogelijkheden. Lokale kleine en middelgrote ondernemingen kunnen binnen de geldende aanbestedingsregels op gelijke voet meedingen naar opdrachten voor de voorbereiding en uitvoering van deze projecten. Het AIOF is echter een publiek investeringsfonds en geen subsidieregeling

die middelen rechtstreeks aan specifieke ondernemingen of ondernemerscategorieën toekent. De directe ondersteuning van kleine en middelgrote ondernemingen wordt uitgevoerd via de reguliere landsbegroting. Zo bieden de units IDEA en EXPRODESK van DEZHI workshops, informatie en begeleiding. Daarnaast zijn sinds 1 januari 2026 fiscale faciliteiten beschikbaar via de begunstigingsregeling en de startersregeling. De AIOF-investeringen en deze reguliere beleidsinstrumenten vullen elkaar daarmee aan bij de uitvoering van de AVP–FUTURO-doelstelling.

167. *Waarom zijn projecten voor commerciële landbouw niet afzonderlijk zichtbaar in de eerste AIOF-begroting?*

Commerciële landbouw is binnen de meerjarige investeringsagenda opgenomen onder het beleidsgebied "Diversificatie van de economie (commerciële landbouw, FinTech, creative industry en blue economy)". Commerciële landbouw vormt daarmee geen afzonderlijk beleidsgebied of afzonderlijke begrotingscategorie, maar is een onderdeel van het bredere beleid gericht op economische diversificatie. Beleidsuitgaven ter bevordering van de landbouw en voedselzekerheid worden reeds via de Landsbegroting gefinancierd. Een concreet voorbeeld hiervan is de import van 64 fokdieren, bestaande uit 26 geiten, 18 schapen en 20 varkens. Dit project vloeit voort uit een samenwerking tussen Santa Rosa en de Comisión Pro Cunukero Arubiano en voorziet, voor het eerst in veertien jaar, in de introductie van nieuw genetisch materiaal voor de lokale veehouderij. Deze beleidsuitgaven zijn noodzakelijk om inteelt, verminderde vruchtbaarheid en gezondheidsproblemen binnen de bestaande veestapel tegen te gaan. Van de geïmporteerde dieren worden achttien beschikbaar gesteld aan geïnteresseerde lokale veehouders; de overige dieren worden ingezet binnen het fokprogramma van Santa Rosa. Hiermee wordt de kwaliteit en productiviteit van de veestapel verbeterd, worden lokale veehouders ondersteund bij het vergroten van hun productie en inkomen en wordt bijgedragen aan een sterkere primaire sector, een hogere lokale voedselproductie en een grotere voedselzekerheid voor Aruba.

Daarnaast wordt via het Landspakket het Agri Innovation Park (AIP) voorbereid. Het AIP betreft een centraal landbouwpark waar agrarische ondernemers toegang krijgen tot geschikte landbouwgrond, gedeelde basisinfrastructuur en ondersteunende voorzieningen. Het project beoogt innovatie en professionalisering binnen de primaire sector te stimuleren, de lokale voedselproductie structureel te vergroten en daarmee de voedselzekerheid en economische diversificatie van Aruba te versterken. Het project Agri Innovation Park bevindt zich reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding bevindt. Gelet hierop bestaat het voornemen om de verdere uitvoering van het project

op te nemen in de meerjarige investeringsagenda en de financiering ervan, met inachtneming van de geldende beoordelings- en besluitvormingsprocedures, via het AIOF te laten verlopen. Hierbij zij opgemerkt dat het projectdossier Realisatie Agri-innovation Park is ingediend via het investeringsproces voor de landsbegroting 2025.

168. Waarom zijn projecten voor de blauwe economie niet afzonderlijk zichtbaar?

Blauwe economie is binnen de meerjarige investeringsagenda opgenomen onder het beleidsgebied "Diversificatie van de economie (commerciële landbouw, FinTech, creative industry en blue economy)". Blauwe economie vormt daarmee geen afzonderlijk beleidsgebied of afzonderlijke begrotingscategorie, maar is een onderdeel van het bredere beleid gericht op economische diversificatie. Opgemerkt zij dat reeds via de Landsbegroting concrete beleidsuitgaven worden gefinancierd ter bevordering van de blauwe economie en versterking van de lokale visserijsector. Zo wordt het Savaneta Seafood Festival ondersteund als platform voor lokale vissers en ondernemers, culinaire innovatie en de toeristische profilering van Savaneta. Daarnaast werden binnen het project Piskechi basisviscursussen georganiseerd om kinderen en jongeren kennis en praktische vaardigheden op het gebied van de visserij bij te brengen en de overdracht van deze traditionele economische activiteit aan een nieuwe generatie te bevorderen. Ook werd geïnvesteerd in de renovatie en functionele verbetering van de pier bij Brisas del Mar, waaronder veilige en natuurvriendelijke verlichting die geschikt is voor de omstandigheden aan zee. Deze projecten vormen gezamenlijk een samenhangende beleidsinzet op infrastructuur, kennisontwikkeling, ondernemerschap en toeristische beleving. Daarmee wordt reeds concreet uitvoering gegeven aan de ontwikkeling van de blauwe economie, de versterking van de primaire sector en de economische diversificatie van Aruba.

169. Waarom zijn FinTech-projecten niet afzonderlijk zichtbaar?

FinTech is binnen de meerjarige investeringsagenda opgenomen onder het beleidsgebied "Diversificatie van de economie (commerciële landbouw, FinTech, creative industry en blue economy)". FinTech vormt daarmee geen afzonderlijk beleidsgebied of afzonderlijke begrotingscategorie, maar is een onderdeel van het bredere beleid gericht op economische diversificatie. Ingezet wordt op de ontwikkeling van de sector Financiële Technologie (FinTech) als onderdeel van de economische diversificatie en digitale transformatie van Aruba. In het kader van het Landspakket zal een uitvoerbare en gefaseerde implementatiestrategie worden opgesteld, waarmee de aanbevelingen uit de ECLAC-studies worden vertaald naar concrete beleidsmatige,

juridische en institutionele maatregelen. De aanbesteding bevindt zich inmiddels in de afrondende fase van de selectieprocedure. Nadat de oorspronkelijke openbare aanbesteding op 29 juli 2026 is beëindigd omdat alle voorstellen meer dan 20% boven het geraamde budget lagen, zijn de vijf geldige inschrijvers uitgenodigd opnieuw een voorstel in te dienen op basis van een aangepast budget. De formele gunning en contractering vormen de daaropvolgende stappen voordat met de inhoudelijke uitvoering van de opdracht kan worden gestart.

170. Waarom zijn investeringen in de creatieve industrie niet afzonderlijk zichtbaar?

ia het Landspakket wordt ingezet op de verdere ontwikkeling van de culturele en creatieve industrie (CCI), oftewel de Orange Economy, als kansrijke sector voor de diversificatie van de Arubaanse economie. Het project voorziet eerst in een mapping en SWOT-analyse van de sector, waarmee de omvang, samenstelling, kansen en knelpunten van de creatieve industrie in kaart worden gebracht. Op basis daarvan wordt een integraal CCI-beleid opgesteld, bestaande uit een strategische visie, een concreet actieplan en een voorstel voor een organisatiestructuur die de uitvoering en monitoring van het beleid ondersteunt. Tevens wordt een adviesrapport voorbereid over mogelijke stimuleringsinstrumenten, waaronder subsidies, fiscale voordelen en andere incentives. Voor de uitvoering hiervan heeft een aanbestedingsprocedure plaatsgevonden, waarbij Ernst & Young (EY) als winnaar is geselecteerd. De uitvoering vindt plaats in samenwerking met de creatieve sector, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en betrokken overheidsinstanties. Via stakeholderbijeenkomsten worden prioritaire subsectoren bepaald en wordt breed draagvlak voor het beleid opgebouwd, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar San Nicolas als creatieve stad van Aruba.

171. Waarom zijn investeringen in digitale technologie en automatisering als nieuwe economische sector niet afzonderlijk zichtbaar?

Investeringen in digitale technologie en automatisering zijn niet als afzonderlijke economische sector zichtbaar, omdat de meerjarige investeringsagenda is ingedeeld naar de vastgestelde beleidsgebieden:
Stedelijke en regionale vernieuwing;
Onderwijs en Innovatie;
Energietransitie;
Klimaatbestendigheid;
E-government en versterking van het ambtelijk apparaat;
Duurzame huisvesting;

Infrastructuur; en
Diversificatie van de economie (commerciële landbouw, FinTech, creative industry en blue economy).
Digitale technologie en automatisering hebben een sectoroverschrijdend karakter. Investeringen gericht op de digitalisering en automatisering van de overheid worden opgenomen onder E-government en versterking van het ambtelijk apparaat. Digitale toepassingen voor onderwijs kunnen vallen onder Onderwijs en Innovatie, terwijl FinTech en andere digitale economische activiteiten worden ondergebracht bij Diversificatie van de economie. Het ontbreken van een afzonderlijke categorie betekent derhalve niet dat digitale technologie en automatisering buiten de investeringsagenda vallen; zij worden gekoppeld aan het beleidsgebied waaraan het concrete project inhoudelijk bijdraagt.

172. *Wanneer worden deze in het regeerprogramma genoemde diversificatiesectoren concreet via het AIOF gefinancierd?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 75.

173. *Hoeveel AIOF-middelen worden in 2026-2027 besteed aan projecten die rechtstreeks nieuwe exportinkomsten kunnen genereren?*

Naast de financiële en administratieve gezondmaking als één onderdeel van de bredere transformatie van Free Zone Aruba N.V., bereidt de vennootschap verdere stappen voor om haar organisatie te moderniseren en haar positie als strategisch instrument voor het aantrekken en stimuleren van nieuwe investeringen en economische activiteiten te versterken. Tegelijkertijd is sprake van concrete belangstelling vanuit de markt: verschillende nieuwe ondernemingen bevinden zich momenteel in het vestigingsproces en zullen naar verwachting in de komende maanden activiteiten in de Free Zone ontplooien. De beleidsminister zet de Free Zone gericht in als motor voor de diversificatie van de Arubaanse economie. De ingezette ontwikkeling sluit aan bij de introductie van het Landsbesluit toegestane dienstverlenende activiteiten. Door naast handelsactiviteiten ook nieuwe vormen van dienstverlening mogelijk te maken, wordt het vestigingsklimaat verbreed en kan Aruba nieuwe ondernemingen, investeringen en kennisintensieve activiteiten aantrekken. Hiermee draagt de herpositionering van Free Zone Aruba N.V. bij aan een bredere economische basis, nieuwe werkgelegenheid en een grotere weerbaarheid van de economie.

174. Welke AIOF-investeringen zijn specifiek bedoeld om de afhankelijkheid van toerisme te verminderen?

In de eerste AIOF-begroting voor 2026–2027 zijn nog geen investeringsprojecten opgenomen die uitsluitend en rechtstreeks zijn gericht op het verminderen van de afhankelijkheid van toerisme. De huidige projecten dragen voornamelijk bij aan de noodzakelijke publieke infrastructuur en randvoorwaarden voor bredere economische ontwikkeling, maar kunnen niet zonder meer als specifieke diversificatieprojecten worden aangemerkt. Binnen de meerjarige investeringsagenda is hiervoor het beleidsgebied Diversificatie van de economie (commerciële landbouw, FinTech, creative industry en blue economy) opgenomen. Projecten zoals het Agri Innovation Park en initiatieven op het gebied van FinTech, de creatieve industrie, handel tussen Aruba, Bonaire en Curaçao, de Fast Ferry en de blauwe economie worden binnen dit beleidsgebied verder voorbereid. Opname en financiering via het AIOF vinden plaats nadat de projecten voldoende zijn uitgewerkt en de geldende beoordelings- en besluitvormingsprocedures hebben doorlopen. De bijdrage aan vermindering van de toerismeafhankelijkheid moet daarbij per project worden onderbouwd met concrete doelstellingen, indicatoren en streefwaarden.

175. Hoe wordt de regeerbelofte om lokale productie en economische weerbaarheid te vergroten weerspiegeld in deze begroting?

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 168.

176. Waar zijn de aangekondigde investeringen in sociale en betaalbare woningbouw binnen het AIOF terug te vinden?

In de voorliggende AIOF-begroting voor 2026 en 2027 zijn nog geen afzonderlijke projecten opgenomen voor de bouw van sociale en betaalbare woningen. De investering van Afl. 5,136 miljoen in de FCCA-wijken De Vuyst en Bushiri is gericht op de verbetering van de openbare ruimte en de leefbaarheid van bestaande woonwijken en betreft geen nieuwbouw van woningen. Dit betekent niet dat sociale en betaalbare woningbouw geen beleidsprioriteit is. De voorbereiding en uitvoering daarvan verlopen vooralsnog via de FCCA.

177. *Waar zijn de aangekondigde duurzame woningen voor ouderen binnen de investeringsagenda opgenomen?*

Het realiseren van duurzame woningen voor ouderen is een beleidsprioriteit van de regering. De uitvoering daarvan verloopt via de afspraken in de leningsovereenkomst met FCCA. De benodigde machtiging is daarom opgenomen in de eerste suppletoire begroting 2026. De woningen zijn om die reden niet opgenomen in de investeringsagenda van het AIOF. Dat betekent niet dat het voornemen is vervallen: het krijgt uitvoering via het daarvoor gekozen financiële en bestuurlijke traject.

178. *Hoe wordt de aangekondigde renovatie en het onderhoud van scholen structureel gefinancierd naast de Reina Beatrix-school?*

Het Land voert op dit moment een integrale nulmeting uit van de bouwkundige staat van de schoolgebouwen, zowel van de onderbouw als van de bovenbouw. Deze nulmeting levert een objectief overzicht op van de staat van de gebouwen en van de scholen met de grootste onderhoudsachterstand. Op basis daarvan wordt een structureel meerjarenonderhoudsplan opgesteld met een zicht van tien tot vijftien jaar, waarin de prioritering en de fasering van het onderhoud en de renovaties zullen worden vastgelegd. Opgemerkt zij dat het overzicht voor het primair onderwijs deels is opgeleverd. Het voornemen is om een structureel financieringsplan op te stellen dat mogelijk aan het AIOF kan worden verbonden.

179. *Hoe wordt de aangekondigde revitalisering van Oranjestad in het Fonds zichtbaar gemaakt?*

Benadrukt zij dat geen sprake is van een aangekondigde revitalisering van Oranjestad; deze is reeds in uitvoering. In relatie tot het AIOF moet de revitalisering van Oranjestad niet worden gezien als één afzonderlijk AIOF-project, maar als een bredere gebiedsontwikkeling die via verschillende investeringen en beleidstrajecten wordt gerealiseerd. Binnen het AIOF kunnen investeringen in onder meer openbare ruimte, infrastructuur, bereikbaarheid, leefbaarheid en stedelijke voorzieningen hieraan bijdragen. Dit past binnen de doelstelling van het Fonds om de leefbaarheid te verbeteren en duurzame economische ontwikkeling te ondersteunen.

Daarnaast wordt binnen het Landspakket gewerkt aan een economisch ontwikkelingsplan voor het centrum van Oranjestad en San Nicolas, gericht op het opnieuw versterken van Oranjestad en San Nicolas als concurrerend woon- en

werkmilieu. De verdere revitalisering zal daarom programmatisch worden opgebouwd: concrete investeringsprojecten die daaruit voortvloeien kunnen, voor zover zij voldoen aan de AIOF-doelstellingen en evaluatiecriteria, via de reguliere AIOF-systematiek worden beoordeeld en in volgende investeringsprogramma's worden opgenomen. Recentelijk is bijvoorbeeld na een selectieproces een architectenbureau ingehuurd om het door dit bureau gepresenteerde ontwerp uit te werken tot een definitief ontwerp, bestek en dergelijke. Zodra bekend wordt welk bedrag gemoeid zal zijn met het implementeren van het ontwerp, kan een aanvraag worden ingediend bij het AIOF zodat het project wordt gefinancierd met middelen uit het AIOF.

180. *Is de regering bereid een openbare matrix te publiceren met per AIOF-project: regeerakkoordpunt, budget, planning, KPI, verantwoordelijke minister en beoogd maatschappelijk resultaat?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 63.

181. *Welke onderdelen van het AVP-FUTURO-regeerprogramma zijn bewust niet in deze eerste AIOF-begroting opgenomen en waarom?*

De ondergetekenden achten het niet bestuurlijk, begrotingstechnisch en beleidsmatig realistisch dat ieder onderdeel van het AVP-FUTURO-regeerprogramma in de AIOF-begroting wordt opgenomen. Het AIOF is een investeringsinstrument binnen het bredere regeringsbeleid en geen afzonderlijke begroting voor de uitvoering van het volledige regeerprogramma. Het Fonds wordt gevoed via de begrotingspost kapitaalinvesteringen en is bedoeld voor investeringsprojecten die passen binnen de wettelijke doelstellingen van het AIOF en bijdragen aan onder meer economische weerbaarheid, duurzame ontwikkeling, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen.

Het investeringsproces wordt via de Landsverordening AIOF wettelijk ingebed. Onderdelen van het regeerprogramma die primair betrekking hebben op beleid, regelgeving, dienstverlening, sociale programma's, arbeidsmarktbeleid, onderwijsbeleid of andere reguliere overheidstaken worden daarom niet vanzelfsprekend via het AIOF gefinancierd. Deze worden, waar van toepassing, uitgevoerd via de reguliere beleidsprogramma's en beleidsuitgaven van de verantwoordelijke ministeries. De eerste AIOF-begroting moet dan ook niet worden beoordeeld op de vraag of ieder regeerprogrammapunt erin voorkomt, maar op de vraag of de opgenomen investeringen bijdragen aan de strategische doelstellingen van het regeerprogramma en voldoen aan het wettelijke doel van het Fonds. Naarmate nieuwe investeringsprojecten voldoende

zijn voorbereid en voldoen aan de AIOF-systematiek, kunnen zij onderdeel worden van de meerjarige investeringsagenda. Daarmee vult het AIOF de reguliere Landsbegroting aan; het vervangt deze niet.

182. Kan de regering exact uiteenzetten hoe het beginsaldo van Afl. 35,716 miljoen juridisch en comptabel tot stand is gekomen?

Het beginsaldo van Afl. 35,716 miljoen vloeit voort uit investeringsmiddelen die in het dienstjaar 2025 door de Staten waren geautoriseerd, maar waarvan per ultimo 2025 nog geen uitvoering had plaatsgevonden. Van het totaal aan voor 2025 begrote investeringen van Afl. 74,449 miljoen is een bedrag van Afl. 38,734 miljoen gerealiseerd, waardoor een bedrag van Afl. 35,716 miljoen beschikbaar bleef. Dit bedrag is vervolgens via de tweede begrotingswijziging 2025 expliciet bestemd voor het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds. De juridische grondslag hiervoor is gelegen in de begrotingsautorisatie die door de Staten bij de vaststelling van die begrotingswijziging is verleend. Daarmee is niet slechts sprake van een administratieve reservering van middelen, maar van een geautoriseerde bestemming van middelen ten behoeve van een bij landsverordening ingesteld begrotingsfonds. Comptabel bezien betreft het derhalve geen bestemmingsreserve of een overheveling van een begrotingsoverschot buiten de begroting om, maar een binnen het begrotingsjaar 2025 geautoriseerde toevoeging aan het Fonds. De middelen zijn in afwachting van de inwerkingtreding van het Fonds administratief afzonderlijk verantwoord, zodat deze uitsluitend beschikbaar bleven voor het beoogde investeringsdoel.

183. Waarom wijkt de regering af van de kritiek van de Raad van Advies en het CAft over de verwerking van de onderbesteding 2025?

Er wordt niet afgeweken van de feitenvaststelling door de Raad van Advies en het CAft, maar van de juridische duiding daarvan. Het verschil van inzicht betreft de vraag of de via de tweede begrotingswijziging 2025 door de Staten geautoriseerde middelen moeten worden beschouwd als een bestemmingsreserve dan wel als een geautoriseerde toevoeging aan een wettelijk ingesteld begrotingsfonds. Bepalend is reeds in 2025 expliciet met de bestemming van deze middelen is ingestemd. Om die reden is de gekozen verwerking verenigbaar met het doel en de strekking van de verleende begrotingsautorisatie.

184. *Op welke concrete artikelen van de Comptabiliteitsverordening 1989 baseert de regering de gekozen constructie?*

Het verschil van inzicht met de Raad van Advies en het CAft betreft juist de juridische waardering van deze constructie en niet de inhoud van een specifiek artikel van de Comptabiliteitsverordening 1989.

185. *Kan de regering alle boekingen tonen waarmee de Afl. 35,716 miljoen administratief afzonderlijk is gehouden?*

Zoals in het nader rapport is toegelicht, betreft dit een tijdelijke comptabele vastlegging van middelen die via de tweede begrotingswijziging 2025 door de Staten zijn geautoriseerd voor het fonds. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat tussen het oorspronkelijk geraamde bedrag van Afl. 35,716 miljoen en het ultimo 2025 resterende bedrag van Afl. 33,295 miljoen een verschil van Afl. 2,421 miljoen bestaat. Dit verschil is het gevolg van de actualisatie van de realisatie- en verplichtingencijfers na afronding van de jaarrekening 2025 en hangt samen met het feit dat de conceptbegroting van het AIOF eerder is opgesteld. Het betreft derhalve een technisch verschil dat geen invloed heeft op de administratieve bestemming van de middelen.

186. *Was het Fonds reeds juridisch ingesteld op het moment dat deze middelen in 2025 werden bestemd en welke gevolgen heeft dat voor de rechtmatigheid?*

Op het moment waarop de middelen via de tweede begrotingswijziging 2025 werden bestemd, was het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds nog niet formeel ingesteld. De bestemming van deze middelen berustte echter op een door de Staten verleende begrotingsautorisatie, waarbij de middelen binnen het dienstjaar 2025 expliciet zijn bestemd ten behoeve van het bij landsverordening in te stellen fonds. Zoals in het nader rapport is uiteengezet, zijn de middelen vooruitlopend op de inwerkingtreding van het fonds administratief afzonderlijk gehouden in afwachting van de wettelijke verankering daarvan. Van het vormen van een bestemmingsreserve of het buiten de begroting om reserveren van middelen was daarbij geen sprake. Er zijn daarom geen gevolgen voor de rechtmatigheid van deze handelwijze. De bestemming van de middelen vond plaats op basis van een begrotingsautorisatie, waarna de middelen na de inwerkingtreding van de Landsverordening Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds overeenkomstig die autorisatie aan het fonds zijn toegewezen.

187. Waarom wordt het beginsaldo provisorisch vastgesteld voordat de jaarrekening 2025 door de Staten is goedgekeurd?

Het beginsaldo wordt provisorisch vastgesteld omdat de jaarrekening 2025 nog niet definitief is vastgesteld, terwijl het Fonds reeds operationeel moet kunnen zijn ten behoeve van de uitvoering van meerjarige investeringen. De ondergetekenden achten dit verantwoord, omdat de betrokken middelen reeds via de tweede begrotingswijziging 2025 door de Staten zijn bestemd voor het Fonds. Indien de definitieve jaarrekening aanleiding geeft tot aanpassing van het beginsaldo, zal dit via de gebruikelijke begrotingsprocedure aan de Staten worden voorgelegd.

188. Wat gebeurt er indien de definitieve jaarrekening 2025 een lager beschikbaar saldo laat zien?

Indien uit de definitieve jaarrekening 2025 blijkt dat het beschikbare saldo lager is dan Afl. 35,716 miljoen, zal het beginsaldo van het Fonds overeenkomstig worden aangepast. Eventuele gevolgen voor de investeringsportefeuille zullen via de reguliere begrotingsprocedure aan de Staten worden voorgelegd. De ondergetekende zullen in dat geval de investeringsplanning actualiseren en, indien noodzakelijk, projecten faseren of herprioriteren, met volledige inachtneming van het budgetrecht van de Staten.

189. Welke projecten worden dan als eerste verlaagd, gefaseerd of geschrapt?

Er bestaat geen algemene regel die bepaalt welke projecten als eerste worden verlaagd, gefaseerd of geschrapt. Als herprioritering nodig is, hangt de keuze af van de urgentie van de projecten, de beschikbare middelen en de mogelijkheden om ze uit te voeren. De ministerraad besluit hierover op basis van een bestuurlijke afweging. Een positieve beoordeling van een project leidt niet automatisch tot financiering. De beoordeling schept geen verplichting om het project uit te voeren en houdt evenmin in dat daarvoor al middelen zijn toegewezen.

190. Kan de regering garanderen dat geen verplichtingen worden aangegaan boven het definitief beschikbare fondsvermogen?

De ondergetekenden kunnen niet vooruitlopen op de definitieve vaststelling van de jaarrekening 2025, maar wel bevestigen dat verplichtingen uitsluitend zullen worden aangegaan binnen de beschikbare en door de Staten geautoriseerde begrotingsruimte. Indien het definitief beschikbare fondsvermogen lager blijkt dan thans geraamd, zal de

regering de begroting aanpassen en waar nodig projecten faseren of herprioriteren, zodat de verplichtingen in overeenstemming blijven met de daadwerkelijk beschikbare middelen.

191. *Hoe verklaart de regering het verschil tussen Afl. 7,390 miljoen en Afl. 2,583 miljoen dat door de Raad van Advies is gesignaleerd?*

Het bedrag van Afl. 7,390 miljoen betreft de opgenomen investeringen in de Landsbegroting 2026 en Afl. 2,583 miljoen betreft de voeding aan de begroting AIOF 2026-2027 via de 1e suppletoire begroting van het Land.

192. *Wat is op dit moment het definitieve bedrag waarmee het AIOF voor 2026-2027 wordt gevoed?*

Hierna volgt een overzicht van de financieringsmiddelen van de begroting AIOF 2026-2027:

In Afl. 1000	2026-2027 Begroot	Realisatie
Financieringsmiddelen AIOF 2026-2027		
Investeringsbijdrage Land via 2de BW2025	35,716	
Investeringsbijdrage Land via 1ste BW2026	2,583	
Investeringsbijdrage Land via 2de BW2026	9,489	
Meevaller BW2026	13,500	
Investeringsbijdrage Land via OB2027	34,000	
TOTAAL:	**95,288**	-

193. *Is de aangekondigde mogelijke verhoging naar Afl. 65,049 miljoen nog actueel en zo ja, waar is deze formeel verwerkt?*

De meest actuele stand zal in een binnenkort aan te bieden nota van wijziging op de begroting van het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds 2026-2027 worden weergegeven. In deze nota van wijziging zullen de voeding van het Fonds, de investeringsstaat en de projectramingen worden geactualiseerd om deze in overeenstemming te brengen met de meest recente investeringsplanning en beleidsprioriteiten van de regering. Eventuele wijzigingen ten opzichte van het

oorspronkelijk aangeboden ontwerp dienen derhalve in samenhang met deze nota van wijziging te worden gelezen.

194. *Welke AIOF-projecten worden geraakt door de genoemde herprioritering van Afl. 20,236 miljoen?*

Projecten conform begroting AIOF 2026-2027 incl NvW:

In Afl. 1000			2026-2027 Begroot	Realisatie
Beleidsterrein:	**Ministerie:**	**Investeringen:**		
Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat			**10,315**	-
	HIIT	Vervanging dumptrucks (DOW)	410	
	HIIT	Vervanging veegmachine (DOW)	316	
	TTA	Vervanging van 2 centraal AC systemen bij DLA	58	
	VSOV	Digitalisering Reg. Syst. Sociale Zaken fase 1	660	
	KOJIS	2de fase renovatie Arubahuis	1,112	
	KOJIS	e-Government	5,000	
	JIOVE	LAR-applicatie	325	
	FEPS	Extra veiligheidsspecificaties gebouw DAD	2,070	
	FEPS	Inrichting nieuw gebouw DAD	365	
Stedelijke en regionale vernieuwing			**21,073**	-
	AZCMN	MFA San Nicolas	3,100	
	AZCMN	2e fase MFA San Nicolas	1,650	
	AZCMN	Meerkosten, bekabeling en inrichting MFA SN	1,500	
	HIIT	Verfraaiing FCCA wijken De Vuyst en Bushiri	5,136	
	KOJIS	Meerkosten renovatie Arubahuis	5,000	
	JIOVE	Meerkosten Post Oscar (Brandweer)	3,687	
	JIOVE	Acute reparaties KIA	1,000	
Energietransitie en klimaatbestendigheid			**2,000**	-
	FEPS	1e fase constructie AIP (Aruba Agriculture Development Co.)	2,000	
Duurzame huisvesting en infrastructuur			**16,875**	-
	HIIT	Meerjarige wegenonderhoudsplan (DOW)	7,000	
	HIIT	Berm te Seroe Colorado	300	
	TTA	Bouw parkeergarage hotel strip	2,000	
	VSOV	Inrichting v/e gespecialiseerde instelling voor dakloze drugsverslaafden	600	
	KOJIS	Renovatie Reina Beatrix school	2,825	
	KOJIS	Twee klaslokalen voor SVGA	470	
	KOJIS	Meerwerk renovatie Reina Beatrix school	1,000	
	KOJIS	Meerwerk klaslokalen voor SVGA	60	
	KOJIS	Renovatie M. Christinastraat tbv Telefon pa Hubentud	300	
	KOJIS	1e fase nieuwe zwembad te Savaneta	1,500	
	KOJIS	nieuwe baseball stadium	500	
	FEPS	Meerwerk DAD-gebouw	320	
		Totaal:	**50,262**	-

195. *Welke objectieve criteria zijn gebruikt om projecten te faseren of temporiseren?*

Bij de fasering en temporisering is gekeken naar de urgentie van het project, de stand van voorbereiding, de mogelijkheid om op korte termijn met de uitvoering te beginnen, de beschikbare uitvoeringscapaciteit en de beschikbare middelen. Deze factoren zijn in samenhang gewogen met de beleidsprioriteiten. De uiteindelijke keuze om een project

nu, later of gefaseerd voor financiering voor te dragen, is een bestuurlijke afweging van de ministerraad. De regering legt die keuze via de AIOF-begroting aan de Staten voor.

196. Wie heeft de herprioritering besloten en op welke datum?

De herprioritering is een bestuurlijke keuze van de ministerraad. Deze keuze is verwerkt in het ontwerp van de AIOF-begroting. Als datum waarop de herprioritering is vastgelegd, geldt 19 mei 2026, de datum waarop het ontwerp ter advisering aan de Raad van Advies is aangeboden. De aldus geprioriteerde projecten maken ook deel uit van het ontwerp dat vervolgens bij de Staten is ingediend.

197. Is de Investerings- en Evaluatiecommissie opnieuw geraadpleegd over de herprioritering?

Deze vraag kan ontkennend worden beantwoord.

198. Kan de regering per project aangeven hoeveel reeds juridisch verplicht is en hoeveel nog vrij beschikbaar is?

Benadrukt zij dat de allocatie van middelen aan voorgenomen investeringsprojecten geen civielrechtelijke verplichting jegens derden doet ontstaan. Een dergelijke verplichting kan pas worden aangegaan nadat de Staten de betreffende AIOF-begroting hebben geautoriseerd en de vereiste besluitvormings- en aanbestedingsprocedures zijn doorlopen. Daarmee blijft het budgetrecht van de Staten gewaarborgd. De beschikbare middelen zijn aan de opgenomen projecten gealloceerd. Er is daarom geen vrij besteedbaar restsaldo. De uitzondering betreft middelen uit EU-fondsen die specifiek voor EU-projecten zijn bestemd; deze blijven aan die bestemming gebonden.

199. Welke risicoreservering bestaat voor prijsstijgingen, meerwerk en vertraging?

In het projectdossier en het vervangingsformulier wordt rekening gehouden met een opslag van 5% voor risico's en onvoorziene kosten, waaronder eventuele prijsstijgingen.

200. Hoe wordt voorkomen dat kostenoverschrijdingen bij één groot project middelen wegtrekken van sociaal urgenter projecten?

Een onvoorzien kostenpercentage van 5% wordt in principe toegepast. Als een project de 5% overschrijdt, wordt geadviseerd om het verzoek voor meerwerk of extra kosten in

te dienen bij het betrokken ministerie voor een oplossing of om een investeringsaanvraag in te dienen voor de rest van het project voor een volgend kalenderjaar.

201. Mag het Fonds leningen aangaan of garanties verstrekken en zo ja, aan de hand van parlementaire controle?

Het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds is ingesteld als begrotingsfonds ten behoeve van de financiering en uitvoering van investeringsprojecten. Het fonds beschikt niet over een zelfstandige bevoegdheid om leningen aan te gaan of garanties te verstrekken.

202. Welke rente- of financieringsrisico's kunnen indirect aan het Fonds worden toegerekend?

De rente- en financieringsrisico's die indirect aan het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds kunnen worden toegerekend, zijn beperkt tot de algemene rente- en financieringsrisico's van het Land. Het fonds beschikt niet over een eigen financieringsstructuur en zal in beginsel niet zelfstandig leningen aangaan. De financiering van het fonds verloopt via de Landsbegroting en maakt onderdeel uit van de reguliere financiering van het Land. Het fonds is daarmee primair een begrotings- en allocatie-instrument en geen afzonderlijk financieringsvehikel.

203. Hoe wordt voorkomen dat reguliere onderhoudsuitgaven kunstmatig als investering worden geclassificeerd?

Dit wordt voorkomen door projecten vooraf te laten toetsen binnen het investeringsproces van het Land, waaronder de beoordeling door de Investerings- en evaluatiecommissie (IEC), en door de investeringsstaat ter autorisatie aan de Staten voor te leggen.

204. Welke criteria onderscheiden vervangingsinvesteringen van nieuw beleid en structurele ontwikkeling?

Het onderscheid is reeds vastgelegd in de bestaande investeringssystematiek van het Land. Een vervangingsinvestering ziet op de noodzakelijke vervanging van een bestaand bedrijfsmiddel, bijvoorbeeld wegens het verstrijken van de afschrijvingstermijn, onveiligheid, disfunctioneren of functionele veroudering. Investeringen die geen vervangingsinvestering zijn, worden als 'nieuwe' investeringen aangemerkt. Renovatie

en groot onderhoud vallen eveneens onder deze laatste categorie. Er is derhalve geen sprake van nieuwe criteria die specifiek voor het AIOF zijn geïntroduceerd; de bestaande investeringssystematiek wordt toegepast.

205. *Kan de Algemene Rekenkamer Aruba projectgewijs de besteding van AIOF-middelen controleren en worden haar bevindingen integraal gepubliceerd?*

De Algemene Rekenkamer Aruba is bevoegd onderzoek te verrichten naar de besteding van middelen van het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds en kan daarbij desgewenst ook individuele projecten betrekken. De bevindingen van de Algemene Rekenkamer worden aan de Staten bekend gemaakt en worden daardoor openbaar.

206. *Is de regering bereid geen nieuwe AIOF-verplichtingen aan te gaan totdat alle verschillen tussen begroting, suppletoire begroting en nader rapport volledig zijn gereconcilieerd?*

207. *Kan de regering de volledige beoordelingsdossiers van de Investerings- en Evaluatiecommissie voor alle opgenomen projecten aan de Staten verstrekken?*

De vragen 206 en 207 worden gezamenlijk beantwoord. Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 49. Voor zover deze vraag betrekking heeft op de adviezen van de Investerings- en Evaluatiecommissie, verwijzen de ondergetekenden naar het antwoord op vraag 42. De Landsverordening AIOF bevat geen verplichting om volledige beoordelingsdossiers openbaar te maken.

208. *Welke projecten zijn vóór instelling van het AIOF beoordeeld en welke na instelling?*

209. *Welke projecten zijn oorspronkelijk niet aan de huidige AIOF-criteria getoetst?*

De vragen 208 en 209 worden gezamenlijk beantwoord. Verwezen zij naar het antwoord op vraag 40.

210. *Hoe kan de regering stellen dat zulke projecten aan de Fondscriteria voldoen als de selectie destijds op grond van andere criteria plaatsvond?*

Herprioritering van investeringsprojecten valt binnen de bestuurlijke beleidsvrijheid van de ministers. Zij bepalen op basis van hun beleidsprioriteiten welke projecten zij op welk

moment voor financiering voordragen. Daarbij kunnen zij rekening houden met de urgentie, de stand van voorbereiding en de beschikbare uitvoeringscapaciteit. Die bestuurlijke keuze vervangt de beoordeling van projecten niet. Projecten blijven aan de toepasselijke investeringscriteria onderworpen.

211. Is voor alle oude projecten een nieuwe ex-post toets aan de AIOF-criteria uitgevoerd?

212. Wie heeft die ex-post toets uitgevoerd?

De vragen 211 en 212 worden gezamenlijk beantwoord.Voor de reeds bestaande investeringsprojecten is niet afzonderlijk een nieuwe ex-post toets aan de AIOF-criteria uitgevoerd. Deze projecten zijn in het bestaande investeringsproces beoordeeld door de Investerings- en Evaluatiecommissie (IEC). Investeringsprojecten die door de IEC zijn beoordeeld, verlopen volgens de gekozen systematiek via het AIOF. De invoering van het AIOF betekent dus niet dat de beoordeling van ieder eerder ingediend project opnieuw moet worden uitgevoerd.

213. Kan per project de score op beleidsaansluiting, doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, transparantie en monitoring worden gepubliceerd?

214. Welke minimumscore moet een project behalen om AIOF-financiering te krijgen?

De vragen 213 en 214 worden gezamenlijk beantwoord. Opgemerkt zij dat geen nieuwe beoordelingssystematiek voor het AIOF is geïntroduceerd. De IEC hanteert de bestaande werkwijze sinds 2022 voor de beoordeling van investeringsvoorstellen, waarbij op basis van vooraf vastgestelde criteria per onderdeel een numerieke score wordt toegekend en een schriftelijk advies wordt opgesteld. De in de vraag genoemde begrippen vormen daarbij niet ieder afzonderlijk een zelfstandige scorecategorie. Uit de geldende beoordelingssystematiek volgt evenmin één generieke minimumtotaalscore die automatisch aanspraak geeft op AIOF-financiering. De beoordeling betreft een integrale inhoudelijke toets, waarna de IEC adviseert over het investeringsvoorstel. De scores dienen daarmee als onderbouwing van de beoordeling en prioritering en niet als een zelfstandig automatisme voor financiering.

215. Hoe worden belangenconflicten binnen de IEC voorkomen en geregistreerd?

De IEC is een ambtelijke adviescommissie die sinds 2022 voor het vorige en huidige kabinet de beoordeling van investeringsaanvragen verricht binnen de voor ambtenaren geldende regels van integriteit en behoorlijk bestuur. De taken, samenstelling en werkwijze van de IEC zijn wettelijk vastgelegd. De AIOF-regelgeving introduceert daarbij geen afzonderlijk integriteitsregime voor de IEC. Indien zich bij de behandeling van een investeringsvoorstel een mogelijk belangenconflict voordoet, dient daarmee overeenkomstig de geldende integriteitsregels te worden omgegaan. Het is daarbij van belang dat de onafhankelijkheid en objectiviteit van de beoordeling te allen tijde zijn gewaarborgd.

216. Worden leden van de IEC verplicht hun nevenfuncties en mogelijke belangen openbaar te maken?

Voor leden van de IEC geldt geen afzonderlijke, specifiek voor het AIOF vastgelegde verplichting om nevenfuncties en mogelijke belangen openbaar te maken. De onafhankelijkheid en integriteit van de IEC worden geborgd door de wettelijk vastgelegde samenstelling en taakuitoefening van de commissie, haar eigen openbaar te maken werkwijze en, voor zover de leden ambtenaar zijn, de geldende integriteitsregels voor overheidsmedewerkers. Indien zich een mogelijk persoonlijk of zakelijk belang voordoet dat de objectiviteit van de beoordeling kan raken, dient daarmee overeenkomstig deze regels te worden omgegaan. De ondergetekenden achten het van belang dat iedere schijn van belangenverstrengeling bij de beoordeling van investeringsvoorstellen wordt voorkomen.

217. Welke rol heeft de ministerraad nadat de IEC een project positief of negatief beoordeelt?

218. Kan de ministerraad een negatief beoordeeld project toch financieren en zo ja, onder welke voorwaarden?

De vragen 217 en 218 worden gezamenlijk beantwoord. De rollen van de ministerraad en de IEC zijn wettelijk vastgelegd in de Landsverordening Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds (AB 2026 no. 16). Ingevolge artikel 8 beoordeelt de IEC projectvoorstellen onder meer op aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing en adviseert zij daarover aan de ministerraad.

Het advies van de IEC is niet bindend. De uiteindelijke besluitvorming berust bij de ministerraad. Daarmee wordt enerzijds de wettelijke adviesfunctie en zelfstandige taakuitoefening van de IEC gerespecteerd en blijft anderzijds de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke investeringsbeslissing bij de ministerraad.

219. *Hoeveel projecten zijn door de IEC afgewezen sinds 2024 en om welke redenen?*

220. *Welke projecten stonden op investeringslijsten van 2024 of 2025 maar ontbreken nu?*

221. *Waarom ontbreken die projecten en hoeveel middelen waren daarvoor oorspronkelijk gereserveerd?*

De vragen 219 tot en met 221 worden gezamenlijk beantwoord. Voor de overheidsbegroting 2024 zijn 42 investeringsaanvragen binnengekomen. Hiervan haalde 79 procent (33) de screening. Die screening toetste of de aanvraag op tijd was, of het een investering was en of de stukken compleet waren. Twee aanvragen konden daarna niet inhoudelijk worden behandeld, omdat het een leningsovereenkomst met een aannemer betrof. Nieuwe PPP-constructies zijn op grond van het protocol van 22 november 2018 tussen Aruba en Nederland niet toegestaan. De overige aanvragen die de screening haalden, zijn door de IEC beoordeeld en gescoord. Voor de overheidsbegroting 2025 zijn 71 aanvragen binnengekomen. Tien haalden de screening niet. De overige 61 zijn door de IEC beoordeeld. Voor die ronde is een minimumscore ingevoerd, voor vervanging en voor nieuwe investeringen. Dat paste bij de begrotingsvoorschriften voor 2025: beleidsarme investeringsramingen in een verkiezingsjaar. Het laatste volledige advies van de IEC dateert van april 2024.

Het merendeel van de projecten in de eerste AIOF-begroting 2026–2027 komt uit die beoordeelde lijst voor de overheidsbegroting 2025. Zie ook het antwoord op vraag 40. Dat een project of post van de lijst 2024 of 2025 nu ontbreekt, betekent niet automatisch dat de IEC die heeft afgewezen. Een dienst kan de middelen, de capaciteit of de aanbesteding niet op tijd rond hebben. In 2025 heeft de IEC bovendien knelpunten benoemd die verklaren waarom projecten van een lijst afvallen of niet worden uitgevoerd: beperkte capaciteit bij diensten, zwakke onderbouwing van voorstellen, een hoge vraag naar aannemers op de markt, grote arbeidsschaarste en meerdere gelijktijdig lopende aanbestedingen, waardoor inschrijvingen traag of niet binnenkomen. Het gevolg is dat overheidsprojecten vaker niet op tijd en binnen budget worden opgeleverd. Zie ook het antwoord op vraag 94.

222. *Welke projecten zijn nieuw toegevoegd ten opzichte van eerdere investeringslijsten?*
223. *Waarom acht de regering één integraal overzicht van alle oude en nieuwe investeringsprojecten 'technisch niet haalbaar'?*

De vragen 222 en 223 worden gezamenlijk beantwoord. De volgende projecten zijn nieuw aan de voorliggende AIOF-begroting toegevoegd:

- MFA San Nicolas: Afl. 3,100 miljoen;
- verfraaiing van de FCCA-wijken De Vuyst en Bushiri: Afl. 5,136 miljoen;
- pierprojecten: Afl. 437.000;
- renovatie van de Reina Beatrix-school: Afl. 2,825 miljoen; en
- twee klaslokalen voor SVGA: Afl. 470.000.

Daarnaast zijn het asfalteren van bestaande zandwegen en het meerjarige wegenonderhoudsplan in 2024 niet door de IEC beoordeeld. Met de formulering 'technisch niet haalbaar' is niet bedoeld dat het onmogelijk is om informatie over oude en nieuwe projecten te verstrekken. Bedoeld is dat de historische projectlijsten niet zonder meer één-op-één kunnen worden samengevoegd. Deze lijsten zijn opgesteld voor verschillende begrotingsjaren, onder verschillende administratieve indelingen en bevatten projecten met uiteenlopende statussen, zoals voorbereid, beoordeeld, geautoriseerd, in uitvoering, gefaseerd, vervallen of opnieuw geraamd. Bovendien vormden de eerdere lijsten geen meerjarige investeringsagenda in de zin van de Landsverordening AIOF.

224. *Waarom zou administratieve complexiteit zwaarder wegen dan het budgetrecht en de controlerende taak van de Staten?*

Vooropgesteld zij dat de administratieve complexiteit niet zwaarder weegt dan het budgetrecht en de controlerende taak van de Staten. Het AIOF beoogt juist de transparantie en verantwoording van investeringsprojecten te versterken. De Staten behouden hun budgetrecht en controlerende bevoegdheden via de begrotings-, verantwoordings- en rapportagecyclus van het fonds.

225. *Kan de regering alsnog **één** geconsolideerd overzicht verstrekken met projectnaam, oorspronkelijke begroting, uitgaven, verplichtingen, restant, status en financieringsbron?*

226. *Hoe vaak ontvangt de Staten een uitvoeringsrapportage van het AIOF?*

De vragen 225 en 226 worden gezamenlijk beantwoord.
Projecten conform begroting AIOF 2026-2027:

In Afl. 1000			2026-2027 Begroot	Realisatie
Beleidsterrein:	Ministerie:	Investeringen:		
Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat			10,315	-
	HIIT	Vervanging dumptrucks (DOW)	410	
	HIIT	Vervanging veegmachine (DOW)	316	
	TTA	Vervanging van 2 centraal AC systemen bij DLA	58	
	VSOV	Digitalisering Reg. Syst. Sociale Zaken fase 1	660	
	KOJIS	2de fase renovatie Arubahuis	1,112	
	KOJIS	e-Government	5,000	
	JIOVE	LAR-applicatie	325	
	FEPS	Extra veiligheidsspecificaties gebouw DAD	2,070	
	FEPS	Inrichting nieuw gebouw DAD	365	
Stedelijke en regionale vernieuwing			21,073	-
	AZOMN	MFA San Nicolas	3,100	
	AZOMN	2e fase MFA San Nicolas	1,650	
	AZOMN	Meerkosten, bekabeling en inrichting MFA SN	1,500	
	HIIT	Verfraaiing FCCA wijken De Vuyst en Bushiri	5,136	
	KOJIS	Meerkosten renovatie Arubahuis	5,000	
	JIOVE	Meerkosten Post Oscar (Brandweer)	3,687	
	JIOVE	Acute reparaties KIA	1,000	
Energietransitie en klimaatbestendigheid			2,000	-
	FEPS	1e fase constructie AIP (Aruba Agriculture Development Co.)	2,000	
Duurzame huisvesting en infrastructuur			16,875	-
	HIIT	Meerjarige wegenonderhoudsplan (DOW)	7,000	
	HIIT	Berm te Seroe Colorado	300	
	TTA	Bouw parkeergarage hotel strip	2,000	
	VSOV	Inrichting v/e gespecialiseerde instelling voor dakloze drugsverslaafden	600	
	KOJIS	Renovatie Reina Beatrix school	2,825	
	KOJIS	Twee klaslokalen voor SVGA	470	
	KOJIS	Meerwerk renovatie Reina Beatrix school	1,000	
	KOJIS	Meerwerk klaslokalen voor SVGA	60	
	KOJIS	Renovatie M. Christinastraat tbv Telefon pa Hubentud	300	
	KOJIS	1e fase nieuwe zwembad te Savaneta	1,500	
	KOJIS	nieuwe baseball stadium	500	
	FEPS	Meerwerk DAD-gebouw	320	
		Totaal:	50,262	-

227. *Wordt daarin per project de fysieke voortgang én financiële voortgang vermeld?*

228. *Worden aanbestedingen, gegunde partijen, contractbedragen en meerwerk openbaar gemaakt?*

De vragen 227 en 228 worden gezamenlijk beantwoord. In de uitvoeringsrapportage wordt per project inzicht gegeven in zowel de fysieke als de financiële voortgang. Daarbij wordt gerapporteerd over de bereikte mijlpalen, de uitvoeringsfase, eventuele vertragingen, het geautoriseerde budget, de aangegane verplichtingen, de gerealiseerde uitgaven en het resterende budget. Benadrukt zij dat alle projecten die uit het AIOF worden gefinancierd, moeten worden uitgevoerd overeenkomstig de geldende aanbestedingsregels en de toepasselijke regels van financieel beheer.

229. *Worden KPI's en nulmetingen vóór projectstart gepubliceerd zodat achteraf objectief kan worden gecontroleerd?*

Vooropgesteld zij dat vooraf duidelijk moet zijn welke resultaten met een investering worden beoogd en op welke wijze deze achteraf kunnen worden beoordeeld. Meetbare doelstellingen, relevante indicatoren en, waar toepasselijk, een nulmeting vormen daarbij belangrijke instrumenten voor monitoring en evaluatie. De Landsverordening AIOF verplicht bovendien tot verantwoording over de bestedingen en de gerealiseerde resultaten van de goedgekeurde investeringsvoorstellen. De Landsverordening AIOF bevat evenwel geen afzonderlijke verplichting om voor ieder project alle KPI's en nulmetingen vóór de projectstart te publiceren. De ondergetekenden achten het van belang onderscheid te maken tussen het vooraf vastleggen van informatie die noodzakelijk is voor beoordeling, monitoring en evaluatie en een algemene verplichting tot voorafgaande openbare publicatie. De relevante projectinformatie dient in ieder geval zodanig te worden vastgelegd dat gedurende en na uitvoering objectief kan worden beoordeeld in hoeverre de beoogde resultaten zijn gerealiseerd.

230. *Welke sanctie volgt wanneer een ministerie onvoldoende rapporteert of een project structureel achterloopt?*

De Landsverordening AIOF kent geen afzonderlijke sanctiebepaling uitsluitend voor onvoldoende rapportage of het achterlopen van een project. Dat betekent echter niet dat hieraan geen consequenties zijn verbonden. De minister onder wiens beleidsterrein een investering valt, is op grond van artikel 6, vierde lid, budgethouder en daarmee verantwoordelijk voor de coördinatie, verantwoording en uitvoering van het

investeringsprogramma. Daarnaast is de directeur van de Directie Financiën bevoegd de informatie te verlangen die redelijkerwijs noodzakelijk is voor een behoorlijke administratie van het Fonds. De landsverordening bevat bovendien een concrete financiële consequentie voor projecten die langdurig niet tot uitvoering komen. Indien gedurende drie achtereenvolgende jaren middelen voor een project zijn opgenomen, maar de uitvoering niet is aangevangen, vervalt het daarmee gemoeide bedrag ten gunste van het saldo van het AIOF. Dat vrijgevallen saldo wordt vervolgens aangewend voor de aflossing van door het Land aangegane geldleningen. Hiermee wordt voorkomen dat middelen voor onbepaalde tijd worden vastgehouden voor projecten die niet van de grond komen. Daarbij is bewust gekozen voor een stelsel van verantwoording, monitoring en parlementaire controle in plaats van een afzonderlijk sanctieregime. De minister van Financiën verstrekt de Staten halfjaarlijks een gespecificeerd overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en gedane uitgaven. De Investeringsevaluatiecommissie rapporteert jaarlijks onder meer over de goedgekeurde investeringsvoorstellen, de bestedingen en de behaalde resultaten. Daarnaast moet de minister jaarlijks verslag doen over zowel de besteding van de middelen als de mate waarin de doelstellingen van de Landsverordening zijn verwezenlijkt.

231. *Is de regering bereid een publiek online AIOF-dashboard te creëren met actuele voortgang, uitgaven, banen, lokale inkoop en maatschappelijke resultaten?*

Bij de behandeling van het ontwerp voor de Landsverordening AIOF werd een soortgelijke vraag reeds expliciet bevestigend beantwoord. Dit sluit aan bij de bredere transparantie- en verantwoordingssystematiek van de Landsverordening AIOF. Artikel 11 bepaalt dat jaarlijks verslag wordt uitgebracht over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen van het fonds zijn verwezenlijkt. Tevens vindt jaarlijks een onafhankelijke evaluatie plaats van de doeltreffendheid en effecten van de landsverordening. Beide verslagen worden aan de Staten en het CAft toegezonden en op de algemene website van de overheid gepubliceerd.

De ondergetekenden kunnen daarom melden dat het voorgenomen publieke AIOF-dashboard stapsgewijs kan worden ingericht als praktisch instrument voor de informatie die gedurende de uitvoering beschikbaar komt. Naast de financiële voortgang over budget, verplichtingen en gerealiseerde uitgaven, kan daarbij per project, waar relevant en betrouwbaar meetbaar, inzicht worden gegeven in de fysieke voortgang, gerealiseerde resultaten en maatschappelijke effecten. Indicatoren zoals werkgelegenheid, lokale economische participatie of lokale inkoop kunnen worden opgenomen voor zover deze onderdeel zijn van de projectdoelstellingen en op een

uniforme en controleerbare wijze kunnen worden geregistreerd. Daarmee wordt voorkomen dat het dashboard uitsluitend een financieel overzicht wordt. Het uitgangspunt is dat burgers en de Staten uiteindelijk ook kunnen volgen wat met de geïnvesteerde middelen daadwerkelijk voor Aruba wordt gerealiseerd. De concrete indicatoren en rapportagesystematiek zullen daarbij moeten aansluiten op het toetsings-, monitoring- en verantwoordingskader van het AIOF.

DEZHI heeft een voorstel uitgewerkt voor het ontwikkelen van een centraal digitaal aanvraagportaal en monitoringsdashboard, het "Aruba Public Investment Dashboard". Via dit systeem wordt het volledige investeringsproces digitaal ondersteund: van de indiening, screening en beoordeling van investeringsvoorstellen tot de monitoring van goedgekeurde projecten. Per project wordt inzicht gegeven in onder meer de projectstatus, procentuele voortgang, budgetrealisatie, uitgaven en risico's, met duidelijke statusindicatoren (rood/geel/groen). Hierdoor kunnen vertragingen, budgetafwijkingen en risico's sneller worden gesignaleerd en kunnen de IEC, ministers en directies tijdig bijsturen. Het dashboard moet daarnaast de transparantie en publieke verantwoording over AIOF-investeringen vergroten. DEZHI voorziet daarom in een openbaar toegankelijk dashboard, gecombineerd met gestandaardiseerde rapportage, automatische herinneringen en escalatie wanneer updates uitblijven. De invoering gebeurt gefaseerd: eerst digitalisering van de indiening en beoordeling van projecten en vervolgens de monitoring van de uitvoering en uitgaven. Daarmee wordt het dashboard een praktisch instrument voor sturing, controle, verantwoording en inzicht in de daadwerkelijke voortgang van AIOF-projecten.

232. *Kan de regering voor het project 2de fase renovatie Arubahuis (Afl. 1,112 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

De sinds 2022 gehanteerde investeringsmethodiek beoordeelt projecten integraal op onder meer relevantie, haalbaarheid en duurzaamheid. Daarbij wordt onder andere getoetst of het probleem en de huidige situatie voldoende zijn onderbouwd, of er kwantitatieve informatie en benchmarks beschikbaar zijn, welke gevolgen het niet uitvoeren van het project heeft, of het project aansluit op het regeringsbeleid, en of het project economisch en/of maatschappelijk nut heeft. Tevens worden kosten, exploitatie-effecten, risico's, uitvoerbaarheid en waar van toepassing, besparingen of opbrengsten voor de begroting beoordeeld. Dit betekent dat de maatschappelijke waarde van de genoemde projecten niet uitsluitend kan en behoort te worden afgemeten aan het aantal tijdelijke lokale banen of de omvang van lokale inkoop. Juist daarom verlangt de

bestaande investeringsmethodiek dat in het projectdossier het economisch en/of maatschappelijk nut wordt beschreven en dat relevante kosten, risico's en effecten inzichtelijk worden gemaakt. De uiteindelijke lokale werkgelegenheid en lokale bestedingen zijn bovendien mede afhankelijk van de aard van de opdracht, de aanbestedingsprocedure, de gekozen leverancier of aannemer en de feitelijke uitvoering.

Het is daarom zuiverder om deze effecten tijdens de uitvoering feitelijk te monitoren en daarover te rapporteren conform de wettelijke rapportageplicht, in plaats van vooraf niet-onderbouwde aantallen als gegarandeerd resultaat te presenteren. De uitvoering van de tweede fase van de renovatie van het Arubahuis, waarmee een investering van Afl. 1,112 miljoen is gemoeid, levert weliswaar geen directe bijdrage aan de economische groei van Aruba, maar dient een breder strategisch en publiek belang. De investering voorziet in een adequate en duurzame huisvesting die noodzakelijk is om het Arubahuis in staat te stellen zijn essentiële en strategische functie op effectieve wijze te vervullen. Het betreft in het bijzonder de behartiging en versterking van de belangen van Aruba in Nederland en Europa, alsmede de begeleiding en ondersteuning van Arubaanse studenten in Nederland. De investering moet derhalve primair worden bezien vanuit haar institutionele, maatschappelijke en strategische meerwaarde voor Aruba.

233. *Kan de regering voor het project herinrichting parkeerplaats DRH (Afl. 216.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

De ondergetekenden merken op dat het aantal lokale banen en het exacte aandeel lokale inkoop geen afzonderlijke beoordelingscriteria zijn op basis waarvan de Investeringsevaluatiecommissie (IEC) deze investeringsprojecten beoordeelt. Het zou daarom niet zorgvuldig zijn om vooraf per project aantallen arbeidsplaatsen of percentages lokale inkoop te noemen die niet uit de projectdossiers of uit reeds afgeronde aanbestedingen voortvloeien. Wel blijkt uit de macro-economische analyse van de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI) dat een investering van Afl. 10 miljoen naar verwachting een bijdrage van circa 0,1 procentpunt aan het bruto binnenlands product (bbp) van Aruba genereert. De sinds 2022 gehanteerde investeringsmethodiek beoordeelt projecten integraal op onder meer relevantie, haalbaarheid en duurzaamheid. Daarbij wordt onder andere getoetst of het probleem en de huidige situatie voldoende zijn onderbouwd, of er kwantitatieve informatie en benchmarks beschikbaar zijn, welke gevolgen het niet uitvoeren van het project heeft, of het project aansluit op het regeringsbeleid, en of het project economisch en/of

maatschappelijk nut heeft. Tevens worden kosten, exploitatie-effecten, risico's, uitvoerbaarheid en waar van toepassing, besparingen of opbrengsten voor de begroting beoordeeld. Dit betekent dat de maatschappelijke waarde van de genoemde projecten niet uitsluitend kan en behoort te worden afgemeten aan het aantal tijdelijke lokale banen of de omvang van lokale inkoop. Juist daarom verlangt de bestaande investeringsmethodiek dat in het projectdossier het economisch en/of maatschappelijk nut wordt beschreven en dat relevante kosten, risico's en effecten inzichtelijk worden gemaakt. De uiteindelijke lokale werkgelegenheid en lokale bestedingen zijn bovendien mede afhankelijk van de aard van de opdracht, de aanbestedingsprocedure, de gekozen leverancier of aannemer en de feitelijke uitvoering. Het is daarom zuiverder om deze effecten tijdens de uitvoering feitelijk te monitoren en daarover te rapporteren conform de wettelijke rapportageplicht, in plaats van vooraf niet-onderbouwde aantallen als gegarandeerd resultaat te presenteren.

234. *Kan de regering voor het project E-HRM van DRH (Afl. 481.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

235. *Kan de regering voor het project renovatie gebouw C DRH (Afl. 2,328 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

De vragen 234 en 235 worden gezamenlijk beantwoord. Hoewel deze vragen betrekking hebben op andere projecten, investeringsbedragen en beleidsterreinen, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

236. *Kan de regering voor het project vervanging dumptrucks DOW (Afl. 410.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.De ondergetekenden merken op dat volgens de DOW de mate van lokale inkoop afhankelijk is van de uitkomst van de openbare aanbesteding en van het aantal en type leveranciers dat hieraan deelneemt. Met deze investering worden geen directe extra arbeidsplaatsen binnen DOW gecreëerd. Wel kunnen lokale bedrijven economisch profiteren van toekomstige onderhouds- en servicebeurten en eventuele

levering van onderdelen. De maatschappelijke baten liggen voornamelijk in een hogere inzetbaarheid van het materieel, minder uitval en een efficiëntere uitvoering van de werkzaamheden van DOW, hetgeen bijdraagt aan een betere en tijdigere dienstverlening.

237. *Kan de regering voor het project vervanging skidsloader DOW (Afl. 94.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 233 en 236.

238. *Kan de regering voor het project vervanging veegmachine DOW (Afl. 316.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 233 en 236.

239. *Kan de regering voor het project afrastering Westen Zuidzijde DLA (Afl. 163.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233. De ondergetekenden merken daarbij op dat de omheiningen rondom de luchthaven dienen te voldoen aan de vereisten (onder meer ten aanzien van de hoogte) van Annex 14 van de ICAO. De Directie Luchtvaart grenst aan de luchthaven en dient ook hieraan te voldoen.

240. *Kan de regering voor het project vervanging van twee centrale AC-systemen bij DLA (Afl. 58.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

241. *Kan de regering voor het project koppeling medische/administratieve systemen bij DVG (Afl. 123.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.Aanvullend op het antwoord op vraag 233 is de investering van Afl. 123.000 in de eerste plaats gericht op verbetering van de informatievoorziening en niet primair op het creëren van nieuwe structurele banen. Waar mogelijk zal bij de uitvoering gebruik worden gemaakt van lokale ondersteuning en dienstverlening, bijvoorbeeld voor implementatie, technische ondersteuning en begeleiding van gebruikers. De belangrijkste maatschappelijke baten liggen bij een snellere en betrouwbaardere verwerking van medische informatie. Voor DBZ betekent dit dat meldingen van infectieziekten sneller kunnen worden ontvangen en opgevolgd, waardoor casussen eerder kunnen worden beoordeeld, bron- en contactonderzoek sneller kan starten en preventieve maatregelen eerder kunnen worden ingezet. Dit kan bijdragen aan het voorkomen van verdere verspreiding en het beperken of voorkomen van uitbraken. Daarnaast kan de koppeling helpen om de huidige ondermelding van infectieziekten te verminderen, doordat het meldingsproces voor huisartsen eenvoudiger en toegankelijker wordt. Een mogelijk gevolg hiervan is dat het aantal meldingen bij DBZ zal toenemen. Indien deze toename structureel blijkt, kan dit op termijn leiden tot een grotere werkbelasting en daarmee tot de noodzaak om extra personele capaciteit beschikbaar te stellen voor de beoordeling, opvolging, bron- en contactonderzoek en registratie van deze meldingen. Door een betere en meer gestructureerde registratie kunnen bovendien epidemiologische gegevens eenvoudiger worden verzameld en geanalyseerd. Hierdoor kan DVG trends in infectieziekten beter volgen en sneller reageren op veranderingen. De maatschappelijke baten kunnen onder meer meetbaar worden gemaakt aan de hand van de snelheid van meldingen, het aantal ontvangen meldingen, de doorlooptijd van casussen, de starttijd van bron- en contactonderzoek, het aantal handmatige registraties en fouten, en de beschikbaarheid van

epidemiologische gegevens voor surveillance en beleid. Het is tevens van belang te vermelden dat niet alleen wordt gewerkt aan een koppeling met Promedico-ASP, maar ook aan een koppeling met het systeem van het Horacio Oduber Hospital (HOH). Hierdoor kunnen relevante meldingen vanuit het ziekenhuis in de toekomst eveneens rechtstreeks in Decos JOIN binnenkomen. Dit kan de meldingslijn verder verkorten, dubbele handmatige verwerking beperken en bijdragen aan een snellere signalering en opvolging van infectieziekten door DBZ.

242. *Kan de regering voor het project vervanging politieboten en toolkit (Afl. 1,863 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

243. *Kan de regering voor het project LAR-applicatie (Afl. 325.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

244. *Kan de regering voor het project extra veiligheidsspecificaties gebouw DAD (Afl. 2,070 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

245. *Kan de regering voor het project inrichting nieuw gebouw DAD (Afl. 365.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

246. *Kan de regering voor het project MFA San Nicolas (Afl. 3,100 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

247. *Kan de regering voor het project verfraaiing FCCA-wijken De Vuyst en Bushiri (Afl. 5,136 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

De vragen 246 en 247 worden gezamenlijk beantwoord. Hoewel deze vragen betrekking hebben op andere projecten, investeringsbedragen en beleidsterreinen, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233. Aanvullend op het antwoord op vraag 233 zij opgemerkt dat het project de bouw en renovatie van een nieuwe MFA in het bestaande gebouw betreft. Dit impliceert dat lokale bouwbedrijven en/of aannemers zullen worden ingeschakeld voor de uitvoering van het project. Op dit moment wordt niet beschikt niet over gedetailleerde gegevens met betrekking tot het aantal arbeidsplaatsen dat hierdoor zal worden gecreëerd, noch over de omvang van de lokale inkoop die met het project gemoeid zal zijn.

De maatschappelijke baten van de realisatie van de MFA in San Nicolas zijn naar verwachting aanzienlijk, aangezien verschillende overheidsdiensten dichter bij de inwoners worden gebracht en daardoor beter toegankelijk zullen zijn voor de bevolking. Met betrekking tot de verfraaiing van de FCCA-wijken De Vuyst en Bushiri geldt eveneens dat lokale aannemers en dienstverleners naar verwachting betrokken zullen worden bij de uitvoering van de werkzaamheden. Op dit moment zijn echter geen specifieke gegevens beschikbaar over het aantal lokale banen of de omvang van de lokale inkoop die hieruit zullen voortvloeien. De beoogde maatschappelijke baten bestaan onder meer uit een aantrekkelijkere en beter onderhouden woonomgeving, hetgeen kan bijdragen aan een verbetering van de leefbaarheid en het welzijn van de bewoners.

248. *Kan de regering voor het project pierprojecten (Afl. 437.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

249. *Kan de regering voor het project 2de cappingproject Parkietenbos (Afl. 5,873 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

250. *Kan de regering voor het project asfalteren bestaande zandwegen (Afl. 2,500 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 233 en 236. Kortheidshalve wordt tevens verwezen naar het antwoord op vraag 236.

251. *Kan de regering voor het project toegangsontsluiting Sero Colorado (Afl. 2,914 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 233 en 236. Aanvullend merken de ondergetekenden op dat de maatschappelijke baten voornamelijk liggen bij verkeersveiligheid en gebruikskwaliteit (een veilige, verlichte scheiding tussen gemotoriseerd verkeer en voetgangers, in plaats van de huidige situatie waarin uitsluitend een rijbaan aanwezig is), volwaardige ontsluiting van uitgegeven percelen (de in erfpacht uitgegeven percelen voor toeristische accommodatie worden duurzaam en veilig bereikbaar), sociaaleconomische ontwikkeling van San Nicolas en omstreken (het project geeft

uitvoering aan het beleid om de toeristische en economische ontwikkeling te spreiden naar de oostkant van het eiland, in aansluiting op de Green Corridor en de wijkvernieuwing Sero Colorado).

252. *Kan de regering voor het project renovatie Reina Beatrix-school (Afl. 2,825 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

253. *Kan de regering voor het project twee klaslokalen voor SVGA (Afl. 470.000) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op vraag 233.

254. *Kan de regering voor het project meerjarig wegenonderhoudsplan DOW (Afl. 9,929 miljoen) aangeven hoeveel lokale banen, lokale inkoop en meetbare maatschappelijke baten worden gerealiseerd?*

Hoewel deze vraag betrekking heeft op een ander project, investeringsbedrag en beleidsterrein, is de beantwoording identiek. Kortheidshalve wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 233, 236 en 251.

255. *Waarom is voor sommige projecten wel een concreet bedrag opgenomen maar ontbreekt een openbare uitsplitsing naar ontwerp, materiaal, arbeid, toezicht en onvoorzien?*

De in de AIOF-begroting opgenomen bedragen zijn op projectniveau. De begroting heeft tot doel de Staten inzicht te geven in het doel, de omvang en de financiering van ieder project. De nadere uitsplitsing naar ontwerp, materiaal, arbeid, toezicht en onvoorziene kosten maakt onderdeel uit van het onderliggende projectdossier, de kostenraming en, waar van toepassing, het bestek. Daarnaast kan openbaarmaking van gedetailleerde kostenramingen vóór afronding van een aanbesteding de onderhandelingspositie van

het Land en de mededinging beïnvloeden. Alle AIOF-projecten moeten overeenkomstig de geldende aanbestedingsregels worden uitgevoerd. Na afronding van de aanbesteding kunnen het gegunde contractbedrag en de relevante financiële gegevens, voor zover juridisch toegestaan, aan de Staten worden verstrekt. In de projectramingen wordt in beginsel tevens rekening gehouden met een opslag van 5% voor risico's en onvoorziene kosten, waaronder mogelijke prijsstijgingen. Eventueel meerwerk moet afzonderlijk worden gemotiveerd, goedgekeurd en binnen de geautoriseerde begrotingsruimte worden gedekt.

256. *Kan de regering voor alle projecten aangeven welk percentage van het budget naar lokale lonen en lokale ondernemingen zal vloeien?*

De ondergetekenden kunnen vooraf niet per project aangeven welk percentage van het budget naar lokale lonen en lokale ondernemingen zal vloeien. Dit is afhankelijk van de uitkomst van de aanbesteding, de geselecteerde opdrachtnemer, de personele inzet, de onderaanneming en de mate waarin materialen en specialistische kennis lokaal beschikbaar zijn. Deze gegevens staan daarom niet op voorhand vast in de AIOF-begroting. Lokale ondernemingen kunnen overeenkomstig de geldende aanbestedingsregels op gelijke voet meedingen naar opdrachten. Na gunning kan inzicht worden gegeven in het aandeel van de opdrachten dat aan lokaal gevestigde ondernemingen is gegund, voor zover deze informatie beschikbaar is. Een exacte uitsplitsing naar lokale lonen vergt echter gegevens uit de bedrijfsadministratie van opdrachtnemers en maakt geen standaardonderdeel uit van de financiële administratie of voortgangsmonitoring van het AIOF. Het AIOF is bovendien een publiek investeringsinstrument en geen arbeidsmarkt- of lokale-inkoopregeling.

257. *Welke concrete sociaal-economische doelstellingen heeft de MFA San Nicolas naast de fysieke bouw of renovatie?*

De MFA San Nicolas heeft naast de fysieke bouw en renovatie als doel de toegankelijkheid van overheidsdiensten voor inwoners van San Nicolas te verbeteren door verschillende diensten onder één dak aan te bieden. Daarnaast beoogt de MFA de sociale cohesie en participatie binnen de gemeenschap te versterken door als centrale ontmoetingsplaats voor bewoners te fungeren. De MFA zal ruimte bieden aan maatschappelijke, culturele, educatieve en wijkgerichte activiteiten die bijdragen aan het welzijn van de bevolking. Tot slot draagt het project bij aan een efficiëntere, klantgerichte en geïntegreerde dienstverlening die beter aansluit op de behoeften van de wijk.

258. Hoeveel permanente banen moet de MFA San Nicolas ondersteunen of mogelijk maken?

Op basis van een conceptwijziging van het formatierapport zou de MFA San Nicolas naar verwachting beschikken over zes structurele functies: een manager, een MFA-medewerker, een activiteitencoördinator, een Helpdesk Bario-medewerker en twee huishoudelijke medewerkers. Daarmee zou de MFA in beginsel zes permanente arbeidsplaatsen ondersteunen. Hierbij dient te worden benadrukt dat deze formatie is opgenomen in het concept van het gewijzigd herziene formatierapport MFA en nog niet definitief is vastgesteld. De uiteindelijke omvang en invulling van de personeelsformatie zijn afhankelijk van de definitieve vaststelling van het formatierapport en de beoordeling daarvan door de Directie Human Resources (DRH). Om die reden kan thans nog geen definitief aantal permanente banen worden bevestigd.

259. Welke diensten voor jongeren, gezinnen, ouderen en werkzoekenden worden vanuit de MFA aangeboden?

De MFA biedt een laagdrempelige locatie waar inwoners terechtkunnen voor verschillende overheids- en semioverheidsdiensten, waaronder dienstverlening via het Hulpbestuurskantoor, de AZV en andere publieke instanties. Voor jongeren, gezinnen en ouderen faciliteert de MFA tevens maatschappelijke, culturele, educatieve en gemeenschapsgerichte activiteiten die bijdragen aan participatie en welzijn. Daarnaast wordt voorzien in een Helpdesk Bario, die fungeert als eerste aanspreekpunt voor bewoners, vragen, meldingen en klachten, en als schakel tussen burgers en overheidsdiensten. Werkzoekenden kunnen eveneens gebruikmaken van de aanwezige dienstverlening, informatievoorziening en contacten met relevante overheidsinstanties die in de MFA zijn ondergebracht. Het dienstenaanbod wordt voortdurend afgestemd op de behoeften van de wijkbewoners en kan worden uitgebreid naargelang de vraag vanuit de gemeenschap.

260. Hoe wordt lokale gemeenschapsparticipatie in het beheer van de MFA gegarandeerd?

261. Welke lokale ondernemers krijgen kansen rondom de MFA en hoe wordt verdringing voorkomen?

De vragen 260 en 261 worden gezamenlijk beantwoord. Lokale gemeenschapsparticipatie wordt bevorderd doordat de MFA's fungeren als

ontmoetingsplaatsen voor bewoners en doordat de organisatie samenwerking faciliteert tussen overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en de lokale gemeenschap. Daarnaast voorziet het formatierapport in functies zoals de Helpdesk Bario-medewerker en de activiteitencoördinator, die direct contact onderhouden met bewoners en bijdragen aan het afstemmen van activiteiten en dienstverlening op de behoeften van de wijk.

De MFA is primair opgericht om overheids- en maatschappelijke dienstverlening dichter bij de burger te brengen en is niet bedoeld om commerciële activiteiten of de belangen van particuliere ondernemers te dienen. Ondernemers kunnen slechts in beperkte mate betrokken worden, bijvoorbeeld als leverancier van goederen, diensten of faciliteiten ten behoeve van de exploitatie en het onderhoud van de MFA. Van verdringing van lokale ondernemers is daarom in beginsel geen sprake, aangezien de MFA een publieke voorziening is met als hoofddoel het ondersteunen van overheidsdienstverlening, maatschappelijke activiteiten en wijkontwikkeling.

262. *Hoe sluit de MFA aan op de bredere revitalisering van economie, wonen en sociaal leven in San Nicolas uit het regeerprogramma?*

De MFA San Nicolas sluit aan bij de revitalisering van San Nicolas door overheidsdiensten dichter bij de inwoners te brengen en de toegankelijkheid van publieke dienstverlening te verbeteren. Daarnaast fungeert de MFA als een centrale ontmoetingsplaats waar maatschappelijke, culturele, educatieve en wijkgerichte activiteiten kunnen plaatsvinden, hetgeen de sociale cohesie en participatie binnen de gemeenschap versterkt. De MFA biedt ruimte voor samenwerking tussen overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en bewoners, waardoor een geïntegreerde aanpak van wijkontwikkeling wordt bevorderd.

Door verschillende diensten onder één dak aan te bieden, wordt de leefbaarheid van het district versterkt en wordt tegemoetgekomen aan de behoeften van bewoners op het gebied van zorg, welzijn en dienstverlening. Hiermee draagt de MFA bij aan de sociaaleconomische ontwikkeling van San Nicolas en ondersteunt zij de bredere doelstelling om het district aantrekkelijker, leefbaarder en beter bereikbaar te maken voor inwoners.

263. *Waarom is in de AIOF-begroting geen integraal revitaliseringsprogramma voor San Nicolas zichtbaar?*

De AIOF-begroting moet niet worden gezien als het integrale ontwikkelingsplan voor San Nicolas, maar als een financieringsinstrument voor concrete publieke investeringsprojecten. Het ontbreken van één afzonderlijke begrotingspost met de titel 'integraal revitaliseringsprogramma San Nicolas' betekent daarom niet dat een integrale aanpak ontbreekt. Die bredere aanpak is onder meer verankerd in het Landspakket Aruba. Binnen het thema Economie is als beoogd effect opgenomen dat Oranjestad en San Nicolas opnieuw concurrerende woon- en werkmilieus worden. Als concreet resultaat is het ontwikkelen van een economisch ontwikkelingsplan voor het centrum van Oranjestad en San Nicolas opgenomen. Het ontwikkelingsplan kan mogelijk een beleidsmatig kader vormen voor de samenhangende ontwikkeling van San Nicolas, terwijl het AIOF één van de instrumenten kan zijn waarmee daaruit voortvloeiende concrete investeringsprojecten worden gerealiseerd.

264. *Wanneer volgen investeringen in woningen, lokale bedrijvigheid, publieke ruimte en economische diversificatie in San Nicolas?*

De investeringen in San Nicolas zijn reeds gestart. Met de realisatie van de Multifunctionele Accommodatie (MFA) en de wijkverfraaiing van De Vuyst investeert de regering concreet in gemeenschapsvoorzieningen, sociale samenhang, veiligheid en de kwaliteit van de publieke ruimte. Deze projecten vormen bouwstenen voor de bredere gebiedsontwikkeling van San Nicolas. Aanvullende investeringen in woningbouw, lokale bedrijvigheid en economische diversificatie worden, in samenhang met het ontwikkelingsplan voor San Nicolas, verder uitgewerkt en gefaseerd opgenomen in de meerjarige investeringsagenda.

265. *Hoe draagt de toegangsontsluiting Sero Colorado bij aan lokale werkgelegenheid en niet uitsluitend aan vastgoed- of toeristische ontwikkeling?*

Op korte termijn draagt de toegangsontsluiting bij aan lokale werkgelegenheid, namelijk tijdens de uitvoeringsfase, na de openbare aanbesteding en de gunning van het civieltechnische project aan de winnende aannemer. Op lange termijn draagt de toegangsontsluiting bij aan het toeristisch product van Aruba – de economische pijler – door te voorzien in een hoogwaardige, passende en duurzame inrichting. Van belang is voorts dat de investering een openbare weg met openbare voorzieningen betreft, die in eigendom en beheer van het Land blijft. Het gaat derhalve niet om een investering in

vastgoed, maar om de openbare infrastructuur die het gebied als geheel toegankelijk maakt — voor de toeristische ontwikkeling, maar evenzeer voor de bewoners, de werknemers en het overige verkeer dat van het tracé gebruikmaakt.

266. *Welke maatschappelijke kosten-batenanalyse is gemaakt voor de toegangsontsluiting Sero Colorado?*

Voor dit project is geen afzonderlijke, gemonetariseerde maatschappelijke kosten-batenanalyse opgesteld. De onderbouwing van het project heeft plaatsgevonden langs de daarvoor geldende procedurele weg: in 2023 heeft DOW bij DEZHI een projectdossier ingediend ten behoeve van de investeringsaanvraag 2024. Het project heeft de screening doorstaan en is goedgekeurd, er zijn middelen gereserveerd en het project is in 2025 aanbesteed. De enige inschrijving bij de openbare aanbesteding is echter ongeldig verklaard, waardoor het project toentertijd niet kon worden gegund en uitgevoerd. Gelet op het belang van het project is vervolgens besloten het project weer op te nemen in de lijst van investeringsprojecten waarbij Afl. 9,929 miljoen is gereserveerd. De belangrijkste drijfveer voor het project is dat het Land een perceel heeft uitgegeven voor een toeristisch accommodatieproject (hotel), waarbij het Land buiten het uitgegeven perceel, op domeingrond, moet voorzien in passende infrastructuur en inrichting.

267. *Wie zijn de belangrijkste economische begunstigden van de toegangsontsluiting Sero Colorado?*

Dat de erfpachters van de in erfpacht uitgegeven percelen — in het bijzonder de exploitant van de toeristische accommodatie waartoe het tracé leidt — tot de directe begunstigden behoren, is inherent aan de aanleg van openbare ontsluitingsinfrastructuur. Iedere weg begunstigt in de eerste plaats degenen die eraan gelegen zijn. Dat neemt niet weg dat het gaat om een openbare weg, die niet aan een private partij toebehoort, waarvoor geen exclusief gebruiksrecht geldt en die het gebied ook voor de verdere ontwikkeling van Sero Colorado ontsluit. Daarnaast zijn de gebruikers van de toegangsontsluiting de belangrijkste begunstigden (werknemers, bezoekers, bewoners) in de vorm van een veilige, verharde en verlichte ontsluiting met voetgangersvoorziening vergeleken met de huidige situatie van een onvoltooid tracé. Als laatste zal het Land zelf een begunstigde zijn door het voorzien van passende infrastructuur en inrichting aan het toeristisch product (economisch pijler).

268. *Welke garanties bestaan dat publieke infrastructuurinvesteringen niet leiden tot speculatieve waardestijgingen waarvan vooral particuliere grondeigenaren profiteren?*

269. *Hoeveel inwoners van San Nicolas en omliggende wijken worden direct beter bereikbaar door het project?*

De vragen 268 en 269 worden gezamenlijk beantwoord. De gronden en percelen die direct aan de toegangsontsluiting grenzen, zijn domeingronden en kunnen in erfpacht met voorwaarden worden uitgegeven indien nodig; dus de regie ligt bij het Land en niet bij particuliere grondeigenaren. De inwoners van San Nicolas, in het bijzonder Sero Colorado, worden door het project niet direct beter bereikbaar; het doel van het project was niet het direct beter bereikbaar maken voor de omliggende inwoners, maar het ontsluiten van een door het Land uitgegeven perceel voor toeristische accommodatie (zie de antwoorden op de vragen 265-267).

270. *Hoe worden bewoners vooraf betrokken bij ontwerp en uitvoering?*

Bij de ontwerp- en voorbereidingsfase van het wegtracé (toegang tot het Secrets Hotel) zijn bewoners van het gebied betrokken (dezelfde bewoners die bezwaar hadden tegen de bouw van het hotel), waarbij hun aandachtspunten zijn meegewogen in de ligging en het ontwerp van de weg:

- Ligging: het wegtracé is zodanig gesitueerd dat het hotelverkeer rechtstreeks wordt afgewikkeld en niet via bestaande woonstraten wordt geleid, waardoor geen extra verkeersdruk (hinder, geluid, volume) wordt gecreëerd in de directe woonomgeving.
- Gebruik bestaande zandweg: de ontsluitingsweg voor het hotel volgt grotendeels de reeds bestaande zandweg, waardoor impact op natuur en milieu minimaal is vergeleken met een geheel nieuw tracé waar schoonschuiven van "mondi" noodzakelijk zou zijn.

Bij uitvoering hanteert de DOW de gebruikelijke handelwijze om omwonenden en stakeholders te informeren over de werkzaamheden en de te verwachten duur en impact.

271. *Welke concrete problemen worden opgelost met Afl. 5,136 miljoen voor De Vuyst en Bushiri?*

Dit project is geen woningverbeteringsproject en ook geen regulier onderhoudsproject. Het is een integrale verbetering van de openbare infrastructuur en leefomgeving van wijken met 216 woningen (families) in Bushiri en 60 woningen (families) in De Vuyst.
De problemen die hier worden opgelost:

- Slechte bestrating en gebrekkige toegankelijkheid
- Onvoldoende verbinding tussen woningen en openbare voorzieningen
- Verkeers- en bereikbaarheidsproblemen binnen de wijk
- Gebrek aan schaduw en groen
- Weinig plekken om buiten te verblijven
- Een lagere kwaliteit van de leefomgeving
- Veilige speelruimte
- Ruimte voor sport en beweging
- Plekken waar kinderen buiten kunnen spelen en recreëren

Het project adresseert vijf aantoonbare publieke knelpunten: infrastructuur, waterafvoer, groen, speel- en ontmoetingsruimte en sociale infrastructuur. Dit draagt bij aan de cohesie, saamhorigheid en kwaliteit van leven van de betrokken huishoudens. Het resultaat zijn wijken waarin circa 276 huishoudens beschikken over een verbeterde openbare infrastructuur, een betere waterhuishouding, kwalitatief openbaar groen, veilige ruimte voor spelen en ontmoeten en een fysieke voorziening voor sociale activiteiten.

272. *Hoeveel woningen en huishoudens profiteren van de verfraaiing van deze FCCA-wijken?*

273. *Worden naast verfraaiing ook veiligheid, drainage, toegankelijkheid, groen, speelruimte en sociale voorzieningen aangepakt?*

De vragen 272 en 273 worden gezamenlijk beantwoord. De investering van Afl. 5,136 miljoen betreft geen subsidie of gift aan FCCA ter financiering van reguliere onderhoudswerkzaamheden van de woningen. Evenmin gaat het om een bedrag dat FCCA uit haar eigen middelen zou moeten terugbetalen aan het Fonds. Het betreft een investering van de overheid in de openbare infrastructuur en de integrale verbetering van de betreffende wijken. Deze investering vloeit voort uit de afspraken tussen de overheid en FCCA en uit het besluit van de overheid om deze wijken actief te adopteren en de

openbare leefomgeving daarvan te verbeteren. FCCA blijft verantwoordelijk voor het reguliere beheer en onderhoud van haar woningen en de onderdelen die tot haar verantwoordelijkheid als woningcorporatie behoren. Deze kosten worden uit de eigen exploitatie en huurinkomsten van FCCA gedragen.

- De overheid financiert de maatregelen die betrekking hebben op de publieke infrastructuur en de inrichting en verbetering van de openbare ruimte, zoals bestrating, drainage, groen, speelruimte, toegankelijkheid, veiligheid en sociale voorzieningen.
- De woningen zelf maken geen onderdeel uit van deze overheidsinvestering, voor zover het gaat om regulier woningonderhoud.

Van dubbele financiering is derhalve geen sprake. FCCA is voor de financiering van haar reguliere beheer- en onderhoudsverplichtingen niet afhankelijk van overheidsinvesteringen. Als woningcorporatie beschikt FCCA over haar eigen inkomsten uit huur en is zij zelf verantwoordelijk voor het bekostigen van het reguliere onderhoud en beheer van haar woningen en de onderdelen die tot haar verantwoordelijkheid behoren. Deze verplichtingen worden uit de eigen begroting en exploitatie van FCCA gefinancierd. De overheidsmiddelen (AIOF) voor De Vuyst en Bushiri staan hier volledig los van. Het betreft een afgebakende overheidsinvestering in de openbare infrastructuur en de publieke leefomgeving, waartoe de overheid uit eigen beweging heeft besloten en die binnen de verantwoordelijkheid van de overheid wordt uitgevoerd en bekostigd. Deze middelen zijn dus niet bedoeld om reguliere onderhoudskosten van FCCA over te nemen, aan te vullen of te compenseren.

274. Welke onderhoudskosten ontstaan na oplevering en wie draagt deze structureel?

275. Welke verdeelsleutel wordt gebruikt om AIOF-middelen eerlijk over alle districten te verdelen?

De vragen 274 en 275 worden gezamenlijk beantwoord. De omvang van AIOF-investeringen per inwoner is geen criterium op basis waarvan projecten worden geselecteerd of middelen worden verdeeld. Een vergelijking uitsluitend op basis van investeringen per inwoner zou bovendien geen volledig beeld geven van de maatschappelijke betekenis van een investering. Infrastructurele, economische of maatschappelijke voorzieningen kunnen immers een functie hebben die verder reikt dan het district waarin zij fysiek zijn gelegen. Het AIOF is daarom geen verdeelfonds waarbij middelen naar rato van inwonertal over districten worden verdeeld. Binnen de bestaande evaluatiesystematiek wordt geografische ligging wel expliciet meegewogen, maar steeds

in samenhang met de overige beoordelingscriteria. Voor de regering is derhalve niet het investeringsbedrag per inwoner bepalend, maar de vraag of een investering op de betreffende locatie aantoonbaar noodzakelijk, doelmatig, doeltreffend, duurzaam en uitvoerbaar is en welke maatschappelijke baten daarmee voor Aruba worden gerealiseerd. Deze formulering weerlegt vooral de impliciete veronderstelling dat "gelijke florins per inwoner" gelijkstaat aan een eerlijke investeringsverdeling. Bij publieke investeringen is een verdeling op basis van aantoonbare behoefte en maatschappelijke opbrengst beleidsmatig relevanter. Ter illustratie: onderwijsvoorzieningen bedienen vaak leerlingen en gebruikers uit meerdere districten. De locatie van een school zegt daarom niet waar de maatschappelijke baten terechtkomen. Investeringen per district als maatstaf voor eerlijkheid geven een vertekend beeld.

276. *Kan de regering per district aangeven hoeveel AIOF-investeringen per inwoner worden gedaan?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 275.

277. *Welke districten ontvangen in 2026-2027 relatief weinig AIOF-middelen en waarom?*

De ondergetekenden achten het niet juist om uit een vergelijking van uitsluitend de financiële omvang per district de conclusie te trekken dat een district relatief weinig aandacht krijgt. De AIOF-portefeuille is het resultaat van concrete investeringsvoorstellen die voldoende zijn voorbereid en het beoordelingsproces hebben doorlopen.

278. *Hoe wordt voorkomen dat investeringsbesluiten politiek of geografisch onevenwichtig uitpakken?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 275. Juist daarvoor is het van belang dat investeringsvoorstellen niet uitsluitend op basis van politieke of geografische voorkeur worden geselecteerd, maar volgens een vooraf vastgestelde en consistente beoordelingssystematiek worden beoordeeld. De IEC past daarbij de bestaande evaluatiesystematiek toe die sinds 2022 wordt gebruikt. Het AIOF introduceert in dit opzicht geen nieuwe beoordelingscriteria. De waarborg tegen politieke of geografische willekeur ligt niet in een mechanische verdeling van middelen over districten, maar in het consequent toepassen van vooraf vastgestelde evaluatiecriteria op ieder investeringsvoorstel. Geografische ligging is daarbij een expliciet criterium, maar wordt

steeds in samenhang met de inhoudelijke kwaliteit, noodzaak en maatschappelijke opbrengst van de investering beoordeeld.

279. *Welke indicatoren worden gebruikt om leefbaarheid vóór en na wijkinvesteringen te meten?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 2.

280. *Wordt bewoners gevraagd of de investeringen daadwerkelijk hun prioriteiten weerspiegelen?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 74.

281. *Wanneer komt er een integraal publiek investeringsplan per district waarin sociale, economische en infrastructurele doelen gezamenlijk worden weergegeven?*

Opgemerkt dient te worden dat deze over een integraal publiek investeringsplan per district onduidelijk is omdat juist het integrale karakter van het AIOF vraagt om een afweging over districts- en beleidsgrenzen heen. Sociale, economische en infrastructurele opgaven zijn onderling verbonden en laten zich niet beperken tot het district waarin een investering fysiek wordt gerealiseerd. Investeringen in bijvoorbeeld infrastructuur, onderwijs, energietransitie, digitalisering en economische ontwikkeling kunnen vanuit één locatie meerdere districten of Aruba als geheel bedienen. Dit sluit rechtstreeks aan bij de doelstelling van het AIOF. Artikel 2, tweede lid, van de Landsverordening AIOF bepaalt dat het Fonds is bestemd voor investeringen in het belang van Aruba. Artikel 4 concretiseert dit door de middelen onder meer te bestemmen voor versterking van de economische structuur en bedrijvigheid van Aruba, duurzame ontwikkeling en innovatie van maatschappij en leefomgeving, infrastructuur en openbare voorzieningen en de bedrijfsvoering van het Land. De landsverordening kiest daarbij voor een meerjarige investeringsagenda met investeringsprogramma's per beleidsterrein, en niet per district.

Een afzonderlijk integraal plan voor ieder district zou deze samenhang juist kunnen doorbreken. Het kan leiden tot versnippering van financiële middelen en schaarse uitvoeringscapaciteit en tot de verwachting dat investeringen geografisch moeten worden verdeeld, terwijl maatschappelijke noodzaak, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid en uitvoerbaarheid bepalend behoren te zijn voor de prioritering van projecten. Deze aspecten maken ook onderdeel uit van de

wettelijke beoordeling door de Investeringsevaluatiecommissie. Daarom is bewust gekozen voor één integrale investeringsbenadering voor Aruba, waarin de behoeften en geografische spreiding over alle districten worden meegewogen, maar waarin het belang van Aruba als geheel en de doelstellingen van het AIOF leidend zijn. Juist een eilandbrede benadering voorkomt versnippering en geeft daadwerkelijk inhoud aan het begrip 'integraal'.

282. *Hoe draagt de renovatie van de Reina Beatrix-school aantoonbaar bij aan betere leerresultaten en onderwijskwaliteit?*

De kwaliteit van het onderwijs wordt bepaald door een samenwerking van diverse factoren, waaronder het curriculum, de kwaliteit en inzet van het lesgevend personeel, de begeleiding van leerlingen en de betrokkenheid van ouders. Het schoolgebouw is daarbij geen doel op zich, maar wel een noodzakelijke randvoorwaarde: goed onderwijs vraagt om een veilige, gezonde en goed onderhouden leeromgeving. Zoals bekend zijn aspecten als ventilatie, temperatuur en daglicht van invloed op de concentratie, het welzijn en de aanwezigheid van leerlingen en leerkrachten, en daarmee op de leerprestaties. Met de renovatie van de Reina Beatrix-school wordt het achterstallig onderhoud weggewerkt en wordt het gebouw in overeenstemming gebracht met de huidige eisen op het gebied van veiligheid, gezondheid en functionaliteit. Concreet betekent dit dat leerlingen en leerkrachten in een prettige en veilige omgeving kunnen werken en dat de school beschikt over lokalen die geschikt zijn voor de hedendaagse onderwijspraktijk.

283. *Waarom wordt schoolrenovatie niet gekoppeld aan een bredere meerjarige onderhoudsagenda voor alle schoolgebouwen?*

De ondergetekenden onderkennen het belang van een meerjarige onderhoudsagenda voor alle schoolgebouwen. Op dit moment wordt een integrale nulmeting uitgevoerd van de bouwkundige staat van de schoolgebouwen, zowel van de onderbouw als van de bovenbouw. Deze nulmeting levert een objectief overzicht op van de staat van de gebouwen en van de scholen met de grootste onderhoudsachterstand. Op basis daarvan wordt een structureel meerjarenonderhoudsplan opgesteld met een zicht van tien tot vijftien jaar, waarin de prioritering en de fasering van het onderhoud en de renovaties zullen worden vastgelegd.

284. *Welke scholen hebben de grootste onderhoudsachterstand en waarom zijn juist deze projecten geselecteerd?*

Zoals in het antwoord op vraag 283 is aangegeven, zal de integrale nulmeting het objectieve en volledige overzicht opleveren van de schoolgebouwen met de grootste onderhoudsachterstand.

285. *Hoeveel lokale bouwleerlingen en technische studenten kunnen stage lopen bij schoolrenovaties?*

Het belang van stageplaatsen voor leerlingen en studenten van het technisch en beroepsonderwijs wordt onderkend; praktijkervaring bij lokale bouwprojecten draagt bij aan een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Schoolrenovaties worden echter via aanbestedingen in de lokale markt gezet. De personele invulling van het werk, waaronder het aanbieden van stageplaatsen, behoort tot de bedrijfsvoering van de aannemer. Het Land is niet bevoegd om een aannemer voor te schrijven hoeveel of welke stagiairs hij binnen zijn bedrijf plaatst, zodat vooraf geen concreet aantal stageplaatsen kan worden genoemd.

286. *Worden energie-efficiëntie en zonnepanelen standaard meegenomen bij schoolrenovaties?*

De ambitie om het gebruik van zonnepanelen en andere verduurzamingsmaatregelen binnen onderwijsvoorzieningen te stimuleren, staat naast de directe noodzaak om voldoende en geschikte onderwijsruimte te realiseren. Beide doelstellingen maken onderdeel uit van dezelfde bredere ambitie om onderwijsvoorzieningen toekomstbestendiger te maken. Bij nieuwe investeringen en renovaties moet daarom waar technisch en financieel mogelijk rekening worden gehouden met energie-efficiëntie, klimaatbestendigheid en duurzame energie.

287. *Hoe verhoudt dit zich tot de regeerbelofte om zonnepanelen op scholen te stimuleren?*

288. *Wat is de concrete onderwijsbehoefte achter de twee nieuwe klaslokalen voor SVGA?*

289. *Hoeveel leerlingen profiteren hiervan en welke wachtlijst of capaciteitstekort wordt opgelost?*

De vragen 287 tot en met 289 worden gezamenlijk beantwoord. De ambitie om het gebruik van zonnepanelen en andere verduurzamingsmaatregelen binnen onderwijsvoorzieningen te stimuleren, staat naast de directe noodzaak om voldoende en geschikte onderwijsruimte te realiseren. Beide doelstellingen maken onderdeel uit van dezelfde bredere ambitie om onderwijsvoorzieningen toekomstbestendiger te maken.
Bij nieuwe investeringen en renovaties moet daarom waar technisch en financieel mogelijk rekening worden gehouden met energie-efficiëntie, klimaatbestendigheid en duurzame energie. De directe aanleiding voor de twee lokalen is echter een onderwijsinhoudelijke capaciteitsbehoefte. De huidige infrastructuur van SVGA biedt onvoldoende ruimte voor 24 extra leerlingen. Hiermee wordt dus niet gebouwd om te bouwen. Er wordt capaciteit toegevoegd waar een concrete onderwijs- en ondersteuningsbehoefte bestaat.

290. *Hoe draagt deze investering bij aan inclusie van kinderen met bijzondere onderwijsbehoeften?*

Inclusief onderwijs betekent niet dat iedere leerling noodzakelijkerwijs op exact dezelfde plaats of op exact dezelfde wijze onderwijs moet ontvangen. Het betekent wel dat ieder kind toegang moet hebben tot kwalitatief onderwijs en ondersteuning die aansluiten bij zijn of haar mogelijkheden en behoeften. Voor kinderen met bijzondere onderwijsbehoeften vormt passende fysieke capaciteit daarbij een fundamentele voorwaarde. Wanneer gespecialiseerde voorzieningen onvoldoende ruimte hebben, ontstaat het risico dat kinderen moeten wachten, dat groepen te groot worden of dat onderwijs en begeleiding niet in een optimaal passende omgeving kunnen worden georganiseerd. De investering in twee aanvullende klaslokalen bij SVGA vergroot daarom de mogelijkheid om deze doelgroep daadwerkelijk een plaats binnen het onderwijssysteem te bieden. De ondergetekenden zien inclusie daarbij breder dan alleen aanwezigheid in een klaslokaal. Inclusie betekent ook toegang, participatie, ontwikkeling en waardigheid. De investering draagt eraan bij dat kinderen met bijzondere

onderwijsbehoeften niet aan de rand van het onderwijssysteem komen te staan, maar de ruimte en ondersteuning krijgen om zich binnen dat systeem zo volledig mogelijk te ontwikkelen.

291. *Welke AIOF-investeringen zijn specifiek gericht op beroepsonderwijs en technische vaardigheden?*

In de voorliggende AIOF-begroting voor 2026 en 2027 is nog geen afzonderlijk investeringsproject opgenomen dat specifiek is gericht op beroepsonderwijs of de ontwikkeling van technische vaardigheden. De renovatie van de Reina Beatrix-school en de bouw van twee klaslokalen voor SVGA zijn onderwijsinvesteringen, maar hebben primair betrekking op adequate huisvesting, onderwijscapaciteit en inclusie en niet specifiek op technisch beroepsonderwijs. De ondergetekenden onderkennen het belang van een betere aansluiting tussen beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt. Bij de verdere uitwerking van de meerjarige investeringsagenda, die nog aan de Staten moet worden aangeboden, kan daarom worden bezien welke concrete investeringen nodig zijn in onder meer praktijklokalen, technische opleidingsfaciliteiten, moderne apparatuur en leerwerkvoorzieningen. Dergelijke projecten kunnen na uitwerking en toetsing aan de AIOF-criteria in een volgende AIOF-begroting worden opgenomen. Daarnaast zal bij de uitvoering van infrastructurele AIOF-projecten worden gestimuleerd dat, binnen de geldende aanbestedingsregels, samenwerking wordt gezocht met instellingen voor technisch en beroepsonderwijs om praktijkervaring en leerwerkmogelijkheden te bevorderen.

292. *Waarom is geen zichtbaar investeringsprogramma opgenomen voor een sterkere aansluiting tussen beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt?*

De ondergetekenden delen het uitgangspunt dat een sterkere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt noodzakelijk is. Deze inzet is echter niet uitsluitend zichtbaar als één afzonderlijke infrastructurele investeringspost. De ontwikkeling die momenteel wordt ingezet, is breder en betreft een herinrichting van het ecosysteem rondom beroepsonderwijs, volwasseneneducatie, vaardighedenontwikkeling en arbeidsmarktparticipatie. Binnen de beleidsontwikkeling voor volwasseneneducatie is juist vastgesteld dat formeel onderwijs, non-formeel onderwijs, certificering en arbeidsmarktontwikkeling momenteel nog te versnipperd functioneren. De voorgestelde hervormingen zijn erop gericht deze onderdelen structureel met elkaar te verbinden en volwassenen flexibeler toegang te geven tot kwalificerende, certificerende en arbeidsmarktgerichte trajecten. Daarbij wordt ingezet op onder andere praktijkgericht

leren, modulaire trajecten, blended learning, stapelbare certificering en erkenning van eerder verworven competenties. De investering vindt daarmee niet alleen plaats in gebouwen, maar ook in structuren, leerpaden, kwalificaties en samenwerking met de arbeidsmarkt. Het uiteindelijke doel is een systeem waarin onderwijs sneller kan inspelen op veranderende vaardighedenbehoeften en waarin burgers gedurende hun loopbaan gemakkelijker kunnen bij-, om- en doorscholen.

293. *Welke investeringen zijn voorzien voor sectoren waar Aruba personeelstekorten heeft?*

294. *Hoeveel jongeren kunnen via AIOF-gerelateerde projecten een stage, leerwerkplek of eerste baan krijgen?*

De vragen 293 en 294 worden gezamenlijk beantwoord. Verwezen zij naar de antwoorden op de vragen 148-152 en 155.

295. *Welke koppeling bestaat er met het regeerprogramma voor tweede-kansonderwijs?*

296. *Welke koppeling bestaat er met erkenning en certificering van vakkennis en beroepsvaardigheden?*

De vragen 295 en 296 worden gezamenlijk beantwoord. Deze koppeling is nadrukkelijk aanwezig en vormt een belangrijk onderdeel van de verdere ontwikkeling van volwasseneneducatie en leven lang ontwikkelen op Aruba. Het uitgangspunt is dat leren niet uitsluitend plaatsvindt binnen het reguliere initiële onderwijs. Mensen ontwikkelen kennis en vaardigheden gedurende hun hele leven: binnen onderwijsinstellingen, op het werk, via opleidingen en cursussen en door praktijkervaring. Het beleidskader positioneert daarom tweede-kansonderwijs, volwasseneneducatie, kwalificatieontwikkeling en certificering steeds meer als onderdelen van één samenhangend leercontinuüm. Binnen de verdere ontwikkeling van de volwasseneneducatie wordt gewerkt aan verschillende niveaus van erkenning. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen een bewijs van deelname, certificaten voor aantoonbare competenties en stapelbare, kwalificatiegerichte modules die kunnen worden verbonden aan branchecertificaten, deelkwalificaties of uiteindelijk een diplomatraject. Daarnaast wordt expliciet ingezet op erkenning van eerder verworven competenties, zodat kennis en vaardigheden die iemand buiten het formele onderwijs heeft opgebouwd niet automatisch verloren gaan omdat daar geen traditioneel diploma

tegenover staat. Juist daar ligt de verbinding met tweede-kansonderwijs. Een tweede kans moet naar de visie van de regering niet noodzakelijk betekenen dat iemand het volledige traditionele onderwijstraject opnieuw moet doorlopen. Het moet ook mogelijk worden om voort te bouwen op wat iemand al kent en kan, ontbrekende competenties gericht aan te vullen en via flexibele en stapelbare leerwegen alsnog tot een erkende kwalificatie te komen. Daarmee verschuift tweede-kansonderwijs van een afzonderlijke voorziening naar een structureel onderdeel van een systeem van leven lang ontwikkelen, erkenning van vaardigheden en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.

297. *Hoe wordt voorkomen dat Aruba investeert in infrastructuur zonder tegelijkertijd te investeren in de lokale mensen die deze infrastructuur moeten bouwen, beheren en onderhouden?*

DOW beschikt intern over de benodigde technische kennis en ervaring voor het beheer en onderhoud van de infrastructuur. Tegelijkertijd wordt ingezet op verdere versterking en professionalisering van de interne capaciteit. Hiervoor zal waar nodig gespecialiseerde externe expertise worden ingezet, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan kennisoverdracht aan lokale medewerkers en het implementeren van gestructureerde en duurzame werkmethoden. Hiermee wordt geborgd dat kennis binnen de organisatie wordt opgebouwd en behouden.

298. *Welke AIOF-projecten creëren hoogwaardige technische banen voor Arubaanse jongeren?*

Verwezen zij naar de antwoorden op de vragen 149 en 152.

299. *Welke investeringen zijn gepland om jongeren die in Nederland of elders studeren terug te trekken naar Aruba?*

Het AIOF is geen arbeidsmarkt- of terugkeerregeling. In de voorliggende AIOF-begroting zijn daarom geen afzonderlijke investeringen opgenomen die specifiek zijn gericht op het terughalen van Arubaanse jongeren die in Nederland of elders studeren. De investeringen in economische diversificatie, innovatie, digitalisering en publieke infrastructuur dragen wel bij aan het creëren van een aantrekkelijker vestigings- en werkklimaat en daarmee aan betere voorwaarden voor terugkeer.

300. *Kan het Fonds bijdragen aan opleidings- of terugkeerprogramma's voor beroepen waar Aruba tekorten kent?*

Het AIOF is geen arbeidsmarkt-, opleidings- of terugkeerregeling. Opleidings- en terugkeerprogramma's behoren daarom in beginsel tot het reguliere arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid en worden via de daarvoor bestemde beleidsinstrumenten en begrotingen uitgevoerd. Het Fonds kan wel investeren in duurzame voorzieningen en infrastructuur die dergelijke programma's ondersteunen, mits het investeringsvoorstel binnen de doelstellingen van het AIOF valt en de geldende beoordelings- en besluitvormingsprocedure doorloopt.

301. *Hoe wordt gemeten of investeringen in menselijk kapitaal leiden tot hogere lonen en betere carrièrekansen?*

Het zij herhaald dat het AIOF geen arbeidsmarkt- of opleidingsregeling is en in de voorliggende AIOF-begroting zijn geen afzonderlijke investeringen in menselijk kapitaal opgenomen. Het meten van loonontwikkeling en carrièrekansen behoort daarom primair tot het arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid. Indien toekomstige AIOF-projecten mede gericht zijn op de ontwikkeling van menselijk kapitaal, moeten in het projectdossier vooraf concrete doelstellingen, een nulmeting, relevante prestatie-indicatoren en beoogde streefwaarden worden opgenomen. Afhankelijk van het project kan daarbij worden gekeken naar onder meer arbeidsmarktparticipatie, duurzame plaatsing, behaalde kwalificaties, doorstroom naar hoger gekwalificeerd werk en loonontwikkeling.

302. *Welke samenwerking bestaat met de EPI, de Universiteit van Aruba en andere opleidingsinstellingen bij de investeringsagenda?*

De investeringsagenda wordt primair opgesteld op basis van de investeringsvoorstellen van de ministeries en overheidsdiensten en de daaropvolgende beoordeling en prioritering. Dit sluit toekomstige samenwerking niet uit. Wanneer een investeringsproject betrekking heeft op onderwijs, innovatie, vaardighedenontwikkeling of arbeidsmarktbehoeften, kunnen de betrokken opleidingsinstellingen als belanghebbenden of inhoudelijke deskundigen bij de voorbereiding en uitvoering worden betrokken.

303. Worden toekomstige competentiebehoeften meegenomen bij projectselectie?

Toekomstige competentiebehoeften vormen geen afzonderlijk beoordelingscriterium binnen de huidige AIOF-systematiek. Projectvoorstellen worden door de IEC integraal beoordeeld op onder meer beleidsaansluiting, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Wanneer de beschikbaarheid van specifieke kennis en vaardigheden noodzakelijk is voor de uitvoering, het beheer of de duurzaamheid van een project, moet dit binnen de onderbouwing van de uitvoerbaarheid en de projectrisico's worden meegenomen. De structurele aansluiting tussen toekomstige competentiebehoeften, onderwijs en arbeidsmarkt wordt primair vormgegeven binnen het onderwijs- en arbeidsmarktbeleid.

304. Welke projecten zijn specifiek gericht op digitale vaardigheden, automatisering en innovatie?

De investeringen in digitalisering en automatisering sluiten aan bij de bredere E-government agenda van de regering. Binnen de voorliggende AIOF-begroting gaat het concreet om: E-HRM van DRH (Afl. 481.000): digitalisering en automatisering van personeels- en HR-processen binnen de overheid; de koppeling tussen Promedico-ASP en DECOS JOIN bij DVG (Afl. 123.000): verbetering van de digitale gegevensuitwisseling, snellere verwerking van meldingen en vermindering van handmatige registraties; en de LAR-applicatie (Afl. 325.000): verdere digitalisering en ondersteuning van administratieve werkprocessen. Deze projecten dragen bij aan E-government doordat zij interne overheidsprocessen moderniseren, gegevensuitwisseling verbeteren en de dienstverlening efficiënter en beter controleerbaar maken. De invoering van nieuwe digitale systemen vereist daarnaast instructie, opleiding en begeleiding van de betrokken medewerkers. Digitale vaardigheden vormen daarmee een noodzakelijke uitvoeringscomponent van deze projecten, ook al zijn zij niet als afzonderlijk opleidingsproject in de begroting opgenomen. Innovatie in de bredere economie, waaronder FinTech, wordt daarnaast via het Landspakket voorbereid en kan in een volgende fase voor financiering via het AIOF in aanmerking komen.

305. Waarom gaat een aanzienlijk bedrag naar gebouwen en materieel terwijl directe investeringen in menselijk kapitaal minder zichtbaar zijn?

Directe investeringen in scholing, opleidingen en arbeidsmarktontwikkeling hebben doorgaans het karakter van reguliere beleids- en exploitatie-uitgaven en worden daarom

primair via de desbetreffende landsbegrotingen en beleidsprogramma's gefinancierd. Dit betekent niet dat menselijk kapitaal geen beleidsprioriteit vormt, maar dat daarvoor andere instrumenten en financieringskanalen worden ingezet.

306. *Is de regering bereid bij iedere AIOF-begroting een aparte 'Human Capital Impact Statement' aan de Staten te presenteren?*

De ondergetekenden achten een afzonderlijke 'Human Capital Impact Statement' bij iedere AIOF-begroting niet noodzakelijk. Het AIOF is immers geen arbeidsmarkt- of opleidingsregeling. Projectvoorstellen worden reeds integraal beoordeeld op onder meer economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Wanneer de beschikbaarheid of ontwikkeling van menselijk kapitaal relevant is voor een project, dient dit in het projectdossier te worden onderbouwd en kan dit in de monitoring en rapportage worden betrokken. Een afzonderlijke rapportage zou leiden tot een aanvullende verantwoordingslaag naast de reeds wettelijk voorgeschreven informatievoorziening. Voor zover relevant zullen effecten op werkgelegenheid, kennisontwikkeling en lokale uitvoeringscapaciteit daarom worden opgenomen in de reguliere AIOF-rapportages.

307. *Hoeveel van de totale AIOF-contractwaarde moet naar op Aruba gevestigde ondernemingen vloeien?*

Voor de totale AIOF-contractwaarde is geen vooraf vastgesteld percentage gereserveerd voor op Aruba gevestigde ondernemingen. De uiteindelijke verdeling is afhankelijk van de geldende aanbestedingsprocedures, de aard van de opdracht, de ontvangen aanbiedingen, de beschikbare lokale capaciteit en de uitkomst van de gunning. Lokale ondernemingen kunnen overeenkomstig de aanbestedingsregels op gelijke voet meedingen naar AIOF-opdrachten. Het vooraf voorschrijven van één vast percentage is niet voor ieder project uitvoerbaar, omdat voor bepaalde goederen, materialen of specialistische diensten mogelijk geen lokale aanbieders beschikbaar zijn. Na de gunning kan wel inzicht worden gegeven in het aandeel van de contractwaarde dat aan lokaal gevestigde ondernemingen is gegund.

308. Wordt lokale economische impact als gunningscriterium gebruikt bij aanbestedingen?

309. Hoe krijgen kleine en middelgrote Arubaanse bedrijven reële toegang tot AIOF-opdrachten?

De vragen 308 en 309 worden gezamenlijk beantwoord. Bij de beoordeling van aanbestedingen wordt gehandeld overeenkomstig de toepasselijke aanbestedings- en comptabiliteitsregelgeving. Een eventuele beoordeling van lokale economische impact kan niet los worden gezien van de vereisten inzake objectiviteit, transparantie, gelijke behandeling, proportionaliteit en non-discriminatie en dient, voor zover als gunningscriterium toegepast, verband te houden met het voorwerp van de opdracht en vooraf duidelijk in de aanbestedingsstukken te zijn vastgelegd. De toegang van kleine en middelgrote Arubaanse ondernemingen tot AIOF-opdrachten wordt bevorderd door aanbestedingen op een transparante en proportionele wijze in te richten, waarbij onnodig zware selectie- of gunningseisen en administratieve lasten worden voorkomen. Waar de aard en omvang van de opdracht dit toelaten en de toepasselijke aanbestedingsprocedure dit mogelijk maakt, kan tevens worden bezien of opdrachten in percelen kunnen worden verdeeld en of deelname in combinatie of als onderaannemer mogelijk kan worden gemaakt.

Bij onderhandse aanbestedingen kan, binnen de grenzen van de toepasselijke regelgeving, rekening worden gehouden met de lokale markt en kunnen geschikte lokale ondernemingen worden uitgenodigd om een offerte in te dienen. De uiteindelijke gunning dient echter steeds plaats te vinden op basis van vooraf vastgestelde, objectieve en transparante criteria. Voor opdrachten waarvan de geraamde waarde de toepasselijke drempel voor internationale aanbesteding op grond van de Government Procurement Agreement (GPA) bereikt, dient de aanbesteding overeenkomstig de daarvoor geldende internationale aanbestedingsregels te worden *uitgevoerd.* Voor 2026 bedraagt deze drempel Afl. 238.735 voor goederen en diensten en Afl. 9,549 miljoen voor werken. Bij toepassing van de GPA gelden onder meer de beginselen van non-discriminatie en gelijke behandeling, waardoor ook buitenlandse leveranciers toegang tot de betreffende aanbesteding dienen te hebben. Dit laat onverlet dat binnen de toepasselijke aanbestedingsregels en zonder afbreuk te doen aan de beginselen van gelijke behandeling en non-discriminatie, de aanbestedingsprocedure zodanig kan worden ingericht dat ook kleine en middelgrote Arubaanse ondernemingen daadwerkelijk in staat worden gesteld om aan AIOF-opdrachten deel te nemen.

310. Worden grote opdrachten opgesplitst in percelen zodat lokale MKB-bedrijven kunnen meedingen?

Een opdracht kan worden opgesplitst in afzonderlijke percelen, mits daarvoor een objectieve en inhoudelijke reden bestaat. Bijvoorbeeld wanneer: verschillende onderdelen specialistische kennis vereisen; de opdracht gefaseerd of op verschillende locaties wordt uitgevoerd; de omvang van de opdracht anders onnodig groot is; kleinere of lokale ondernemingen daardoor daadwerkelijk kunnen meedingen; de afzonderlijke onderdelen functioneel en organisatorisch goed van elkaar zijn te scheiden.

De splitsing mag echter niet worden gebruikt om de geraamde opdrachtwaarde kunstmatig te verlagen en zo een openbare of onderhandse aanbestedingsprocedure te ontwijken. Bij het bepalen van de toepasselijke aanbestedingsprocedure moet daarom worden uitgegaan van de totale geraamde waarde van alle samenhangende percelen. De keuze moet vooraf worden gemotiveerd en in het projectdossier worden vastgelegd. In het bestek moet vervolgens duidelijk staan: hoe de opdracht in percelen is verdeeld; wat de omvang van ieder perceel is; of afzonderlijk op elk perceel mag worden ingeschreven; of op meerdere percelen gezamenlijk mag worden ingeschreven; of één inschrijver alle percelen kan worden gegund. Opgemerkt zij dat splitsen in percelen is toegestaan en kan zelfs bijdragen aan de toegang van het lokale mkb, maar kunstmatig "knippen" om de aanbestedingsregels of drempelbedragen te omzeilen is verboden. Dit volgt uit artikel 9 van de Aanbestedingsverordening en de toelichting in de Handleiding Aanbesteden Aruba 2026.

311. Hoe wordt voorkomen dat één of enkele grote aannemers een onevenredig deel van de AIOF-middelen ontvangen?

De verdeling van AIOF-opdrachten wordt niet vooraf per onderneming vastgesteld. Iedere opdracht wordt overeenkomstig de geldende aanbestedingsregels afzonderlijk en op basis van vooraf bekendgemaakte, objectieve criteria gegund. Hierdoor kunnen opdrachten niet zonder een transparante en toetsbare procedure bij één of enkele aannemers worden geconcentreerd. Waar dit technisch en financieel doelmatig is, kan een grote opdracht in percelen worden verdeeld, zodat meer ondernemingen kunnen meedingen. Daarbij blijft doorslaggevend dat opdrachtnemers beschikken over de vereiste deskundigheid, financiële draagkracht en uitvoeringscapaciteit. Een geen gelijke verdeling van contractwaarde kan daarom worden gegarandeerd, maar bewaakt via transparante aanbesteding, motivering van de gunning en financiële controle dat concentratie uitsluitend het gevolg kan zijn van objectieve aanbestedingsuitkomsten.

312. Wordt gepubliceerd hoeveel contractwaarde per onderneming wordt gegund?

De aanbestedingsregels zijn van toepassing.

313. Welke regels gelden voor onderaanneming en transparantie van uiteindelijke begunstigden?

Voor AIOF-opdrachten gelden geen afzonderlijke regels voor onderaanneming of uiteindelijke begunstigden. De algemene aanbestedingsvoorwaarden en de voorwaarden van de betreffende overeenkomst zijn van toepassing. De hoofdaannemer blijft tegenover het Land volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de opdracht, ook wanneer werkzaamheden aan onderaannemers worden uitbesteed. Indien de aanbestedingsstukken dit voorschrijven, moeten de betrokken onderaannemers vooraf worden opgegeven en kan voor vervanging toestemming van de opdrachtgever nodig zijn. De aanbestedende dienst kan daarnaast informatie verlangen over de eigendoms- en zeggenschapsstructuur van inschrijvers en betrokken onderaannemers, voor zover dit noodzakelijk is voor de beoordeling van integriteit, belangenverstrengeling en de rechtmatige besteding van publieke middelen. Deze informatie wordt betrokken bij de controle en verantwoording, met inachtneming van de toepasselijke regels inzake vertrouwelijkheid en bescherming van bedrijfsgegevens.

314. Hoe wordt gecontroleerd dat buitenlandse hoofdaannemers daadwerkelijk lokale leveranciers en werknemers inschakelen?

Binnen de huidige AIOF-systematiek geldt geen algemene verplichting voor buitenlandse hoofdaannemers om een vooraf vastgesteld aandeel lokale leveranciers of werknemers in te schakelen. Een dergelijke inzet kan daarom uitsluitend worden gecontroleerd wanneer hierover in de aanbestedingsstukken en de overeenkomst concrete, juridisch afdwingbare voorwaarden zijn opgenomen. In dat geval moet de hoofdaannemer periodiek rapporteren over de ingeschakelde onderaannemers, leveranciers en werknemers. De aanbestedende dienst controleert deze gegevens aan de hand van contracten, facturen, loon- en personeelsadministratie en voortgangsrapportages. Bij niet-naleving kunnen de in de overeenkomst opgenomen maatregelen worden toegepast. De hoofdaannemer blijft daarbij volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de opdracht.

315. Kan een lokale-inhoudsplan verplicht worden gesteld bij grote projecten?

Een lokaal-inhoudsplan kan bij grote projecten als contractuele voorwaarde worden overwogen, voor zover dit verenigbaar is met de geldende aanbestedingsregels, objectief gerechtvaardigd en proportioneel is en vooraf duidelijk in de aanbestedingsstukken wordt vastgelegd. Het plan kan bijvoorbeeld inzicht geven in de voorgenomen inzet van lokale werknemers, leveranciers, onderaannemers en kennisoverdracht. Binnen de huidige AIOF-systematiek geldt hiervoor echter geen algemene verplichting. Per project moet worden beoordeeld of een dergelijke voorwaarde uitvoerbaar en doelmatig is, zonder de eerlijke mededinging te beperken of een ongerechtvaardigde voorkeurspositie te creëren. Wanneer een lokaal-inhoudsplan verplicht wordt gesteld, moeten tevens meetbare rapportageverplichtingen en controlemechanismen in de overeenkomst worden opgenomen.

316. Hoe worden betalingsvoorwaarden ingericht zodat kleine lokale bedrijven niet maanden op betaling hoeven te wachten?

De ondergetekenden onderkennen het belang van tijdige betalingen aan lokale ondernemers. Bij de uitvoering van AIOF-projecten wordt daarom gestreefd naar een efficiënte afhandeling van facturen en het voorkomen van onnodige administratieve vertragingen, met inachtneming van de geldende controle- en verantwoordingsvereisten. Hierdoor wordt een evenwicht gewaarborgd tussen zorgvuldig financieel beheer en een tijdige betaling van geleverde prestaties.

317. Welke AIOF-investeringen ondersteunen rechtstreeks start-ups en jonge ondernemers?

318. Welke AIOF-investeringen ondersteunen commerciële landbouw?

De vragen 317 en 318 worden gezamenlijk beantwoord. Verwezen zij naar de antwoorden op de vragen 4, 75, 167, 172 en 174.

319. Welke investeringen ondersteunen lokale voedselproductie en voedselzekerheid?

320. Welke investeringen ondersteunen de blauwe economie?

De vragen 319 en 320 worden gezamenlijk beantwoord. Verwezen zij naar de antwoorden op de vragen 75, 167, 168, 172, 174 en 318.

321. Welke investeringen ondersteunen FinTech?

Verwezen zij naar de antwoorden op de vragen 75, 169, 172 en 174.

322. Welke investeringen ondersteunen creatieve industrieën?

In de voorliggende AIOF-begroting voor 2026 en 2027 is nog geen afzonderlijk investeringsbedrag opgenomen dat uitsluitend is bestemd voor de creatieve industrie. De ondergetekenden ondersteunen de ontwikkeling van de culturele en creatieve industrie (CCI), oftewel de Orange Economy, momenteel via het Landspakket. Dit traject omvat een mapping en SWOT-analyse van de sector, de ontwikkeling van een strategische visie en actieplan, een voorstel voor de uitvoerings- en organisatiestructuur en onderzoek naar stimuleringsinstrumenten, zoals subsidies, fiscale faciliteiten en andere incentives.

Voor de uitvoering van deze opdracht is een aanbestedingsprocedure doorlopen, waarbij Ernst & Young (EY) als winnaar is geselecteerd. De opdracht wordt uitgevoerd in samenwerking met creatieve ondernemers, culturele organisaties, onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en andere belanghebbenden. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan San Nicolas als creatieve stad. Op basis van de uitkomsten kunnen concrete investeringen worden uitgewerkt, bijvoorbeeld in creatieve werk- en productieruimten, opleiding en talentontwikkeling, digitalisering, ondernemerschap en culturele infrastructuur. Na toetsing aan de geldende criteria kunnen deze projecten worden opgenomen in de meerjarige investeringsagenda en een volgende AIOF-begroting.

323. Welke investeringen ondersteunen digitale technologie, automatisering en kennisexport?

Binnen de voorliggende AIOF-begroting ondersteunen onder meer de E-HRM-investering van DRH, de LAR-applicatie en de koppeling tussen Promedico-ASP en DECOS JOIN bij DVG de digitalisering en automatisering van overheidsprocessen. Deze projecten zijn opgenomen onder het beleidsgebied E-government en versterking van het ambtelijk apparaat en zijn gericht op efficiëntere werkprocessen, betere informatievoorziening en versterking van de digitale dienstverlening.

In de eerste AIOF-begroting zijn nog geen afzonderlijke investeringen opgenomen die rechtstreeks zijn gericht op kennisexport. Digitale technologie en automatisering hebben een sectoroverschrijdend karakter en kunnen, afhankelijk van hun doel, ook worden ondergebracht bij Onderwijs en Innovatie of Diversificatie van de economie. De verdere ontwikkeling van FinTech en andere kennisintensieve activiteiten kan bijdragen aan de opbouw van exporteerbare digitale diensten en expertise. Voor het overige wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 75, 169, 171, 174 en 321.

324. Waarom zijn deze sectoren in de programmatische doelstellingen genoemd maar nauwelijks zichtbaar in de eerste begrotingsstaat?

De eerste AIOF-begroting vormt een overgangsfase. Daarbij is bewust voorrang gegeven aan projecten die reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding verkeerden, op korte termijn uitvoerbaar waren en aansloten bij de actuele beleidsprioriteiten en beschikbare uitvoeringscapaciteit. Hierdoor bestaat de eerste begrotingsstaat voornamelijk uit investeringen in infrastructuur, openbare voorzieningen, digitalisering en versterking van de bedrijfsvoering van het Land. De programmatische doelstellingen hebben een meerjarig karakter en zijn daarom breder dan de projecten die in deze eerste begrotingsstaat zijn opgenomen. Projecten op het gebied van commerciële landbouw, FinTech, de creatieve industrie en de blauwe economie worden verder uitgewerkt binnen het beleidsgebied Diversificatie van de economie. Zodra deze projecten voldoende zijn voorbereid en de geldende beoordelings- en besluitvormingsprocedures hebben doorlopen, kunnen zij in volgende AIOF-begrotingen worden opgenomen. Voor het overige wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen 75, 167 tot en met 172 en 317 tot en met 323.

325. Wanneer wordt het aangekondigde 'Agri Innovation Park' onderdeel van de investeringsagenda?

Het Agri Innovation Park maakt beleidsmatig reeds deel uit van de bredere economische agenda voor de diversificatie van de Arubaanse economie en sluit rechtstreeks aan bij de doelstellingen van het AIOF op het gebied van economische diversificatie, commerciële landbouw en duurzame versterking van het verdienvermogen. Het project is bovendien concreet verankerd in het Landspakket Aruba onder het thema Economie, met onder meer een grotere voedselzekerheid als beoogd effect. Het Landspakket voorziet in een technisch ontwerp, een financieel, exploitatie- en organisatorisch model, een marktanalyse en haalbaarheidsstudie. Deze voorbereidende onderdelen zijn afgerond met de start van de realisatie voorzien voor 2027. Daarmee worden

Landspakket en AIOF complementair ingezet: het Landspakket ondersteunt de projectontwikkeling en het AIOF kan vervolgens het investeringsinstrument voor de realisatie vormen. De ondergetekenden merken op dat het project Agri Innovation Park zich reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding bevindt. Gelet hierop is de regering voornemens de verdere uitvoering van het project op te nemen in de meerjarige investeringsagenda en de financiering ervan, met inachtneming van de geldende beoordelings- en besluitvormingsprocedures, via het AIOF te laten verlopen. Daarbij zij opgemerkt dat het projectdossier Realisatie Agri-innovation Park is ingediend via het investeringsproces voor de landsbegroting 2025.

326. *Hoeveel nieuwe lokale ondernemingen moeten dankzij het AIOF ontstaan vóór eind 2027?*

Het Fonds is een publiek investeringsinstrument en geen ondernemerschaps- of subsidieregeling. Het AIOF investeert onder meer in infrastructuur, openbare voorzieningen, digitalisering, duurzame ontwikkeling en versterking van de economische structuur en creëert daarmee randvoorwaarden waarbinnen bestaande én nieuwe ondernemingen zich kunnen ontwikkelen. De IEC beoordeelt projecten op basis van de beoordelingssystematiek die zij sinds 2022 hanteert. Met de wettelijke verankering van de IEC en de vaststelling van de handleiding en evaluatiecriteria is deze bestaande werkwijze gecontinueerd en verder geformaliseerd; er is dus geen sprake van een geheel nieuwe beoordelingssystematiek.

327. *Hoeveel extra export of deviezeninkomsten worden door diversificatieprojecten beoogd?*

328. *Welke criteria voorkomen dat 'economische diversificatie' slechts een label wordt zonder meetbare vermindering van toerismeafhankelijkheid?*

De vragen 327 en 328 worden gezamenlijk beantwoord. Voor de diversificatieprojecten in deze eerste AIOF-begroting is geen afzonderlijk kwantitatief streefbedrag voor extra export- of deviezeninkomsten vastgesteld. Dat is ook niet voor ieder investeringsproject een passende maatstaf. Het AIOF is een publiek investeringsinstrument dat voorwaarden kan creëren voor een bredere en weerbare economische structuur. Daarnaast wordt het diversificatiebeleid via de reguliere beleidsprogramma's van de verantwoordelijke ministeries uitgevoerd. De economische effecten moeten daarom per project worden bepaald aan de hand van indicatoren die aansluiten bij de aard en doelstelling van die investering. Het spreekt voor zich dat het begrip economische

diversificatie niet uitsluitend als beleidslabel wordt gebruikt. De Landsverordening verplicht de IEC om projectvoorstellen te beoordelen op onder meer aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid. Bij projecten die expliciet op diversificatie zijn gericht, worden daarom in het projectdossier passende en meetbare resultaten vastgelegd, die vervolgens worden gemonitord en gerapporteerd. Daarmee wordt niet alleen beoordeeld óf een project als diversificatie wordt aangeduid, maar vooral welke aantoonbare bijdrage het levert aan de verbreding en versterking van de Arubaanse economie.

Daarbij moet wel een realistische tijdshorizon worden gehanteerd. Het ontwikkelen van nieuwe economische sectoren, het aantrekken van investeringen, het opbouwen van kennis en ondernemerschap en uiteindelijk het verminderen van de afhankelijkheid van één economische pijler zijn langetermijnprocessen. Ook de huidige toeristische sector van Aruba is niet binnen een periode van 17 maanden ontwikkeld, maar gedurende vele jaren opgebouwd. Van de eerste AIOF-begroting kan daarom redelijkerwijs niet worden verwacht dat zij vóór eind 2027 reeds een volledig nieuwe economische structuur realiseert. De maatstaf voor deze eerste periode is of aantoonbaar de noodzakelijke investeringen en randvoorwaarden worden gerealiseerd die nieuwe economische activiteiten mogelijk maken en daarmee de basis leggen voor structurele diversificatie op langere termijn. Voor het meten van de economische diversificatie wordt verwezen naar het antwoord op vraag 7.

329. *Wordt een maximum gesteld aan subsidies of publieke investeringen per private begunstigde?*

Opgemerkt dient te worden dat het AIOF primair een publiek investeringsinstrument is en geen subsidieregeling voor individuele ondernemingen. Begrotingstechnisch is een subsidie niet gelijk aan een investering. De omvang van een publieke investering wordt bepaald door de aard, omvang en maatschappelijke en economische betekenis van het project en niet door een vooraf vastgesteld bedrag per eventuele private begunstigde. De eerste AIOF-begroting positioneert het Fonds nadrukkelijk als instrument voor de doelmatige, transparante en programmatische inzet van investeringsmiddelen. De IEC beoordeelt projecten op basis van de beoordelingssystematiek die zij sinds 2022 hanteert. Met de wettelijke verankering van de IEC en de vaststelling van de handleiding en evaluatiecriteria is deze bestaande werkwijze gecontinueerd en verder geformaliseerd; er is dus geen sprake van een geheel nieuwe beoordelingssystematiek. Waar een investeringsproject mede voordelen voor private partijen kan opleveren, staat het publieke belang centraal. Het project moet als investering worden onderbouwd en

een volledig projectdossier doorlopen; vervolgens vindt beoordeling plaats aan de hand van de vastgestelde evaluatiecriteria, waaronder economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Daarmee wordt niet primair gestuurd op een generiek financieel plafond per onderneming, maar op de vraag of de inzet van publieke middelen proportioneel, doelmatig en aantoonbaar in het belang van Aruba is.

330. Hoe worden staatssteunrisico's en concurrentieverstoring beoordeeld?

Het AIOF is een publiek investeringsinstrument en geen generieke subsidieregeling voor individuele ondernemingen. Daarbij zijn de geldende aanbestedingsregels van toepassing op investeringsprojecten die vanuit het AIOF worden gefinancierd. De IEC beoordeelt projecten op basis van de beoordelingssystematiek die zij sinds 2022 hanteert. Met de wettelijke verankering van de IEC en de vaststelling van de handleiding en evaluatiecriteria is deze bestaande werkwijze gecontinueerd en verder geformaliseerd; er is dus geen sprake van een geheel nieuwe beoordelingssystematiek. De beoordeling omvat onder meer economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Waar bij een project private partijen betrokken zijn, worden mogelijke bevoordeling en concurrentie-effecten in de projectbeoordeling en de gekozen uitvoerings- en financieringsvorm betrokken. Het uitgangspunt daarbij is niet welk privaat belang met het AIOF kan worden ondersteund, maar welk publiek investeringsdoel voor Aruba wordt gerealiseerd en of de inzet van publieke middelen daarvoor gerechtvaardigd en doelmatig is.

331. Is de regering bereid jaarlijks te rapporteren welk percentage van iedere AIOF-florin uiteindelijk als loon, omzet of investering in de lokale Arubaanse economie is gebleven?

332. Hoe draagt het cappingproject Parkietenbos concreet bij aan volksgezondheid, leefbaarheid en milieubescherming?

De vragen 331 en 332 worden gezamenlijk beantwoord. Het cappingproject Parkietenbos is gericht op het beheersen en beperken van de bestaande milieu- en gezondheidsrisico's van de voormalige stortplaats. De beoogde bijdrage aan volksgezondheid, leefbaarheid en milieubescherming ligt met name in het beperken van blootstelling aan afval en verontreinigende stoffen en het tegengaan van verdere verspreiding van verontreiniging naar de omgeving. Het hiervoor voorziene bedrag wordt opgenomen in de begroting van het AIOF, maar zal vooralsnog niet worden aangewend.

De verdere invulling van de capping wordt zorgvuldig bezien, mede aan de hand van de beschikbare technische onderzoeksresultaten en met inachtneming van de specifieke omstandigheden van Aruba. Hiermee wordt beoogd te komen tot een passende en uitvoerbare aanpak alvorens tot aanwending van de daarvoor beschikbare middelen wordt overgegaan.

333. Welke milieumetingen worden vóór, tijdens en na de capping uitgevoerd?

De exacte aard en omvang van de milieumetingen vóór, tijdens en na de capping worden afgestemd op de verdere technische uitwerking en de uiteindelijk gekozen uitvoeringswijze. Daarbij wordt voortgebouwd op de reeds beschikbare onderzoeken en inzichten ten aanzien van de milieusituatie bij Parkietenbos. Bij de verdere uitwerking worden relevante milieuaspecten, waaronder bodem- en waterkwaliteit, uitloging/percolaat, emissies en overige risico's voor mens en milieu, betrokken. Op deze wijze kunnen de monitoring en eventuele metingen doelgericht worden afgestemd op de specifieke omstandigheden van Parkietenbos en de gekozen aanpak.

334. Welke langetermijnoplossing bestaat voor afvalverwerking zodat na de capping niet opnieuw een structureel probleem ontstaat?

De capping van Parkietenbos vormt één onderdeel van de bredere aanpak van de afvalproblematiek. Voor de lange termijn wordt toegewerkt naar een duurzaam en beheersbaar afvalverwerkingssysteem, passend bij de schaal en specifieke omstandigheden van Aruba. In dit kader zijn reeds stappen gezet, waaronder de recente landelijke afvalinzamelingsacties Cuida Aruba en het beschikbaar stellen van een permanente inzamellocatie. Deze initiatieven dragen bij aan een meer georganiseerde en verantwoorde wijze van afvalinzameling. Parallel hieraan wordt bezien welke verdere oplossingen voor de verwerking van afvalstromen technisch, financieel en operationeel haalbaar zijn, met als uitgangspunt herhaling van de problematiek bij Parkietenbos zoveel mogelijk te voorkomen.

335. Hoeveel van Afl. 5,873 miljoen voor Parkietenbos gaat naar lokale arbeid en lokale bedrijven?

Voor wat betreft het bedrag van circa Afl. 5,873 miljoen voor het tweede cappingproject Parkietenbos wordt verwezen naar de beantwoording van de voorgaande vragen. Aangezien de verdere invulling en wijze van uitvoering van de capping nog nader worden bezien en het hiervoor in de begroting van het AIOF opgenomen bedrag vooralsnog niet

wordt aangewend, kan op dit moment geen bedrag of percentage worden toegerekend aan lokale arbeid of lokale bedrijven. De uiteindelijke lokale economische bijdrage zal mede afhankelijk zijn van de gekozen uitvoeringswijze en de wijze waarop het project te zijner tijd wordt gerealiseerd.

336. *Welke verantwoordelijkheid bestaat voor nazorg en monitoring van Parkietenbos en voor hoeveel jaren?*

De stortplaats Parkietenbos is per 31 december 2022 definitief gesloten. Met deze sluiting is een einde gekomen aan het gebruik van Parkietenbos als reguliere stortplaats en is de overgang ingezet naar een fase van sanering, beheersing en uiteindelijk nazorg. De verantwoordelijkheid voor Parkietenbos eindigt derhalve niet met de sluiting van de stortplaats, noch met de toekomstige uitvoering van de capping. Ook daarna blijft adequate monitoring van de voormalige stortplaats van belang om de stabiliteit en milieutechnische situatie te volgen en eventuele risico's tijdig te signaleren. De exacte inrichting en duur van de nazorg en monitoring worden afgestemd op de uiteindelijk gekozen technische uitvoering van de capping en de specifieke omstandigheden van Parkietenbos. Om die reden kan in deze fase nog geen definitieve termijn in jaren worden genoemd. Uitgangspunt is dat de benodigde nazorg en monitoring integraal worden betrokken bij de verdere aanpak van Parkietenbos.

337. *Waarom valt het cappingproject onder energietransitie en klimaatbestendigheid en welke klimaatindicator wordt ermee verbeterd?*

Het cappingproject Parkietenbos heeft primair een milieu- en klimaatbestendig karakter. De relatie met klimaatbestendigheid ligt in het beheersen van de risico's van de voormalige stortplaats, waaronder de invloed van neerslag, uitloging, erosie en mogelijke verspreiding van verontreiniging naar de omliggende omgeving. De bijdrage van het project ligt daarmee niet primair in de energietransitie, maar in het vergroten van de milieutechnische weerbaarheid van de voormalige stortplaats Parkietenbos en het beperken van risico's voor de omliggende omgeving. Welke concrete klimaat- en milieu-indicatoren daarbij worden gehanteerd, wordt nader bepaald in samenhang met de technische uitwerking van de capping en de daarbij behorende monitoring.

338. *Welke AIOF-investeringen zijn rechtstreeks gericht op hernieuwbare energie?*

Binnen de huidige AIOF-investeringen zijn geen afzonderlijke investeringen opgenomen die rechtstreeks zijn gericht op hernieuwbare energie. Het project Parkietenbos is wel

opgenomen binnen het bredere beleidsterrein van energietransitie en klimaatbestendigheid, maar heeft primair een milieu- en klimaatbestendig karakter en is niet rechtstreeks gericht op de opwekking of toepassing van hernieuwbare energie. De verdere ontwikkeling van hernieuwbare energie en de energietransitie vindt daarnaast plaats binnen het bredere energiebeleid en via de daarvoor betrokken overheidsvennootschappen en andere entiteiten. Het is derhalve niet noodzakelijk dat investeringen op dit terrein via het AIOF plaatsvinden. Dit laat onverlet dat het AIOF in de toekomst, indien daartoe wordt besloten en middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld, ook kan worden ingezet voor investeringen die verband houden met hernieuwbare energie of de energietransitie. Binnen de huidige AIOF-investeringen is daarvan echter geen sprake.

339. *Waarom is in deze eerste begroting geen groot zichtbaar project opgenomen voor de regeerbelofte om Aruba leider in hernieuwbare energie te maken?*

De ambitie om Aruba verder te positioneren op het gebied van hernieuwbare energie is niet uitsluitend gekoppeld aan investeringen via het AIOF. De energietransitie wordt binnen het bredere energiebeleid vormgegeven, waarbij ook de betrokken overheidsvennootschappen en andere entiteiten een belangrijke rol vervullen bij de ontwikkeling en uitvoering van energieprojecten. Dat in de eerste begroting van het AIOF geen afzonderlijk grootschalig project voor hernieuwbare energie is opgenomen, betekent derhalve niet dat deze beleidsambitie wordt losgelaten of uitgesteld. Het AIOF is één van de mogelijke instrumenten waarmee toekomstige investeringen kunnen worden ondersteund, maar is niet noodzakelijk het primaire financieringsinstrument voor projecten op het gebied van hernieuwbare energie. Indien in de toekomst concrete projecten daarvoor in aanmerking komen en middelen beschikbaar worden gesteld, kan worden bezien of inzet van het AIOF passend is.

340. *Welke investeringen verlagen daadwerkelijk de elektriciteitsrekening van huishoudens?*

341. *Welke investeringen verminderen de afhankelijkheid van geïmporteerde fossiele brandstoffen?*

De vragen 340 en 341 worden gezamenlijk beantwoord. Binnen de huidige begroting van het AIOF zijn geen specifieke investeringen opgenomen waarvan kan worden gesteld dat deze rechtstreeks zijn gericht op het verlagen van de elektriciteitsrekening van huishoudens of het verminderen van de afhankelijkheid van geïmporteerde fossiele

brandstoffen. Dit betekent niet dat de regering geen maatregelen treft om de energielasten voor burgers te beperken. Binnen het bredere regeringsbeleid zijn reeds maatregelen genomen om de gevolgen van internationale brandstofprijzen voor huishoudens en bedrijven te mitigeren, onder meer door verlaging van de accijnzen op benzine en diesel en, waar noodzakelijk, tijdelijke prijsmitigerende maatregelen. Deze maatregelen dienen te worden onderscheiden van de structurele energietransitie. De verdere ontwikkeling van hernieuwbare energie en het verminderen van de afhankelijkheid van geïmporteerde fossiele brandstoffen worden binnen het bredere energiebeleid vormgegeven, waarbij ook de betrokken overheidsvennootschappen en andere entiteiten een belangrijke rol vervullen. Het AIOF is daarbij één van de mogelijke financieringsinstrumenten. Binnen de huidige AIOF-begroting zijn echter geen afzonderlijke investeringen opgenomen die rechtstreeks tot doel hebben de elektriciteitsrekening te verlagen of de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen.

342. *Hoe worden klimaatrisico's zoals extreme regen, hitte en zeespiegelstijging meegenomen in wegen- en wijkprojecten?*

Verwezen zij naar het antwoord op de vragen 3, 66-68.

343. *Worden nieuwe en gerenoveerde overheidsgebouwen verplicht energie-efficiënt en klimaatbestendig uitgevoerd?*

Verwezen zij naar het antwoord op de vragen 3, 66-68.

344. *Welke duurzaamheidsnormen gelden voor materialen en aanbestedingen?*

Verwezen zij naar het antwoord op de vragen 3, 66-68.

345. *Hoe wordt de CO2-impact per groot AIOF-project gemeten?*

Verwezen zij naar het antwoord op de vragen 3, 66-68.

346. *Hoeveel onderhoudsachterstand van wegen wordt met Afl. 9,929 miljoen daadwerkelijk weggewerkt?*

De gemiddelde kosten voor het frezen en opnieuw asfalteren van één kilometer weg bedragen circa Afl. 450.000, waarbij de werkelijke kosten per weg kunnen verschillen

afhankelijk van de technische toestand en benodigde werkzaamheden. Momenteel heeft Aruba circa 250 kilometer aan asfaltwegen met een PCI-score lager dan 55%, hetgeen door DOW als onvoldoende wordt aangemerkt. Met een bedrag van Afl. 9,929 miljoen kan naar raming circa 22 kilometer weg worden aangepakt. Dit betekent dat met het beschikbare bedrag ongeveer 8,8% van de huidige onderhoudsachterstand van wegen met een PCI-score onder 55% kan worden aangepakt.

347. Welke objectieve criteria bepalen welke wegen eerst worden onderhouden?

De prioritering van wegenonderhoud begint met de Pavement Condition Index (PCI). Door middel van technische metingen wordt per wegvak de staat van het wegdek vastgesteld. Een lagere PCI-score betekent een slechtere technische conditie en daarmee een hogere onderhoudsbehoefte. Vervolgens worden aanvullende criteria meegewogen, waaronder de wegfunctie, verkeersintensiteit, reparatiefrequentie, ouderdom van het wegdek, verkeersveiligheid en geografische spreiding. Op basis van deze gecombineerde beoordeling bepaalt DOW welke wegen als eerste voor onderhoud in aanmerking komen.

348. Hoeveel kilometers zandweg worden voor Afl. 2,5 miljoen geasfalteerd en wat is de kostprijs per kilometer?

De kosten voor het asfalteren van een bestaande zandweg zijn afhankelijk van de situatie ter plaatse, waaronder de breedte van de weg, ondergrond en benodigde voorbereidende werkzaamheden. Indicatief kan worden uitgegaan van circa Afl. 325.000 per kilometer. Met een beschikbaar budget van Afl. 2,5 miljoen kan DOW naar verwachting circa 7,7 kilometer aan zandwegen asfalteren.

349. Hoe wordt voorkomen dat asfaltprojecten zonder adequate drainage later opnieuw schade oplopen?

Bij asfaltprojecten houdt DOW rekening met de bestaande afwatering en het afschot van de weg, zodat regenwater op adequate wijze kan worden afgevoerd en schade aan het wegdek zoveel mogelijk wordt voorkomen. Indien voorafgaand aan of tijdens de uitvoering drainage- of afwateringsproblemen worden geconstateerd, wordt dit technisch beoordeeld door de afdeling Ontwerp & Projecten (O&P). Waar nodig wordt een passende technische oplossing uitgewerkt en meegenomen in de uitvoering voordat of in samenhang met de asfaltwerkzaamheden.

350. *Welke buurten profiteren van het asfalteren van zandwegen en op basis van welke prioritering?*

De prioritering voor het asfalteren van zandwegen vindt niet plaats op basis van specifieke buurten, maar op basis van de eerder genoemde objectieve criteria. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de anciënniteit van de weg, onderhoudsfrequentie, wegtype en bewoningsgraad. Op basis van deze beoordeling wordt bepaald welke zandwegen de hoogste prioriteit krijgen. Hierdoor kunnen zandwegen in verschillende buurten van Aruba voor asfaltering in aanmerking komen.

351. *Hoeveel banen voor lokale wegenbouwers en technisch personeel ontstaan uit het meerjarig wegenonderhoud?*

Het exacte aantal banen dat uit het meerjarig wegenonderhoud voortvloeit, kan vooraf niet worden vastgesteld. Dit is mede afhankelijk van de wijze van aanbesteding, de omvang en fasering van de werkzaamheden en de personele inzet van de uitvoerende bedrijven. De meerjarige investering in wegenonderhoud zorgt wel voor een structurele vraag naar uitvoeringscapaciteit, waaronder wegenbouwers, technisch personeel, materieeloperators en ondersteunende diensten. Hiermee biedt het programma kansen voor lokale bedrijven en draagt het bij aan het behoud en waar mogelijk de versterking van lokale werkgelegenheid en technische expertise.

352. *Wordt bij DOW-investeringen ook structureel geïnvesteerd in opleiding van lokale machinisten en onderhoudspersoneel?*

Deze vraag kan bevestigend worden beantwoord. DOW beschikt in samenwerking met HR over een meerjarige opleidingsplanning, waarbij gericht opleidingen en cursussen worden aangeboden om de technische kennis en vaardigheden van het personeel te versterken. Zo heeft het betreffende team vorig jaar een training voor het werken met de freesmachine gevolgd. Ook bij toekomstige werkzaamheden wordt ingezet op gerichte opleiding en kennisoverdracht. Waar externe expertise wordt ingezet, zal waar mogelijk tevens een kennisoverdrachtsmoment aan lokale medewerkers worden gekoppeld, zodat de opgedane kennis binnen DOW wordt geborgd.

353. *Waarom worden vervangingen van dumptrucks, skidloader en veegmachine onder digitalisering/versterking ambtelijk apparaat geplaatst?*

De vervanging van de dumptrucks, skidloader en veegmachine is onder de programmalijn *versterking van het ambtelijk apparaat* opgenomen, omdat deze investeringen bijdragen aan de uitvoeringskracht, efficiëntie en continuïteit van de overheidsorganisatie. De machines worden ingezet voor essentiële overheidstaken op het gebied van onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Door verouderd materieel te vervangen, wordt de operationele capaciteit van de betrokken diensten versterkt en wordt een doelmatige en betrouwbare dienstverlening aan de samenleving bevorderd. Vanuit deze beleidsmatige benadering past de investering binnen de doelstelling van het versterken van het ambtelijk apparaat.

354. *Kan de regering aantonen dat deze categorisering geen invloed heeft op de transparantie over de werkelijke beleidsprioriteiten?*

De categorisering van projecten binnen het AIOF heeft geen invloed op de beleidsprioriteiten van de regering. De projecten, budgetten en doelstellingen blijven afzonderlijk zichtbaar in de investeringsstaat en het projectenoverzicht. De indeling dient uitsluitend om projecten onder de programmalijnen van het fonds te rubriceren en doet geen afbreuk aan de transparantie over de gemaakte beleidskeuzes.

355. *Welke 'total-cost-of-ownership'-berekening is gemaakt voor nieuw materieel, inclusief onderhoud, brandstof, onderdelen en levensduur?*

De beoordeling van investeringen beperkt zich niet tot de initiële aanschafprijs. De IEC hanteert reeds sinds 2022 dezelfde beoordelingssystematiek, waarbij investeringsvoorstellen integraal worden beoordeeld op onder meer doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. De wettelijke verankering van de IEC en de vaststelling van de handleiding en evaluatiecriteria bouwen voort op deze bestaande werkwijze; er is dus geen sprake van een nieuwe beoordelingsmethodiek. Bij investeringen in materieel betekent dit dat, voor zover relevant voor het betreffende project, naast de aanschaf ook de financiële en operationele gevolgen gedurende de gebruiksduur in de projectonderbouwing worden betrokken. Een "total-cost-of-ownership"-berekening voor al het materieel gezamenlijk ligt daarom niet voor de hand. Deze beoordeling vindt op project- en materieelniveau plaats en is afhankelijk van de aard van de investering. Daarbij kunnen onder meer onderhoud, energie- of brandstofgebruik, onderdelen, verwachte levensduur en vervangingsbehoefte worden

betrokken. Het uitgangspunt is dat niet uitsluitend wordt beoordeeld wat materieel bij aanschaf kost, maar of de investering over de relevante gebruiksduur doelmatig, financieel beheersbaar en duurzaam is.

356. *Is de regering bereid een duurzaamheids- en sociale-impacttoets verplicht te maken voor ieder AIOF-project boven Afl. 1 miljoen?*

De ondergetekenden achten een afzonderlijke verplichte duurzaamheids- en sociale-impacttoets uitsluitend voor projecten boven Afl. 1 miljoen niet noodzakelijk. De IEC hanteert sinds 2022 een integrale beoordelingssystematiek, waarbij investeringsvoorstellen reeds worden beoordeeld op onder meer duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Deze systematiek is met de Landsverordening AIOF wettelijk verankerd en geldt voor projectvoorstellen ongeacht een dergelijke financiële drempel.

Een grens van Afl. 1 miljoen zou bovendien ten onrechte kunnen suggereren dat duurzaamheids- en maatschappelijke effecten bij kleinere investeringen minder relevant zijn. De aard, omvang en risico's van het project zijn bepalend voor de diepgang van de beoordeling, niet uitsluitend het investeringsbedrag. Daarmee is duurzaamheid en maatschappelijke impact geen aanvullende toets achteraf, maar onderdeel van de reguliere integrale beoordeling van AIOF-projecten.

357. *Den e Nader Rapport, Gobierno ta argumenta cu nan no ta di acuerdo cu e conclusion di Raad van Advies (RvA) y CAft, bisando cu e creacion di e bestemmingsreserve di Afl. 35.716 miyon a wordo autorisa pa Staten via e 2de Begrotingswijziging 2025. Sin embargo, un ley di presupuesto (begrotingswijziging) no por cambia of duna extencion na e reglanan di nos Comptabiliteitsverordening 1989, cu formalmente no conoce e figura aki pa 'roll over' onderbesteding di un aña financiero pa otro sin un base legal structural. Awor cu e ley di instelling di e fondo (AIOF) a drenta na vigor (AB 2026 no. 16), con e Minister ta bay rectifica e hecho cu a uza un construccion comptabel cu ta mina e principionan di 'comptabele rechtmatigheid' en bes di amenda prome e Comptabiliteitsverordening legalmente?*

De ondergetekenden delen de opvatting niet dat sprake is geweest van een constructie die in strijd is met de comptabele rechtmatigheid. Zoals in het nader rapport is uiteengezet, berust de overheveling van de middelen niet op het vormen van een bestemmingsreserve, maar op een expliciete begrotingsautorisatie die door de Staten is

verleend via de tweede begrotingswijziging 2025. De middelen zijn daarbij binnen het begrotingsjaar 2025 bestemd voor het bij landsverordening in te stellen fonds en vooruitlopend daarop administratief afzonderlijk gehouden. Daarom is geen sprake van het zonder wettelijke grondslag doorschuiven van onderbestedingen tussen begrotingsjaren, maar van een door de wetgever geautoriseerde bestemming van middelen ten behoeve van een inmiddels wettelijk ingesteld fonds. Om die reden is er geen aanleiding om de gekozen handelwijze te rectificeren of deze alsnog afhankelijk te stellen van een voorafgaande wijziging van de Comptabiliteitsverordening 1989.

358. *Inconsistencia den e cifra y e Nota di cambio anuncia: Den e ontwerp e suma total ta Afl. 43.1 miyon, RvA a calcula cu e voeding pa 2026-2027 lo ta Afl. 38.3 miyon basando riba e 1ste Suppletoire begroting 2026, y den e Nader Rapport e Minister ta anunsia un Nota di cambio cu ta subi e voeding pa Afl. 65.05 miyon. Pakico e Staten di Aruba ta ricibi un ley cu cifranan desactualisa for di inicio, y for di unda exactamente e Afl. 26.75 miyon adicional aki lo wordo saca?*

Er is geen sprake van een inhoudelijke inconsistentie, maar van een actualisering van de begroting gedurende het wetgevingsproces. Na het opstellen van de ontwerpbegroting van het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds 2026-2027 zijn de voorgenomen investeringen opnieuw beoordeeld aan de hand van de actuele beleidsprioriteiten, urgentie van projecten, beschikbare uitvoeringscapaciteit en budgettaire ruimte. Als gevolg hiervan heeft een herprioritering van investeringsprojecten plaatsgevonden, waarbij bepaalde projecten zijn gefaseerd of doorgeschoven naar een later moment van uitvoering. Om die reden worden de voeding van het Fonds, de investeringsstaat en de projectramingen middels een Nota van Wijziging geactualiseerd en in overeenstemming gebracht met de meest recente investeringsplanning. De in de oorspronkelijke ontwerpbegroting opgenomen bedragen dienen daarom te worden gelezen in samenhang met de naderhand voorgestelde wijzigingen. De meest actuele stand van zaken zal verwerkt worden in een nota van wijziging, waarin de gevolgen van de herprioritering formeel zijn opgenomen.

De ontwerpbegroting weerspiegelde de stand van de investeringsplanning ten tijde van indiening. Nadien heeft een actualisering van de investeringsbehoefte en beschikbare middelen plaatsgevonden, die via een nota van wijziging aan de Staten zal worden voorgelegd. De aanvullende voeding van Afl. 26,75 miljoen wordt gedekt uit niet-gerealiseerde investeringsmiddelen 2025, investeringsmiddelen uit de Landsbegroting 2026 en beschikbare middelen uit het meevallersbeleid 2026. De nadere specificatie hiervan is opgenomen in de geactualiseerde investeringsstaat.

359. *E "Provisorisch Beginsaldo" y e Jaarrekening 2025: Den e Memorie van Toelichting ta keda menciona cu e saldo di inicio (Afl. 35.7 miyon) ta "provisorisch" pasobra e Jaarrekening 2025 no a keda aproba pa Staten y ta bou discusion na Algemene Rekenkamer Aruba. Cual ta e riesgo financiero si Algemene Rekenkamer haya desviacion den e Jaarrekening 2025 cu ta reduci e saldo provisorio aki?*

Het voornaamste risico is dat de definitieve vaststelling van de jaarrekening 2025 leidt tot een lager beschikbaar fondsvermogen dan het thans provisorisch geraamde bedrag van Afl. 35,716 miljoen. In dat geval zal het beginsaldo van het Fonds moeten worden aangepast en kunnen projecten worden gefaseerd, geherprioriteerd of uitgesteld. De ondergetekenden achten dit risico beheersbaar, omdat het saldo uitdrukkelijk als provisorisch is aangemerkt en eventuele financiële correcties via de reguliere begrotingsprocedure aan de Staten zullen worden voorgelegd.

360. *Uso di e termino "Investerings Meevallers 2024": RvA a cuestiona e existencia di e termino aki. Minister ta contesta cu e ta un "referentiecode interno di Directie Financiën". E uso di codigonan y structuranan informal den Directie Financiën no ta mina e principionan di transparencia y uniformidad presupuestario cu e pais aki mester mantene?*

De ondergetekenden zijn van oordeel dat het gebruik van een interne referentiecode niet strijdig is met de beginselen van transparantie of uniformiteit, zolang deze code geen zelfstandige begrotingspost vertegenwoordigt en uitsluitend wordt gebruikt voor administratieve traceerbaarheid binnen de financiële administratie. Erkend kan wel worden dat de benaming *"Investerings Meevallers 2024"* verwarring kan oproepen. Daarom is in het nader rapport verduidelijkt dat het niet gaat om een formele begrotingspost, maar om een interne administratieve referentie. Transparantie vereist dat dergelijke aanduidingen waar nodig nader worden toegelicht, zodat voor de Staten steeds duidelijk blijft wat de herkomst en bestemming van de middelen is.

361. *Aplica e Regla di 3 Aña (Artikel 5 di e Ley di Instelling): Ley di instelling di e fondo ta stipula cu proyectonan cu no cuminsa dentro di 3 aña ta mihor cancela y e placa ta bay pa paga debe di e pais. Cual di e proyectonan actual den e lista di Afl. 43.1 miyon tin vertraging of riesgo di cay den vertraging y ta di e añanan anterior (2024/2025) y por corre riesgo di cay bou e clausula di cancelacion aki?*

Voor zover thans kan worden overzien, zijn er geen projecten opgenomen waarvoor de in artikel 5 van de Landsverordening Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds

bedoelde termijn reeds is verstreken. Hoewel een aantal projecten afkomstig is uit eerdere begrotingsjaren, bevinden deze zich in verschillende fasen van voorbereiding, aanbesteding of uitvoering. De voortgang van de projecten wordt actief gemonitort. Indien voor een project gedurende drie achtereenvolgende jaren geen aanvang met de uitvoering wordt gemaakt, zal artikel 5 van de landsverordening overeenkomstig worden toegepast.

362. *Raportnan di e Investerings- en Evaluatiecommissie (IEC): E MvT ta menciona cu e proyectonan a pasa pa evaluacion di e IEC. Por favor facilita Staten e raportnan di evaluacion di IEC pa CADA un di e proyectonan menciona den e begroting aki pa nos por verifica si berdaderamente nan a cumpli cu e 6 criterianan di eficiencia y impacto economico?*

De beoordelingen van de IEC maken deel uit van haar advisering aan de ministerraad en vormen geen afzonderlijke openbare rapportage per project. De Landsverordening AIOF bevat evenmin een verplichting om het volledige beoordelingsdossier van ieder project openbaar te maken. Artikel 10 bepaalt wel dat de IEC jaarlijks rapporteert over haar werkzaamheden, de goedgekeurde investeringsvoorstellen, de mutaties en bestedingen en de behaalde resultaten. Hierdoor kunnen de Staten controleren of de projecten zijn beoordeeld aan de hand van de toepasselijke criteria, waaronder de aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing.

363. *Proyectonan cu no a drenta na AIOF: E Nader Rapport ta menciona cu "projecten die reeds in uitvoering zijn... blijven via de Landsbegroting". E paralelismo aki no ta crea un dobbel administratie y falta di visibilidad integral di e plan di inversion di e pais. Porfavor si gobierno por provee Parlamento un overview completo ('Consolidated Overview')?*

De ondergetekenden onderkennen de wens van de Staten om voldoende inzicht te behouden in de totale investeringsagenda van het Land. Daarbij is het uitgangspunt dat omvangrijke en meerjarige investeringsprojecten voortaan zoveel mogelijk via het AIOF worden gepland, gemonitord en verantwoord. De investeringsmiddelen die op de reguliere Landsbegroting achterblijven, zijn primair bedoeld voor kleinere en meer operationele investeringen binnen de ministeries, zoals noodzakelijke vervangingen, reparaties en andere investeringen van beperkte omvang die een snelle uitvoering vereisen. Hierdoor ontstaat juist meer transparantie: het AIOF fungeert als centraal instrument voor de strategische en meerjarige investeringsagenda van het Land, terwijl

de Landsbegroting ruimte behoudt voor beperkte, reguliere investeringsbehoeften van de ministeries. Daarnaast zullen in de uitvoeringsrapportages afzonderlijk inzicht worden gegeven in de uitvoering van het AIOF en de investeringen die via de Landsbegroting worden gefinancierd. Op die wijze beschikken de Staten niet alleen bij de begrotingsbehandeling, maar ook gedurende het begrotingsjaar over een integraal beeld van de voortgang, realisatie en financiële ontwikkeling van de totale investeringsportefeuille van het Land.

364. *Categorisacion Arbitrario di Proyectonan: RvA a cuestiona e projecto di Herinrichting parkeerplaats DRH clasifica como "versterking ambtelijk apparaat". E contesta di Gobierno ta cu e ta un "inpassing achteraf". Cuanto otro proyecto den e lista aki a keda gefit 'achteraf' den e categorianan sin cu nan tabata diseña pa cumpli cu e metanan specifico di e programa?*

De ondergetekenden onderkennen dat meerdere projecten pas achteraf zijn ingepast binnen de programmalijnen van het AIOF, omdat deze projecten reeds vóór de instelling van het Fonds waren goedgekeurd en niet op basis van de huidige fondsstructuur waren ontwikkeld. Dat betekent echter niet dat de projecten achteraf zijn "passend gemaakt" om financiering mogelijk te maken. De projecten waren reeds beoordeeld en geprioriteerd door de Investerings- en evaluatiecommissie. De categorisering binnen het AIOF betreft vooral een administratieve en beleidsmatige indeling van bestaande investeringsprojecten. Voor toekomstige projecten zal de aansluiting tussen projectdoelstellingen en programmalijnen vanaf de aanvraagfase explicieter worden gemaakt.

365. *Segundo Capping Parkietenbos (Afl. 5.873 miyon): Aki ta trata di e gasto mas grandi bou di Energietransitie en klimaatbestendigheid. E projecto di capping aki ta soluciona e problema structural di e dump (pa semper), of ta un 'band-aid' temporario?. Cual ta e plannan operacional posterior pa evita re-contaminacion?*

Kortheidshalve wordt verwezen naar de beantwoording van onder meer de vragen 69, 249, 332, 333, 334 en 336.

366. *Schenking na Compania Arubiano di Bus N.V. (Arubus) (Afl. 1.8 miyon): Den e contestanan, Gobierno ta splica cu e ta duna 1.8 miyon den forma di "schenking" (donacion) na un NV pa renoba e busstation y traha un Farmers Market. Pakico e*

aporte aki ta wordo structura como un "schenking" y no como un "kapitaalstorting", teniendo cuenta e situacion financiero di Arubus y e riesgo pa e unico accionista?

Opgemerkt zij dat gekozen is voor aanmerking van de overdracht van middelen zonder directe tegenprestatie volgens de Comptabiliteitsverordening als een schenking. Op basis daarvan is voor deze kwalificatie in de begroting gekozen.

367. *MFA San Nicolas (Afl. 3.1 miyon): Cual ta e timeline exacto pa e finalisacion di MFA San Nicolas, y con e ta wordo integra den un plan mas amplio pa revitalisa e centro y economia di San Nicolas?*

De ondergetekenden kunnen op dit moment geen exacte opleverdatum noemen. De middelen voor de MFA San Nicolas zijn opgenomen in de ontwerp-AIOF-begroting. Het moment waarop de uitvoering kan starten en de daadwerkelijke duur tot oplevering zijn afhankelijk van de vaststelling van die begroting door de Staten en van de daaropvolgende voorbereiding en uitvoering van het project.

368. *Verfraaiing FCCA wijken De Vuyst y Bushiri (Afl. 5.136 miyon): FCCA ta un fundacion cu su mesun entrada di huur cu mester cubri mantencion di su cas y barionan. E gasto aki di Afl. 5.14 miyon ta un donacion/regalo directo di Gobierno pa FCCA, of FCCA lo bay paga e fondonan aki bek na e Fondo (AIOF)? Con e Minister ta garantisa cu no tin un duplicacion di financiamento pa gasto di mantencion (dubbele financiering) pa trabounan cu ya caba FCCA mester cubri cu su mesun presupuesto?*

De investering van Afl. 5,136 miljoen betreft geen subsidie of gift aan FCCA ter financiering van reguliere onderhoudswerkzaamheden van de woningen. Evenmin gaat het om een bedrag dat FCCA uit haar eigen middelen zou moeten terugbetalen aan het Fonds. Het betreft een investering van de overheid in de openbare infrastructuur en de integrale verbetering van de betreffende wijken. Deze investering vloeit voort uit de afspraken tussen de overheid en FCCA en uit het besluit van de overheid om deze wijken actief te adopteren en de openbare leefomgeving daarvan te verbeteren. FCCA blijft verantwoordelijk voor het reguliere beheer en onderhoud van haar woningen en de onderdelen die tot haar verantwoordelijkheid als woningcorporatie behoren. Deze kosten worden uit de eigen exploitatie en huurinkomsten van FCCA gedragen.

- De overheid financiert de maatregelen die betrekking hebben op de publieke infrastructuur en de inrichting en verbetering van de openbare ruimte, zoals

bestrating, drainage, groen, speelruimte, toegankelijkheid, veiligheid en sociale voorzieningen.

- De woningen zelf maken geen onderdeel uit van deze overheidsinvestering, voor zover het gaat om regulier woningonderhoud.

Van dubbele financiering is derhalve geen sprake. FCCA is voor de financiering van haar reguliere beheer- en onderhoudsverplichtingen niet afhankelijk van overheidsinvestering. Als woningcorporatie beschikt FCCA over haar eigen inkomsten uit huur en is zij zelf verantwoordelijk voor het bekostigen van het reguliere onderhoud en beheer van haar woningen en de onderdelen die tot haar verantwoordelijkheid behoren. Deze verplichtingen worden uit de eigen begroting en exploitatie van FCCA gefinancierd. De overheidsmiddelen (AIOF) voor De Vuyst en Bushiri staan hier volledig los van. Het betreft een afgebakende overheidsinvestering in de openbare infrastructuur en de publieke leefomgeving, waartoe de overheid uit eigen beweging heeft besloten en die binnen de verantwoordelijkheid van de overheid wordt uitgevoerd en bekostigd. Deze middelen zijn dus niet bedoeld om reguliere onderhoudskosten van FCCA over te nemen, aan te vullen of te compenseren.

369. *Renovacion Reina Beatrix School y SVGA klaslokalen: E scolnan na Aruba tin mester di mehoracion urgente. E sumanan aki ta suficiente pa cubri e mehoracionnan infrastructural structural di e scolnan aki, of ta premira cu e proyectonan aki lo haya vertraging debi na subida di costo di construccion?*

De opgenomen bedragen betreffen de reserveringen voor de twee genoemde projecten, de renovatie van de Reina Beatrix-school en de SVGA-klaslokalen, en zijn gebaseerd op de thans beschikbare ramingen. De definitieve kosten worden bepaald door de uitkomst van de openbare aanbestedingen. Een betrouwbare prognose over eventuele vertragingen is op dit moment niet te geven, aangezien deze afhankelijk is van de aanbestedingsresultaten.

370. *Inversionnan pa Caminda y Asfalt (Afl. 15.343 miyon combina): E suma mas halto di AIOF ta bay pa caminda (Asfalteren zandwegen Afl. 2.5M, Wegenonderhoud plan Afl. 9.93M, y Sero Colorado Afl. 2.91M). Teniendo cuenta cu esaki ta representa mas cu 35% di e begroting total inicial, cual ta e plan di ehecutacion pa garantisa cu e asfalto no ta deteriora den 2 aña?*

DOW voert de investeringen in het wegenonderhoud uit op basis van een technische planning en prioritering. Hierbij wordt rekening gehouden met onder andere de staat van de weg, de aanwezige of benodigde drainage en de kwaliteit en duurzaamheid van de

uit te voeren werkzaamheden. Momenteel beschikt Aruba over twee leveranciers van asfalt. Dit biedt mogelijkheden voor een betere planning, leveringszekerheid en continuïteit van de werkzaamheden. Daarnaast heeft DOW zijn uitvoeringscapaciteit versterkt door naast ploeg A een tweede ploeg, ploeg B, in te zetten. Hierdoor kunnen beide ploegen gelijktijdig onderhoudswerkzaamheden aan verschillende wegen uitvoeren. Door een combinatie van een gedegen technische voorbereiding, adequate kwaliteitscontrole en een grotere uitvoeringscapaciteit streeft DOW ernaar de levensduur van het asfalt te verlengen, de kwaliteit van het wegennet structureel te verbeteren en het risico op voortijdige verslechtering van de wegen te beperken.

371. *Prioritisacion y Transparencia di camindanan di santo (Afl. 2.5 miyon): Cual ta e lista exacto di bario y cayanan di tera cu lo bay wordo asfalta prome?. Ta bay of a mantene e criterio obhetivo y transparente uza pa DOW pa e seleccionna esakinan, of e eleccion ta keda habri pa decision politico subhetivo/liber?*

DOW beschikt over een meerjarenplanning voor het asfalteren van wegen, die is gebaseerd op technische criteria en een systematisch prioriteringssysteem. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met de ouderdom van de weg, de frequentie van het onderhoud, het type weg en de mate van bebouwing en gebruik. Op basis van deze criteria wordt aan iedere weg een prioriteit toegekend. De uitvoering wordt vervolgens ingepland overeenkomstig de vastgestelde prioriteiten en binnen de beschikbare budgettaire ruimte. Op deze wijze wordt de keuze van de wegen die voor asfaltering in aanmerking komen gebaseerd op een objectieve, technische en consistente beoordeling en niet uitsluitend op de wijk waarin de betreffende weg is gelegen.

372. *Calidad y Coordinacion di e Plan di Mantencion: Teniendo cuenta cu hopi caminda nobo ta kibra hopi liher, con DOW lo garantisa e calidad di e asfalt pa evita e situaciona aki den futuro? Ademas, a pensa pa yega na un acuerdo obligatorio cu WEB, Elmar y Setar pa evita cu nan ta pic/habri e asfalt nobo despues cu e keda basha?*

Om de kwaliteit van de werkzaamheden te waarborgen en voortijdige verslechtering van het wegdek zoveel mogelijk te voorkomen, houdt DOW bij de voorbereiding en uitvoering onder meer rekening met de technische staat en voorbereiding van de weg, de drainage, de kwaliteit van het asfalt en de kwaliteitscontrole tijdens de uitvoering.

Daarnaast heeft DOW de nutsbedrijven vooraf geïnformeerd over de lijst van wegen die volgens de planning zullen worden geasfalteerd. Hierdoor krijgen de betrokken

nutsbedrijven de gelegenheid om, waar nodig, vooraf werkzaamheden uit te voeren, zoals het aanleggen of aanpassen van kruisingen voor leidingen, kabels en andere ondergrondse infrastructuur. Met deze coördinatie streeft DOW ernaar zoveel mogelijk te voorkomen dat nieuw aangebracht asfalt kort daarna opnieuw moet worden opengebroken voor werkzaamheden van WEB, ELMAR, SETAR of andere nutsbedrijven. Dit draagt bij aan een langere levensduur van het wegdek, een efficiënter gebruik van publieke middelen en een betere kwaliteit van het wegenonderhoud.

373. *Proceso di Openbare Aanbesteding: Teniendo cuenta cu e sumanan grandi pa DOW (casi Afl. 15.3 miyon combina pa caminda), e contratacion di e companianan di asfalt y di construccion lo bay via un Openbare Aanbesteding transparente y habri pa tur contratista local, of via onderhandse aanbesteding?*

De keuze voor de toepasselijke aanbestedingsprocedure dient te worden gemaakt door de daartoe bevoegde functionarissen binnen DOW en de betrokken bureaus, directies en diensten, met inachtneming van de geldende aanbestedingsregelgeving en -wetten, de geraamde waarde van de opdracht en overige wettelijke vereisten. Uitgangspunt is dat openbare aanbestedingen op een openbare en transparante wijze worden uitgevoerd, met inachtneming van de beginselen van transparantie, gelijke behandeling en non-discriminatie. Indien een dienst of directie wenst af te wijken van de voorgeschreven openbare aanbestedingsprocedure, dient deze afwijking vooraf deugdelijk te worden gemotiveerd en onderbouwd, overeenkomstig de toepasselijke regelgeving.

374. *E Meta di e Investeringsgraad (0.5% pa 2% di BBP): MvT ta indica cu Aruba su grado di inversion ta rond di 0.5% di BBP y kier yega e norma di IMF di 2%. Cuanto aña e Gobierno ta calcula cu e lo tuma pa yega 2% di BBP basando riba e capacidad di e ambtelijk apparaat y sector priva pa ehecuta proyectonan?*

De ondergetekenden onderschrijven het belang van een hogere investeringsgraad, maar merkt op dat de norm van 2% van het bbp moet worden beschouwd als een middellange- tot langetermijndoelstelling en niet als een doelstelling die binnen één begrotingsjaar kan worden gerealiseerd. Het tempo waarin deze norm kan worden bereikt, is mede afhankelijk van de beschikbare financiële ruimte, de uitvoeringscapaciteit van het ambtelijk apparaat, de absorptiecapaciteit van de markt en de voortgang van vergunningen- en aanbestedingstrajecten. Het is daarom niet verantwoord om op voorhand een exact jaartal te noemen waarop de investeringsgraad 2% van het bbp zal bereiken. Het AIOF is juist ingesteld om de voorwaarden te scheppen

voor een geleidelijke en structurele groei van de investeringsuitgaven door middel van betere projectvoorbereiding, meerjarige planning en een stabielere financiering van investeringsprojecten. In de begrotingen en uitvoeringsrapportages zullen periodiek inzicht worden gegeven in de ontwikkeling van de investeringsgraad en de voortgang van de investeringsagenda, zodat de Staten kunnen beoordelen in hoeverre de beoogde groei richting de 2%-norm daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

375. *Capacidad di Ehecucion: Historicamente, Aruba tin hopi vertraging den e ehecucion di proyectonan di inversion (por ehempel, den 2024 a ehecuta solamente Afl. 13.8 miyon di un total di Afl. 46.2 miyon begroot). Cual ta e garantia of e mecanismo nobo cu Gobierno a crea pa sigura cu e fondonan aki no lo keda structuralmente "unspent" riba e balans?*

Met de Landsverordening AIOF is een structureel kader ingevoerd om langdurige onderbesteding te voorkomen. Projectvoorstellen worden vooraf door de IEC beoordeeld op onder meer uitvoerbaarheid, realistische planning, beschikbare capaciteit, risico's en sturing en beheersing. Daarnaast maakt de meerjarige investeringsagenda het mogelijk projecten gefaseerd en in overeenstemming met de beschikbare uitvoerings- en marktcapaciteit te programmeren. De voortgang en besteding van de middelen worden periodiek gemonitord en aan de Staten gerapporteerd. Indien projecten onvoldoende voortgang boeken, kunnen deze worden bijgestuurd, gefaseerd of geherprioriteerd. Artikel 5 van de Landsverordening AIOF bevat bovendien een concrete wettelijke begrenzing: middelen voor projecten die niet binnen drie jaar tot uitvoering komen, blijven niet onbeperkt gereserveerd, maar vallen vrij overeenkomstig de wettelijke regeling en worden aangewend voor schuldaflossing. Daarmee is juist een mechanisme gecreëerd om te voorkomen dat investeringsmiddelen structureel onbesteed op de balans blijven staan.

376. *Falta di Inversion den Sectornan Nobo di Diversificacion: E MvT ta menciona cu AIOF mester stimula sectornan nobo manera "commerciële landbouw, financiële technologie, de creatieve sector en de blauwe economie". Sin embargo, mirando e lista di proyectonan actual, mayoria ta mantencion tradicional di caminda, drechamento di cas y auto. Unda e proyectonan pa economische diversificatie mes ta den e begroting aki?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 75.

377. *Proyectonan cu Sostenibilidad Ecologico: Bou di Energietransitie en klimaatbestendigheid, e unico proyectonan ta "Pier projecten" y "Capping Parkietenbos".*
Con e dos proyectonan aki so ta yuda Aruba haci e "energietransitie" of adapta na e cambio di clima?

'Energietransitie en klimaatbestendigheid' is de benaming van een meerjarig investeringsprogramma en geen uitputtende beschrijving van uitsluitend de projecten in deze eerste begroting. De programmatische indeling is juist bedoeld om opeenvolgende investeringsprojecten binnen bredere ontwikkelagenda's te plaatsen die structureel bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van Aruba. In deze eerste AIOF-begroting zijn binnen dit programma de Pierprojecten en het tweede cappingproject Parkietenbos opgenomen voor in totaal circa Afl. 6,3 miljoen. Daaruit kan dus niet worden geconcludeerd dat deze twee projecten het volledige energie- en klimaatbeleid van Aruba vertegenwoordigen. Het AIOF is een investeringsinstrument binnen het bredere regeringsbeleid; energietransitie, klimaatadaptatie en duurzaamheid worden daarnaast via andere beleidsprogramma's, uitvoeringsorganisaties en financieringsbronnen gerealiseerd. De eerste begroting vormt het startpunt van een meerjarige investeringsagenda. Nieuwe investeringen op het gebied van hernieuwbare energie, klimaatbestendige infrastructuur en andere duurzaamheidsopgaven kunnen, zodra zij voldoende zijn voorbereid en voldoen aan de AIOF-evaluatiecriteria, in volgende begrotingen aan dit investeringsprogramma worden toegevoegd. De juiste maatstaf is daarom niet of in deze eerste begroting reeds het volledige energie- en klimaatbeleid is gefinancierd, maar of het AIOF stapsgewijs een structurele investeringsbijdrage levert aan de duurzame transitie van Aruba.

378. *Reporting na Staten: Gobierno lo presenta un Rapport di Ehecucion (Uitvoeringsrapportage) trimestral exclusivo di AIOF na Staten, pa e Parlamento por haci su trabou di control di manera efectivo y na tempo?*

De Landsverordening AIOF voorziet reeds in een specifiek wettelijk verantwoordingskader richting de Staten. Artikel 7 bepaalt dat de minister halfjaarlijks een gespecificeerd overzicht van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven van het Fonds aan de Staten verstrekt. Daarnaast wordt jaarlijks gerapporteerd over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen zijn bereikt, terwijl ook de IEC jaarlijks rapporteert over onder meer de bestedingen en resultaten.

Een afzonderlijke trimestriële AIOF-uitvoeringsrapportage naast deze wettelijke rapportages wordt daarom niet noodzakelijk geacht. Het uitgangspunt is een goede balans tussen tijdige parlementaire informatie en een doelmatige uitvoerings- en verantwoordingslast.

379. *Invoering di KPIs: Cual ta e Key Performance Indicators (KPIs) socio-economico cu lo wordo uza pa midi si un proyecto tabata un exito of un fracaso?*

Voor het AIOF wordt niet gewerkt met één uniforme set sociaaleconomische KPI's voor alle projecten, omdat investeringen verschillen in aard, omvang en doelstelling. De IEC hanteert reeds sinds 2022 dezelfde integrale beoordelingssystematiek, waarbij investeringsvoorstellen worden beoordeeld op onder meer economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, duurzaamheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Met de wettelijke verankering van de IEC en de vaststelling van de handleiding en evaluatiecriteria wordt deze bestaande systematiek gecontinueerd en verder geformaliseerd. Per project worden daarom in het projectdossier passende en meetbare doelstellingen en indicatoren vastgelegd die aansluiten bij het beoogde resultaat van de investering. Deze vormen vervolgens de basis voor de monitoring en rapportage. Het succes van een AIOF-project wordt daarmee niet uitsluitend bepaald door de besteding van het budget of de fysieke oplevering, maar vooral door de vraag of de vooraf vastgestelde maatschappelijke en economische resultaten daadwerkelijk worden bereikt.

380. *Evaluacion di "Value for Money": Lo bay tin un evaluacion 'ex-post' (despues di ehecucion) pa determina si e fondonan uza a genera e efectonan spera pa e comunidad?*

De ondergetekenden verwijzen naar de Landsverordening AIOF die nadrukkelijk voorziet in evaluatie achteraf. Jaarlijks wordt gerapporteerd over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen van het Fonds zijn bereikt. Daarnaast schrijft artikel 11 voor dat een onafhankelijke commissie van deskundigen jaarlijks de doeltreffendheid en de effecten van de bestedingen van het Fonds onderzoekt. De rapportages worden aan de Staten en het CAft aangeboden en openbaar gemaakt. Daarmee is de beoordeling niet beperkt tot de vraag of een project binnen budget is uitgevoerd, maar wordt ook bezien wat de investering daadwerkelijk heeft opgeleverd.

381. *Aanbestedingsprocedures: Maneho di aanbesteding di e proyectonan aki lo ta 100% openbaar y transparente conforme e reglanan di comptabilidad pa evita preferencialismo y subida di prijs inhusto?*

De aanbestedingsprocedures dienen te worden uitgevoerd overeenkomstig de toepasselijke wet- en regelgeving en de geldende comptabiliteits- en aanbestedingsvoorschriften, met inachtneming van de daarin opgenomen beginselen en vereisten inzake transparantie, gelijke behandeling en non-discriminatie. In dit kader blijkt uit de reguliere openbare bekendmaking van aanbestedingen via de website van de overheid (www.gobierno.aw), onder het onderdeel Actueel/Aanbestedingen, dat potentiële inschrijvers op gelijke wijze toegang wordt geboden tot de aanbestedingsinformatie. Hiermee wordt invulling gegeven aan het beginsel van transparantie en het waarborgen van gelijke toegang voor potentiële inschrijvers.

382. *Minister ta menciona den e Nader Rapport cu tin proyectonan ta keda gefaseerd of getemporiseerd na balor di Afl. 20.2 miyon. Cual ta e proyectonan specifico cu a keda escogi pa keda 'gefaseerd/getemporiseerd' y pa kico no a scoge pa corta den e proyectonan di menor impacto social of economico?*

De temporisering van deze projecten is gebaseerd op de prioriteiten van de huidige regering. Daarbij is voorrang gegeven aan projecten die zich reeds in een vergevorderd stadium bevinden of waarvan uitvoering op korte termijn noodzakelijk is. Tevens is rekening gehouden met de beschikbare uitvoeringscapaciteit.

Het lid van de PPA-fractie heeft de fractie de volgende vragen gesteld.

383. *In het verleden heeft de Raad van Advies expliciet gewaarschuwd dat een onvoldoende duidelijk omschreven doelomschrijving de beoordeling bemoeilijkt of de inzet van de beschikbaar gestelde middelen daadwerkelijk doelmatig en doeltreffend zal zijn. Welke concrete, meetbare nationale doelen streeft de regering nu eigenlijk na met dit fonds, of blijft het bij de zeer ruime formuleringen waardoor, zoals de RvA vreest, het geld zelf een bestemming gaat zoeken en ondoelmatig besteed dreigt te worden?*

De ondergetekenden zijn het ermee eens dat investeringsmiddelen gekoppeld moeten zijn aan duidelijke beleidsdoelen. De doelstellingen van het AIOF zijn gelegen in de meerjarige ontwikkeling van Aruba door investeringen in onder meer digitalisering,

infrastructuur, onderwijs, innovatie en maatschappelijke voorzieningen. Deze doelen krijgen concreet vorm via de afzonderlijke projecten die in het Fonds zijn opgenomen.

384. *Doelmatig investeren vereist een robuuste meerjarenvisie, maar de Raad van Advies (RvA) constateert in haar advies m.b.t. deze begroting dat de lijst met projecten per begrotingsdocument continu verandert. In reactie op de RvA – die opmerkte dat het budget eigenlijk Afl. 38,299 miljoen zou moeten zijn – kondigt de minister in het Nader Rapport een nota van wijziging aan die de begroting opeens laat exploderen naar Afl. 65,049 miljoen. Hoe kan het parlement de doelmatigheid van deze begroting toetsen als de regering met 26,7 miljoen florin schuift en tegelijkertijd voor ruim 20 miljoen aan projecten in de ijskast zet?*

De begroting 2026-2027 betreft de eerste begroting van het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds en markeert de overgang naar een meer gestructureerde meerjarige investeringsaanpak. De aangebrachte wijzigingen zijn het gevolg van een actualisering van prioriteiten op basis van urgentie, uitvoeringsgereedheid en beschikbare middelen. Gefaseerde projecten blijven onderdeel van de investeringsagenda. Voortaan zullen alle investeringsvoorstellen vooraf door de Investerings- en Evaluatiecommissie worden getoetst aan vastgestelde criteria alvorens zij in de AIOF-begroting worden opgenomen, hetgeen de doelmatigheid en transparantie van investeringsbeslissingen verder versterkt.

385. *Welke specifieke maatschappelijke doelen komen nu in het gedrang doordat de minister op het laatste moment besluit om voor ruim 20 miljoen florin aan projecten te temporiseren?*

De maatschappelijke doelen komen niet te vervallen, maar worden op een later moment gerealiseerd. De herprioritering is ingegeven door de noodzaak om beschikbare middelen en uitvoeringscapaciteit te richten op projecten die uitvoeringsgereed zijn of een hogere urgentie kennen. De betrokken projecten blijven onderdeel van de meerjarige investeringsagenda van het Algemeen Investerings- en Ontwikkelingsfonds.

386. *Welke objectieve, meetbare criteria zijn precies gebruikt om te bepalen welke nieuwe projecten nu opeens deze vrijgekomen tientallen miljoenen toegewezen krijgen?*

Opgemerkt zij dat bewust gekozen is voor een pragmatische overgangsaanpak bij de eerste AIOF-begroting. Een aantal investeringsprojecten was al voorbereid en had

vanwege urgentie en bestuurlijke prioriteit niet vooraf de beoordeling door de IEC doorlopen. Het opnieuw starten van het gehele beoordelingsproces zou de uitvoering van noodzakelijke investeringen onnodig vertragen. Conform de Landsverordening AIOF berust de besluitvorming over projectvoorstellen en het meerjarig investeringsprogramma bij de ministerraad, waarbij de IEC een adviserende rol vervult. Nu de IEC wettelijk is verankerd en de werkwijze, handleiding en evaluatiecriteria zijn vastgesteld, worden deze investeringsprojecten alsnog aan de IEC aangeboden voor evaluatie, waarbij de projectdossiers worden gecompleteerd en vervolgens als basis dienen voor de monitoring van voortgang, uitgaven, risico's en resultaten. Hoewel bewust is gekozen voor een pragmatische overgangsaanpak bij de eerste AIOF-begroting, vallen deze investeringsprojecten onverkort onder de rapportage- en verantwoordingsverplichtingen van de Landsverordening AIOF. Daarmee blijven de besluitvorming, monitoring en verantwoording geborgd en behouden de Staten inzicht in de besteding van de middelen en de bereikte resultaten.

387. *De minister stelt in het Nader Rapport bij deze begroting dat deze last-minute "herprioritering" nodig is om voorrang te geven aan projecten in een "vergevorderd stadium". Toont deze chaotische gang van zaken niet exact aan dat er totaal geen sprake is van 'Policy-Based Budgeting', maar dat we miljoenen aan het toewijzen zijn aan projecten puur omdat ze klaarliggen, in plaats van dat ze het meest doelmatig zijn voor de visie van ons land?*

De ondergetekenden delen deze conclusie niet. Policy-Based Budgeting wordt stapsgewijs ingevoerd en krijgt vanaf de begrotingscyclus 2027 nadrukkelijker vorm. In het Nader Rapport is reeds aangegeven dat de begroting 2026 een eerste serieuze stap vormt om de beginselen en werkwijze van Policy-Based Budgeting te introduceren en dat vanaf het dienstjaar 2027 de begroting en beleidsvoorstellen verder met elkaar worden geharmoniseerd. De huidige herprioritering moet daarom worden bezien binnen deze overgangsfase. Dat daarbij rekening wordt gehouden met de mate waarin projecten daadwerkelijk uitvoeringsgereed zijn, is geen tegenstelling met doelmatig begroten. Een beleidsmatig gewenst project waaraan middelen worden toegewezen maar dat feitelijk nog niet kan worden uitgevoerd, draagt immers evenmin bij aan doelmatige besteding van publieke middelen. Uitvoerbaarheid is bovendien één van de criteria waarop investeringsprojecten worden beoordeeld.

Juist de verdere invoering van Policy-Based Budgeting vanaf 2027 zal de samenhang tussen beleidsprioriteiten, meetbare doelstellingen, beschikbare middelen, uitvoeringscapaciteit en resultaten verder versterken. Daarmee verschuift de

begrotingssystematiek steeds nadrukkelijker van het financieren van afzonderlijke uitgaven naar het vooraf bepalen welke beleidsresultaten bereikt moeten worden, welke investeringen daarvoor nodig zijn en welke middelen daaraan doelmatig worden gekoppeld. Het AIOF ondersteunt deze ontwikkeling door investeringen meerjarig en programmatisch te ordenen. De keuze voor projecten die zowel beleidsmatig relevant als voldoende uitvoeringsgereed zijn, moet daarom niet worden gezien als ad-hocbeleid, maar als een pragmatische en verantwoorde overgang naar een steeds sterker beleidsgestuurde begrotings- en investeringssystematiek. Het zij benadrukt dat conform de Landsverordening AIOF de besluitvorming over projectvoorstellen en het meerjarig investeringsprogramma berust bij de ministerraad.

388. *Op welke manier sluiten de projecten die nu 'voorrang' krijgen specifiek aan bij de langetermijnvisie voor Aruba, of was hun enige verdienste dat de uitvoering toevallig al klaarlag?*

De ondergetekenden kunnen zich niet vinden in de stelling dat projecten uitsluitend voorrang hebben gekregen omdat zij toevallig uitvoeringsgereed waren. Uitvoeringsgereedheid is geen doel op zichzelf, maar wel een wezenlijk onderdeel van verantwoord investeringsbeleid. De opgenomen projecten sluiten aan bij de doelstellingen van het AIOF en de beleidsprioriteiten van het regeerprogramma, waaronder versterking van de infrastructuur en openbare voorzieningen, stedelijke en regionale vernieuwing, duurzaamheid en klimaatbestendigheid, digitalisering en versterking van het overheidsapparaat. Het betreft daarmee investeringen die zowel beleidsmatig relevant als voldoende concreet en uitvoerbaar zijn. De Landsverordening bevestigt bovendien dat naast aansluiting op het regeringsbeleid en duurzaamheid ook doelmatigheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing onderdeel zijn van de beoordeling. De herprioritering moet tevens worden gezien in de overgang naar een meer structurele, meerjarige investeringsplanning. Met de verdere invoering van Policy-Based Budgeting vanaf 2027 wordt de koppeling tussen langetermijndoelstellingen, beleidsprogramma's, investeringen, beschikbare middelen en meetbare resultaten verder versterkt. De keuze is dus niet tussen beleid óf uitvoerbaarheid: goed investeringsbeleid vereist beide. Een project dat uitstekend aansluit bij de langetermijnvisie maar onvoldoende is voorbereid, kan immers niet verantwoord worden uitgevoerd; een uitvoeringsgereed project zonder aantoonbare beleidsmatige meerwaarde behoort evenmin prioriteit te krijgen. Het AIOF is juist bedoeld om deze elementen structureel bij elkaar te brengen.

389. *Hoe definieert deze minister 'doelmatig investeren' als het budget schijnbaar wordt gestuurd door de operationele capaciteit van aannemers in plaats van door urgente maatschappelijke behoeften?*

Doelmatig investeren betekent dat publieke middelen worden ingezet voor beleidsmatig noodzakelijke investeringen die aantoonbaar bijdragen aan maatschappelijke en economische doelstellingen én daadwerkelijk uitvoerbaar zijn. De operationele capaciteit van aannemers is daarbij niet leidend voor de beleidskeuze. Wel moet bij verantwoord begroten rekening worden gehouden met de uitvoeringscapaciteit in de gehele keten. Het heeft weinig maatschappelijke meerwaarde om middelen te reserveren voor projecten die binnen de begrotingsperiode feitelijk niet kunnen worden gerealiseerd. Uitvoerbaarheid is daarom, naast aansluiting op het regeringsbeleid, duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, sturing en beheersing, expliciet onderdeel van de beoordelingssystematiek van de IEC. De prioritering is daarmee geen keuze tussen maatschappelijke urgentie óf uitvoerbaarheid; doelmatig investeren vereist juist dat beide met elkaar in balans worden gebracht.

390. *Welke concrete stappen gaat de minister vandaag nog zetten om de overgang naar een echt 'Policy-Based Budgeting'-systeem te versnellen, zodat we volgend jaar niet opnieuw geconfronteerd worden met deze ad-hoc besluitvorming?*

De regering wenst de ambitie om de overgang naar *Policy-Based Budgeting* te versnellen. Daarom zal reeds voor de volgende begrotingscyclus worden gewerkt aan scherpere beleidsdoelstellingen, meetbare prestatie-indicatoren, een verbeterde meerjarige investeringsagenda en een sterkere koppeling tussen beschikbare middelen en beoogde resultaten. De ondergetekenden erkennen dat verdere verbetering noodzakelijk is, maar is van oordeel dat de instelling van het AIOF juist een stap is richting meer planmatige, meerjarige en beleidsgestuurde investeringsbesluitvorming. Het uiteindelijke doel is een begrotingssysteem waarin beleidskeuzes, prestaties en financiële middelen zichtbaar en toetsbaar met elkaar verbonden zijn.

391. *In de Investeringsstaat van deze begroting staat de herinrichting van de parkeerplaats van DRH gecategoriseerd onder de noemer "Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat". De RvA stelde hier zeer kritische vragen over, waarop de regering antwoordt dat een parkeerplaats een "essentiële randvoorwaarde" is voor een productief ambtelijk apparaat. Beseft de minister dat*

met dit soort onlogische redeneringen de criteria voor doelmatigheid volledig worden uitgehold?

De ondergetekenden merken op dat de herinrichting van de parkeerplaats van DRH inhoudelijk niet rechtstreeks samenhangt met digitalisering en dat de gekozen categorisering onvoldoende duidelijk is. Het project is onder de bredere programmalijn 'Digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat' geplaatst vanwege de beoogde bijdrage aan de bereikbaarheid, veiligheid en het doelmatig functioneren van de overheidsorganisatie.

De categorisering van een project en de beoordeling van de doelmatigheid daarvan zijn twee afzonderlijke aangelegenheden. Een administratieve indeling kan op zichzelf niet rechtvaardigen dat een project voor financiering in aanmerking komt. Daarvoor moet het project zelfstandig worden getoetst op onder meer noodzaak, kosten, uitvoerbaarheid, alternatieven en het beoogde resultaat. Daarom bestaat er geen bezwaar tegen herclassificatie van dit project en zal bij toekomstige begrotingen gezorgd worden voor een duidelijkere aansluiting tussen de aard van een investering, de bijbehorende programmalijn en de gehanteerde prestatie-indicatoren. Daarmee blijven de inhoudelijke beoordelingscriteria onverkort van toepassing.

392. *Als een asfaltering van een parkeerplaats al onder 'digitalisering en versterking' valt, wat valt er dan niet onder deze containerbegrippen, en hoe moeten wij als parlement de werkelijke doelmatigheid dan nog controleren?*

De ondergetekenden merken op dat de herinrichting van de parkeerplaats van DRH een grensgeval is en ook als infrastructuurproject kan worden aangemerkt. Juist daarom is in het nader rapport aangegeven dat herclassificatie mogelijk is. De doelmatigheid van een project wordt niet bepaald door de programmalijn waaronder het wordt gerubriceerd, maar door het concrete doel, de kosten, de resultaten en de bijdrage aan het overheidsbeleid. Programmalijnen moeten daarbij voldoende scherp zijn om parlementaire controle mogelijk te maken.

393. *Waar trekt de minister exact de grens tussen regulier onderhoud en strategische versterking, als de asfaltering van een parkeerplaats al onder 'digitalisering en versterking' valt?*

De grens ligt bij de vraag of een uitgave primair strekt tot instandhouding van een bestaande voorziening of tot een structurele verbetering daarvan. Regulier onderhoud

behoort in beginsel niet ten laste van het AIOF te worden gebracht; investeringen gericht op modernisering, uitbreiding of versterking van publieke voorzieningen kunnen daarvoor wel in aanmerking komen.

394. *Waarom kiest de minister ervoor om deze parkeerplaats in een volstrekt onlogische categorie te wringen, terwijl de begroting nota bene een aparte categorie 'Duurzame huisvesting en infrastructuur' kent?*

De ondergetekenden merken op dat de categorie *"duurzame huisvesting en infrastructuur"* voor een project als de herinrichting van een parkeerplaats meer voor de hand ligt dan de categorie *"digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat"*. Om die reden is in het nader rapport reeds aangegeven dat tegen een herclassificatie van dit project geen bezwaar bestaat.

395. *Op welke objectieve manier gaat de regering straks aantonen en meten dat de productiviteit van het ambtelijk apparaat daadwerkelijk is toegenomen door de aanleg van deze specifieke parkeerplaats?*

De regering kan niet aangeven op welke objectieve wijze een stijging van de arbeidsproductiviteit rechtstreeks aan de aanleg van deze specifieke parkeerplaats kan worden toegeschreven. Juist daarom heeft de regering in het nader rapport erkend dat het project mogelijk beter past binnen de categorie "duurzame huisvesting en infrastructuur" dan binnen "digitalisering en versterking van het ambtelijk apparaat". De regering onderschrijft dat toekomstige investeringsprojecten moeten worden voorzien van meetbare prestatie-indicatoren die aansluiten bij het concrete doel van het project, zodat de Staten de doelmatigheid en doeltreffendheid beter kunnen beoordelen.

396. *Welke daadwerkelijke digitaliseringsprojecten (zoals e-government) of opleidingstrajecten voor ons menselijk kapitaal hebben moeten wijken om budget vrij te maken voor deze parkeerplaats?*

De regering kan niet bevestigen dat digitaliseringsprojecten of opleidingstrajecten zijn teruggedrongen om middelen beschikbaar te maken voor de herinrichting van de parkeerplaats van DRH. De investeringsprojecten zijn beoordeeld binnen een integraal prioriteringsproces, waarbij de Investerings- en evaluatiecommissie (IEC) de ingediende projecten aan de hand van vastgestelde criteria heeft beoordeeld. De projecten met de hoogste prioriteit zijn vervolgens ter besluitvorming aan de Ministerraad voorgelegd. Van een rechtstreekse verschuiving van middelen van een specifiek digitaliserings- of

opleidingsproject naar dit project is de regering niet gebleken. De uiteindelijke investeringsportefeuille is het resultaat van een integrale afweging van projecten, beschikbare middelen en uitvoeringscapaciteit.

397. *Als we kijken naar de specifieke projecten in deze begroting, zoals de 5,1 miljoen voor de verfraaiing in De Vuyst en Bushiri, of de 5,8 miljoen voor het Parkietenbos, hoe gaat de regering achteraf de echte doelmatigheid van deze uitgaven aantonen?*

De doelmatigheid van investeringen zoals De Vuyst/Bushiri en Parkietenbos wordt niet uitsluitend beoordeeld aan de hand van de vraag of het project is uitgevoerd en het beschikbare budget is besteed. Per project vormen de vooraf vastgelegde doelstellingen, financiële onderbouwing en beoogde resultaten de basis voor monitoring en verantwoording. De Landsverordening AIOF voorziet daarnaast in jaarlijkse rapportage over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen zijn bereikt, alsmede in een jaarlijkse onafhankelijke evaluatie van de doeltreffendheid en effecten van de bestedingen van het Fonds. Deze rapportages worden aan de Staten en het CAft aangeboden en openbaar gemaakt.

Daarnaast blijft de Algemene Rekenkamer Aruba vanuit haar eigen wettelijke en onafhankelijke positie bevoegd om onderzoek te doen naar de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het financieel beheer en de besteding van publieke middelen. Het AIOF staat daarmee niet buiten de reguliere publieke controle.

398. *Wat is de exacte nulmeting waartegen we de investering van 5,1 miljoen florin in wijken als De Vuyst en Bushiri over twee jaar gaan afzetten om te bepalen of de leefbaarheid echt is verbeterd?*

Er is geen nulmeting uitgevoerd. Deze wijken verkeren in een deplorabele staat en de investering die de regering wenst te verrichten is hard nodig en zeer urgent, waardoor het verrichten van een "exacte nulmeting" niet nodig wordt geacht. Bovendien zijn de betrokken beleidsministers in nauw overleg met de FCCA over de staat van onderhoud van deze wijk en de investeringen die nodig zijn om deze wijken op te knappen.

399. *Hoe zult de minister de beoogde maatschappelijke en ecologische 'Return on Investment' voor het Parkietenbos-project (vandaag) uitdrukken in harde, toetsbare prestatie-indicatoren?*

De maatschappelijke en ecologische "Return on Investment" van het cappingproject Parkietenbos zal primair moeten worden beoordeeld aan de hand van de mate waarin de bestaande milieu- en gezondheidsrisico's van de voormalige stortplaats duurzaam worden beheerst en beperkt. De concrete prestatie-indicatoren en bijbehorende uitgangs- en streefwaarden worden afgestemd op de uiteindelijk gekozen technische uitvoering en het daarbij behorende monitoring- en nazorgkader. Daarbij kan onder meer worden gekeken naar de beheersing van uitloging en verspreiding van verontreiniging, de stabiliteit van de afvalmassa, relevante emissies en de beperking van risico's voor de omliggende omgeving en volksgezondheid. Nu de verdere technische invulling van de capping nog wordt bezien, is het niet verantwoord om vooruitlopend daarop reeds harde numerieke streefwaarden vast te stellen. Uitgangspunt is wel dat de uiteindelijke aanpak zodanig wordt ingericht dat de maatschappelijke en ecologische effecten daarvan meetbaar en toetsbaar kunnen worden gevolgd.

400. *Wat is de harde consequentie voor de financiering van een project als halverwege blijkt dat de beloofde maatschappelijke doelen aantoonbaar niet gehaald worden?*

Wanneer tijdens de uitvoering blijkt dat de maatschappelijke doelstellingen aantoonbaar niet worden bereikt, volgt eerst een inhoudelijke en financiële herbeoordeling van het project. De verantwoordelijke dienst moet de oorzaken, gevolgen, resterende uitvoerbaarheid en mogelijke herstelmaatregelen inzichtelijk maken. Afhankelijk van de ernst en herstelbaarheid kan de regering besluiten het project bij te sturen, te faseren, de reikwijdte of financiering aan te passen dan wel verdere financiering stop te zetten. Automatische beëindiging is niet in alle gevallen doelmatig, omdat reeds aangegane verplichtingen, veiligheid, maatschappelijke urgentie en de kosten van stopzetting moeten worden meegewogen. Voortzetting zonder aantoonbaar perspectief op doelbereiking is echter evenmin verantwoord.

401. *In de instellingswet heeft u nagelaten om onafhankelijke deskundigen en een onafhankelijk toezicht te garanderen voor de projectevaluatie, en in het Nader Rapport geeft u aan dat de minister zelf bestuurlijk verantwoordelijk blijft. Krijgt het*

parlement over twee jaar harde, objectieve data over de sociaal-maatschappelijke 'Return on Investment' van deze specifieke begrotingsmiljoenen?

De veronderstelling die ten grondslag ligt aan deze vraag wordt niet gedeeld. De Landsverordening AIOF voorziet juist in meerdere lagen van beoordeling, monitoring en onafhankelijke evaluatie. De IEC is in de artikelen 8 tot en met 10 wettelijk verankerd en adviseert over projectvoorstellen aan de hand van onder meer duurzaamheid, economisch-maatschappelijke doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid, sturing en beheersing. Dat de minister bestuurlijk verantwoordelijk blijft, is geen gebrek aan onafhankelijkheid, maar een logisch gevolg van de ministeriële verantwoordelijkheid tegenover de Staten. Bestuurlijke verantwoordelijkheid kan en behoort niet te worden overgedragen aan een adviescommissie. Bovendien bepaalt artikel 11 uitdrukkelijk dat jaarlijks een onafhankelijke commissie van deskundigen de doeltreffendheid en de effecten van de bestedingen van het Fonds onderzoekt. De minister rapporteert daarnaast jaarlijks over de besteding van de middelen en de mate waarin de doelstellingen zijn bereikt; deze rapportages worden aan de Staten en het CAft aangeboden en openbaar gemaakt. Het parlement hoeft dus niet twee jaar te wachten op uitsluitend een bestuurlijk oordeel: de wet creëert een structurele cyclus van projectbeoordeling, monitoring, jaarlijkse verantwoording én onafhankelijke effectevaluatie. De relevante sociaal-maatschappelijke resultaten worden daarbij afgezet tegen de vooraf vastgelegde projectdoelstellingen en indicatoren. Daarmee heeft de wet juist de waarborgen ingebouwd om de Staten op basis van controleerbare resultaten te laten beoordelen wat met de geïnvesteerde publieke middelen daadwerkelijk voor Aruba is bereikt.

402. *Hoe garandeert de minister dat de eindevaluatie van deze miljoenenprojecten objectief is, als het departement dat de investering doet straks ook zelf rapporteert over het succes ervan?*

Verwezen zij naar het antwoord op vraag 401.

403. *Waarom weigert de regering een harde wettelijke plicht in te bouwen voor een onafhankelijke, externe 'sociaal-economische audit' na afronding van de grote projecten uit dit fonds?*

Evaluatie moet aansluiten bij de aard, omvang en maatschappelijke impact van een project. Daarom wordt de voorkeur gegeven aan een risicogerichte benadering, waarbij

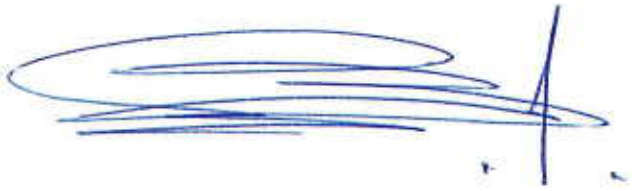
waar nodig onafhankelijke evaluaties kunnen worden uitgevoerd, terwijl de reguliere controle-, verantwoordings- en toezichtsmechanismen onverkort van toepassing blijven.

404. *Welke harde toezegging doet de minister vandaag aan de Staten over de aard van de informatie die wij straks ontvangen: krijgen wij slechts een financieel afvinklijstje, of een diepgaande impactanalyse?*

Er is juist bewust voor gekozen om het investeringsproces van het Land wettelijk te verankeren. Daarmee zijn niet alleen de doelstellingen van het Fonds en de rol van de IEC vastgelegd, maar ook de monitoring, rapportage en evaluatie. Deze bestuurlijke keuze versterkt juist de controlerende positie van de Staten, omdat de informatievoorziening niet afhankelijk is van incidentele toezeggingen van een minister, maar voortvloeit uit wettelijke verplichtingen. De minister rapporteert jaarlijks over de besteding van de middelen én de mate waarin de doelstellingen zijn bereikt. Daarnaast schrijft artikel 11 een jaarlijkse onafhankelijke evaluatie van de doeltreffendheid en effecten van de bestedingen van het Fonds voor. De Staten krijgen daarmee nadrukkelijk meer dan een financieel afvinklijstje. De wettelijke systematiek biedt inzicht in middelen, uitvoering, resultaten en effecten, waarbij de projectdoelstellingen en indicatoren de basis vormen voor monitoring en evaluatie. De gevraagde toezegging is daarmee feitelijk al sterker vormgegeven: zij is in de wet vastgelegd. Juist door het investeringsproces wettelijk te institutionaliseren wordt de parlementaire controle structureel versterkt en kan de Staten uiteindelijk niet alleen beoordelen hoeveel publiek geld is uitgegeven, maar vooral wat met die investeringen daadwerkelijk voor Aruba is bereikt.

De ondergetekenden verwachten met het bovenstaande de leden van de fracties aan het woord voldoende duidelijkheid te hebben verschaft over het onderhavige ontwerp en de daarmee samenhangende aangelegenheden.

De minister van Financiën en Cultuur,
belast met de leiding van het ministerie van Financiën,
Economische Zaken en Primaire Sector,

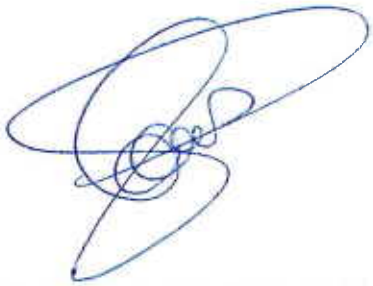

De minister van Algemene Zaken, Innovatie,

Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening,
belast met de leiding van het ministerie van Algemene Zaken,
Cultuur, Milieu en Natuur,

De minister van Onderwijs en Sport,
belast met de leiding van het ministerie van Koninkrijksrelaties,
Onderwijs, Jeugd, Innovatie en Sport,

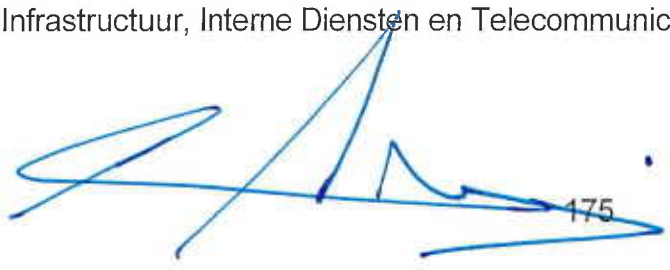
De minister van Toerisme en Volksgezondheid,
belast met de leiding van het ministerie van Toerisme,
Transport en Arbeid,

De minister van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken,
belast met de leiding van het ministerie van Volksgezondheid,
Sociale Zaken, Ouderenzorg en Verslavingszorg,

De minister van Arbeid, Energie en Integratie,
belast met de leiding van het ministerie van Huisvesting,
Infrastructuur, Interne Diensten en Telecommunicatie,

De minister van Justitie en Sociale Zaken,
belast met de leiding van het ministerie van Justitie,
Integratie, Openbaar Vervoer en Energie,

